శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

ద్వితీయభాగము.

కొఱవి గోపరాజకవికృతము.

కాకినాడ:

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచేఁ బ్రకటింపఁబడినది.

1933.

వెల రు 0—12—0.

కాకినాడముద్రాక్షరశాల, కాకినాడ.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

ద్వితీయభాగము.

ద్వాత్రింశత్సాలభంజికలను పేరుగల ముప్పదిరెండుబొమ్మలు చెప్పిన విక్రమార్కునికథలు. కొఱవి గోపరాజకవిచే రచియింపఁబడిన పండ్రెండాశ్వాసముల పద్యకావ్యము. దీనికిఁ బరిషత్పుస్తకభాండాగారములో రెండు ప్రతులు గలవు. మొదటిది తాళపత్రప్రతి, శిథిలము. రెండవది చెన్నపురిలో రాజకీయ ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారమునందలి 13-5-9 సంఖ్యగల ప్రతినుండియు, 14-4-8 సంఖ్యగల ప్రతినుండియు వ్రాయింపఁబడినది. ఈరెంటినిబట్టి మే మొక ప్రతిని వ్రాసితిమి. దానిలోఁ బ్రథమభాగమున విశేషము సవరణలు కావలసినభాగములు, లోపము లుండుటచే దానిని బ్రచురించుట కవకాశము కలుగలేదు. ఈద్వితీయభాగమునకు బ్ర॥ పోతాప్రెగడ బ్రహ్మానందరావు పంతులుగారొసఁగిన కాగితపుఁబ్రతి యైదవయాశ్వాసమునుండి కలది యొకటి కొంత సాయము చేసినది. సులభసాధ్య మైన యీభాగమును ముందుఁ బ్రకటింపఁ గలిగితిమి. రెండవది యగు మొదటిభాగమును జాలవఱకు సవరించినారము. శీఘ్రముగనే దానిని ముద్రించెదము.

ఈముద్రితభాగములో షష్ఠాశ్వాసము మొదలు ద్వాదశాశ్వాసమువఱకుఁ బూర్తిగాఁ గలదు. ఇందుఁ బదుమూఁడవ బొమ్మ చెప్పిన కథమొదలు ముప్పదిరెండు బొమ్మలకథలుం గలవు. ప్రథమసంపుటములో మొదటియైదాశ్వాసములలోను బండ్రెండు కథలుమాత్ర మేకలవు గాని గ్రంథ మించుమించుగా నింతకు మించి యుండును. కృత్యాదిపద్యములు దానిలోనున్నవి, కావునఁ, బీఠిక, కవి కాలనిర్ణయము మొదలగునవి యందే విపులముగా నొనర్పఁబడును.

ఈ గోపరాజు తండ్రి కసవరాజు, తల్లి కామాంబిక, తాత గోపరాజు- హారితసగోత్రజుఁడు. ఈతని తండ్రి నివాసస్థానము వేముగల్లు. ఈతని మూలపురుషుఁడగు చిన్నమామాత్యుఁడు, ననదవోలులో వెలనాఁటి చోడులయొద్ద మంత్రిగా నుండెను. అతని కితఁ డేడవతరమువాఁడు కావచ్చును.

ఈభాగము తొమ్మిదవయాశ్వాసములో 69 వ పుటలో రెండు పద్యము లర్థము కాలేదు. చెన్నపట్టణములోని ప్రతులలోఁ గూడ వీని యర్థము విచార్యమని వ్రాయఁబడియున్నది. కాఁబట్టి వీనిని మేమిందుఁ జేర్పఁ జాల మైతిమి.

పాఠకులు దీని నాదరించి ప్రథమభాగము త్వరలోఁ బ్రకటింపఁబడున ట్లాశీర్వదింతురుగాక !

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

ద్వితీయభాగము. *

షష్ఠాశ్వాసము.

—(పదుమూఁడవకథ)—

క. శ్రీకరుణారసమయ విభ, వాకరనయనద్వయ ప్రభామితు ఘననా
భీకమలస్థితసుతు విను, తాకారు వికారదూరు నఖిలాధారున్. ౧

క. ఘనమునఁ దలఁచుచు భోజుం, డను వగులగ్నమున నెక్క నరుదేరఁగ నా
సనపాంచాలిక నిలునిలు, మని జనులకు నెల్ల విస్మయంబుగఁ బలికెన్. ౨

క. సత్త్వము సాహసమును దా, తృత్త్వమ్మును విక్రమార్కు తెఱఁగునఁ గనకే
సత్వరగతి నరుదేరఁ బ్ర, భుత్వము ఘన మౌనె యతని బురుడించెదవే. ౩

క. మదిఁ దలఁచి చూడు నావుడు, విదితంబుగఁ దద్గుణములు వినిపింపుము స
మ్మద మొదవ నిచట ననినం, బదుమూఁడవబొమ్మ భోజపతి కిట్లనియెన్.

ఉ. ఖండితవైరిమండలుఁ డఖండపరాక్రమదర్పశాలి యా
ఖండలవైభవుండు త్రిజగద్భరితామలకీర్తిచంద్రికా
మండితమండలాగ్రుఁడు సమగ్రజయాస్పదబాహుయుగ్ముఁ డై
చండతరప్రతాపుఁ డగుసాహసభూషణుఁ డుర్వి నేలుచున్. ౫

గీ. ఆఱునెలలు గడపి యంత దేశాంతర, మరిగి వనము లూళ్ళుఁ దిరుగుచుండి
కనియె గంగపొంత జనమేజయుం డను, ధర్మశాలి యైనధర్మపురము. ౬

క. ఆయగ్రహార మొయ్యన, డాయఁగ నా పైన నొక్కటన్ ద్విజునింటన్
రే యుండి రేపకడ నది, తోయంబులఁ గ్రుంకఁ జనుచు ధూర్జటిఁ దలఁచెన్. ౭

ఉ. కాముని గాల్చి బూడిదను గంధముగాఁ గొని యెద్దు నెక్కుచుం
బాములుఁ దోలు నెమ్ములుఁ గపాలములుం దనమేని సొమ్ముగా
గాములఁ గూడి యాడుచును గాడు గృహంబుగ నున్నవాఁడు గం
గామృత మౌఁదలం జిలికి నంత సదాశివుఁ డయ్యె నెల్లెడన్. ౮

క. అనుచుం గనుఁగొనెఁ గృతముని, జనసంగన్ ద్విజసురంగఁ జపలతరంగన్
ఘనకంకణాలసదంగన్, జనితామితదురితభంగ జాహ్నవిగంగన్. ౯

వ. కని మ్రొక్కి శుచి యై సచేలస్నానంబు సేయుచు. ౧౦

---

* ప్రథమభాగము, అయిదాశ్వాసములు, ప్రత్యంతరము లేమిచేఁ బ్రచురింప ననువుపడలేదు.

క. మలినుఁడు మై గడఁగిన ని, ర్మలుఁ డౌ టది చెల్లు లోకమాతా నీలో
దలఁ దడిపినఁ జలి లే దని, వెలయుట యాహరునినుదుటివేఁడిమిఁజుమ్మీ.
గీ. ఒకనియడుగుఁజేరియొకనియౌఁదల యెక్కి, యొకని వెంటవచ్చియొకనిఁ గలసి
వెడలి పాటి తనుచు వింద మట్లయ్యు నీ, జీవనంబు లోకపావనంబు. ౧౨
చ. అని కొనియాడుచుఙ్ జలకమాడి శివార్చనె దీర్చి సూర్యు నిం
పునఁ బ్రణుతించి యూరిదెసఁ బోవఁగ వీనుల కెల్లఁ దేనియల్
చినుకఁ బురాణవాక్యములు చెప్పెడివిప్రుని జూచి యమ్మహా
జనసభఁ జేరి మ్రొక్కి సరసస్థితితో వినుచుండ నయ్యెడన్, ౧౩
గీ. దానధర్మములకుఁ బూనక తనపొట్ట, నినుపుకొనఁ దలంచుజనుఁడె పశువు
పసరమైన మెఱుఁగు బండియీడుచుదున్ను, నంతకంటెఁగష్టుఁడంప్రబుధులు.
క. వదనము ప్రసాదసదనము, హృదయము సదయంబు మాటలి పుల తేటల్
మొదలుట మేలునఁ బొదలుట, సదమలవర్తనుల కివియ సహజగుణంబుల్.
క. సురలకు ధరణీసురులకు, హరిహరులకుఁ బ్రియమొనర్పుయాగము లెల్లన్
సరిగూర్చి యెత్తుచోటను, శరణాగతరక్షణంబు సరిగా వెందున్. ౧౬
చ. అని చదువం బురాణవచనార్థము సత్యముగా నెఱింగి స
జ్జనులు మనంబులోనఁ గడు సంతసమందుచు నుండఁగా భ్రయం
బున మదిఁ దల్లడిల్లుచును బొబ్బలు వెట్టుచు నొక్కవృద్ధకా
మిని పఱతెంచి వారలసమీపమున న్మొఱచేసి యేడ్చుచున్. ౧౭
గీ. ఘాలములోన జింకఁ బులి పట్టుకెవడి, పడి నెదిర్చి సంధ్యవార్చువేళ
గంగలోన మొసలి మ్రింగెను నాపతి, ననదఁ గావరయ్య యయ్యలార!
వ. అనుచుం బెదవులు దడుపుచు దీనవదన యై మ్రొక్కిన నక్కజంబుగా నక్కా
మిని యక్కఱఁ జక్కఁబెట్టలేమి నక్కటా యనుచు నొక్కటియు ననలేక
విప్రజాతి గావున నొండొరులమొగంబులు చూచుచు నున్నెడ నిగుఱు
గప్పిన నిప్పు చొప్పున నున్న యప్పురుషరత్నం బప్పుడ దిగ్గున లేచి. ౧౯
క. తల్లీ యిుఁక నుల్లంబునఁ, దల్లడ మందకుము మొసలితలఁ ద్రెంపుదు నీ
వల్లభు విడిపింతును నే, కల్లోలిని గలఁతు హాలకల్లోలముగన్. ౨౦
గీ. అనుచు నభయమిచ్చి యటఖడ్గసహితుఁడై, గంగఁజొచ్చి రాజపుంగవుండు
కొంతు లేక ధారఁది అంకెలు వేయుచుఁ, గడిఁది మొసలిఁద్రుణముగ్గాఁధలంచె.

గీ. పిడుగుకంటె మిగుల బెడిదమౌ నడిదంబు, పూని డాసి వ్రేసి దానిద్రుంచి
యంటుఁగోల లెసపి గంటి మంత్రించుచు, బడుగు బాఁపనయ్య వెడలనడిచె.

క. నిజనామము దలఁచిన నం, బుజనాభుఁడు వచ్చి మొసలిఁబోరిగొని కరుణన్
గజపుంగవుఁ గాచిన క్రియ, ద్విజపుంగవుఁ గాచి మనుజదేవుఁడు వెడలెన్.

శా. ఆవేళన్ జను లెల్ల నుల్లములఁ జోద్యంబందుచు న్నేలు మే
లీవీరాగణి సాటిచెప్పఁ గలరే యేవీరు లైన న్భువిన్
దైవం బీతనిపాలఁ గల్గె నని వింతల్గాఁ బ్రశంసింపఁగా
న్నావిప్రుండు నిజప్రియాసహితుఁడై హర్షించి దీవించుచున్. ౨౬

ఉ. సాహసికాగ్రగణ్య రభసంబున నీ వరుదెంచి యస్మహా
గ్రాహముఁ ద్రుంచి నన్నుఁ గృపఁ గాచితి దీనికి మాఱు మేలుగా
నీహిత మే నొనర్చెదను నీ వతిదుర్లభ మంచు దీని సం
దేహము లేక కైకొనుము దేవసమానుఁడ వీవు గావునన్. ౨౭

క. ఓపురుషవర్య నే నొక, తాపసు దయఁ బొల్చి సర్వదా తీరమునన్
గోపాలమంత్ర జపమున, నేపిన క్రియఁ దపము సేయుచుండఁగ నాకున్.

వ. ఒక్కనాఁటి రాత్రి సుఖస్వప్నావసరంబున. ౨౮

సీ. మేనుంబు కడఁబోల్చు మెఱపు కైవడినున్న పీతాంబరము దిండు బిగియఁగట్టి
తరుణాతపద్యుతి హరిచందనం బొప్ప రవిభంగి నురమున రత్న మలర
యమునాజలస్థుపై నమరు నైస్థుల తీస్థుతో తెలిగన్నుఁ దస్థు లమరఁ
గరిరాజుశిరమున ఘనరత్నఖచిత మౌ దండచాడ్పునఁ బిలిదండ యమర
వన్నెలన్నియుఁ దనలోనివన్నెలనఁగఁ, గరుణఁబోడవై నరూపశృంగారమనఁగ
గోపికల మరులుకొల్పిన తీపులాఁడు, రమణఁగనుపట్టెగోపాలరత్న మెదుర.

వ. ఇట్లు సన్నిహితుండై. ౨౯

శా. ఆదేవుండు మహాప్రసన్నవదనుండై యాత్మలోనన్ గృపా
శ్రీదైవాఱఁగ నన్నుఁ జూచి తలఁపు ల్సిద్ధించు నీ కిప్పుడో
భూదేవోత్తమ నీజపంబును దపంబు న్సార్థకం గైకొంటి నే
నీదైవంబ ఫలంబు దీనికిఁ దగన్ నిర్మించి నీ కిచ్చెదన్. 30

వ. వినుము స్ఫటికసోపానంబులును కనకఘంటికలును నింద్రనీలస్తంభంబులును సుహారజతకుడ్యంబులును రమ్యహర్మ్యంబులును చీనాంశుకధ్వజంబును గుసుమితపర్యంతవనంబును విద్యాధరీగణంబును గామగమనంబును గలుగు ది

వ్యవిమానంబు దేహావసానసమయంబునఁ బ్రాపించు నని యానతిచ్చి చని యె నట్టిఫలంబు నీ కిచ్చి కృతార్థుండ నయ్యెదఁ గైకొను మనిన నమ్మను జేంద్రుండు. 30

క. అత్యాతురుఁ డని నిను నా, నిత్యకృపావృత్తిఁ గాచి నిలిపితిఁ గాకేఁ బ్రత్యుపకారంబున కీ, కృత్యము సేయుదునె దీనికిం బియ మేలా. 31

గీ. అనదఁ గాచుట కులవిద్య యంద్రుమాకు, రాజపుత్త్రుండ నిదియధర్మంబుగాదె నీకుఁజేసినమేలుగాఁగైకొనకుము, క్షత్రియకులంబుభువివానపాత్రమగునె.

ఉ. నావుడు విప్రుఁ డిట్టివచనంబుల నాతని విక్రమార్కుఁగా భావములోపలం దెలిసి పార్థివశేఖర నేఁడు నీ వవం తీవిభుఁ డౌట నే నెఱిఁగితి న్నతి యన్యుల కిట్టిచిత్తము న్లావును సాహసంబు శుభలక్షణము ల్వినయంబుఁ గల్గునే. 34

చ. ఇది కడు మేలు చేకుఱె నరేశ్వర ని న్గనుఁగొంటి బ్రహ్మకుఁ వదన భుజోరుపాదముల వర్ణము లుద్భవమందె నాల్గు చ క్కఁదనమునందు విప్రులకు క్షత్రియజాతికి నొక్కవేళ మే లొదవఁగఁ బెట్టుకుం గొనుట యుం దములోపలఁ జెల్లువిద్వడర్. 35

ఉ. ఈదురవస్థ కడ్డుపడి హీనుని విప్రునిఁ గాచె నంచు నీ మేదినిలోనఁ గీర్తియును మేలుఁ దలిర్పదె విన్నవించుచో నాదరణంబు సేయఁ దగదా సుకృతం బిది దుష్టదానమే కా దననేల కొ మ్మనుచుఁ గైకొనఁ బ్రార్థనచేసి యిచ్చినన్. 36

ఉ. కైకొని విప్రు వీడుకొని గంగకు భక్తి నమస్కరించి కం థాకరవాలయోగవిధిదండసమన్వితుఁ డై నృపాలుఁ డ స్తోకమనఃప్రసాదమున జోగివిధంబున నంతనంత ను త్సేకము లేక యేగి బహుదేశములుం గలయం జరించుచున్. 37

సీ. రుచిరసరోలంబరోలంబకలకంఠకలకంఠకులవృతకలకలంబు
బంధూకబంధుసౌగంధకగంధినికేతనకేతకీకేతనంబు
పరిభూతభూతప్రపంచాస్యనాగేంద్రనాగేంద్రనాగేంద్రభోగభూమి
సేకసముత్సేకభీకరసూకరకాసారకాసారభాసురంబు
చలపలాశపలాశరసాలసాల
తాలహింతాలశీతలోత్తాలతలము

మృగమృగాదనమృగనాభిమృగమయంబు
వింధ్యవనము సొత్తెంచె నవంధ్యబలుఁడు. ౩౮

క. అక్కడఁ గడు దూరము చని, యొక్కెడ నిలుచుండి చూచె నొలయఁగ జలమే
దిక్కునఁ గానక చీఁకటి, నక్కజముగ నిండి శూన్య మగుగుడిఁ గనియెన్. ౩౯

క. శాశ్వతముగ నాముందఱ, నీశ్వరలక్ష్మీశభారతీశ్వరమయ మై
విశ్వజనాశ్రయముగ నొక, యశ్వత్థముఁ జూచి చేర నరుగఁగఁ గ్రిందన్.

క. వెడఁద మొగంబును గోఱలు, మిడిగ్రుడ్లును గుఱుచ చెవులు మిడిమీసస్థుల్
ముడిగొన్న వెండ్రుకలతో, సుడియఁగ నొక బ్రహ్మరాక్షసుం గనుఁగొనియెన్.

చ. కని నిశ్శంకుఁడు సాహసాంకుఁడు మహాకౌతూహలుం డై రయం
బున డాయం జని యిట్టి కాఱడవిలో భూతంబ వై యున్న యె
వ్వని మూలంబున నయ్యె నెవ్వఁడవు సర్వంబుం దగం జెప్పుమా
యనిన న్నివ్వెఱఁ గంది వాఁడు నిజవృత్తాంతస్మృతి న్వ్యగ్రుఁడై. ౪౧

క. ధరఁ గలపురాణముల వ్యా, కరణంబుల శాస్త్రములు నిగమములఁ గవితం
బరిణతుఁడ మాళవేంద్రుని, పురోహితుఁడ జన్మసాక్షుఁ బుసుసూయాతుండన్.

గీ. అధిపుకొలువున నేఁ బకినాఘకాని, నగుటఁ జేసియు నొకవిప్రుఁ దెగడి పుచ్చి
యట్టికీడున స్వర్గం బైనయుపవిఁ, జచ్చి గతి లేక బ్రహ్మరాక్షసుఁడ నైతి. ౪౪

క. ఈయెడ నేనుండఁగ నిచె, వేయేఁడులు చనియెఁ గీను విసువను బలిమిన్
నీయట్టిపురుషరత్నం, బీయలజడి వాపనోపు నీశ్వరుకరుణన్. ౪౫

ఉ. నావుడు వానిదీనవచనంబులకుం గరుణార్ద్రచిత్తుఁ డై
భూవరుఁ డాత్మలోనఁ దలపోసి వినిశ్చయబుద్ధి నీయప
ద్భావముఁ బాపనోపెడు నెపంబుగఁ జిత్తమునం దలంచి నా
జీవము వేఁడినం గొఱంత సేయక యిచ్చెద వేఁడు మియ్యెదన్. ౪౬

చ. అనవుడు వాఁడు సంతసము నచ్చెరువుం గదురం బిచ్చలింపఁగా
మనమునఁ బొంగి పాపము ప్రసుంబునఁ బాయఁగ గంగలోన వి
ప్రునిఁ దగఁ గాచి చేకొనిన పుణ్యము నీకడఁ గల్గఁబోలు నిం
పెనయఁగ ముక్తిమార్గమున నేగెద నాఫల మిమ్ము నావుడున్. ౪౭

గీ. బ్రహ్మరక్షణమునఁ బడసిన సుకృతంబు, బ్రహ్మరక్షకుండు భక్తి నొసఁగ
బ్రహ్మరాక్షసుండు బ్రహ్మమీఱినపర, బ్రహ్మపదముఁ జేరి భవ్యుఁ డయ్యె.

క. నిష్పాపదేహుఁ డై గతి, నిష్పన్నం బైన నెగసి నెలఁతలు గొలువం
బుష్పాయుధసముఁ డై మణి, పుష్పకమున నుండి మ్రొక్కి పోయెన్ దివికిన్.
వ. ఇట్లతం డరిగిన తదనంతరంబ ౫౦
శా. ధాత్రీపాలకశేఖరుండు నటఁ దత్కార్యంబు సంధిల్లఁగాఁ
జిత్రం బంది విదేశపర్యటన మీక్షింపంగ నాకున్ జగ
న్మైత్రీకారణ మయ్యె నంచు మది నానందించుచు న్గాఢచా
రిత్రుండై మగిడె న్యశంబు దిశలన్ రెట్టింప నుజ్జయినికిన్. ౫౧
క. కావున నీకీగుణములు, లే వీజన్మమున నెక్కడే వీ వనినన్
భావం బెడలఁగ ధారా, భూవల్లభుఁ డంత నంతిపురమున కరిగెన్. ౫౨

—। పదునాల్గవకథ ।—

వ. మఱియును గతిపయదినంబులు చనిన. ౫౩
క. కదలనివిల్లును గాలిం, బొదలెడునారియును నిగ్రహోయెడుశరముం
బదనుండు జడముడియుఁగల, ముదిజోదున్నొదలి వేల్పుముదుకునఁదలఁతున్.
క. అని భోజుఁడొక్క వేళం, గనకాంబరభూషణములు గడు బెడఁ గడరం
జని సింహాసన మెక్కఁగఁ, గని పదునాలుగవబొమ్మ కలకలఁ బలికెన్. ౫౪
క. ఓనరనాయక చెల్లని, పూనిక లని నెఱపనేల భువి నుజ్జయినీ
మానవనాథుని కెనయగు, గానగుణము లేక యెక్కఁ దరమే నీకున్.
క. నావుడు నాతని వితరణ, మే వెరవున నెచట నొదవె నెఱిఁగింపు మనన్
భావజ్ఞులు మనమున సం, భావింపఁగ నిట్లు సాలభంజిక పలికెన్. ౫౭
క. ఆయవనీపతి కీర్తి, స్థేయుఁడు పరనృపకులాభిధేయుఁడు ధృతిగాం
గేయుఁడు వితరణగుణరా, ధేయుఁడు జవసత్త్వవైన తేయుఁడు చుమ్మీ. ౫౮
ఉ. పార్థివుఁ డొక్కనాఁ డవనిభారము మంత్రికి నప్పగించి ధ
ర్మార్థము మేన నించుక ప్రయాసము దోఁపఁ జరింపకుండినన్
వ్యర్థము జీవనం బని నయంబున వెల్వడి యోగివేషి యై
తీర్థములుం బురంబులు విదేశములుం దగ సంచరించుచున్. ౫౯
క. అగణిత సౌధోజ్జ్వలరుచి, గగనస్థలి యభ్రగంగగతి నమరంగా
నగశత్రువైరినగరము, నగి మెఱుగతి నున్న యొక్కనగరముఁ గనియెన్. ౬౦
క. ఆనగరముచేరువ ను, ద్యానవనాంతరమునందు నలరెడునదిలో
స్నానంబు చేసి సిద్ధ, స్థానం బగు నచటిగుడికిఁ జని సంప్రీతిన్. ౬౧

క. అంబురుహాంబులు దనహా, స్త్రాంబురుహాంబులఁ దెనుల్చి యతిధీరుం డై
త్ర్యంబకునిదేవి యగు జగ, దంబకు నంబికకు భక్తి నర్చన లిచ్చెన్. ౬౨

ఉ. ఆకడ మున్ను చండికకు నర్చన లిచ్చుచుఁ గొల్చియున్నయ
స్తోకతపఃప్రసిద్ధుఁ డవనీనాథుఁడు చూచి యుదారమూర్తి నీ
వీకడ కేల వచ్చి తను డేను విదేశిఁ బరిభ్రమించుచున్
మీకృపఁగోరి తీర్థములు మెట్టుచు నిక్కడ కేగుదెంచితిన్. ౬౩

క. అనవుఁడు నాతఁడు నవ్వుచు, ననుమానము లేదు విక్రమార్కుఁడ వగుటం
గని యెఱుఁగుదుఁబూర్వంబున, ననుమూఢుని జేసి మొఱఁగ న్యాయంబగునే.

వ. అనిన నతం డే నియ్యెడం బరదేశి నగుట దప్పదు సకలరాజ్యభారంబున నీతిధురంధరుం డగు మంత్రిశిరోమణి భట్టిం బురంబున నిల్పి భవాదృశు లగు పురుషరత్నంబులం జూచుట కారణంబుగాఁ దీర్థంబులం దిరుగుచున్న వాఁడ ననిన నజ్జనవల్లభునకు బుద్ధి సెప్పుచు సిద్ధవల్లభుం డిట్లనియె. ౬౫

క. పూజ్యుఁడవు సకలతిమిరహ, రజ్యోతీరూప మైనరవిమూర్తివి నీ
రాజ్యంబు నిఖిలధర్మ, ప్రాజ్యం బది విడిచి యిటకు రాఁ దగ వగునే. ౬౬

క. ధనముం గృషియును విద్యయు, వనితయు నృపసేవనంబు వాణిజ్యంబుం
దనగర్భంబుఁ జికిత్సయు, ననుదినమును గట్టిగాఁగ నరయఁగ వలయున్. ౬౭

గీ. ధరణిఁ దిరుగ నన్యధరణీపతులచేత, నచట నొండు కార్య మయ్యెనేని
దిక్కు గలదె బేల త్రిమ్మరు టది యేల, చాలు నింక మగిడి చనుము పురికి.

ఉ. నావుడు భూవరుండు మునినాథ ననుం గృపఁజూచి పల్కుచో
నీవచనంబు దప్ప దది నీతియుతం బగు వస్తురక్షకున్
దైవికమానుషంబు లనఁ దద్గుణముల్ ద్వివిధంబు లందులో
వేవురు దైవ మెక్కు డన వేవురు నుద్యమ మెక్కు డండ్రిలన్. ౬౯

ఉ. ఈయెడఁ గర్మభూమియగు డెవ్వరికైనను బుద్ధి నేర్పునం
జేయఁగ లేదు కాల మెడచేసిన నేతిము లెత్తి కాల్వలుం
బాయలుఁ గోళ్లు నూతులును బావులు రాట్నములున్ జలార్థమై
చేయఁగనామెఁ గాక మఱి చేయనినాఁ డవి తానె పుట్టునే. ౭౦

క. ధాత మును నోరుఁ గన్నులుఁ, జేతులుఁ దగ నిచ్చి కుడువఁ జేకూర్చినచోఁ
జేతఁ గడి యందుకొనఁడే, నాతఁడెఁ గడి యేగి వచ్చి యంగిటఁ బడునే.

క. ఉత్తముఁ డుద్యోగఫలా, యాత్తుఁడు భాగ్యాభిలాషి యధముఁడు రెంటం
జిత్తంబు గొల్పు మధ్యముఁ, డుత్తముకడ నుండ లక్ష్మి యొడఁబడు నెపుడున్.

వ. అట్లయ్యును మానుషకృత్యంబున కుపహతి గలదు గాని దైవకృతంబు నకుఁ జేటు లే దని మున్న నాకుఁ బ్రసన్నుం డైన పరమేశ్వరునిమీఁద భారం బిడి నిశ్చింతుండ నై చరియింపుదు. ౨౩

గీ. లావు లేనివేళ దైవంబు గలిగిన, నెచట నైన లక్ష్మి యేగుదెంచు
నడవిఁ జొచ్చినంత యక్షులకృపఁజేసి, రాజశేఖరునకు రాజ్య మయ్యె.

ఉ. నావుడు రాజశేఖరుఁడు నా నతఁ డెవ్వఁడు యక్షదైవసం
భావన యెట్లు గల్గె జనపాలక యాకథఁ జెప్పు మన్న నా
భూవరుఁ డిట్లనున్ ద్రవిళభూమివరుం డతఁ డాజిశత్రులం
బ్రోవులుగా నొనర్చి సిరి వొందఁగ రాజ్యము సేయుచుండఁగన్. ౨౪

ఉ. నొచ్చినవారి సూను లగునూర్వురు రాజులు దండుగూడి పై
వచ్చినఁ గోటలోనఁ బరివారము గొంచెము గావున న్వడి
న్వచ్చి చనంగ నానృపతి వేగమ పత్నియుఁ దానుఁ గానలోఁ
జొచ్చి నిగూఢమార్గమున స్రుక్కుచుఁ గందుచు లోనఁ గుందుచున్. ౨౫

ఉ. అక్కడఁ బ్రొద్దు గ్రుంకఁగ మహావటవృక్షముఁ జేరి విన్ననై
చెక్కిటఁ జేయిఁ జేర్చి తనచేడియ చింత మునుంగ నాత్మలోఁ
బొక్కుచు నిద్ర లేక తలపోయఁగ నానడురేయి వింతగా
నెక్కటి మఱ్ఱిమీఁద గల యేవురు యక్షులు కార్యదక్షులై. ౨౬

చ. మనకు విహారదుర్గ మగు మద్రపురంబున కీశుఁ డైన యా
జనపతి నిన్నఁ జచ్చె మఱి సంతతి లేదు తదీయరక్షకై
వ్వని నిఁక నిల్పి రాజ్యసుఖవైభవ మిత్తము చెప్పుఁ డంచు నే
ర్పునఁ దమలోనఁ గూడి తలపోయుచునుండఁగ నొక్కఁ డిట్లనున్. ౨౭

ఉ. ఇంతవిచార మేల మన కీవటవృక్షము క్రిందనున్న భూ
కాంతుని నప్పురంబునకుఁ గర్తగఁ జేయుద మెల్లి నావుడున్
సంతసమంది యందఱును సమ్మత మా నిది యంచుఁ బల్కినం
జింత దొఱంగి యానృపతి చెల్వయుఁ దానును నుల్లసిల్లఁగన్. ౨౮

ఉ. ఆకమలాప్తసూతుఁ డుదయాద్రికిఁ జేరుచుఁ బూర్వదిక్కునం
జేకొని కెంపుగుంపు గొనఁ జేయుచుఁ దారల పెంపు డింపఁగా

జీఁకటి రాజశేఖరుని చీఁకటితోడన కూడి పాయఁగా
నాకడ యక్షు లాతనికి నప్పురమార్గముఁ జెప్పి యంపఁగన్. ౧౦

ఉ. భాస్కరుఁ డంతలో నుదయపర్వత మెక్కఁగ భూవిభుండు శ్రే
యస్కరి యైనలక్ష్మిక్రియ యంగన తోడుగ నేగి కానలోఁ
దస్కరమార్గము ల్గడచి దవ్వులఁ *గాంచెఁ దటాంతకీలితా
హస్కరరత్నజాలవలయం బగుయక్షవిహారదుర్గమున్. ౧౧

ఉ. ఆనగరంబుచేరువ వనాంతముఁ జొచ్చి సరోవరంబులోఁ
స్నానము చేసి భాస్కరుని సారజపంబునఁ గొల్చుచుండఁగా
మానవు లెల్ల నెవ్వనికి మద్రపురాధిపతిత్వ మిత్తు మం
చూనినచర్చ నున్నయెడ నొయ్యన యక్షులు బుద్ధి గొల్పినన్. ౧౨

క. మదకరిణి చేతి కొక చ, క్కఁదనపు వనమాల† యిచ్చి కదలించినచో
నది యెవ్వనిమెడ నిడియెను, విదితంబుగ నతఁడె మనకు విభుఁడౌననుచున్.

క. అందఱు నొక మదహస్తిని, నందముగ నలంకరించి హస్తాగ్రమునం
జెందొవలదండ యిడి వే, డ్కం‡ దూర్యధ్వనులు చెలఁగఁ గదలించినచోన్.

క. జంభారి నెదురుకొనఁ జను, కుంభీంద్రునితోడి పిడియొకో యిది యనఁగాఁ
గుంభిని పురి వెల్వడి యా, కుంభినిపతియఖుత దండ కొమరుగ వైచెన్.

వ. ఇట్లేనుఁగు పువ్వులదండ మెడ వైచిన. ౧౬

ఉ. ఆద్రవిళేశుఁ డాత్మసతి యప్పురలక్ష్మియుఁ బోలె మున్నుగా
భద్రగజంబు నెక్కి కవిపాఠకగాయకకీర్తనీయుఁడై
మద్రపురంబు సొచ్చెఁ దను మంత్రులు గొల్వ మహాసనస్థుఁడై
రుద్రసఖుండు వోలె నతిరూఢికి నెక్కె నుదారసంపదన్. ౧౭

మ. రమణీచందనగీతవాద్యకుసుమస్రగ్వస్త్రభూషాదిభో
గములం గోరికి మీఱఁబోవ నతిసౌఖ్యం బందుచు న్మంత్రివ
ర్గము కార్యంబులు దీర్పఁ బౌరు లనురాగం బంది నందింప రా
జ్యము సేయంగ సహింపలేక బలిమి న్సామంతభూమీపతుల్. ౧౮

ఉ. ఎక్కడివాఁడొ వీఁడు మన మిందఱ ముండఁగఁ జేరకాఁడు దా
నిక్కడఁ జేరి మద్రపుర మేలెడి వీనికి రాజ్య మిం కిటం

* గాంచెను రత్నకారితా,హస్కరరత్నరాజినిలయంబగు- † చక్కదమగువనమాల- ‡ వేడు
కం దూర్యధ్వనులు.

డక్కిన హాని యగు నని కడంగి తదుద్ధరణాభిలాషులై
యొక్కెడ దండు గూడుకొని యుక్కునం గోటకుం జుట్టుముట్టిరన్. ౮౯

గీ. అపుడు సంధిమాట లైన నాడింపక, దొరల నైనం బోరి కరుగుం డనక
ధరణివల్లభుండు తా నైనం గదలక, యతివతోడ నెత్త మాడుచుండె. ౯౦

వ. అయ్యవసరంబున మంత్రులును దొరలును బరివారంబును వైరు లెత్తి వచ్చి కోటమీఁద విడిసినప్పుడు నీ వూరకునికి రాజధర్మం బగునె మాకు నైన సెల వాన తి మ్మనిన విని యు విననిభంగి నున్నం దత్కాంతారత్నంబు పాచికలు చేతంబట్టుకొని. ౯౧

గీ. తతిమి సామదానదండభేదములలో, నొకట నైన వైర ముడుపవలయుఁ
బగతు రెల్లఁ గూడి *పై నెత్తివచ్చిన, నెత్త మాడుచుండ నీతి యగునె.

క. అనవుడు జనవల్లభుఁ డిది, మనచేఁతల నౌనె †దైవమాయాగత మై
చననున్నవి చను నెచటను, మననున్నవి మను జలాగ్నిమధ్యములందున్.

క. వృక్షమునను న్న యేగురు, యక్షులు మనరాజ్య మొసఁగి హరియింపఁగ న
ధ్యక్షులు మన కిది పనియే, యక్షంబులు వైవు చాలు నాడుద మబలా.

వ. అని యనంతరంబ తత్ప్రతిస్మరణంబుగాఁ బలికిన మనంబున నెఱింగికొని యయ్యక్షు లక్షణంబ మన మిచ్చిన రాజ్యంబున కుపద్రవంబు పుట్టుచున్న యది యొక యుపాయంబు తర్కింపవలయు నని వచ్చి యాకూడిన రాజుల లోఁ బరస్పరవైరంబును మనోవైకల్యంబును బుట్టించిన నాదండు రెండ ట్టలై. ౯౫

మ. తమలోఁ బోరుచు నస్త్రఘట్టన సముద్యద్భూరివహ్నిస్ఫులిం
గము లాశాంతములం బిశంగములుగాఁ గావింపఁగా బాహువి
క్రమముల్ చూపి గజాదిసైన్యములు మగ్గం దోర మై రక్తపూ
రము కెందూళి నణంపఁగాఁ గడఁగి రారాజన్యు లాజి న్వడిన్. ౯౬

ఉ. అక్కలహంబు చూచి చని యానృపశేఖరుఁ డాజిభూమిలోఁ
జిక్కిన యశ్వరత్నములు సింధురబృందములు న్రథంబులుం
బెక్కుధనంబు లస్త్రములు భేరులు జోళ్ళను గోటలోనికిం
గ్రక్కునఁ గొంచు నేగి యధికం బగుసంపద నేలె నప్పురిన్. ౯౭

*వైవచ్చి విడిసిన, యపుడు నెత్తమాడ నర్హ మగునె †దైవగత మేగతియో, చననున్నవి వేగమ చను.

వ. అనిన విని యయ్యవధూతకుం డిది భాగ్యం బంటి వేని పూర్వకృతసుకృతి విశేషంబున నిది లభించెం గాక కానినాఁ డిటు గా నేర్చునే తొల్లి నేఁడును జేయవేని నింతియ కాదు యత్నసహాయంబు గలిగియు నుద్యోగి యయ్యరణ్యంబు గడచి మద్రపురంబుఁ జేరిన కతంబున రాజ్యంబు గలిగెం గావున దైవంబున కుద్యోగంబు ఫలసాధకం బగు నదికారణంబుగ నీవును రాజ్యంబేమఱక పాలింపు పొమ్మని వీడ్కొలుపుచు. ౯౯

క. నీమహిమకుఁ గడు నెలవగు, భూమీశ్వర భూమి నిది యపూర్వం బనుచుం
గామితఫలదాయక మై, లేమి యుడుపు చంద్రకాంతలింగము నిచ్చెన్.

క. ఇచ్చినఁ గైకొని పురికి, న్వచ్చునెడ న్విపుఁ డొకఁడు వదనము వాడ
న్వచ్చని యూర్పుల నాఁకట, వెచ్చుచుఁ జనుదెంచి మనుజవిభు దీవించెన్.

గీ. మూఁడు దినము లయ్యె వేఁడంగ నెచ్చట, గమికెఁడన్న మైనఁగలుగదయ్యె
గ్రాసమాత్ర మేమి గలిగిన నాకిచ్చి, నన్నుఁ గరుణఁ బ్రోవు మన్నఁ జూచి.

క. ఇక్కడ నన్నము దొరకదు, దిక్కితనికి నెద్ది పసిఁడి దినరా దిఁక నీ
యక్కఱకు నడ్డ మగు నని, లెక్కింపక చేతి సిద్ధలింగము నిచ్చెన్. ౧౦౨

వ. ఇచ్చిన. ౧౦౩

శా. ఆవిప్రుండు మణిప్రభావమున దివ్యాకారుఁడై క్షుత్పిపా
సావైకల్యము లెల్లఁ బాసి చనిమెన్ క్ష్మాపాలు దీవించుచున్
దేవేంద్రప్రతిమానుఁ డౌనతఁడు నాదేశాంతరవ్యాప్తి నా
కీవెంటన్ హిత మయ్యె నంచుఁ గళతో నేతెంచె నుజ్జేనికిన్. ౧౦౪

గీ. నీకు నట్టిగుణము లేక యీాగడ్డియ, నెక్కరాదు చలను దక్కు మనిన
నచ్చెరువుఁబ్రియంబునొచ్చెముఁబెనఁగొనఁ, దిరిగిభోజుఁడంతిపురముసొచ్చె.

వ. అంతటఁ గొన్ని దినంబు లరిగిన. ౧౦౬

—॥ పదునైదవకథ. ॥—

క. కమలారిఁ గమలహిత దృ, క్కమలుని గమలాంకనాభికమలాకరునిం
గమలాంకరమణిరమణుం, గమలాసనహృదయకమలకమలప్రియునిన్.

క. మదిఁ దలఁచుచు భోజుం డొక, సుదినంబున నెక్కఁగోరుచుం జనుదేరన్
మొదలనె వారించుచు నా, పదియేనవబొమ్మ యిట్లుపలికెం బెలుచన్.

క. మర్యాద యెఱుఁగ విది తగు, కార్యమె యీావిక్రమార్కు కరణిని నీకున్
ధైర్యము సాహసమును నా, దార్యమ్మును లేక యెక్కఁ దగవే దీనిన్.

వ. అనవుడు నతని సాహసాదికోదారభావంబు లెఱ్ఱిఁ పనిన నప్పాంచాలిక సప్రపంచంబుగా ని ట్లని చెప్పం దొడంగె. ౧౧౦

ఉ. ఏమని చెప్పఁ దక్షిన నరేశ్వరు లెవ్వరుఁ గారు గాని నేఁ
డీమహి విక్రమార్క విభు నీఁడున కొదు రమోఘబాణ సం
గ్రామమున న్రతి న్విమతఖండన మై బలిమి న్సుఖప్రభన్
రాముఁడుఁ గాముఁడుం బరశురాముఁడు భీముఁడు సోముఁడుంగదా. ౧౧౧

గీ. అట్టి మనుజవిభుఁడు భట్టి ప్రధానిగా, నయ్యవంతి నేలు నాదినములఁ
గలఁడు వేదవేది ఘనుఁడు ధర్మజ్ఞుఁడు, సుశ్రుతుండు నాఁగ నాశ్రితుండు.

ఉ. సుశ్రుతుఁ డెల్లతీర్థములుఁ జూచెద నంచు దృఢవ్రతస్థుఁడై
యాశ్రితకల్పవృక్ష మగు నాపతిపంపున నేగి ధర్మస
మ్మిశ్రముగా సుదేశములు మెట్టుచుఁ బుణ్యముఁ గూడఁబెట్టుచు
న్విశ్రుత మైనతన్మహిమ వించు వెసం జనియెం బ్రయాగకున్. ౧౧౩

మ. తరగ ల్చేతులు పక్షిజాతములకూఁత ల్పాఁకణక్వాణముల్
*నురువు ల్తెల్లని చామరంబు లన నన్యోన్యంబు నుప్పొంగుచు
న్సురి గంగాయమునల్ తగం గొలువఁగా ఛాయావటచ్ఛత్రసం
స్ఫురణం జెల్వగు తీర్థరాజ మచటం జొచ్చెం బ్రశంసించుచున్. ౧౧౪

క. నీలము ముత్యముఁ గూర్చిన, పోలిక హారిహారులు గూడుపొందున నొకచోఁ
గ్రాలెడి గంగాయమునల, నోలాడె నినుండు మకరయుతుఁ డౌవేళన్. ౧౧౫

మత్తకోకిల. అందు భక్తులు ముక్తిత్రోవకు నందుకోలగు నందమౌ
బిందుమాధవదేవునిం గని ప్రీతిఁ గొల్చి వినీతుఁడై
యిందుశేఖరు విశ్వనాథు ననేకభంగులఁ గొల్చునా
పొందుచేకుఱ నేగె విప్రుఁడు పుణ్యరాశికిఁ గాశికిన్. ౧౧౬

వ. అచ్చటంగదలి యచ్చోటికి యష్టభైరవేశ్వరంబును, భూతభైరవేశ్వరంబును, గాలభైరవేశ్వరంబును, గపాలేశ్వరంబును, బాతాళభైరవేశ్వరంబును, మతంగేశ్వరంబును, జంబుకేశ్వరంబును, మణికర్ణికేశ్వరంబును, సాంబాదిత్యంబును, గరుడాదిత్యంబును, లోలార్కంబును, బిందుమాధవంబును మున్నుగాఁగల బహుకోటితీర్థంబులచేత నలంకృతంబైన పంచక్రోశంబుఁ బ్రవేశించుచుఁ దద్గుణప్రశంసోన్ముఖుండై. ౧౧౭

---

*అరుదౌఫేనము వెల్లచామరలనన్.

క. శివుఁ డిందుఁ బద్ధవానికిఁ, జెవి మంత్రముఁ జెప్పఁ బూని శిర మటు వంపన్
శివముపయిఁ బడినసురనది, శివపదరాజ్యోచితాభిషేకము సుమ్మీ. ౧౧౮

క. ఉడు మైనఁ దొండ మైనను, గడఁ జైనను దుప్పి యైనఁ గడు వెస వీటం
బడునప్పుడె పురుషుండును, బడఁతియు నగుచూపు వడసి పడ నేరద టే. ౧౧౯

వ. అని కొనియాడుచు. ౧౨౦

శా. ప్రాలేయాచలచందనద్రవసుధాప్రాచుర్యవీచీలస
త్కైలీడోల విశాలశీలసుమనఃస్త్రీజాలఫాలస్థలా
వ్యాలోలాలకమాలికానుకలనావ్యాలంబరోలంబలీ
లాలోలాంబుజచిహ్నితం గనియె మధ్యాహ్నంబునన్ జాహ్నవిన్. ౧౨౧

వ. కని యందు నిమజ్జనం బొనర్చి భస్మత్రిపుండ్రాదిశైవలక్షణలక్షితుండై సకల
దైవతారాధ్యు విశ్వేశ్వర శ్రీమహాదేవుని సందర్శించి సాష్టాంగదండప్ర
ణామంబు లాచరించి నిటలతటకరకమలపుటుండై నుతియించుచు. ౧౨౨

శా. వింటి న్సర్వపురాణము ల్వివిజు లే వెంట న్నినుం బోల లే
రంటం దీర్థవిలోకనా జపతపోయజ్ఞాదిపుణ్యంబు లొం
డొంటి న్మించఁగ భాగ్యవైభవము నేఁ డుప్పొంగ ముక్కంటి ని
న్గంటిన్ జన్మఫలంబు గంటి నిచటం గాశీశ విశ్వేశ్వరా. ౧౨౩

మ. నినుఁ జూడం జనుదెంచు నప్పట నెద న్నెక్కొన్న మార్గశ్రమం
బున విచ్ఛాయయము లైన భక్తులపదాంభోజంబు లత్యంత న
మ్రనిలింపావళిమౌళిరత్నములచే రక్తాతిరక్తప్రభం
గనుపట్టున్ శివరాజ్యపట్ట మగుచుం గాశీపురాధీశ్వరా. ౧౨౪

వ. అని కొనియాడి కృతకృత్యుండై యందు మానసత్రయంబు గడపి పదంపడి
ఫల్గునవర్ధనంబును, జహ్నావిలోలంబును, దక్షిణమానసంబును, నుత్తరమా
నసంబును, బ్రహ్మసరోవరంబును మున్నుగాఁ గల స్థలంబులఁ బిత్రుపిండ
ప్రదానతర్పణపరుండై, పిత్రుముక్తికారణంబు లగు నీశానవిష్ణుకమలాసనకార్తి
కేయవహ్నిత్రయార్కరజనీశగణేశ్వరాదిదేవతాచతుర్దశపాదంబులను, నక్ష
యవటచ్ఛాయను, జనార్దనహస్తంబును, మొదలగు స్థలంబులఁ గల్పితపిత్రు
తర్పణుండై గదాధరునకుం బ్రణమిల్లి, యుగళగౌరికి మ్రొక్కి మగిడివచ్చుచో
నొక మహావనంబున. ౧౨౫

క. నలనలఁ గ్రాఁగెడు తైలము, కొలఁది మెఱుఁగఁ దలఁచు భంగి గుణరత్నసము
జ్జ్వలుఁడు గుబేలున నుతికెను, జలనిధిలో నసమించు జలజాప్త క్రియన్.

వ. అంత సంధ్యాంగనయుం బోలె హారిచందనారుణపయోధరభారయు నార
క్తాంబరయు వికసదిందీవరాక్షియు రాగవతియు నైనకందర్పసంజీవనీ నాగ
కన్య చనుదెంచి నిజవిద్యాప్రభావంబున నారాజుం బునరుజ్జీవితుం జేసిన.

గీ. జలజకాంతి మెఱయ జలధివెల్వడి తూర్పుఁ,గొండ యెక్కునట్టి యెండజేని
చొప్పు దోఁప నూనెకొప్పెర వెల్వడి, నిలిచె విప్రుమోము తెలివికెక్క.

ఉ. ఆతనిఁ జూచి కన్య వినయంబున మ్రొక్కి యమేయసాహస
ఖ్యాతచరిత్ర నాదువ్రతకల్పత నేఁడు ఫలించె నే నిఁక
నీ్నితగుదాసి నైతిఁ గరుణింపుము రాజ్య మనుగ్రహింపు సం
ప్రీతి యొనర్చుదానఁ దగురీతి ననుం బని వంపు మిత్రతన్. ౧౩౮

ఉ. నావుడు దాసివేని విను నావచనం బిఁకఁ ద్రోపుసేయ కీ
దేవసమానునిన్ ధరణిదేవుని శుశ్రుతు నాశ్రయింపు త
ద్భావము పల్లవింప నని పార్థివుఁ డానతి యిచ్చె నంత ల
జ్జావనతాస్య యాచు నెదురాడక లేమ వరించె విప్రునిన్. ౧౩౯

మ. ధరణీనాయకుఁ డిట్లు చేకుఱినకాంతారత్నమున్ రాజ్యమున్
ధరణీదేవున కిచ్చి నిల్పి తనయత్నం బీగతిన్ ధర్మసం
చరణాసక్తి ఫలించె నంచు మదిలో సంతోష ముప్పొంగఁగా
నరుదెంచె న్నిజదానధర్మగుణగణ్యం బైన యుజ్జేనికిన్. ౧౪౦

క. విను మదికారణముగ నో, జననాయక యెక్కఁ దగదు చను మనవుఁడు నె
మ్మనమున నచ్చెరు వందుచు, మనుజేంద్రుఁడుసదనమునకుమగుడంజనియెన్.

శా. ఉష్ణాంశుద్విజరాజలోచను నపాయోపేతతావచ్ఛిదా
విష్ణాతస్థిరతత్త్వబోధమయమానిస్వాంతపంకేజవ
ర్తిష్ణుఁ జిష్ణు నగణ్యపుణ్యధనవర్ధిష్ణు న్గదాధృష్ణు భ్రా
జిష్ణు న్వంతతకృష్ణకాంతిచయరోచిష్ణుం దమోజిష్ణునిన్. ౧౪౨

ఉ. నిర్జరసిద్ధసాధ్యభజనీయపదాంబుజయుగ్ముఁ దిగ్గపా
దార్జునరశ్మిమారుతహితాత్ముని రక్షితయక్షరక్షకున్
గర్జితభాసురప్రళయకాలసమంచితపంచవక్త్రు న
త్యూర్జితతర్జనాచరణదుర్జయు దుర్జనుదూరు ధూర్జటిన్. ౧౪౩

మాలిని. ప్రవిపులతరచిత్తా బ్రహ్మసంస్తుత్యవృత్తా
భువనభరితకీర్తీ పుణ్యలావణ్యమూర్తీ
దివిజభరణలోలా దీనరక్షానుకూలా
భవమురరిపురూపా భాగ్యభోగ్యస్వరూపా. ౧౮౮

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలీకభేకఫణీంద్ర వీరఘోట్టవిభాళకళింగదేశనిష్ఠామధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రవిళాంధ్రమహారాష్ట్రభూపాలరూపనూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలిపురవరాధీశ్వర వెలనాటిపృథివీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొఱవి వెన్నయామాత్యపౌత్ర హారితసగోత్ర పవిత్రసకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతంబైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు విక్రమార్కునిధైర్యసాహసౌదార్యప్రశంస యన్నది షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

సప్తమాశ్వాసము.

క. శ్రీసంపన్నకుబేర, ప్రాసాదోపవనపవనపానస్ఫురదు
ల్లాసఫణీంద్రఫణామణి, భాసురనిజమూర్తిఁ బరమపావనకీర్తీ. ౧

క. మదిలోపలఁ దలఁచుచు న, భ్యుదయం బగునట్టిలగ్నమున గద్దియపైఁ
బదమిడు నెడ వారించుచుఁ, బదియాఱవబొమ్మ భోజపతి కిట్లనియెన్. ౨

—। పదాఱవబొమ్మ చెప్పినకథ ।—

క. అతిశయముగ నుజ్జయినీ, క్షితిపతి క్రియ దానగుణము సిద్ధింపక నం
గతిమాలినచేఁతల సుర, పతిసింహాసనముమీఁదఁ బదమిడఁ దరమే. ౩

వ. నావుడు నతనియతిశయగుణజాలం బెట్టి దనిన. ౪

మ. వినుమీ భోజధరాతలేంద్ర త్రిజగద్విఖ్యాతకీర్తిప్రియుం
డనుకూలక్షితిపాలరక్షణకళాయత్తప్రభావుండు స
జ్జనచిత్తాంబుజమిత్రుఁ డిష్టవనితాసంభోగపంచాయుధుం
డనఘుం డుజ్జయినీపభుండు నిజరాజ్యం బింపుతో నేలఁగన్. ౫

శా. ఆరాజన్యశిరోమణిం గొలువ నెయ్యం బొప్పఁగా నింపు పెం
పారం దక్షిణభూమిపాలురు మహాయత్నంబుతో రత్నము
ల్నారీరత్నములుం దురంగములును న్నాగంబులు న్మున్నుగాఁ
జేరన్వచ్చి వనంబులో విడిసి రాసీమావిభాగంబులన్. ౬

ఉ. ఇఁతులమానభంగము మహీరుహపంక్తులదర్పమూల మ
త్యంతమహోత్సవంబుల విహారము జాణలభోగభాగ్య మా
కంతుని ప్రాపు కోకిలశుకంబుల వాచవిపంట నాఁ బ్రజల్
సంతసమంద నంతట వసంతము వచ్చె వనాంతభూమికిన్. ౭

మ. మొదలన్ దక్షిణమారుతంబు వనభూము లొత్తఁకుచు న్వేఁక ను
న్మదపంచాయుధవహ్నిచిహ్నమగు ధూమంబో యన న్వేవఁగాఁ
దుద లొక్కించుక యెండఁ గందు వెడలం ద్రోచెం గడల్ ప్రక్కఁగాఁ
బద నింకెన్ బిరు సయ్యెఁ బండెఁ బడిమెం బర్ణంబు లుర్వీస్థలిన్. ౮

క. కాకులలోఁ గోకిలములు, కాకులఁ బడలేక కులము గలయఁగఁ బవనుం
డాకులపా టొనరింపఁగ, నాకులపా టయ్యె విరహు లగులోకులకున్. ౯

క. శీలము వదలనిపథికుల, తాలిమిఁదూలించు మారుతము పెల్లున నా
భీలం బగుమదనాగ్ని, జ్వాలల క్రియ బాలపల్లవము లొప్పారెన్. ౧౦

శా. ఏచెం గ్రొన్నన మాధవీలతలపై నంపెక్కి సంపెంగలుం
బూచె న్మావులుఁ బొన్నలుం బొగడలుం బొల్పొందె రాచిల్కలు
న్వాచాలత్వము సూపెఁ బుప్పొడి దిశ ల్వాసింప సొంపారఁగా
వీచెం గమ్మనితెమ్మెర ల్మరునకు న్వీచోపులై ప్రాపులై. ౧౧

శా. కాయం జొచ్చె రసాలము ల్విరహు లాకంపింపఁగాఁ గోయిల
ల్గాయం జొచ్చె మనోజదిగ్విజయ మాఘోషించుచుం దుమ్మెదల్
మ్రోయంజొచ్చె నవీనపుష్పశరము ల్మొత్తంబుగాఁ జిత్తజుం
డేయంజొచ్చె సతు ల్మదిం గలఁగఁగా నెచ్చోటులం దానయై. ౧౨

సీ. గంధబంధురుఁ డైన గంధవాహుండు మున్నేర్చినపట్టుపు లేనుఁ* గనఁగఁ
బచ్చపక్కెరలట్లు పక్షుంబు లొప్పారు వరకీరములు వారువము లనంగఁ
బదహతిఁ బుప్పొళ్లు పర్వఁగా నేతెంచునలులమూఁకలు కాలిబలములనఁగఁ
బంచమస్వరములఁ బరిణమింపఁగఁజేయు పికములు కీర్తిగాయకు లనంగ
నేచియున్న మావు లెల్ల గొల్లైన లన, లలిత మైనరాజ్యలక్ష్మి మెఱసి
యితరనృపులభంగి ఋతుచక్రవర్తియు, నతనిఁ గొల్వవచ్చి యచట విడిసె.

క. ఆవృత్తాంతము దెలియం,గా విని సచివేంద్రుఁ డచట గందర్పసఖున్
భూవరులను సక్రియ సం,భావింపఁ దలంచి సార్వభౌమున కనియెన్. ౧౪

గీ. ధరణిపాలురెల్ల ధరణీశ మిముఁ గొల్వ, వచ్చియున్నవారు వనములోన
గౌరవంబు మెఱసి వారల కవసరం, బిచ్చి కరుణఁ జూడ నిచ్చగింపు. ౧౫

క. ఇంతియకాదు నరేశ్వర, యింతులతోలు వేఁట† ఋతువు లేలెడుఘనుఁ డా
కంతుని ప్రాణసఖుండు వ,సంతుం డున్నాఁడు కొలువఁ జనఁగావలయున్.

క. "కాలో వసంత" యనువా,క్యాలంకృతి నన్ని ఋతువులం దధికుఁడు త
త్కాలోచితపూజలచే, గాలాత్మకుఁ డైనవిభుఁడు కడుఁ బ్రియ మందున్.

గీ. పూజ్యులైనవారిఁ బూజింపకున్నచో, మేలు దొలఁగునండ్రు మేదినిశ
యుప్రసిద్ధు లాది నగపడ్డ వనక నేఁ, డవ్వసంతపూజ కరుగవలయు. ౧౮

*పట్టుపు లేనుఁగు- †తోలు నెట, తలవెంట,-

క. అనవుడు నాఁగా కనినం, జని యుపవనమధ్యమున వసంతోత్సవఖే
లనమునకుఁ దగినవస్తువు,లొనగూర్చియమాత్యచంద్రుఁ డొయ్యనమగిడెన్.

వ. ఇట్లు మగిడి. ౨౦

ఉ. పంచశరాధిదేవతలపట్టులుగా మణివేదిపంక్తిని
ర్మించితి రత్నమండపము మించులబట్టల మేలుకట్లు గ
ట్టించితిఁ గాంతి దిక్కుల నటింపఁగఁ గాంచనతోరణంబు లె
త్తించితి విన్నవింప నరుదెంచితి రాఁ గదలించు భూవరా. ౨౧

సీ. అని విన్నవించిన జనవల్లభుండును జతురంగబలములు సరస నడువ
భేరులు శంఖము ల్పెక్కగారులు మ్రోయ దిక్కుల నినదంబు పిక్కటిలఁగఁ
గవిరాజగాయక స్తవములు నిగుడంగ శూరులు ధీరులుఁ జేరికొల్వ
నస్మహోత్సవమున కాభరణంబులా నంగనారత్నంబు లరుగుదేరఁ
బ్రజలకెల్లను గన్నులపండుగాఁ జు
వాయువేగ మనుత్తమాశ్వంబు నెక్కి
గతులఁ ద్రొక్కించి మెఱయుచు గవనివెడలి
యరిగె నుద్యానవనములో నవనివిభుఁడు. ౨౨

ఉ. అప్పుడు చేరవచ్చి సమయంబిది దర్శనయోగ్యమంచు న
వ్వొప్పుడుకాంతలుం దురగయూథము రత్నచయంబు ముద్దుగాఁ
గప్పము లెల్లఁ దెచ్చి మది గప్పెడుభీతి దొలంగ నమ్రులై
యొప్పనచేసి రాన్నృపతు లుజ్జయినీపతికిం గ్రమంబునన్. ౨౩

సీ. అంగాధిపతి వీఁడె వంగాధిపతి వాఁడె నేపాళపతి వాఁడె భూపతిలక
కర్ణాటపతి వీఁడె కాంభోజపతి వాఁడె సౌవీరపతి వాఁడె సార్వభౌమ
గూర్జరపతి వీఁడె కొంకణపతి వాఁడె కుంతలపతివాఁడె కంతురూప
బర్బరపతి వీఁడె పాంచాలపతి వాఁడె మత్స్యాధిపతి వాఁడె మానవేంద్ర
యనుచు వేఱువేఱ నందఱ నెఱిఁగించి, యధిపుచేతఁ గుశల మడుగఁ జేసి
వీడియముల గారవింపించె నీతిస్వ,తంత్రబుద్ధి యైన మంత్రివరుఁడు. ౨౪

క. అజ్జనపతు లందఱుఁ దన, పజ్జం జనుదేర మండపములోనికి వి
ద్వజ్జనచింతామణి యగు, నుజ్జయినీధరణిపాలుఁ డొయ్యనఁ జనియెన్.

ఉ. అందు వసంతుని న్రతి ననంగుని లక్ష్మి నుపేంద్రు గౌరి న
య్యిందుకళాధరు న్శచి సురేంద్రుఁ గ్రమంబునఁ బూజచేయఁగా

దుందుభిమర్దళప్రముఖతూర్యరవంబులు నిండ నేర్పున
న్సుందరు లాటపాటల వినోదము సూపిరి తీపులంటఁగన్. ౨౬

వ. అప్పుడు కర్పూరాదిసుగంధద్రవ్యంబులు వసంతచాలనం బొనర్చెడి వారి
లో నుండి కలహాకంటకుం డను రాచలెంక వెడలి వచ్చుచుఁ దనమీసము
లను నంటిన సుగంధంబు విదిర్చికొనుచుఁ జూచిన నెదుర నున్న యేకాం
గవీరుం డను నంగపతిలెంక తనదు దురభిమానంబునం గనలి. ౨౭

క. ఏరా ముందఱ గానక, నేరమి పైఁ దెచ్చుకొనుచు నీమీసలు నా
చేరువ వడిపెట్టెద విది, యోరీ యేకాంగవీరుఁ డుంట యెఱుఁగవే. ౨౮

క. నావుఁడుఁ బరిమాళించెద, నీవుండుట యెఱిఁగి కాదె యిది వ్రేటుగ నేఁ
గావించెదఁ జేరికిఁ దగు, లా వించుక కలిగె నేని లటపట లేలా. ౨౯

వ. అనినం దివియు మనుచు నయ్యిద్దఱుం గప్పిన దుప్పట్లు తొలంగవైచి
జిట్టునం గటారంబులు దుస్సిన డగ్గఱం గల తలవరు లెడసొచ్చి పట్టి తొలం
గం దిగిచి యీమహోత్సవంబులో నిట్టిగలబలు సేయ మీయట్టి బలుబం
ట్లకు సందిక్రంతలజగడంబులు వల దని తోడ్కొని చని రత్నమండపముఖ
శాల యైన కొలువుమండపంబులో నున్న గోవిందచంద్రుం డనుపశవాలు
ముందటం బెట్టి యీకలహాకంటకుం డంగాధిపతిలెంకతోఁ బోట్లాడఁగడగ్గ
ఱు నెడ మానిపించి యిద్దఱం దోడితెచ్చితి మవధరింపు మనిన నతండును.

క. తగునోయి కలహాకంటక, జగడంబులు సేయ కొంతు నమయము లేదే
పగపాటి నీకు నితనికిఁ, దగిలిన దీవిందుతో వితండము గలదే. ౩౦

గీ. అనుచు నతని దూఱి యాతని దెసఁ జూచి, యితనితోడ జగడ మేల యయ్యె
ననుడు నతఁడు వలికె నను నితఁ డిప్పుడు, వ్రేసెఁగాన నిట్టివివర మయ్యె.*

క. ఆపడవాలును దమభటుఁ, గోపించుచుఁ గవుల బారకుల శూరుల నా
లోపలఁ గూర్చుండఁగ నిడి, యాపాడి దగంగఁ దీర్పుఁ డని నియమించెన్.

సీ. వారలు నేకాంగవీరుఁడ వ్రేటున కై తగిలినవాఁడ వనుచుఁ జూచి
కలహాకంటక యేలకలహంబు గైకొంటి వనుడుఁ బోట్లాడ వేడ్క యయ్యె ననుడు
మఱి తావు లేదె యీమర్గ మేర్పడఁ జెప్పు మనవుడు వ్రేయుటయది నిజంబు
నామీసములసుగంధము విదిర్చికొనంగ నితఁడు నేనుండుట యెఱుఁగ వనిన
మాటమీఁద నదియె వ్రేటుగాఁ జేసితిఁ బిఱికి వీఁడు బురుకపిట్టయంత
గాని లేఁడు వీనిఁ గైకొందునా నేను, జోడి పాఱవైతు భండనమున. ౩౪

*వైచెగాన నిట్టివైరమయ్యె.

వ. అని పలికినఁ గలహాకంటకుం గోపించి తుచ్ఛపుంబలుకులు పలుకుదురె పగవాని ఘనతచేసినఁ దనదొడ్డతనం బెక్కుడగు నతని హీనంబుగాఁ బలికిన నరిపూనికెం దానును హీనుండగు నింతియ కాదు విక్రమార్కుండును నంగాధిపతియుఁ మిత్రులు వారికన్నులం బుట్టిన కొడుకులు మీలో జగడంబు వలవదు. ౩౫

క. మగతనము నెఱపఁ బూనియుఁ, బగ యేమియు లేనిచోటఁ బరిమాళింపం*
దగ దతనికి నది నీకును, దిగులుపడ న్నిలువనాడఁ దగ దాతనితోన్. ౩౬

గీ. అనఁ గలహాకంటకుం డనునల్ల నవ్వి, పంతమా మీరెఱుంగని పాడిగలదె
గుడికొలుపుబంటు మల్లనికోలఁది పంత,మయ్యె నిచ్చట నదియెట్టు లంటిరేని.

వ. ఒకఁడు దేవరభాండాగారంబు నింటికడం బాలెము వడం గొలిచి పళ్లెరంబులఁ బ్రసాదంబు దినుచుఁ బోతుక్రియ నుండ నొకనాఁడు దేవర దర్శింప వచ్చి వారిసందడిలో న్నొక్క యీడిగ తనకాలు ద్రొక్కినం గోపించి యేమిరా బంటుమల్లున న్నెఱుంగవా తన్నితి వనిన నతండు నేనెఱుంగన యీసందడిలోఁ గాలు దాఁకె ననిన నెరయుం దన్ని యెఱుంగ ననినం బోనిచ్చెదనా యనుచు నందంద దట్టించిన నయ్యీడిగ డాకేలి కటారి వలకేల నందుకొని తన్నినాఁడ నే మనియెదవురా యనిన నతని బిఱుసు చూచి బంటుమల్లండు స్రుక్కి యేమియు నే మనియెద దేవర కూడిగంపుబంటుం గాన దోస మనియెద ననియెం గావున. ౩౮

క. ఆపంతము గాకుండఁగ, నాపేరును నతనిపేరు నానొంబులుగా
మీపిన్నవాండ్ర మన్నును, జేపట్టి యొకింత వేడ్క సేయింపఁదగున్. ౩౯

వ. అని ప్రొక్కిన నట యంగపతిభటుండు- ౪౦

గీ. మీకుఁ బిన్నవాఁడ నేకాంగవీరుండ, ఱంకెవైచిన నడబింక మైన
నగినఁ గేరడించిన స్త్రీసలంటినఁ, †బట్టి తివియ నాకుఁ బాడిగాదె. ౪౧

గీ. నృపులుగవులుభటులుఁగృపణులుశూరులు,నొక్కచోటఁగూడియున్నవారు
వీరుమెచ్చమన్నువిడిచిమన్నించుట,ఘనతయిదియుమీకుననుచుమ్రొక్కె. ౪౨

క. అమ్మాటలు విని పెద్దలు, మన్నిట మన్నించి మీరుఁ మాకిట జగడం
బిమ్మనినఁ గలహాకంటకుఁ, డెమ్మెయి మెయికొనక యున్న నిరవడనిమతిన్.

---

*బగగలిపింపందగదతనికేని నీకును. †చూడ నిదియు నాకుఁ బాడిగాదె.

వ. మీర లిద్దఱు రాచలెంకలు గావున నారాజులు సూడంగఁ బోట్లాడవలయు
నాయితపడి రండనిన మాకు నిదియ యాయితంబు బంటువానికిం
గటారి చేత నున్నం జాలదె యనుడు నేమియు బంటుతనంబునకుఁ గొఱఁత
గాదు రాజు వెడలివచ్చునంతకుం బోయి రండని యొండొండ యనిపినం
జని రనంతరంబ. ౪౪

సీ. కఱకంచువలిపెంబు గట్టిగాఁ గాసించి చెలిత్రాడుకాసెపై బలియఁ జుట్టి
దేహంబు కప్పంగా లోహకంచుకలీల జిగిబిగిగల నల్లజిగు రమర్చి
వక్షఃస్థలంబున రక్షపూసలపేరు దండతాయెతులును దగ ధరించి
తిలకంబు దళముగాఁ దీర్చి చుంగులపాగ తలముడితోఁ జొల్లెమలవరించి
కేలఁ బుల్లతియును నీలి నూలునఁ బూని కేలిగతిఁ గటారికోల వట్టి
సంగడీలుగొల్వఁ జనుదెంచెనొకమత్తగజముభంగి కలహాకంటకుండు. ౪౫

వ. అటఁ గొండఱు సంగడీలం గూడి. ౪౬

క. నగుమొగమలరఁగఁ గస్తురి, తిగురు మెయిన్నలఁది కాసె దిటమై మెఱయన్
మగతనముఁ గటారియుఁ దోఁ, డుగ నయ్యేకాంగవీరుఁడుం జనుదెంచెన్. ౪౭

సీ. అపుడుచుక్కలలోన నమృతాంశుగతి దోఁప రాజులు గొలువంగ రాజు వెడలి
వచ్చినఁ దత్పరివారసమేతుఁడై పడవాలు డగ్గఱి భటులఁ జూపి
వారివైరముఁ బరివారంబుఁ దగవును మున్నుగా నన్నియు విన్నవించెఁ
దనలెంకఁ దిట్టి యుగ్గలి న్వాకట్టిగఁ జేయ భట్టి సంగాధిపుం బాలుపెట్టె
వారు మాకు సెలవుగా రెండునూటలు, విడువుఁడనియున్నృపుని వెఱపుసూపఁ
బనిచెఁ గర్త గాన బంటుతనమునకు, విడుతురయ్య ౪౮

క. నావుడు నిగ్గలుఁ జని పృథ్వీవరునకు వాంఛచలము వినిపించిన నే
నీవీరుల నొప్పించుట, భావం బొడఁబడ దటంచుఁ బతి చింతించెన్. ౪౯

క. ఆవేళ నమాత్యుఁడు మహీవర నీమాట సేయ రేమనవచ్చున్
లావరులై లెంకల మని, కావరమున నున్నవారు గైకొన రొరులన్. ౫౦

గీ. పసుల కుయ్యిగాదు బ్రాహ్మణుచెఱగాదు, స్వామిహితముగాదువ్రతము గాదు
లోకహితముగాని యేకాంగిపోరునఁ, జచ్చువాని కేమి స్వర్గహానె. ౫౧

వ. నావుడు వీరకులోత్తముం డగు వీరకులోత్తముండు. ౫౨

గీ. మానభంగమైనమరణంబు శూరుల, కదియ చూడ నాత్మహత్య గాదె
యాత్మహత్య పాప మది నీవ యెఱుఁగుదు, పాప మొందకున్న బ్రదుకుబ్రదుకు.

వ. వ్రేసినవ్రేటును గాఁడినమాటయును లేకయుండుటది మహావ్రతంబు. ౫౭

క. బొంకుట సుర సేవించుట, బొంకమి వేయశ్వమేధములఫలము భటుం
డంకమున సత్యమునకై, శంకింపక వచ్చెనేని స్వర్గము గాదే. ౫౮

క. అది యెట్లనినను మిత్రుఁడు, మదిఁ గలఁగెడుననియు వీండ్రుమడిసెదరనియుం
గొదికెడు నామన మనవుఁడు, నిదియెంత ప్రసంగమనుచుహితమతిఁబలికెన్.

క, *అంగాధిపతి యు నేను ను, ముంగల నిరుదెసల నిల్చి మొనయుకతారుల్
ఖంగనఁగఁ బట్టి బంట్లకు, భంగము గాకుండ మనసుఁ బట్టెద మనఘా.

క. అనునెడ నిద్దఱు బంటులుఁ, జనుదెంచి కడంక మ్రొక్కి జనవర మముఁజూ
డ నవధరించియు విడుమా,యనవుడుఁ బంతముల కొలఁదు లడిగె న్వారిన్.

వ. అప్పు డొక్కదండనె పోట్లాడంబూని యేకాంగవీరుండు. ౫౯

సీ. పుల్లతి వెట్టిన భూమికిఁ గొసరిన నెదిరిపోటునకుఁ జే యొదుఁగుచున్న
దండకైదప్పినఁ దప్పుగ్రేళ్ళుటకినఁ బంతంబుగొన్నఁ జౌబళము గొన్న
దాణికిఁ జొచ్చిన దాఁచిన మానిన నరువనొడ్డిన బయలాసపడినఁ
జాఁగఁబొడువకున్నలాఁగంబునకుఁగొన్నమడమగెంటినవ్రేళ్ళుమగుడఁబడిన
దాఱుమాఱులైనఁ దలవంచి పొడిచిన, బారుగాఁ దలంచు పంతమిదియె
కదిసి యొక్కపోటు పదిముఖంబులుగాగఁ, బొడుచువాఁడ దేవరదుగులాన.

వ. అను నంతకమున్న వానిపంతంబులకొలందిం బుల్లతి మున్నగా నన్నియుం
గొని యున్న కలహాకంటకుండు. ౬౦

సీ. మతిఁ గాకదృష్టి నేమఱక రక్షించుచు సూకరదృష్టిమై ఢాకగొలిపి
గర్జనసేయక మార్జాలదృష్టిమైఁ దరలక పరుజించి తాఁకఁబూని
భల్లూకదృష్టి నపాంగసంగతి గని కపిదృష్టి వంచించి కాపుసూపి
చేష్టదప్పక గృధ్ర దృష్టి గనుంగొని యెయ్యన ఫణిదృష్టి నొడియఁజూచి
మనసుదేఱఁజూచియును జూడకున్నట్లు, దృఢముగాఁగఁ జోరదృష్టి నడఁగి
జంకిమీఁదఁనొడిసి శార్దూలదృష్టిఁబెఁ,బడుటసురియకాండ్ర పంతమిదియ.౬౧

క. తొమ్మిదిదృష్టులలో నా, యిమ్మగు పులిదృష్టిఁ జొచ్చి యెదుటొమ్ము కఠా
రమ్మున నది తొలుపోటుగఁ, గ్రుమ్మెద నేనొండు లేక కుంభినిఁ గూలన్.౬౩

వ. అనుడు వింతపంతఁబుల కచ్చెరు వంది పొఁదుగాఁ జూచి విడువుం డన
భట్టియు నఁగాధీశ్వరుండును నిలువంబడి విస్తారంబు గలుగ వైహాళి దీర్చి

---

* ధంగున దాటుచు రాజులు, ముంగల.

యెల్లజనులం గూర్చుండ నిడి గలబపుట్టకుండ నెడ నెడం దలవరుల నిలిపి
పట్టెడువారల మాట మాటలలోనం బట్టుం డని నియమించి నలువురుబంట్ల
నడుమనిడి కఠారంబు ల్లోక్రకొలందిగాం గొలిచి నిన్నుపండ్ల దొడసి యెడ
గలుగ బంట్లచేతి కిచ్చినం బుచ్చుకొని యవ్వీరులు చూచువారి చూపుగముల
కెల్లం దార లక్ష్యంబు లగుచు ధీరధీరంబుగం జొచ్చి. ౬౪

క. ఖ్రుంగెడు కృష్ణోరగముల, భంగి న్బెబ్బులులక్రియ నిభంబులకరణిన్
సింగములభాతి నలవడు, సంగతిఁ బోఁ గదిసి యెల్లజనులుం బొగడన్. ౬౫

వ. కదియుచుం గలహకంఠకుండు తెలిసి పొడువు మోయన్న య్యని తెలుపుచు
ఘాతగొనంగ నోహో చాలుం బట్టుం డని యిద్దఱం బట్టించి భట్టి నృపుని
దగ్గఱం దెచ్చి వీరిజగడంబులు సంతసపడియె* ననిన. ౬౬

క. ఏను కహాకంటకుండ గ్ర, క్కున నాతని గౌఁగిలించుకొను మనవుడు నే
మని సంతసపడుదు మొకటి, యును వీడము పోటులాట యుడిపితి రేలా.

గీ. అనుడు దెలిసిపొడువుమమూయన్న యంటి,యన్నదమ్ములకొక కలహంబుగలదె
యనిన దక్కలపడుచు నెట్టాడిరేని, నేమి దప్పుగుననుడు మంత్రీశ్వరుండు.

క. ఓకలహాకంటకుండయిది, నీకొఱకై కాదు శత్రుని న్డగ్గఱుచున్
రాకొట్టి పిలిచి మది నుద్రేకము పుట్టించి పోటు దెలుపంగవలయున్.

గీ. కవులు పొగడువేళఁ గాంతలు రతివేళ, సుతులు ముద్దువేళ శూరవరులు
రణము సేయువేళ రాకొట్టి పిలుచుట, పాడి యిదియ మిగుల భజనకెక్కు.

వ. వెండియు నీ వెంతచలంబు గొన్నను గారణంబు లేని జగడంబు గావున
భగవతియు బేతాళుండును నట్టాడించి రింకం బాడిగాని చెంతలకుం జొరక
రమ్మని డగ్గఱం దిగిచిన నప్పుడ రాజులుం బరివారంబును బ్రజలు నిదియ
పంతంబనం గలహకంటకుండును నేకాంగవీరుండును గౌంగిలించుకొని యొద
యని యడుగులం బడిన. ౭౦

మ. ధరణీనాయకుం డిద్దఱ న్నమముగాం దాంబూల జాంబూనదాం
బరభూషాదుల నాదరించి వరుసం బార్శ్వంబుల న్రాజులుం
బరివారంబుం గవీంద్రులుం గొలువంగా భద్రాసనాసీనుఁడై
సరసాలాపకథానుకర్తనముల న్సంప్రీతితో నుండఁగన్. ౭౧

క. ధనహీనుం డొకఁ డప్పుడు, డనువుగఁ జో బెండ్లిసేయ నరము వేడం
దనయచెయి పట్టుకొనుచుం, జనుదెంచెన్ దైన్యవృత్తి జనపతికడకున్.

*వీరి జగడంబులంతరపడియె.

చ. దినకరతేజుఁ డా జనపతిం గని దీవన లిచ్చి విప్రుఁ డి
ట్లనియె నృపాలశేఖర దయాపరిపూర్ణ మదీయభాగ్యజీ
వన యిది నాతనూభవ వివాహము చాగదు నేఁడు మేరగా
నెనిమిదియేఁడు లయ్యె ధనహీనుఁడఁ గావున వేఁడవచ్చితిన్. ౭౪

సీ. రాజ్యంబు వదలక రసికత్వ మెడలక జయశీల ముడుగక నయము చెడక
దీనులఁ జంపక దేశంబు నొంపక నిజ ముజ్జగింపక నేర్పు గలిగి
విప్రులఁ జుట్టాల వెన్నుసొచ్చినయట్టివారిని గొల్చినవారిఁ బ్రజల
హర్షంబుతోఁ గాచి యన్యాయముడుపుచు మున్ను చెప్పినరీతిఁ జెన్నుమీఱి
చేతఁ లొండు లేక ప్రాఁతల విడువక, యశము కలిమి దమకు వశముగాఁగ
వసుధయేలు రాజవర్గంబులోన న,య్యాదివిష్ణుమూర్తి వండ్రు నిన్ను. ౭౫

వ. ఈసీసపద్యంబులో గీతసహితంబుగా నాలుపాదంబుల మొదలియక్షరం
బులు, నందర్భంబుల మొదలియక్షరంబులుఁ గ్రమంబునం గూడుకొనంగ
నైన నా విన్నపం బవధరింపు మనిన నచ్చెరు వంది క్రమ్మఱం జదివించి
మొదళ్ళ నర్థంబులఁ బండ్రెండక్షరంబుల నిడుకొని "రాజ దీని వివాహము
చేయవయ్యా" యని యున్న బంధకవిత్వంబున కతి విస్మితుం డై తద్దైన్యం
బుడుపం బూని. ౭౬

క. జననాయకుండు విప్రున, కెనిమిదికోట్లర్థ మిచ్చి యెల్లనరేంద్రుల్
తనుఁగొల్చినడువఁగా నొ,య్యనఁబురికరుదెంచె వైభవాఢ్యత మెఱయన్.

క. కావున నీవాతని సరి, గావు నృపా మగిడిచనుట కార్యం బనినన్
భావమునఁ దద్గుణము సం, భావించుచు భోజవిభుఁడు మగుడంజనియెన్. ౭౭

వ. మఱియుఁ గొన్నిదినంబు లరిగినఁ బదియేడవవాకిటం జనం జూచి. ౭౮

—॥ పదునేడవబొమ్మకథ. ॥—

క. నీలాంబరసోదరు రజ,నీలాంఛనదివసచిహ్ననేత్రవిలాసున్
నీలగ్రీవప్రియసఖు, నీలోత్పలనీలవర్ణు నీలారమణున్. ౮౦

శా. తాత్పర్యంబున సంస్తుతించుచుఁ బ్రశస్తం బైనలగ్నంబునన్
సత్పాత్రప్రతిపాదితార్థుఁడయి భోజక్ష్మాపాలుండు సం
పత్పూర్ణంబగు వైభవంబు మెఱయ న్భద్రాసనం బెక్కఁగాఁ
దత్పాంచాలిక నిల్వు నిల్వు మని తత్రస్థూర్తిగా నిట్లనున్. ౮౧

క. నృపరత్న మైనయుజ్జయి,నిపతిక్రియ సాహసాదినిపుణత్వము న
త్త్యుపకారంబును గలుగక, చపలమతీ దీని నెక్కఁ జనునే నీకున్. ౭౨

క. ఉర్వీనాయకుఁ డయ్యును, నిర్వాణుల మీఱి యర్థనిస్పృహుఁ డగునా
సర్వజ్ఞుని సద్గుణములు, నిర్వచనముగాఁగ వినుము నే వినిపింతున్. ౭౩

క. మాటలయం దెఱిఁగెద పే,నాఁటను ముంజేతికంకణంబున కద్దం
బేటికి వితరణగుణమునఁ, బాటిల్లెడి గుణము లెల్లఁ బ్రభువుల కుర్వీన్. ౭౪

క. మతిగలిగి చదువుఁ జిలుకలు,*హాతమందంగాను బోటులాడుం బశువుల్
వితరణ మెవ్వని గుణముగుఁ, జతురుఁడు శూరుఁడు నతఁడె జనులందెల్లన్.

గీ. విక్రమార్కుబాహువిక్రమం బుర్విలో, నరులచేత నెల్ల నరులుగానఁగఁ
గీర్తనీయ మైన కీర్తిఁ గీర్తించుచు, నర్థు లర్థములఁ గృతార్థు లైరి. ౭౬

సీ. ఆదివసములవర్షాత్యయోచితముగా దలమైన వానలు వెలుచునంతఁ
దెల్లవాఱినయట్టితెఱఁగున నావేళఁ దనమేళనం బెల్లజనులు పొగడ
హంసనాదములు కాహళలుగాఁదత్పక్షలఘుతాడనములు తాళములుగాఁగ
మదములఁ గ్రాలు తుమ్మెదలఝుంకారమ్ము లమరినవీణాస్వరములు గాఁగ
యోగనిద్రఁ జెందియున్నవిష్ణుని మేలు, కొలుపఁగడఁగు గాయకుం డనంగ
బంధుజీవహర్షపరమాచుఁ దద్రాగ,మయముగా శరత్సమయ మొనర్చె. ౭౭

క. శరదాగమమున నంభో,ధరపటలము విచ్చి చనినఁ దపనుండు మహా
కరి తెరవెల్వడు క్రియఁ బు,ష్కరవిలసన మలరఁ జెలఁగెఁ గరసత్త్వమునన్.

క. పంకంబులాఱె నేఱుల,పొంకఁబులు డిగ్గె త్రెళ్లు పూచెను భువి ని
శ్శంకముగ నంచపిండు కొ,లంకుల విహరించె నట జలమ్ములు దేఱెన్. ౭౯

ఉ. దీప్రముఖంబులౌచు నలుదిక్కులు నేర్పడ దుగ్ధసింధుపూ
రప్రభ నొప్పువెన్నెలలు రాత్రి దివాకృతిఁ దేజరిల్ల లో
కప్రియుఁ డైనచంద్రు సమకక్ష్యలఁ జుక్కలు నిక్కఁగాఁ దటీ
యప్రతిబింబలీలఁ గుముదావళి పొల్చె సరోవరంబులన్. ౮౦

ఉ. తెల్లనిరాజహంసలను దెల్లనికల్వలఁ దెల్లఁదమ్ములం
దెల్లని తెల్లఁబువ్వులను దెల్లనిశీతమతీచిరోచులం
దెల్లనిచుక్కలన్ జగము తెల్లనయై యమృతాబ్ధిమీఱెనం
దెల్లనికన్నుదోయగల దేవర వచ్చె శరత్తు చూడఁగన్. ౮౧

*హాతముగఁ బోట్లాడు పసులు నజ్ఞానకృతుల్ పా.

క. జడి గాక వెట్ట గాకయు, వడ గాకయుఁ జలియుఁ గాక వఱపిడి యనియే
ర్పడక యిలఁ బసిమివండఁగ, బడుగులు ప్రియమందిరనఁగఁ బ్రభులకుఁ దగదే.

చ. అవని నవంతిభూమివరుఁ డాదిగఁ బార్థివు లెల్ల లక్ష్మి యు
త్సవములు మున్నుగాఁ గడుఁ బ్రశస్తములౌ సమయంబులందు స
త్కవులను బారకోత్తముల గాయకుల న్నటుల న్వితీర్ణవై
భవములఁ దన్పఁజొచ్చిరి ప్రభావసమృద్ధుల నిండు పుట్టఁగన్. ౧౩

ఉ. అట్టిదినంబుల న్నృపకులాగ్రణిదానసమృద్ధి యొక్కొకన్
బట్టు నుతింపఁగాఁ బరనృపాలకు లచ్చెరువంది మెచ్చ నా
యట్టిమహీశుఁ డర్థులఁ గృతార్థులఁ జేయుచుఁ గీర్తిచేకుఱం
బెట్టెడునట్టిసద్గుణముపెంపున నాతని మీఱనోపఁడా. ౧౪

క. అని యడిగిన నాబట్టో, య్యన నవ్వుచు నోనృపాల హరునిప్రసాదం
బున సిద్ధపురుషుఁ డగు నా, జననాథుఁడు గుణములందు సామాన్యుండే. ౧౫

క. దానకళత్రంబులు నా, మానవపతియందకాని మఱి యొందు దెసం
గానము విను మాతని సరి, పూనెద మనఁ దరమె తరణిపుత్త్రునకైనన్. ౧౬

మ. అనినం జిత్తములోన లజ్జయు వృథాహంకారముం బుట్టఁగాఁ
దనలోఁ దాన యడంచికొంచు మృదువస్త్రస్వర్ణభూషాదు లా
తని కింపొందఁగ నిచ్చి పుచ్చి పిదపన్ దానంబున న్విక్రమా
ర్కునిసాదృశ్యము నొందఁగోరుమతి నాక్షోణీశ్వరుం డుండఁగన్. ౧౭

సీ. ఒకనాఁడుకొల్వులోనికి సిద్ధుఁ డొకరుండు చనుదెంచిసుఖగోష్ఠిజరపునపుడు
తాపసోత్తమ నాకు దానగుణంబున విక్రమార్కుని మీఱ వెరవు గలదె
యనవుడు సాహసహవనంబు చేసిన సిద్ధించు నందుల చేఁత వినుము
యోగినీచక్రంబు నొందుకుండములోన నొకలక్షగోఘృతాహుతులఁ బోసి
పొందలఁజేసి మేను పూర్ణాహుతిగ వేల్చి, వెనుకఁ దత్ప్రసాదమున నె బ్రదికి
దాన విభవమునకుఁ దగినంత వేఁడుము, మెఱసి సాహసాంకు మీఱవచ్చు. ౧౮

చ. అనవుఁడు నుత్సహించి నృపుఁ డాతని పేర్కొని రాత్రి సర్వయో
గినులఁ దలంచుచుం జపి సకీలకమంత్రజపంబుతోఁ దదీ
యనిలయువహ్నికుండమున నాహుతు లన్నియుఁ బోసి తెంపునం
దనువును వేల్చె నిత్యమగు దానము దేహముకంటెఁ దీపిగాన్. ౨౦

క. ఆయెడ యోగిను లాజన,నాయకు బ్రదికించి నిలిపి నరనాథ మఱు
న్నీయత్నంబునకుం దగ, నేయిష్టంబైన నడుగు మిచ్చెద మనుచున్. ౧౦౦

క. దండాకృతిగా జనపా,లుండును ధరఁ జాఁగి నిచ్చలును ధనములు నా
భాండాగారము లేదును, నిండం గరుణింపుఁ డనిన నేర్పున వారున్. ౧౦౧

క. నిచ్చలు నీరీటు చేసిన, నిచ్చెద మీకోలఁది నింపు లేదును నిండ
న్వెచ్చించుకొమ్ము నావుడు,నచ్చట నృపుఁ డియ్యకొని గృహంబునకరిగెన్.

ఉ. ప్రొద్దున లేచి యింట్ల ధనపూర్ణము లౌట యెఱింగి యాత్మలోఁ
దద్దయు సంతసిల్లి వసుధావరుఁ డుజ్జయినీశు మీఱుచుం
బెద్దల నంధులన్ హితులఁ బేదల నందఱఁ గూర్చి యర్థముల్
దొడ్డలు చేసె దాననిరతుం డనఁ బైకము చిక్కుండఁగన్. ౧౦౩

క. ఈగతి ననుదినముగు భాం,డాగారములెల్ల రిక్తమైనం దనువ
య్యోగినులకు నాహుతిగని,యోగించుచు నిచ్చ ధనములొసఁగుచునుండున్

ఉ. ఈక్రియఁబర్వకీర్తి నుతియించుచు యాచకు లెల్లఁ జెప్పఁగా
నాక్రమ మేర్పడ న్విని ప్రియంబును జోద్యము నగ్గలింపఁగా
విక్రమభూమణుండు మునివేషముతో నటకేగి యోగినీ
చక్రగృహంబులో నతని సత్త్వముఁ జూడఁ దలంచి యుండఁగన్. ౧౦౪

ఉ. ఆనగరంబులోని నృపుఁ డల్లన రే యరుదెంచి మంత్రని
ష్ఠానిరతాత్ముఁడై జపము సల్పి ఘృతాహుతులిచ్చి యగ్నిలో
మేనును వేల్చి యోగినులమెచ్చునఁ దొల్లిటిరూపుదాల్చి యా
పూనిక నర్థము ల్వడసి పోయి భజించె నితీర్ణుఁ గర్ణుఁడై. ౧౦౫

క. మఱునాఁటిరాత్రి మునుకడఁ,దఱి యెఱిఁగి యవంతి విభుఁడు దయ్యదైవాఱం
గొఱఁతపడకుండ వెరవుగ, నెఱమంటలకుండ మున్నయెడ కరుదెంచెన్.

క. ఆహోమకుండమునఁ దన,దేహము వేల్వంగ నచటి దేవత లెలమి
న్సాహసము మానుపుచు నీ,యీహిత మేదేని వేఁడు మిచ్చెద మనినన్.

గీ. ఇచటి భూమిపాలుఁ డీక్రియ నిచ్చలు, మిడుకునగ్నిలోనఁ బడకమున్న
యతనియిందు లెపుడు నర్థంబుచేనిండి, యుండునట్లుగ వర మిందు చాలు.

క. అనవుడుఁ గొనియాడుచు న,ట్లొనరించెద మనుచుఁ బలికి యోగినులంతం
జనిరి నిగూఢుండై నృపుఁ,డు నవంతికి మగిడి నొక్కఁడును బెంపెక్కన్.

సీ. తదనంతరంబ యాతఁడుతొంటిక్రియవచ్చి యాగంబు సేయఁగా యోగమాత
లరుదెంచి నృపుని ప్రయాసంబునకు నద్దమై విక్రమార్కధాత్రీవిభుండు
తనమేను వేల్వఁ గైకొని మున్ను మెచ్చించి నీయిష్టధనమున నిండఁజేసి
నిచ్చలుఁ జావక విచ్చలవిడి ధన మొంగెన నర్థుల కిచ్చికొమ్ము
నావుడు నతండు దురభిమానంబు విడిచి, విస్మయంబును లజ్జయు విస్తరిల్ల
మీఱఁజూచటు తనుమీఱి మెఱసినట్టి, యతనిఁబొగడుచునగరికినరిగెఁగాన.

క. నీవును నాక్రియ నింటికిఁ, బోవుట మే లనుచుఁ గనకపుత్రిక వలుకం
గా విని యాతఁడు నుజ్జై,నీవల్లభుకృపయుఁ దెంపు నేర్పునఁ బొగడెన్.

క. లగ్నము దప్పినచొప్పల, భగ్నంబగు యత్నమునకుఁ బౌరులు మది ను
ద్విగ్ను లయి చనఁగ లజ్జా,మగ్నుండై భోజరాజు మగుడం జనియెన్.

—పదునెనిమిదవబొమ్మకథ—

వ. తదనంతరంబ యొకదినంబున నష్టాదశద్వారంబునం బ్రవేశోన్ముఖుండై.

క. వెలిపట్టును బులితోలును,మలయజమును బూదిపూఁత మణులున్ ఫణులుం
దిలకము నెఱగన్నుం గల, వెలఁదియు మగవాఁడునైన వేల్పుఁ దలంతున్.

మ. అని భోజక్షితినాయకుం డమరపీఠారోహణవ్యగ్రుఁడై
చనుదేరం గని బొమ్మ నవ్వి ధరణీశా విక్రమాదిత్యు చా
డ్పున వ్రేఁకన్ ఘనధైర్యము న్వితరణంబు న్గల నీకేమహా
సన వ్యాక్షం దర మౌనె యాతని మహోత్సాహంబు సామాన్యమే. ౧౧౬

క. జనవర నిర్వచనముగా, విను ముజ్జయినీవిభుండు విష్ణునిక్రియఁ బా
లనశక్తి మెఱసి మనుజుల, మన మలరఁగ మనుపుచుండి మహి యేలంగన్.

ఉ. క్రూరుఁడు నీరసాత్ముఁడును గుచ్ఛితబుద్ధియు దూషకుండు నా
చారవిహీనుఁడున్ ఖలుఁడు సత్యవిదూరుఁడు దుర్నయాఢ్యుఁడుం
జోరుఁడు నస్థిరుండు నలసుండును దుర్బలుఁడు న్మదాంధుఁడు
న్మారవికారకష్టుఁడును మందుఁడు మందునకైన లేఁ డిలన్. ౧౧౭

క. ఆదివసంబులలో నొక, వైదేశికుఁ డరుగుదెంచి వసుధాపతిచే
నాదృతుఁడై యతనికి నా,నాదేశస్థితులు నేర్పునం జెప్పంగన్. ౧౧౮

గీ. మాటలందె యతని మహినెల్లఁ దిరిగిన, ఘనుని సిద్ధపురుషుఁగా నెఱింగి
మిగుల నాదరించి జగతీవరుండు త,త్కథలు వినుచు మఱియుఁ గౌతుకమున.

క. నిశ్చయముగ భువిఁ దీర్ఘపు,రశ్చరణాసక్తి నుత్తరము దక్షిణముం
బశ్చిమముఁ దూర్పుఁ దిరిగితి, వాశ్చర్యం బేమిగంటి వానతి యిమ్మా. ౧౨౧

క. నావుడు నాతఁడు నేఁ బృథ్వీవలయం బెల్లఁ గలయఁ దిరిగితి నుదయ
గ్రావసమీపంబున నా,నావిధమణిరమ్యమైన నగరము గంటిన్. ౧౨౨

క. కనకాహ్వయ మగునగరము, కనకాచలతట మనంగఁ గాంతిం బొలుచున్
ఘనమండల మందుచు న,గ్నిమండల మనఁగఁ బసిఁడిగుడి గల దచటన్.

క. సూర్యప్రభయను నది త,త్పర్యంతమునందునుండి పాఱఁగ నతిగాం
భీర్యంబు గలిగి నడుకొని, మర్యాదనె నీరు నిలిచి మడుఁగై యుండున్.

గీ. అచటఁ జంద్రకాంతఖచితసోపానమై, నాల్గుదెసలఁ గాంచనంబులైన
హర్మ్యముల భజించు నఘనాశనం బనఁ, గలదు తీర్థము కడ గానరాదు.

మ. విను మావింధ్యమునందుఁ బ్రొద్దున శిరోవిన్యస్తపీఠాంకమై
కనకస్తంభము పుట్టి పుట్టి యినుఁడాకాశంబు న్రాఁకంగఁ దా
నును నాచొప్పునఁ జక్కఁగాఁ బెరిఁగి భానుం జేరి మధ్యందినం
బునఁ దద్బింబము ముట్టి క్రమ్మఱ నదిం బ్రొద్దున్ దిగం జాఱఁగన్. ౧౨౬

గీ. ఇనుఁడు గ్రుంకువేళ నిక్కడఁ దాఁ గ్రుంకుఁ,బొడుచువేళ నట్ల పొడిచి పెరుఁగుఁ
జిత్ర మిద్ది రాజశేఖర సృష్టిలో, నలువనేర్పు చెప్ప నలవి యగునె. ౧౨౭

క. ఎన్నఁడు నిట్టి విచిత్రము, కన్నది విన్నదియు లేదు కడపట గుణసం
పన్నుని సజ్జనమిత్రు జ,గన్నుత నినుఁగంటి ననినఁ గడుమోదమునన్.

శా. తత్కాలోచితగోష్ఠి దీర్చి యతనిం దాంబూలపూర్వంబులౌ
సత్కారంబుల నాదరించి కొలువుం జాలించి యారాత్రి యు
ద్యత్కౌతూహలుఁ డౌచు ఖడ్గసహితుండై యొక్కఁడు న్భూవరుం
డుత్కోచంబున నేగె నాదెసకు నాయుగ్రాటవు ల్దాఁటుచున్. ౧౨౯

మ. ఘనుఁ డక్కేగుచుఁ గాంచెఁ గాంచనమయాగారప్రకీర్ణాఘనా
శనతీర్థాంతసమున్నమన్నిజవపుస్సంభూతిహేతుప్రచా
లనలీలాకృతడంబరాంబరతలాలంబోన్నరుగ్బింబచుం
బనవిస్రంభవిజృంభితాద్భుతరసప్రారంభమున్ స్తంభమున్. ౧౩౦

సీ. కని విస్మితుం డౌచుఁ జని హేమగృహముల రత్నగోపురముల రమ్యమైన
పురము డగ్గఱి దాని పొంత సూర్యప్రభ నానొప్పు నేటిలో స్నానమాడి

గుడిలోని యాదిత్యుఁ గడుభక్తిఁ బూజించి యిష్టదైవముఁ బరమేశుఁ గొల్చి
యుపవాస ముండి సముత్సుకుఁ డై దేవతాయతనమున నారేయిగడిపి
రేపకడన లేచి పాపవినాశన,తీర్థమునకు నేగి పార్థివుండు
జలకమాడి యచట సంధ్యనారాధించి, జలజమిత్త్రు నాత్మఁ దలఁచునపుడు.

గీ. తెలిపిపడఁగ మొదలి దిక్పతికెత్తిన, గొడుగుమీఁది పసిఁడిగుబ్బ యనఁగఁ
దూర్పుకొండమీఁదఁ దోఁచె మార్తాండుని, మండలంబు భువనమండనంబు.

గీ. తీర్థమధ్యమమున దివ్యపీఠాంకమై, జిగి దొలంక బుగ్గ లెగయుచుండ
నవ్యమైనకనకనాళంబు గలమహా,కమల మనఁగఁ బుట్టెఁ గంబ మపుడు.

క. కడుచోద్యమంది యీఁదినఁ, దడ వగు నని యాతఁ డద్భుతస్తంభముపైఁ
బడనుఱికి పీఁటమీఁదను, జడియక కూర్చుండి యోగిచందము దోఁపన్.

క. *ధరణీశుం డెక్కిన మొగ, తిరుగక కంబంబు తొంటితెఱఁగున నాభా
స్కరుగతి కొలంది జంకక, పెరిఁగెఁ గపటవామనుండు పెరిఁగినకరణిన్. ౧౩౫

శా. †కంబం బీక్రియ నిక్కుచున్ బిఱుసుగల్గం బెద్దయు న్నిక్కఁగా
గంభీరుం డగురాజు కైకొనఁడ యాకాశంబు ముట్టంగన
య్యంభోజాప్తుఁడు చేరనిచ్చు టది హైన్యంబంచు మధ్యాహ్నసం
రంభం బేర్పడ నెండ చిచ్చు గొని పర్వం జేసె గర్వంబునన్. ౧౩౬

ఉ. చేసిన నెండవెల్లునకుఁ జిక్కి స్రుక్కక నిక్కి మిక్కిలిన్
డాసినఁ గ్రమ్మఱ న్రవి దృఢంబుగ రశ్మిసహస్రమెల్లఁ బై
నీసునఁ గప్పినంతఁ జలియింపక నిల్చినవానిఁ జూచి యు
ల్లాసముతోడ నిట్టనియె లావును దాల్మియుఁ దెంపు మెచ్చుచున్. ౧౩౭

గీ. లక్ష యోజనంబులను నిల్చియైన నా,యెండ మానవులు సహింపలేరు
నన్నుఁ జేరనోపునా యన్యుఁ డక్కట, గాలి నేలపాలు గాక యున్న. ౧౩౮

క. నరనాయక నీ విపుడఁ, బరమేశ్వరుకరుణఁ జేసి బ్రతికితి నిజసు
స్థిరభావము సాహసమును, బరికించి మనంబు హర్షభరితం బయ్యెన్. ౧౩౯

క. నీవును నేనును నొక్కటి, గావున నాకుండలములు గైకొను మివి సం
భావనతో నిత్యమును మ,హీవర సౌవర్ణభార మిచ్చుచునుండున్. ౧౪౦

గీ. ఎన్న నాల్గుమాడ లెత్తొకకర్షంబు
నాల్గుకర్షలైన నగుఁ బలంబు

---

*ధరణిపుఁ డెక్కిన మొగ్గక, తిర మై-పా. †కంభం బీక్రియ-రెండుప్రతులలోను.

పలము లొక్కనూఱు తుల యగుఁ దుల లొక్క
యిరువది మితి భార మిది మతంబు. ౧౪౧

క. అని యిచ్చినఁ గైకొని యా,తనిపదముల కెఱఁగి మగుడుతఱిఁ గంబంబా
య్యనఁ గ్రుంకఁగఁ దీర్థమునకు, మనుజేంద్రుఁడు చేరవచ్చె మాపటివేళన్.

గీ. కంబ మచట మునుఁగఁగా గంతుగాని తీర,భూమి నిలిచి తగిన నేమమెల్లఁ
దీర్చి భక్తితోడ దేవతాలయములో, నుండి రేయి గడపి యొక్కరుండు. ౧౪3

శా. ప్రాతఃకాలమునందు లేచి ధరణీపాలుండు తీర్థంబులో
స్నాతుండై నియమంబుతోడ శివపూజాకృత్యముం దీర్చి నిం
ప్రీతిం గ్రమ్మఱి వచ్చుచోఁ దెరువునం బృథ్వీసురుం డొక్కరుం
డేతెంచెం గడుదీనుఁడై యతని సింపేపార దీవించుచున్. ౧౪౪

క. చేరఁ జనుదెంచి యతఁడో, వీరోత్తమ పేదవాఁడ విప్రుఁడ నేనా
హారంబు వేఁడి వచ్చితిఁ, గారుణ్యము మెఱసి యిచటఁ గావుము నన్నున్.

మ. అనినం జూచి కృపారసం బెనయ నాహారార్థి యీవిప్రుఁ డీ
తని కిచ్చో నశనంబు లే దితని చేతః ప్రీతి గావింప నే
ధనము న్లేదు ప్రదాతకుం దగిన పాత్రం బబ్బినం బ్రాణమై
నను వంచింపక యిచ్చు టొప్పు నని పుణ్యశ్లోకుఁ డుద్యుక్తుఁడై. ౧౪౬

క. మితిలేని మహిమ నీకిది, ప్రతిదివసము నొకసువర్ణభార మొసంగున్
మతిఁ జింతింపక పొమ్మని, యతిముదమునఁ గుండలమ్ము లాతని కిచ్చెన్.

శా. దానం బీక్రియఁ జేసి యొక్కయెడఁ దీర్థస్వార్థము ల్సేకుఱ
న్నానాచోద్యములెల్లఁ జూచితి జగన్నాథు న్రవిం గంటి స
న్మానం బచ్చట నొందితిన్ ద్విజుని దైన్యం బంతయుం బాపితిన్
దీనం బుణ్యుఁడ నైతి నంచుఁ బురికేతెంచెం బ్రమోదంబునన్. ౧౪౮

గీ. నీకు నీగుణములు లేక యీగద్దియ, యెక్కఁదగదు మగుడనేగు మనిన
మనములోననతనిఁగొనియాడుచును భోజ,మనుజపభుఁడు భవనమునకునరిగె.

శా. సంసారాంబుధపూర్ణమగ్నజననిస్తారాంఘ్రిపం కేరుహున్
హింసావర్జితభావభవ్యమతి యోగీంద్రాత్మపద్మావళీ
హంసాకారు వికారదూరుని విమోహధ్వంసనోత్తంసునిం
గంసారాతిఁ బురారిమిత్రుఁ ద్రిజగత్కళ్యాణసంధాయకున్. ౧౫౦

ఉ. కంజభవార్చనీయపదకంజు నిరంజనునిం బురత్రయీ
భంజను నంజనాచలనిభద్విపదైత్యఘనప్రభంజనుఁ
సంజనితప్రమోదగిరిజాతనుమంజులవామభాగు మృ
త్యుంజయు నాంజనేయవిహితోన్నతగీతకృతాత్మరంజనుఁ. ౧౫౧

మాలిని. గిరివిరచితచాపా కృష్ణమేఘాభిరూపా
సురసరిదవతంసా త్తుణ్ణదైతేయహింసా
గరళగిళనదక్షా కంజపత్రాయతాక్షా
పురహరహరిరూపా పుణ్యగణ్యస్వరూపా. ౧౫౨

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలీకభేకఫణీంద్ర వీరఘోట్టవిభాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రవిలాంధ్రమహారాష్ట్రభూపాలరూప నూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలిపురవరాధీశ్వర వెలనాటిపృథివీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొటివి వెన్నయామాత్యపౌత్ర హారితసగోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతంబైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు విక్రమార్కునిదానమహోపకారసాహసౌదార్యప్రశంసనం బన్నది సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

అష్టమాశ్వాసము.

క. శ్రీలలనాతనురుచిశం, పాలతికాచిరవిలాసపరికీర్ణవపు
శ్శ్రీలాతిశయవిడంబిత, నీలాంబుదవర్ణుఁ ద్రిభువనీపరిపూర్ణున్. ౧

—పందొమ్మిదవబొమ్మకథ—

మ. మతిలో నిల్పి యతండు సజ్జనుల సంభావించి దైవజ్ఞస
మ్మతమౌ వేళఁ గడంగి యెక్కఁ జనుచో మాన్పించి యేకోనవిం
శతిమద్వారముపొంతబొమ్మ వలికెన్ క్ష్మాపాలకా మూర్ఖ భా
రతపర్వంబు పఠింపఁ బూనుట చుమీ రాగిల్లు నీయత్నముల్. ౨

క. ధారానాయక ధారుణి, నారూఢుం డైన విక్రమార్కునికరణిన్
శూరుండును ధీరుండు ను, దారుండును గాక యెక్కఁ దగ దెవ్వరికిన్. 3

మ. అది యెట్లన్న నెఱుంగఁజెప్పెదఁ దదీయం బైనచారిత్రము
న్మదవైరిద్విపసింహ మర్థిజనతామందార మాభూవరుం
డుదయాస్తాచలమధ్యభూమి దనకై నొప్పారు నుజ్జేని సం
పదలం బొంపిరివోవ రాజ్యము నయప్రాజ్యంబుగా నేలఁగన్. ౪

ఉ. ఆజననాథుఁ గొల్చి కనకాభరణంబులఁ దేజరిల్లుకాం
తాజనుల న్విచిత్రవసనంబుల బంటుల నందలంబులం
దేజులఁ జామరంబులను *దెల్లని యెల్లుల నేపు సూపుచున్
రాజులు మంత్రులు న్సుకవిరాజులు నుండుదు రొక్కకైవడిన్. ౫

గీ. అట్టిదివసముల సమస్తభూపాలురు, భటులుఁ గవులు హితులు బలసి కొలువ
సురగణంబులోని సురరాజుభంగి న, య్యవనిపాలుఁ డున్నయవసరమున.

క. ముకుళితకరుఁడై దౌవా, రికుఁ డెదుర న్నిలువఁబడి ధరిత్రీశ్వర కా
నికగా సాళువముం గొని, యొకనల్లనిచెంచు వచ్చియున్నాఁ డనుడున్.

క. తత్కారణంబు దెలియ స, ముత్కలికుండై †నిజాభిముఖమానవసం
పత్కరదర్శనుఁ డగు భూ, భృత్కులతిలకుండు వానిఁ బిలువం బంచెన్. ౬

*దెటయి నీటయి నేటు జూపుచున్-†ముత్కంఠుండై—

మత్తకోకిల. నెమ్మిఁ బచ్చని కుప్పసంబును నీలిచీరయుఁ బీలియుం
దమ్మిపూసలపేరు నెట్టనిధాతుబొట్టును జూడ నం
గమ్ముపైఁ దగు సొమ్ముగాఁ బికికత్తి కాసె నమర్చి పా
ఱమ్ముల న్విలుఁ గేలఁ బూన్చొని యంతఁ జెం చరుదెంచుచున్. ౯

క. దూరంబున నుడుగణపరి,వారుండై వెలుఁగు రజనివల్లభు క్రియ ను
ర్వీరమణులలో నొప్పెడు, నారాజుంజూచి మ్రొక్కి యతివినయమునన్. ౧౦

గీ. నీవు దాడివెట్టి నెగడిన నటులుక, యీఁకఁ బెరిగి గొందు లీఁగునృపుల
పగిదిఁ బులుఁగులెల్లఁ బఱవ వేఁటాడునీ,సాళువంబు గొనుము మాళవేంద్ర.

క. అని చూపి కొలువులోపలఁ, దనచేతి విహంగమమును ధరణీశుని కొ
ప్పన చేసి తాను వచ్చిన, పనిఁ జెప్పఁ గడంగి యతఁడు పతి కిట్లనియెన్.

గీ. నృపులు గానలేని నీమహావసరఁబు, నేఁడు గంటి దొడ్డవాఁడ నైతి
మాళవేంద్ర యేను మందరగిరినుండి, యరుగుదెంచినాఁడ నవధరింపు.

శా. ఓరాజన్యకులావతంసక తదీయోపాంతభాగమ్మునన్
భేరుండాదిమహామృగేంద్రనివహాభివ్యాప్తమై యున్నత
స్ఫారానేకమహీరుహప్రకరవిస్తారావరుద్ధార్కసం
చారం బైనయరణ్య మున్నది తమస్సందోహసందష్టమై. ౧౪

సీ. ఆదివరాహ మూయడవి యేకలములు మన్నించి విడిచిన గున్నయొక్కొ
దిక్కరు లక్కడ నక్కు నేనుఁగులచేఁ దోలుడువడి చన్న దున్నలొక్కొ
చండికసింహ మచటఁ బేర్చుపింగంపుఁగమ్ముపులోఁ దప్పిన కొదమయొక్కొ
కాలునిపో తందుఁ గల కారుపోతులఁ గూడిరాలేకున్న దూడయొక్కొ
మారకమ్మపులి యచట మలయుచున్న, పెద్దమెకములు పెంచిన పిల్లయొక్కొ
యనఁగ వాలుమృగంబుల కదియు నెపుడు, నాటపట్టగుజాడలు తేటపడఁగ.

సీ. అందులపందుల దండంబు క్రిందన లీలావరాహంబు నేలఁగలసె
నచ్చోటిమదలులాయములతో బెనగి యామైనుపోతుయములోకమునకుఁజనియె
నక్కడి కృష్ణమృగౌఘంబుచేఁ జాలఁ దూలి సారంగంబు గాలిఁబోయె
నటకొండగొఱియలయదటునదొచ్చి మహామేష మగ్నిపాలయ్యె ననఁగ
నొప్పు నితరజంతువులను జెప్పనేల, *దుప్పులెలుఁగులుఁ దోడేళ్లు దుప్పులిర్లు
†కొరనువులుమెడినాగులుగుజ్జుఁబిల్లుఁ, గణఁజు లీదులుఁగుండేళ్లుఁగలవు పెక్కు.

---

*దుప్పులెలుఁగులు= వ్యాఘ్రింబు లుప్పతిల్ల-†వరలు దురువాతులున్న గపతులుగల్గి- కొఱను
వులు ఘరినాగులు గుజ్జుకిండ్లు.

ఉ. అన్యోడ నొక్కయేకల మహాంకృతితో గుహనుండి నిచ్చలున్
దయ్యము కైవడి న్వెడలి దాడలు గొట్టుచు బెట్టు రొప్పుచుం
జయ్యనఁ జొచ్చి యేర్చిన గజాబులు మున్నుగ సస్య్రగంబులన్
వ్రయ్యలుగాఁ బడం బొడిచి వారకచంపుచు నుండు గండునన్. ౧౮

గీ. ఎదిరిపందులు దానిపైఁ గదిసిపోలియుఁ, బందెగాఁడొక్క వ్రేటుగఁ బంతమూడి
రోలి నిలిపి యడిదమునఁ ద్రోలివ్రేయ, ఖండితములగు గుమ్మడికాయలట్లు.

క. ఆకొమ్ముకాఁడు తొల్లిటి, యేకలమో కాక యముఁడొ యిట్టివిచిత్రం
బేకడఁ గానము విను మది, నీకెఱిఁగింపంగఁ బూని నేఁ బలివింటిన్. ౧౯

మ. వసుధానాయక వేఁటకుం గదలు సత్త్వం బెక్కు మేనంతయున్
సుసరం బౌ లఘు వౌ జయం బగు రిపుక్షోభం బగు న్సద్గుణ
ప్రసరం బేర్పడుఁ జేతి సూటి మెఱయింపం జొటగు న్వేఁట దు
ర్వ్యసనం బంత్రు ధరిత్రి నిట్టిగతి సౌఖ్యం బొందుచోఁ గల్గునే. ౨౦

క. అంచుం జెప్పినఁ బ్రియపడి, చెంచుం గనకాంబరములఁ జెలువారఁగ మ
న్నించి వరాహముఁ గ్రుంపఁద,లంచి మృగవ్యప్రయాణలాలసమతి యై.

సీ. దీమంపువేఁటలు దామెనవేఁటలు తెరవేఁటలును నేర్పు తెరలికలును
బందెమాడినభంగిఁ బందులనొప్పింపఁ బూఁటకాం డ్రనఁదగు వేఁటకాండ్రు
సారమేయంబు లా సారమేయంబుల పట్టెడగొలుసులు పట్టినడువ
భేరుండగండగంభీరత్వ ముడిగించు భేరీరవంబులు బోరుకొనఁగ
వారువము నెక్కి మితపరివారుఁడగుచుఁ, బోటుకాండ్రునువడిగల యేటుకాండ్రు
వాటపడ వెన్కనరుదేర వేఁట గదలె, మందరంబున కవనిపురందరుండు. ౨౨

వ. అట్లు గదలి కతిపయదినంబులకు దుశ్చరంబగు నగ్గిరిపశ్చిమతటంబున గండ
భేరుండాదిప్రచండమృగాండజప్రకాండపరిగణ్యం బగునరణ్యంబు దరియం
జొచ్చి యచ్చటి శిలోచ్చయంబులం బ్రతిధ్వనులను సముదంచితంబుగం
బెంచు చెంచులయార్పులును శునకకోలాహలంబులుఁ గాహళాదివాద్యర
వంబులు దిక్కులు చెవుడుపడ సమీపించి. ౨౩

క. మెలఁకువ లగుచోటుల మను,కులకందువులను జలంబు గొను నెడలను మేఁ
తలపట్లను మృగములకును, వల లొడ్డుచు వేఁటకాండ్రు వలఁకులఁ జనఁగన్.

క. పులియొదిఁగి యెగసి యశ్వము, తలఁదొడుకఁగ నృపుఁడు సురియఁ దలద్రెంచిన మే
నిలఁబడఁగఁ బడక యాతల, లలితాశ్వంబునకుఁ బులితల్లాటము చేసెన్.

చ. అటఁ జనునంతలోపల నవాంబుధరౌఘము భంగి ముందటం
గిటకిటఁ గోలలన్ ధరణి గీఱుచు రొప్పుచుఁ గొప్పరించుచుం
గిటిగణ మేగుదేరఁ గని క్రేవలఁబట్టిన వేఁటకుక్కలో
క్కట గొలుసు లూడి న్విడువఁగాఁ బఱచెం బవమాన వేగులై. ౨౬

చ. పఱచుచుఁ గొంకులుం దొడలుఁ బట్టి విదుర్చుచు మూలెగట్టిన
న్నొఱగుచుఁ గ్రమ్మఱం దొడికి మోఁకలఁ ద్రిప్పినఁ జోటు దప్పఁ గ్రే
ళ్లుఱుకుచు సింగము ల్గరుల నొక్కటఁ బట్టెడు భంగి దాఁటుచుం
గఱచుచుఁ జాగనీక యరికట్టుచు బెట్టుగ నేచెఁ బందులన్. ౨౭

క. కినిసి వరాహము వాడిచిన, శునకముతల ద్రెళ్లి మొగసి చొప్పేర్పడ నొం
డు నేలవునఁ బడియెఁ గవ్వడి, తునుమాడిన యాజయద్రథునితలవోలెన్.

వ. అంతట వేఁటకాండ్రును నొండొరువులఁ గడవం బాఱి గంటిలేని కుఱుగం
ట్లం గలిగి మెఱుఁగారెడి సూటిగల పందిపోట్ల దృఢంబుగా నత్తుకొని
యొత్తిలి పోయి మొగము దప్పకూటున బలుమాటునం గదిసి పెద్దగున్న
లను, జఱుగున్నలను, బిడిపందులను, నడమల్లరంబులను, గొమ్ముకాండ్రను,
నొక్కుమ్మడిం గ్రమ్మినప్పుడు. ౨౯

క. గంధగజలీలఁ బంది మ,దాంధంబై యొకని జీరినట్లుగఁ బొడువ
న్బంధింపం బడిన జరా,సంధుని క్రియ వ్రయ్య లొక్కసరసం బడియెన్. 30.

గీ. అట్టివేళ నృపుఁడు కట్టెదురను*నారి బెట్టుపొడమ, నమ్ము వెట్టి తిగిచి
బొట్టు వెట్టినగతిఁ బట్టెలనం దేసెఁ, దిట్టినట్లు పంది మిట్టి పడఁగ.

వ. ఆసమయంబున బెబ్బులిం గని పఱచుపశువులపగిది నవ్వనమదగజంబులు
మొదలుగాఁగల మృగంబులును వేఁటకాండ్రునొక్కదిక్కునకుం బఱతెంచిన
నంతం దత్పశ్చిమభాగంబున. 3౧

సీ. పాతాళ మీఁగినపందిఁ బోరికిఁ బిల్చు కైవడి నందంద కాలు ద్రవ్వఁ
గనుసన్నఁ బ్రాణులఁగాల్పఁబూనినమాడ్కిఁగన్నులమిణుఁగుఱుల్గ్రమ్మఁజూచు
దిగ్గజంబులు మది బెగ్గిలి మ్రగ్గఁగా జంకించుగతి వెక్కసముగ రొప్పు
నర్థునిహాయముల నరికట్టఁ జనురీతిఁ గొనవెండ్రుకలు నిక్క గొప్పరించుఁ
దిరుగుచోనష్టమగుకులగిరులఁదునుము,వాఁడియిడుభంగిఁగోఱలుతీఁడికొంచుఁ
గాలమృత్యువు రేఁగిన కరణిలోక, మాకులంబుగఁ గదిసె నయ్యేకలంబు.

వ. అట్లు దవ్వుల మలయుచున్నం జూచి యచ్చెరువంది యిచ్చ మెచ్చుచుఁ
జిత్తంబున నుత్తలపడక యత్తలం బందుఁకొని. 3౪

*నారి, జట్టబాడమికమ్ము వెట్టినగతి పందివొట్లగ్రుచ్చి పట్టెత్తిదద్దెసం—

ఉ. వాహముఁ దోలి రాజకులవర్యుఁడు చేరెఁ గృతోల్లసన్నృగ
ద్రోహము నిత్యవీరరసదోహము సంజనితాంజనాద్రిసం
దేహము నత్యుదగ్రఘనదేహము నుద్ధతకాననాంబుధి
గ్రాహము సర్వభీతికరగర్వవిరాహము నవ్వరాహముఙ్. ౩౫

క. చేరిన నది మది బెదరక, యీరసమునఁ గడచి యటవి నెదిరించెను భ
ద్రారమణుని జెనయఁగ భూ,దారాకృతివచ్చు మాకదానవుమాప్టిఙ్.

క. అత్తఱిఁ దనచిత్తంబునఁ, దత్తఱపాటొందు లేక ధరణీరమణుఁ
డత్తలము వైవ నది గని, తుత్తుమురుగఁ బొడిచె లేఁతతుందిలముక్రియఙ్.

క. పొడిచినఁ దడయక పిడికిట, నడిదము బెడిదముగ నొగడ నతఁ డశ్వము న
వ్వ్యాడ కడరించినఁ గ్రోధము,వడి మగుడఁగమగిడెఁబుడమివడవడ వడఁకఙ్.

గీ. అట్లుదిరిగి చనినసయ్యేకలము వెంట,హయముఁదోలుకొనుచునరిగెన్నృపుఁడు
పందిరూప మైన పాతాళకేతువు, నంటనెయిమకువలయాశ్వ వగిది. ౩౬

గీ. తిన్నక్రొవ్వులోన నున్నది నీరుగాఁ, గన్ను లగ్గిమెఱపుగములు గాఁగ
రొప్పటుఱుముగాఁగఁగప్పుచొప్పడఁబంది,గాలిఁబఱమ మొగులుకరణిఁబాఱె.

వ. ఇట్లు పాఱిన ఘోరం బగు కాఱడవిలో దూరంబగు నీరంబులందూఱె.

క. పందివెనువెంటఁ నరుగుచు, ముందట నరలోకపాలముఖ్యుఁడు గనియెఙ్
మందరముఁ బురందరరిపు,మందిరకందరము నిందుమణిసుందరముఙ్.

క. కని డగ్గఱనెడ సూకర, మనువుగ గుహ సొచ్చె నంత నచటితిమిర ఘూ
తనిదృష్టిఁ గప్పె భయపడి, తనుఁజొచ్చిన వానిఁ గావఁ దగు ననుకరణిఙ్,

గీ. ధరణిపాలుఁ డంతఁ దురగంబు నచ్చోటఁ, గట్టి వాలుఁ గేలఁ బట్టికొనుచు
లొంక సొచ్చె నాత్మఁ గొంకక కాటుందు, కదిసి దివియ వట్టి వెదకుపగిది.

ఉ. చొచ్చి మహామృగం బరుగుచొప్పటఁ గానక కందరాంతని
ర్యచ్చటులాంశుకూట మగు రత్నకవాటము గాంచి యిచ్చలో
నచ్చెరువంది యందుఁ జని యావల నిండిన చిమ్మచీఁకటిం
గ్రొచ్చుచు నేగె వాలు కడక్రొమ్మెఱుఁగు ల్నిగుడంగఁ గ్రిందికిఙ్. ౪౭

ఉ. ఆదెసఁ గొంతదవ్వుల మహారజతాంచితసాలమండల
శ్రీగవరార రత్నకలశీపరిచిహ్నితతుంగశృంగసౌ
ధాదినికేతనప్రసర మైన మహానగరంబు దోఁచెఁ జం
ద్రోదయలీలఁ గన్నులకు నుత్సవమై దిమిరం బడంచుచుఙ్. ౪౮

ఉ. అందులపణ్యవీథుల నహర్నిశముం దిమిరంబు లేను సం
క్రందనరత్న గేహముల కాంతుల నేఁగరా దటంచు న
మ్మందరసీమలందు గరిమంబున దాఁచిన పద్మరాగముల్
క్రందుకొనుం బ్రదీపములకైవడి దివ్వెలపండుగో యనన్. ౪౭

క. అందు బలిచక్రవర్తి ము, కుందుఁడు దన ద్వారపాలకుఁడుగా రక్షో
బృందములు గొలువఁగా నా,నందంబున నుండు నురగనాథులతోడన్.

క. అందులఫణికుల మఁపవన, చందనసంవేష్టనజభుజంగీవదనా
నందనసుందరతరమగు, మందానిల మూనుచుండు మ్రాగన్నిడుచున్.

క. చెలువారెడు నాపురిలో,పలి రక్కసు లొండుగడలభయ మెఱుఁగక తీ
పులవింటికి జడియుచు మరు, నిలువేలుపుగా భజింతు రింతులుఁ దారున్.

ఉ. ఆపురిఁ గాంచి సమ్మదము నచ్చెరువు న్మదిఁ బిచ్చలింపఁగా
భూపవరుండు వంది యెటువోయె బలంబెటు వోయె దివ్యమా
నీపుర మెట్లు తోఁచె నది యెవ్వని రాజ్యము చూత మంచు ని
చ్చాపర తంత్రుఁడై గవనిచక్కటి డగ్గఱ వచ్చె నయ్యెడన్. ౫౦

ఉ. చేతఁ బసిండిబ్రద్ద విలసిల్లఁగ నొక్కఁడు వచ్చి మ్రొక్కి పృ
థ్వీతలనాథ నాథుఁ డగు విష్ణునిచే సెలవంది దానవ
త్రాత బలీంద్రుఁ డిప్పు డనురాగమున న్నినుఁ బిల్వఁ బంచె ర ౫౧
మ్మా తడయంగ నేల యనుమానము సేయక నీవు నావుడున్.

సీ. ఘనుని సందర్శింపఁ గలిగె నిక్కడ నని యానంద మందుచు వానిఁ జూచి
పురిచొచ్చి రత్నమందిరములసొం పెల్లఁ గోరి చూచుచుఁబైఁడికోట దాఁటి
చని యవ్వటారుమోసలఁదూఁటిమణిమండపంబులో దైత్యులుబలసికొలువఁ
గంకణంబులమ్రోఁత గ ల్లనఁగాఁ జాఁపజోటులు పసిఁడి వీచోపు లిడఁగ
మెఱుఁగుముత్తియముల పేరులఱుత మెఱయ,నలరుచుక్కలలోని రేవెలుఁగువోలె
మానికంబులగద్దియపైనిదీర్చి, యున్న బలిఁజూచి మ్రొక్కె నమ్మన్నెతేఁడు.

క. అతనిఁ గనుంగొని దానవపతి ప్రియమునఁ గౌఁగిలించి భద్రాసనసు
స్థితుఁ జేసి మిత్రకృత్యో,చితసత్కారము లొనర్చి సేమం బడిగెన్. ౫౨

శా. ధర్మం బెల్లెడఁ జెల్లునా ద్విజులవిద్యాగోష్ఠి రాజిల్లునా
దుర్మార్గంబు లడంగునా ప్రజలు సంతోషింతురా సత్క్రియా
మర్మం బేర్పడ జన్నముల్ జరుగునా మర్యాద వర్తిల్లునా
నిర్మూలంబుగ శత్రులం గెడపుదా నీలక్ష్మి సొంపెక్కఁగాన్. ౫౩

శా. హర్షంబొంది పురందరుండు ధరపై నందందుఁ గాలంబుల
నవ్వర్షంబు ల్గురియించునా తగిలి విద్వాంసుల్ ప్రశంసింతురా
ఘర్షింపంగల రీతి నీతి దెలియంగా విందురా కీర్తియు
త్కర్షం బందునె దీనులంగడపుదే దానం బనూనంబుగన్. ౧౬

వ. అనినం గృతాంజలి యై మానవేంద్రుండు దానవేంద్ర నేనెంతవాఁడ నన్నిం తకుశలం బడిగితివి నీవు మహానుభావుండవు. ౧౭

సీ. కశ్యపసుతుఁడు రక్కసులమేటి హిరణ్యకశిపుండు నీవంశకర్త యనఁగఁ
బరమవైష్ణవుఁడైన ప్రహ్లాదుఁ డద్భుతఖ్యాతచరిత్రుండు తాత యనఁగ
వీరమాహేశ్వరుండై రూఢి కెక్కిన బాణాసురుఁడు కూర్మి పట్టి యనఁగ
దానవరక్షణజ్ఞానవిజ్ఞానాదిగురుఁ డైనశుక్రుండు గురు వనంగ
నమరలోక మేలుట పరాక్రమ మనంగ, భువనము౯ తయువితరణాభోగ మనఁగ
దేవదేవుండు హరి యిష్టదైవ మనఁగ, నీమహత్త్వంబు నాకు వర్ణింపఁదరమె.

మ. ఘనుఁడో విష్ణుఁడు జన్నిదంబు శిఖయున్ గాయత్రి పల్కుల్ మృగా
జినము న్గోఁచియు దర్భలు న్గొడుగు మౌంజీబంధము న్గోపిచం
దనము న్వేలిమిబొట్టుఁ గుండలములున్ దండంబు నందంబుగా
నిను వంచింపఁ గడంగి తాఁ గుఱుచయై నీచేత వట్టిల్లఁడే. ౧౮

క. వడమాయలవడు గడిగినఁ, దడయక మూఁడడుగు లిచ్చి ధర్మం బిలనా
ల్గడుగులుగా నిల్పిన నీ, కడిమి వొగడ నలవి యౌనె కమలజుకైనన్.

క. ఆలాగు కపటియైనను, వేలుపె యని యొసఁగు నీదు వితరణగుణముం
డాలిమియు మెచ్చి త్రిభువన, పాలకుఁ డచ్యుతుఁడు ద్వారపాలకుఁ డయ్యెన్.

క. పాత్రత్యాగి యనంగ జ, గత్త్రయమునఁ బరఁగునట్టి ఘనుఁడవు నను నీ
మిత్త్రునిక్రియఁ గనుఁగొంటి ప,విత్ర చరిత్రుండ నైతి విశ్వములోనన్. ౨౧

సీ. అనవుడు దనుజేంద్రుఁ డతి సమ్మదంబున నుర్వీశ యీకలియుగమునందు
నీతుండు శూరుండు దాతుండు మఱి లేఁడు నీవె కాక నీ యని నిన్నుఁ జూడ
వేడుక వడి యేను విష్ణుని యాజ్ఞచే వెడలి రాలేక యిూ వెరవు పూని
యిన్నిటు రప్పించి కన్నులారఁగఁ గంటి నధికలాభం బయ్యె నంచుఁ బలికి
యిదిసువర్ణదాయి యిదిజరామృత్యుహారి, ద్వ్యరణ మనుచు రసరసాయనములు
పేర్మి నిచ్చి యనిపె బలిమార్గ మెఱఁగింప, నవ్వరాహ మైనయసురఁ బనిచె.

ఉ. వంచిన, వాఁడు చేరి జనపాలక యీమొగసాలఁ గాచి న
క్తంచరవైరి యన్యులకుఁ గానఁగరాక వసించు, నట్టిరా
త్రించరనాయకుండు నినుఁ దెమ్మని పుచ్చిన నేకలంబనై
వంచనఁ దెచ్చి యిన్ని దురవస్థలఁ బెట్టితిఁ దప్పునైఁపుమీ. ౬౮

ఉ. దానవనాథుఁ జూచితి సదాతనమా రససిద్ధిఁ గంటి వో
మ్మానవనాథ నాపని క్రమంబున నీహిత మయ్యె నంచు స
న్మానముతోడఁ గొల్చి బిలమార్గము సూపఁగ వచ్చి వెల్వడ
న్వాని నతండు వీడ్కొలిపి వార్వము నెక్కె నుదాత్తచిత్తుఁడై. ౬౯

చ. మగిడి మహామృగౌఘము నమానుషభూములు నిర్ఝరంబులు
న్నగములుఁ గంటకద్రుమవనంబులు దాఁటుచు వచ్చి యాత్మభృ
త్యగణము రోయుచుఁ జనపదంబును గానక కానలోన నా
మృగయునిఁ గాంచి యొయ్యన సమీపముఁ జేరఁగ వాఁడు మెచ్చుచుఁ.

క. మనుజేంద్ర నీవు క్రోడము, వెనువెంటం జనిన నిన్ను వెదక బలంబుల్
గనుకని చనియె న్నేనొక, యనువునఁ దురగంబు జాడయరసెద నిచటన్.

క. కంటిఁ బని చెల్లె ననుచుం, గంటకములుఁ గండ్లు దప్పఁగాఁ దోడ్కొని రా
జొంటిపడకుండమృగయుఁడు, బంటుతనము మెఱసియొక్క బయలికిఁ దెచ్చెన్.

గీ. అచటనృపుఁడుసిల్చియుసహాయశూరుఁడఁ, దోడువలదుహాయముఁదోలువాఁ
డ। నీవు గూడ లేవు సిలువు నిమసిచెల్లె, ననుచు వేఁటకాని నాదరించి. ౬౯

క. రసఘుటికలుగట్టిన మృదు,వసనంబులు వారువంబు వాలుం దక్కం
బసదనము రత్నపథకాది సమస్తభూషణములు దిగ్గన నిచ్చెన్. ౭౦

వ. ఇట్లిచ్చి యనిపి తదనంతరంబున జోడన యు, జంగనడక యుఁ, దురికినడ
యు రవగాలునడయుం గల వారువము నదలించి వాగె వదలి రాగసంజ్ఞం
గదలించి త్రోలిన. ౭౧

క. వలకుం జలైడ లాదిం, గలత్రొక్కలకరణి నెగయఁగా నశ్వము ని
శ్చలగతి నాదిత్యునిహయ,ములనుం దనకాలిధూళి బోవంబాఱెన్. ౭౨

వ. తదనంతరంబ ఫేనిలరక్తకరకాననంబై ఖలీనచర్వణంబగు గంధర్వంబు నాఁగి
నాగంబుల నమలునాగాంతకుపై నున్న ముకుందునిచందంబునఁ గంద
మప్పళించుచుఁ గలంకదీర్చునప్పుడు. ౭౩

మ. ధరణీనిర్జరుఁ డొక్కఁ డాత్మసుతుఁడుం దానుం బుభుక్షాజరా
పరితాపంబున మేను దూలి పడఁగాఁ బ్రాణంబు లుద్వేగముం
బొరయంగాఁ జనుదెంచి మూఁడుదినము లొప్పైమె న్నిరాహారతా
పరిఖిన్నాత్ముల మేము నేఁడు దయతోఁ బాలింప వే నాపుడుఁ. 24

గీ. అన్న మిచటఁ బెట్టెఁడైనను దొరకదు, తనియనిత్తు నన్న ధనము లేదు
మేనితొడవులెల్ల మృగయుని కిచ్చితి, నిప్పు డిద్దఱికిని నేమి యిత్తు. 25

క. ఆతురుఁడు దానపాత్రము, చేతం గలయదియె దానసిద్ధి యగుట ధా
త్రీతలపతి దలఁచి కృపా, న్వీతుండై యొక్క ఘుటిక నిచ్చెద్విజునకుఁ. 26

వ. రెండు ఘుటికలు రెండుచేతుల నిడుకొని రసమిది సర్వలోహకాంచనీకర
ణంబు రసాయనం బిది జరామృత్యుహరణంబు వీనిలో నొకటి మీ రిద్ద
ఱుం బుచ్చుకొనుం డనినం దండ్రి జరాజీర్ణుం డగుటం జేసి (రసాయనం బి
మ్మనిన.) 27

గీ. ఇతనిమాట పొసఁగ దెల్లలోహంబుల, నూనినంతఁ బసిఁడిగా నొనర్చు
రసమెయిమ్మునాకు రాజనయ్యెదనన్నఁ, దండ్రి వచ్చి కొడుకుఁదలఁగఁద్రోచె.

వ. ఇట్లు పరస్పరభిన్నమనోరథం బగు దుర్వాదంబున శిఖ లూడ దోవతులు
వదలఁ దమఛాందసోక్తుల నేన ము న్నాశ్రయించినవాఁడ నింక నీ వడుగకు
మనుచుం ద్రోపుత్రోపులాడంగ నెడసొచ్చి. 28

క. ఇటు మీలోపల నూరక, చిటిపొటి వల దైన మీకుఁ జిత్తప్రియసం
ఘటనము సేసెద నని రస, ఘుటికలు నృపుఁ డిద్దఱకును గొంకక యిచ్చెన్.

శా. ఇష్టార్థప్రతిపాదనన్ ద్విజులఁ దా నీరీతి సత్యంతసం
తుష్టస్వాంతులఁ జేసి వీడుకొని ప్రత్యుద్యోతమా సేన నం
దష్టంబై నలుదిక్కులం గొలువఁగాఁ దానేకసిద్ధక్రియా
హృష్టాత్ముం డగుచు న్మహీవరవరుం డేతెంచె నుజ్జేనికిన్. 30

ఉ. వింటివె భోజరాజ పలువెంటలఁ బూనియు వానిఁ బోలలే
వంటిఁ బ్రయత్నము ల్వలవదంటి విచారము లుజ్జగించి నీ
కింటికిఁ బోవు టొప్పు నన నిట్టి గుణశ్రవణోత్సవంబునం
గంటకితాంగుఁడై యతఁడు క్రమ్మఱ నేగె గృహాంతసీమకున్. 31

వ. తదనంతరంబ కొన్ని దివసంబులరిగిన నిరువదియగు వాకిట నెక్కఁబూనుకొని.

— ఇరువదియవబొమ్మకథ —

క. నాగారిగమనమిత్రుని, నాగాననజనకు ననఘు నాగాభరణున్
నాగాసురహరుని సువ,ర్ణాగధనుర్ధరుని నంద నాగవిహారిన్. ౮౪

ఉ. నిష్ఠఁ దలంచి సర్వధరణీసురసమ్మత మైన వేళ భూ
యిష్ఠము లైన వాద్యము లనేకవిధంబుల మ్రోయ నానన
శ్రేష్ఠము పొంతఁ జేరఁగఁ బసిండి నొనర్చిన బొమ్మ న్యాయవా
జిష్ఠురవృత్తి దోఁపఁ బలికెం బ్నథిపీపతి నడ్డపెట్టుచున్. ౮౫

ఉ. ప్రాందొకయ్యుం తెఱుంగక ప్రభుత్వము నూపెద వష్టభోగసం
క్రందనుఁ డా నవంతిపతికైవడి నీగియుఁ దెంపు లేక మొ
క్కందర మానె నీవు నినుఁ గానవు గాక తలంచి చూడఁగా
నందని మ్రానిపండులకు నఱ్ఱులు సాఁచుట గాదె భూవరా. ౮౬

ఉ. ఆతనివర్తనంబు దెలియన్ననుకోరికి వచ్చినాఁడ వా
నీతలఁ పిప్పుగంటి ధరణీశ్వర చెప్పెద నాఁటదాన నా
చాతురి లెక్కకెక్కదు ప్రసాదముపెంపున నాదరింపు సం
ప్రీతి యొనర్చుదాన నిఁక మిన్నక మాటలు వేయునేటికిన్. ౮౭

గీ. అయ్యవంతినాథుఁ డష్టదిక్కులఁ గీర్తి, నిక్క నచటనచట నేర్పుమెఱసి
యాఱునెలలు రాజ్య మర్ధవర్షము ప్రవా,సంబు నియతిగాఁగ జరపుచుండు.

మ. దిననాథప్రతిమానరూపుఁ డెలమిన్ దేశాంతరాసక్తిమైఁ
జని యాశ్చర్యకరంబుగాఁ బురములున్ శైలంబులు న్వాఁగులు
న్వనమధ్యంబులుఁ జూచుచుం దిరిగి దివ్యస్ఫూర్తిఁ బద్మాలయుం
బన సార్థం బగుపట్టణంబు గనియెన్ హర్షంబు రెట్టింపఁగన్. ౮౯

చ. అట చని పణ్యవీథిఁ గలయం బరికించుచు నొక్కచోట ను
త్కటశశిదీధితిప్రకరధాతములైన గతి న్విశంకట
స్ఫటికమయంబు లైనగృహపంక్తులలోపల హేమరత్నసం
ఘటనమునం దనర్చు గుడిఁ గన్గొని డగ్గఱ నేఁగునయ్యెడన్. ౯౦

ఉ. అర్కుఁడు గ్రుంకెఁ జీఁకటి దిగంతముల న్నిగిడెం బ్రియాంగసం
పర్కము లేని మానినులమానసముదూల మరుండు మిక్కిలిం
గర్కశుఁడై చెలంగె నిలఁ గల్వలచెల్వము చూచి వానితోఁ
దర్కము పెట్టఁబూనినవిధంబున నెక్కెను నిక్కెఁ జుక్కలున్. ౯౧

క. ఆవసుమయంబునఁబతి సం,ధ్యావసువితవిధులు దీర్చి యాగుడిలోఁ గై
లావనివాసునిఁ గోరి సు,ఖాసీనుండైన నలువు రటఁ దమలోనన్. ౯౨

సీ. మనము నేర్పున నిన్నిదినములు భూలోక మంతయుఁ దిరుగుట వ్యర్థమయ్యె
సిద్ధయోగీంద్రప్రసిద్ధచారిత్రునిఁ గాలవంచకునిఁ ద్రికాలనాథుఁ
జూతకే నెంతిమి చూడంగఁ గన్నులు గలిగియు నిచట నిష్ఫలములయ్యెఁ
బ్రాలేయగిరిప్రాంతఁ బన్నగాటవి నాతఁ డున్నతతపమున నున్నవాఁడు
తెరువులహింసలానీనదు స్థరములనుచుఁ, బోవశే గ్రుతియుని తలపోసికొనఁగ
విని మనంబున నతనిదర్శనముఁగోరి, రాజశేఖరుఁ డచట నారాత్రి గడపి.

క. అరుణుం డుదయింపఁగ స,త్వరగతి నుత్తరము గదలి తఱచైనమహా
తరులును గిరులును దాఁటుచుఁ, దెరు వెడలక నడిచికొన్ని దివసంబులకున్.

క. దుర్వారశరభగండక, దర్వీకరసింహదంతిదంష్ట్రులనెల వై
శర్వాణిజనకుఁ డగు నా, పర్వతపతిప్రాంతఁ జేరె భయరహితుం డై. ౯౫

మ. హిమవత్ప్రాంతము చేరి శీతళము లానీరంబులు స్నిగ్ధసం
యమిసర్గంబులు దేవదారుమయ దివ్యశ్రీకుటీరంబులున్
భ్రమరానందమరందబిందువిలసత్పద్మాకరశ్రేణులుం
గుముదప్రోజ్జ్వలకుంజకుంజరమహాకుంజంబులం జూచుచున్. ౯౬

క. చల్లనికొండ నయంబున, నల్లన కింపయినయట్టి యాభరణగణం
బెల్ల సమకూర్చి దాఁచిన, యిల్లనఁ దగు సర్పవనము నెదురం గనియెన్.

సీ. కన్నులమిణుఁగుఱుల్ గ్రమ్మంగ మ్రొక్కుచు బుస్సనుచో వేఁడిపొగలునిగుడఁ
బ్రల్లదంబున మస్తు నల్లనాగులు నాగపెంజెరలును బెంటిపెంజెరలును
శంఖపాలకులును జాతినాగులు నుగ్గుఁబెంజెరలును నెత్తుఁబెంజెరలును
గూఁకవేటులుఁ జిల్వగులియలుఁ ద్రాఁచులుఁ బెరజులుగుట్టపుఁ బెరజులచటఁ
గలవు తక్కిన జెట్టిపోతులునుదుంప,నాగులునుగొంటిగాఁడులునరియకొక్కు
లేనవాలముల్జెడుగులు? నిరుమొగముల,పాములును బెక్కు తద్వనభూమినుండు.

క. ఇవ్విధమున ఘోరంబగు, నవ్విపినాంతంబు సొచ్చి యరుగఁగఁ బాముల్
క్రొవ్వున నేగుచు నాతని, నెవ్వెంటలఁ దామెయగుచు*నెగురుచుఁబట్టెన్.

గీ. పట్టి వరుణనాగపాశంబులట్లు మైఁ, జుట్టుకొనిన నతఁడు పట్టువడక
యట్టివేళ జలగ లంటినకరి పోలె, దిట్టతనము మెఱసి తిరుగఁ డయ్యె.

---

* నెగడుచుఁ,

వ. అట్లు దిరుగక యుగగభూమశుంభుంగఁబోలె నృత్యవృకత నిశ్చలుండై యుండెఁ జని. ౧౦౧

సీ. పులితోలు కచ్చడంబుగ మొలఁ గాసించి సర్వాంగములను భస్మంబుపూసి
శిరమునఁ గెంజెడ వెరవార బిగియించి విమలాక్షమాల హస్తమునఁ దాల్చి
యాసనశక్తికి నాధార మగుయోగదండంబుపైఁ బాహుతలము సేర్చి
వక్షము గప్పిన యోగపట్టె పూనిన మేను స్వస్తికాసనమునఁ జక్కనిలిపి
కంధరము వంచి నాసికాగ్రమునదృష్టి, గదియఁ గదలకముక్కున్నుగానరాని
శూలిపోలిక నున్న త్రికాలనాథుఁ, జూచిసాష్టాంగ మొరఁగె నాక్షోణివరుఁడు.

వ. ఇట్లు సాష్టాంగదండంబు గావించిన. ౧౦౩

క. అప్పరమయోగి యోగం, బప్పుడు వారించి లేచి యాతనిఁ గరుణం
దప్పక చూచిన మేనం, గప్పినసర్పములు విడిచి కనుకనిఁబఱచెన్. ౧౦౪

శా. దృష్టిం బాములఁ ద్రోలి యాతఁడు ధరిత్రీనాథు మన్నించి సం
తుష్టుండై పలికెన్ జనోత్తమ జగద్దుర్వారదర్వీకరా
శ్లిష్టప్రాంతరమా మహాటవి మది న్లెక్కింప కీయంచులో
నిష్టోద్యోగముపూని వచ్చితివి నీయీ దెవ్వరిం జెప్పుమున్. ౧౦౫

గీ. ధరణిలోనఁ బాముశలగాము లుండునం, ద్రిట్టిపాములుమెయిఁజుట్టుకొనఁగ
నీవు శంక లేక నేనున్నచోటికి, వచ్చినాఁడ వెద్ది వాంఛితంబు. ౧౦౬

క. వినిపింపుము సురలకునై, నను బడయఁగ రాని ప్రార్థనలు నీకిత్తున్
ఘనుఁ డని చేరినచోఁ గై, కొని యతనికి నొక్కమేలు గూర్పం దగదే.

మ. అనిన న్నంతసమంది సాంజలిపుటుం డై విక్రమాదిత్యుఁ డి
ట్లనియె న్నిర్ధయతీంద్ర విష్ణుక్రియ నిత్యానందవారాశిఁ జొ
క్కినచిత్తంబున నాత్మయోగవశముక్తిశ్రీ నమేతుండ వై
యనువేలంబుగఁ దేలియాడు నిను డాయంగంటి నేఁ జాలదే. ౧౦౮

క. నినుఁ జూచినయవి కన్నులు, నినుఁ బొగడినయదియ జిహ్వ నీగుణగణము
ల్వినినయవి చెవులు నీకుం, బనిచేసినయవియ పాణిపద్మము లనఘా. ౧౦౯

శా. నిత్యానందపదప్రతీతచరితా నీదర్శనం బైనచోఁ
బ్రత్యక్షంబుగ మేననున్న ఫణభృద్బృందంబు లిట్లూడె న
ప్రత్యక్షంబుగఁ గర్మబంధములు నీభంగి న్వేసం బాసె నా
దిత్యోగ్రద్యుతి వర్వినం దిమిరముల్ దిగ్భాగముల న్నిల్చునే. ౧౧౦

చ. కమలవనైకమిత్రుని ప్రకాశ మొకించుక పర్వి సూర్యకాం
తమునకు దీప్తు లిచ్చినవిధంబున నీకరుణార్ద్రదృష్టి సం
యమివర నాపయిం బొలసినంతనె పాపమువాసి యెల్ల పు
ణ్యములును గల్గె వేఱె నిఁక బ్రార్థన చేయఁగ నేల నాకిఁకన్. ౧౧౧

క. అనినఁ దనయిచ్చ నిష్టం, బొనరింపఁ గడంగి యోగి యొక నిజబలపం
బును లాతము బొంతయుఁ గ్ర, క్కున నాతనికిచ్చి వాని గుణములు చెప్పెన్.

వ. ఈబలపపుఁగోడుపున వలసినయన్నిలెక్కలొడ్డి వ్రాసి యీలాతపుఁగోల సవ్యహస్తంబునఁబట్టిముట్టించిన నన్నియు నీవుదలంచిన ప్రాణులై నిల్చి నీవు సెప్పిన పని సేయు; నవి యుడుకవలసిన నెడమచేత నావ్రాఁతలు క్రమంబునం దుడిచిన నడంగు; నెచట నైన నీబొంత దులిపినఁ గోరిన యంతధనంబు నీకిచ్చు నరుగు మని వీడుకొల్పిన. ౧౧౩

ఉ. మ్రొక్కి వినీతుఁడై మగిడి ముందట ఘోరము లైన పాములం
ద్రొక్కుచుఁ గ్రంప లీరములుఁ దూఱుచుఁ గాఱడవి న్మసంబులో
స్రుక్కక మార్గము ల్గడచుచుం గడు దూరము వచ్చి భూవరుం
డొక్కెడఁ గామ్రము ల్వ్రేఱుచుచున్న మనుష్యుని గాంచె ఖిన్నునిన్. ౧౧౪

గీ. వానిఁ జూచి యేల వగచెదు కట్టెల, కింతదవ్వు రాఁగ నేమికతము
నావుఁ డేను హూణనరపతిబంటఁ ద, త్పుత్రుతోడఁ జావఁ బూనినాఁడ.

గీ. ఆకుమారుఁ డగ్ని నదె పడుచున్నాఁడు, చూడు మనినఁ గెలన సొదయొనర్చి
చిచ్చు వెట్టి కూల నిచ్చగించెడువానిఁ, జేర నేగి రాజశేఖరుండు. ౧౧౬

క. నరవరసుత నీ కీకు, ర్మణమునకుఁ బూననేల మదిలోపల నే
పరిఖేదము గల దది యె, వ్వరిమూలము చెప్పు మనిన వాఁ డనుమతుఁడై.

సీ. ఏ మని చెప్పుదు నిటక్రింద హూణదేశాధీశుఁడైన మాయయ్య తీఱె
నామెడరున వచ్చి దాయాదు లందఱు రాజ్యంబు చేకొని ప్రాభవమున
వెడలఁ ద్రోపించినఁ గడు దుఃఖితుండనై యొకహితుం డైన సేవకుని గూడి
యేతెంచి యిచట నాజ్ఞాతులచేనైన యభిమంగ మోర్వంగ నలవి గాక
యొంటి నడవి నిట్టిమంటఁ జాఁ గడఁగితిఁ, బరిభవంబునొంది బ్రదుకుకంటె
నిదియ మేలుగాఁగ మది నిశ్చయించితి, ననిన నాతఁ డతిదయాళుఁడగుచు.

క. పగవా రొత్తినయప్పుడు, జగ మెఱుఁగం దెగుట యొండె నైరణయొండెం
బగుఁ గాక మిగుల నొగులుచు, మగవాఁడై మగువపగిది మడియుట తగునే,

చ. ఇటు విను చేటులేని బ్రతు కేనొనరించెద నీకు వైరిసం
కట మడఁగుం బదాతి తురగద్విరదంబులు గల్గు నర్థము
త్కట్ట మగు వీని గొమ్మని విధానము లేర్పడఁ జెప్పి చేతియా
ఖటికయు యోగదండమును గంథయు వానికి నిచ్చెఁ జెచ్చెరన్. ౧౨౦

శా. తత్సామర్థ్యమునం బదాతితురగ స్తంబేరమౌఘంబు న
త్యుత్సేకంబగు సర్వముం గలిగినన్ హూణక్షితీశాత్మజుం
డుత్సేకంబు మనంబునం బొదలఁగా నుత్సాహసంపన్నుఁడై
మాత్సర్యంబున భూమిఁ గొన్నరిపుల న్మర్దించె నేగ న్వెసన్. ౧౨౧

వ. అట్లక్కుమారుం డరిగిన యనంతరంబున నిజాయుధధైర్యసహాయుండును నస
హాయశూరుండును నగు విక్రమార్కుండు. ౧౨౨

ఉ. సజ్జన దర్శనంబును బ్రసాదముఁ గల్గెఁ బరాభవవ్యథా
లజ్జల నగ్నిలోఁ బడఁ దలంచిన చక్కనిరాజపుత్రునిన్
బుజ్జవ మేర్పడం గరుణఁ బ్రోవఁగఁ జేకుఱె నంచుఁ బ్రీతుఁడై
యుజ్జయినీజనాధిపతి యొయ్యన వచ్చె నవంతిభూమికిన్. ౧౨౩

వ. ఇట్టి గుణాఢ్యుండు గావున. ౧౨౪

క. అవ్విక్రమార్కుసరిగా, నెవ్విధముల నింటికేగు డిది తగ వనిన
న్నవ్వుచు నందుల కోర్తులు, దవ్వులుగా మగిడె భోజధరణీపతియున్. ౧౨౫

వ. మఱియుఁ గతిపయదినంబు లరిగిన. ౧౨౬

—: ఇరువదియొకటవబొమ్మకథ :—

క. సింధుపతివైరిహితు సుర, సింధుప్రభవాదిచరణు సింధువిహారిన్
సింధురరూపాసురహరు, సింధుతనూజాత్మబంధు సింధురవరదున్. ౧౨౭

మ. హృదయాంభోజములోపలం దలఁచి భోజేంద్రుండు ధర్మార్థకో
విదులున్ జ్యోతిషు లాగమజ్ఞులును సేవింపంగ సొంపారు సం
పద పెంపొంద శుభగ్రహోద్ధరణలబ్ధంబైన లగ్నంబునం
ద్రిదివేంద్రాసన మెక్కవచ్చినఁ బ్రియోక్తిన్ బొమ్మ పల్కెం దగన్. ౧౨౮

చ. విను మిటు భోజరాజ యొకవిన్నప మే నొనరింతు విక్రమా
ర్కునిక్రియఁ బెంపు నీగియును రూఢికి నెక్కక యెక్కఁ జెల్ల దే
మనఁ దగు నిన్ను నిచ్చలుఁ బ్రియంబున వచ్చెద వచ్చి క్రమ్మఱం
జనియెద వాశ మానవు యశంబును నేర్పును దీనఁ గల్గునే. ౧౨౯

క. అతనిచరిత్రము వినఁగో, రితివేని నృపాల యవధరింపుము నాకే
చతురతయు లేదు తెంపున, నతివకు నృపుసభల మాటలాడం దరమే.

శా. నామాట ల్విన నిచ్చగింపు మతఁడా నాకేశుఁ డిష్టుండుగా
సామంతార్చితపాదపీఠుఁ డగుచున్ సామ్రాజ్యలక్ష్మీకళా
సీమం బొ భుజసార మొప్పఁగ నయశ్రీమంతుఁ డాభట్టి ము
ఖ్యామాత్యుండుగ నేలె నుజ్జయిని నిత్యం బైనసత్కీర్తితోన్. ౧౩౧

ఉ. ఆదివసంబులందుఁ బ్రజలందఱు సంతతుల న్సమృద్ధుల
న్మోదము నంది సత్రములు మున్నుగ ధర్మము లాచరించుచు
న్వేదన లేశియుం గనక వేడ్క మనంబుల నిండి యుండఁగాఁ
బేదలు మూర్ఖు లల్పులను పేరును లేదు పురంబులోపలన్. ౧౩౨

క. నిలుపు గలనీతి భట్టికిఁ, జెలికాఁ డనఁ బొలిచి బుద్ధిసింధు వనంగా
వెలసినయమాత్యుఁ డొక్కఁడు, గలఁ డతనికిసుతుఁ డొకండుగ్రహిలుఁ డనంగన్.

ఉ. ఆగ్రహిలుండు బుద్ధియు నయంబును శీలముఁ దప్పఁగాఁ బిశా
చగ్రహదష్టుఁ డైన క్రియ సభ్యవిచారము పొందు మాని వి
ద్యాగ్రహవృత్తిఁ ద్రిమ్మరుచు నాడఁగఁ జూడఁగ లేక యాత్మలో
నిగ్రహ మంది తండ్రి సుతునిం దెగి తిట్టుచుఁ జాల దూఱుచున్. ౧౩౪

గీ. ఓరిపాపకర్మ యున్న *మంత్రికుమారు, లవనిపాలుఁ గొలిచి యచట నచటఁ
బనులు సేయఁగఁ జడుఁ డనుచు నాకును దల, వంపు సేసితి సరివారిలోన.

క. అను వగుతనయుఁడు పుట్టిన, జనకుని కిహపరసుఖములు సమకూరు నన
న్నును వింటి నేను నినుఁగని, †మని మని నేఁడిట్టు నరకమగ్నుఁడ నైతిన్.

క. ఒడ్డును బొడవును రూపును, దొడ్డతనము గలిగి ప్రజతోఁ బొదలనియా
బిడ్డని గనుకంటెను సతి, గొడ్డయినను మే లనంగఁ గుందుటగలిగెన్. ౧౩౭

గీ. ఎట్టికేనియుఁ దగు పుట్టువు గలియు, గట్టియైన మెఱుకపట్టు లేక
యిట్టిభంగి వ్యథలఁ బెట్టుటకంటెను, బుట్టినపుడె యేల గిట్ట నైతి. ౧౩౮

చ. గృహమున నుండి నన్నుఁ గలఁగింపక యొండెడ కేగు మన్న నా
గ్రహిలుఁడు సిగ్గుదాల్చి యధికం బగు మానము పూని లేచి యా
గ్రహమున శాస్త్రము ల్చదివి కాని నిఁక నింటికి రా నటంచు నా
త్మహితము గోరుచు న్వెడలి దక్షిణభూమికి నేగె నొక్కఁడున్. ౧౩౯

* మంత్రికుమారకులు శౌర్యగౌరు సరియగాపు-చెడగుఁజనులు సేయఁగడఁగి నాకిట దల.
† మనుజ దేశట్టినరక.

వ. ఇట్లేగుచు న్యొక్కనాఁడు *భవనగిరియొద్ద న్యొక్కయగ్రహారంబు డగ్గఱి యందుఁ
గొందఱు సభ్యులు పురాణశ్రవణంబు సేయుచున్న నట తానును జేరి వి
నునెడ నప్పౌరాణికుండు తీర్థఫలంబు లెఱింగించుచు. ౧౪౦

గీ. ఏకభుక్తములు ననేకదానములు న,యాచితములు జపము లనశనములు
†జరపి వెచ్చుకంటె సరగునఁ గాశిలోఁ,బొంది విడిచి ముక్తిఁ బొందవచ్చు.

క. పెంట్లక పెట్టక పట్టక, గిట్టక తీర్థముల ముక్తికిం జనరా దే
తొట్టును బొరయక మెయిమెయి, కట్టెదురన్ శ్రీనగంబు గనినంజాలున్.

క. తనువు దొఱంగక యిది యె,క్కనలవి గాదంచు శివుఁడు గైలాసము గ్ర
క్కనవిడిచి బొంది తోఁజనఁ,దనభక్తులకొఱకు నందుఁ దరలక యుండున్.

క. శిలలెల్లను లింగంబులు, సలిలంబులు దివ్యసింధుసారంబులు తీఁ
గలు సంజీవను లా ద్రుమ,ములు మందారములు చఱులు ముక్తిపదంబుల్.

మ. అని చెప్ప న్విని చిత్తకల్మషము వాయంజేయ శ్రీపర్వతం
బునకే పోవుట మే లటంచు నతఁడా పుణ్యాత్ములం బాసి చ
య్యన నాదిక్కున కేగుచున్ హృదయభృంగాఖ్యన్నగత్ప్రాతమైం‡
ననగం బల్లన దాఁటి తీర్థసలిలస్నానార్ద్రుఁడై ముందటన్. ౧౪౫

మహాస్రగ్ధర. కనియెం గ్రీడద్విహంగన్ ఘనజలరవజాగ్రద్భుజంగ న్నవాపూ
రనిరూఢవ్యూఢదుర్వారభృతరుచితటీరంగభంగ త్తరంగన్ §
జనితశ్రేయానుషంగన్ జలధిహితపరిష్వంగ నార్ద్రాంతరంగన్
జననిర్ధూతాభిషంగన్ క్షతగిరికటకోత్సంగఁ బాతాళగంగన్. ౧౪౬

వ. కని యందుఁ గల దక్షిణావర్తంబునఁ గృతస్నానుం డై మల్లికాకుండంబు
ను, ఘటికేశ్వరంబును, భ్రమరికాశ్రయంబును, గాలహ్రదంబును, దేవహ్ర
దంబును, సంధ్యామానంబును, జారుకేశ్వరంబును, నందిమండలంబును ము
న్నుగాఁ ద్రింశద్యోజనాయతంబును ద్రింశద్యోజనవిస్తీర్ణంబును నగుటం
జేసి బహుకోటితీర్థమయంబు నగు నారమాత్రమాధరంబుమీఁదికిం జని
కనకమయప్రాసాదంబు సొత్తెంచి- ౧౪౭

క. ఆర్జవమున నచ్చటఁ బూ,ర్వార్జిత మగు పుణ్యసముదయమునం గనియె
న్నిర్జరగణసంసేవితు,నర్జునకిరణాంకు మల్లికార్జునదేవున్. ౧౪౮

---

*శ్రీమహాజననంబున నొక్కయగ్రహారంబు-మహాఘనగిరియొద్దఁ గొందఱుసభ్యులం. †జరపి చచ్చుకంటె. ‡హృదయభంగాఖ్యన్ జగత్ఖ్యాతమై- §రంగదుత్తుంగలరంగన్-రంగనృత్యత్తరంగన్.

వ. కని సాష్టాంగం బెరంగి. ౧౪౯

క. గోపతివాహానునకు నల, కాపతిమిత్రునకుఁ ద్రిపురఖండనసమయా
రోపితగిరిచాపునకును, శ్రీపర్వతవిభున కార్తచింతామణికిన్. ౧౫౦

వ. అర్చన లిచ్చి తనఫాలంబునఁ గేలుదోయి గీలించి. ౧౫౧

సీ. పెద్దమెకముతోలు నిద్దంబుగాఁ గట్టి గాలిగ్రోలెడుసొమ్ము లీలఁ దాల్చి
చలికొండకూఁతుకై సామేన నిమ్మిడి చదలేఱు నెలయును జడలఁజెరివి
యేనికమోముతో నెలుకనెక్కిన చిన్నిబొజ్జపాపఁడు నీదుపజ్జ నడువ
ముజ్జోడుమొగముల ముద్దులకొమరుండు పురిగలపులుఁగుపై నరుగుదేర
వెన్నుఁడునునలువయునుబల్వేలుపులును, గొలువ*గుబ్బలికొమ్ములగుజ్జునెక్కి
కలిమికొండకునేతెంచినిలిచితనుచు, వింటి ముక్కంటి నినుఁగనుఁగొంటిమంటి.

క. అనుచు ననేకవిధంబులఁ, దననేర్చినకొలఁది నతఁడు తప్పనిభక్తిన్
వినుతించి పాపముల వీ, డ్కొని మిగిడెం జిత్తశుద్ధి కొనసాఁగంగన్. ౧౫౩

ఉ. ఆదెసనుండి సర్వజగదాశ్రయు వేదపురాణవేద్యుఁ బ్ర
హ్లాదమనోవిధేయు నసురాంతకు శ్రీనరసింహమూర్తిఁ గా
కోదరరాజతల్పుని నహోబలనాథునిఁ జూడనేగి త
త్పాదసరోరుహంబులకు భక్తిఁ దగం బ్రణమిల్లి ధన్యుఁడై. ౧౫౪

చ. హరిహరసేవనాసుమతులైన జనుల్ విలసింప సంపదా
కరమగుసొంపుపెంపు గల కన్నడభూమికి నేగి యొక్కభూ
సురవరునాశ్రయించి తగు సుస్థితి నక్కడనుండి యాస్థతో
సురగురునీతిశాస్త్రమును శుక్రునయక్రమముం బఠించుచున్. ౧౫౫

ఉ. ఆకడ నీతిశాస్త్రవిదుఁడై గురు వీడ్కొని యేగె వేడ్కతోఁ
గాకితమూలశక్తి గనిగా నొనరించిన పైఁడిచట్టునా†
నేకశిలాభిధానమున నెన్నిక కెక్కి ధరిత్రిలోన నే
పోకలఁ బోవయట్టి సిరిపుట్టినయింటికి నోరుగంటికిన్. ౧౫౬

క. పసిఁడియు రత్నము మున్నుగ, నిసుమంత్రియుం బెక్కుధనము లీనఁగ నిలకు
న్వసుమతియు రత్నగర్భయు, వసుధయు ననుపేళ్లు నిక్కువము లౌనచటన్.

ఉ. చందనగంధులు న్విటులు జాణలు దానవినోదులుం బ్రభా
సుందరమూర్తులుం గవులు శూరులుఁ బెద్దలు నుల్లసిల్ల నం

*గద్దరికొమ్ముల- †పైఁడిపట్టునన్-

క్రందనవైభవాఢ్యఁ డగు కాకతిభూపతి రాజ్యలక్ష్మిఁ బెం
పొందెడు నప్పురంబున మహోత్సవ లీలల నుండె నేర్పునన్.   ౧౫౮

వ. అట్లు కొన్ని దినంబు లుండి తత్పురజనపరిచయంబున సకలకళాప్రవీణుండై
మగుడం గడంగి మహాతీర్థవిలోకనార్థియై యట చని దూరంబున.   ౧౫౯

క. ఆతఁడు త్ర్యంబకశిఖరో,ద్యాతను విఖ్యాతఁ బరమపూతఁ ద్రిలోకీ
మాత మహాపాతకసం,ఘాతవిఘాతానుయాతఁ గనియెన్ గంగన్.   ౧౬౦

క. ఆనదికి మ్రొక్కి ముఖ్య, స్నానం బొనరింప డిగ్గి చని యుదకం బా
లోనం దెక తెక నుడుకం, గా నద్భుతమైన మడుఁగుఁ గని వెరఁగందెన్.

క. పిట్టలు దివిఁ బాఱఁగ నా,కట్టావ్రుల నెఱక లెల్లఁ గమరిన నచటన్
మట్టుపడి కూలుఁ దొడిమల,ప ట్టూడినయట్టి మేడిపండులభంగిన్.   ౧౬౨

గీ. అట్లుఘోరమైన యయ్యుష్ణతీర్థంబు, చేర వెఱచి శిశిరవారిలోనఁ
గెలన జలక మాడి వెలి కేగి యట గుడి,లోన నున్న శివునిఁ గానఁబోయి.

వ. అద్దేవు నుచితోపచారంబుల నారాధించి యచట నొక రాత్రి గడపం గ
డంగి యుండె.   ౧౬౪

క. ఆమెడ నాకాశంబున, నాయుష్ణాంబుప్రల యావు లంటినఁ దప్తుం
డై యపరాంబుధి మునుఁగం,బోయెనొకో యాతఁ డన నభోమణి గ్రుంకెన్.

మ. చదలం జుక్కలు పిక్కటిల్లఁగఁ దమస్సందోహము ల్బాబిభా
గదిగంతంబుల నిండ రేయి నిగుడంగా నుష్ణతీర్థంబులో
నుదకం బుబ్బఁగ గొబ్బున న్వెడలి సాంగోపాంగసంగీతులం*
జదురాం డ్రా నెనమండ్రు వచ్చి రట కాసర్వేశ్వరుం గొల్వఁగన్.   ౧౬౬

ఉ. మోహనదివ్యమూర్తు లగుముద్దియ లాశశివాళికి స్మహో
త్సాహముతోడ హేమజలజంబులఁ బూజ లొనర్చి నాట్యస
న్నాహము సేయుచో నొకతె నాదవిశోధన† చేయుచుండె నాఁ
గాహళ వట్టె గానగమకశ్రుతితానవిధాన మానఁగన్.   ౧౬౭

గీ. గానభిక్షు వేఁడ హీనస్వరంబున, వదరుకాయ లంది వచ్చినట్టి
వీణియలకు లయలు విప్పిచెప్పెను భంగి, నందు ముగురువాడి రందముగను.

క. ‡సాళాదిగీతములును సు,తాళము ధ్రువ గురువు లఘుయుతంబులుఁ దమలో
మేళనమునఁ జెడకుండఁగఁ, దాళము వాయించె నొకతె తద్గతికొలఁదిన్.

---

*సంగీతలై— †నాదవినోదము— ‡సూళాదిగీత—

గీ. గళరవంబు లవుర గమకంబుతోఁ జేర్చు, రాగమున మనంబు రంజిలంగఁ
బ్రియుఁడు వోలె నధరబింబంబు చుంబించు, వాసిగ్రోలువట్టె వనితయొకతె.

గీ. మాధవునైన బట్టి ముఖరునిఁ జేయుదు, ననినభంగి సతి మృదంగ మంది
కంకణములు తాళగతి మ్రోయ వాయించెఁ, *దొయ్యలులకు నెద్దిదుష్కరంబు.

చ. తతఘనమర్దళాదినినదంబులు నర్వదినాల్గు హాస్తని
ర్గతులును దృగ్విలాసములుఁ గన్నులపండుగ గాఁగఁ దాళసం
గతులు చెలంగఁ బాదకటకంబులు మ్రోయఁగ నాట్యమాడె నొ
క్కతె తోలుకారుక్రొమ్మెఱుఁగు హైవడిఁ దద్రసభావపుష్టిగన్.† ౧౨౩

క. ఎలనాఁగలు మఱి తమలో, పల నృత్తాంగములు వీడుపడ నాడుచుఁ గ్రొ
న్నెలతాల్పు వేల్పు నీక్రియఁ, గొలిచి మగిడి యేగునపుడు గుడిలోమూలన్.

శా. విస్మేరాకృతినున్న మంత్రితనయు న్వీక్షించి ప్రోయాంధ్రు మం
దస్మేరానన తొచు నీకు సుఖమందం గోరుకు ల్గలైనే
నస్మద్భూమికి రమ్మటంచుఁ జనఁగా నయ్యుష్ణతీర్థోష్మల
న్భస్మం బయ్యెద నంచు భీతి నతఁ డాప్రాంతంబున న్నిల్చినన్. ౧౨౪

క. పాతాళంబున కేగిన, యాతరుణులదీప్తి భూతలాంతంబున ను
ద్యోతించునోయనఁ దూర్పున, నాతతమగు కెంపుదోఁపనరుణుఁడు వొడిచెన్.

మ. దిననాథుం డుదయింపఁగా వెడలి భక్తిన్ గౌతమీతీరకా
ననము ల్దాఁటుచు నొక్కనాఁడు కడుఁ బుణ్యంబైనకాళేశ్వరం
బున కేతెంచి మహోపచారపరుఁడై ముక్తీశ్వరుం గొల్చి నె
మ్మన ముప్పొంగఁగ ధన్యుఁడై మగుడఁ దన్మార్గంబున న్వచ్చుచున్. ౧౨౬

క. హరిహరు లేకం బనియెడు, పురాణవచనంబు దృష్టముగ నొకచోటన్
నరసింహుండును రామే, శ్వరుఁడును గలధర్మపురికి వచ్చెఁగడంకన్. ౧౨౭

చ. అట చని గంగలో జలకమాడుచుఁ గొందఱచే నెఱింగి మి
క్కుటముగ నింపుతో యముని కుండము దాఁటి కడంక బ్రహ్మకూఁ‡
కటియును ముట్టి వెల్వడి జగత్పతి యౌ నరసింహమూర్తి ముం
దటి కరుదెంచి మ్రొక్కి యుచితంబుగఁ బూజ యొనర్చి భక్తితోన్. ౧౨౮

---

*దొయ్యలులకు శక్యతోఁగలింప. †ఈచంపకమాలకు, ప్రత్యంతరములో- గీ. కంకణము లు, తాళగతి చెలఁగఁగఁ బాద, కటకములును మ్రోయ నటనచూపెఁ, దరుణి యొకతె క్రొత్తమె ఱుపుకైవడి నిండి, రసము భావపుష్టిఁబొసఁగుచుండ. ‡హూకటి యను శేల్పుగోల్చుచు-

ఉ. నర్మద తుంగభద్ర యమునానది జాహ్నవి కృష్ణ గౌతమిం
గర్మము వాయ నెన్ని జలకంబులు దీర్చితినో దయామతీ
ధర్మము లెన్ని చేసితినొ దానము లెన్ని యొనర్చినాఁడనో
ధర్మపురీనృసింహ నిజదైవమవౌ విభు నిన్నుఁ జూచితిన్. ౧౭౯

వ. అనుచుఁ బునఃపునఃప్రణతుండై వెడలి తదాసన్నం బగు దేవాలయంబున
కుం జనుచు నద్దేవు నుద్దేశించి. ౧౮౦

ఉ. శాశ్వత మోక్షపారసముచాఱున ముందఱ గంగ వాఱఁగా
విశ్వజనీనవృత్తిఁ బృథివిం దగురూపున నిల్చి సంతతా
నశ్వరభుక్తిముక్తిసదనం బగు ధర్మపురీశుఁడైన రా
మేశ్వరుఁ డెల్లకాలమును నీవుత మాకు నభీష్టసంపదల్. ౧౮౧

చ. అని గుడి సొచ్చి యీశ్వరున కర్చన లెల్ల నొనర్చిమ్రొక్కి యిం
పున మగుడం గడంగి భువిఁ బుణ్యపదంబులు చూచుచుం గ్రమం
బున నొకయేఁడు వుచ్చి తలఁపు ల్సఫలమైన నిర్వికారుఁడై
జనకునిఁ జూడవచ్చె నయశాస్త్రవిశారదుఁ డయ్యవంతికిన్. ౧౮౨

సీ. వచ్చితండ్రికిగౌరవముదోఁపమ్రొక్కుచుఁబ్రియవాక్యములఁగడునయముసూప
బుద్ధిసింధువుఁ దనపుత్త్రుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి నన్నుద్ధరించితే యన్నయనుచు
సంతసం బందుచు జననాథు దర్శింపఁ జని వాఁడు పోయి వచ్చినతెఱంగు
చెప్పిమ్రొక్కించిన క్షితిపాలకుండును మోదంబుతో వాని నాదరించి
రాజనీతులుమంత్రికార్యక్రమంబు, లడుగుచును గొంతతడవున కట విదేశ
మేగిచోద్యంబులచ్చటనేమిగంటి, చెప్పుమనవుడు గ్రహిలుండు చెప్పెనదియు.

గీ. కడిమి సంధ్రభూమి గౌతమితో జల, ముడుకుచుండ నుండు నొక్కమడువు
లోననుండిరాత్రిలోలాక్షు *లెనమంద్రు, వెడలివత్తురచటిమృదుశిగొలువ.

క. వచ్చి తమయాటపాటల, నచ్చంద్రాభరణుఁ గొలిచి యరుగుచు నను వా
రచ్చటికిఁ బిలువ నుదకపుఁ, జిచ్చు సొర న్వెఱచి పోక చిక్కితి గుడిలోన్.

చ. అనవుడు వేడ్క వానిఁ గనకాభరణాదుల నాదరించి పృ
థ్వీని నృపుఁ డొక్కఁడు న్వెడలి కొన్నిదినంబుల సంధ్రభూమి కా
ననములు దాఁటి పాపహిమనాశనసార్థము నుష్ణతీర్థముం
గని వెఱఁగంది పొంత నుదకంబులఁ గ్రుంకి శివార్చనామతిన్. ౧౮౬

*మీనాక్షు.

క. ఆగుడికిం జని హరు నను,రాగంబునఁ గొలుచు నంత రవిగ్రుంకె నను
ద్వేగంబునఁ జీఁకటి ది,గ్భాగంబుల నిండె మేఘపటలము భంగిన్. ౧౮౭
క. గుడగుడ నుడికెడి యుదకము, ముడివడ గర్జితములట్లు మ్రోయఁగ దెసల
న్వెడఁ గడర మెఱపుఁదీవల, వడువున నమ్మడువు వెడలి వచ్చిరి పడఁతుల్.
గీ. అట్లు వచ్చి పంచమాదిస్వరంబుల, శ్రుతుల లయలఁ దాళగతుల యతుల
గానగేయగీతగాంధర్వభేదంబు, లలవరించి పాడి యాడునపుడు. ౧౮౮
క. నరలోకము నహిలోకము, సురలోకముఁ జూచినాఁడఁ జూచిననతు లె
వ్వరుఁ గారు వీర లని భూ,వరుఁ డచ్చెరువంది యుత్సవముతో నుండెన్.
క. ఆలోన నాటపాటలు, సాలించి యొకింత మగిడి జనపతిఁ గని నీ
వాలోకమునకు రమ్మని, లోలాక్షులు పిలిచి మడుఁగులోనికిఁ జనిరన్.
క. కడుఁదెంపరియై భూవరుఁ,డుడికెడు వెడమడుఁగునడుమనుఱికెను మును గ్రాఁ
గెడునూనియకొప్పెరల్సోఁ, బడి వెడలినవాఁడు నీళ్ళఁ*బడు టచ్చెరువే.
క. ఉఱికి తదభ్యంతరమున, నెఱమంటలు దాఁటి వెనుక నేతేరఁగ న
త్తెఱఁగెఱిఁగినిలిచిప్రియమునఁ, దెఱవలు చెయివట్టిభూపతిందోకొనుచున్.
గీ. రజతసౌధములును రత్నగేహంబులుఁ, గనకమండపములుఁ గలుగుపురము
సొచ్చి వైభవములు సూపుచు మౌక్తికా,సనముమీఁద నతని నునిచి రంత.
క. కనకకలశోదకంబుల, జనపతిచరణములు తొడసి సత్కారము లిం
పునఁ జేసి సఖులు లోచన,వనజంబుల దీపముల నివాళింపంగన్. ౧౯౧
వ. అందు నొకసఖీశిరోమణి నృపశిఖామణికి నయ్యోనమంద్రను జూపుచు.
సీ. అవనీంద్ర యష్టమహాసిద్ధు లీరామ లాఖ్యానగుణము లిం దమరి యుండు
నతిసూక్ష్మరూపమీయణిమచేఁ జేకుఱు మహిఁబెద్దగాత్రమీమహిమనొదవు
†జలమున మింటను జులక నయ్యెడునట్టి లాఘవం బొనరు నీలఘిమచేత
బరువైనభావ మీగరిమచే నగపడు నీప్రాప్తిచే నగు నిష్టగతులు
నెనయుదలఁపులీప్రాకామ్యమునఫలించు, మనుపఁజెఱుపనీయీశత్వమునన కల్గు
‡నమరవరులైన నీవశిత్వమునఁజిక్కి, మాఱువల్కరుకైకొన్నుమమ్ముఁగూడ.
వ. ఈయష్టసిద్ధులకు మేము పరకాయప్రవేశాద్యుపసిద్ధులము. తత్పరిచారికా
సహస్రసహితంబుగా నీరాజ్యంబు గైకొని యందఱ నేలుకొమ్మనిన నతి
విస్మితుం డై యతండు నయవినయంబుల నిట్లనియె. ౧౯౨

*దీనఁబడు టచ్చెరువే- †జలమున మునుఁగఁగఁ జులకగానయ్యెడు. ‡అమరవరు లౌదు రీవశిత్వమునఁ గాన, మాఱువల్కక కైకొమ్ము మమ్ముఁగూడ.

క. మీరలు దేవత లన్యులఁ, గోరం దగ దేను దీర్ఘగుణమెఱుఁగఁగ నా
నీరఁబుల మునిఁగితి మీ, కారుణ్యవిలోకనంబు గలిగినఁ*జాలున్. ౧౯౯

క. అని మ్రొక్కి లేచి చనఁజూ, చిన నాతలఁ బెట్టిఁగి యష్టసిద్ధులు నగుఁ గై
కొను మని మునిమిదిరత్నము, లనిమిమ నతు లిచ్చి వెడల ననిపిరి నృపతిన్.

మ. అకలంకుం డగు నమ్మహీవరవరుం డానందసంస్ఫూర్తిచే
వికసన్మానసుఁ డై ప్రసిద్ధవనము ల్వీక్షించుచు న్వింధ్యభూ
మికి గోదావరి దాఁటి కాఁడవిఁ బేర్మిం బోవుచో నొక్క వి
ప్రకుమారుం గని యె న్నిరంతరగళద్బాష్పాకులప్రేక్షణున్. ౨౦౧

చ. కని యిది యేల యేడ్చెదవు కానలఁ గ్రుమ్మర నేటికన్న నో
మనుజవరేణ్య నాజనని మజ్జనకుం గడు దూఱె దూఱిన
న్మనమునఁ గంది యాతఁ డభిమానముతో వనభూమి కేఁగె నా
తని నరయంగఁ ద్రిమ్మరుచు దవ్వుగ వచ్చితిఁ గాన నావుడున్. ౨౦౨

క. మాతకడనుండు పొమ్మికె, నీతండ్రిం బాపువాఁడ నిజమని యతిదుః†
ఖాతురుని మగుడననిపి మ, హీతలపతి రత్నగుణము లెఱుఁగం దలఁచెన్.

గీ. ఇతనితండ్రి యున్న యెడకు నిప్పుడ యేగ, వలయు నతనిఁ బ్రోవవలయు ననుచు
రత్నసిద్ధి నంబరంబునఁ జ్వలనై, యర్కుమాడ్కి విక్రమార్కుఁ డేఁగె. ౨౦౪

క. అవ్విప్రుఁ జేరి తెలియఁగ, నెవ్వఁడ వీవనుఁడు నాతఁ డిట్లనియె ధనం
బెవ్వింట లేక బ్రతుకుట, నెవ్వ యనుచు నింటితగులు నీఁగినవాఁడన్.

ఉ. కాశ్యపిలోఁ బ్రసిద్ధమగు కంచిని నుండుదు విష్ణుశర్ముఁడం
గశ్యపగోత్రజాతుఁడ వికారవిదూరమనస్కుఁడన్ జగ
ద్వశ్యకళావిశారదుఁడ దైవము చెడ్డి దరిద్రభావనా
కార్యము నొంది భార్య గడుఁ గష్టపుఁబల్కులు వల్క నోర్చితిన్. ౨౦౬

క. పడఁ గుక్కి లేదు నేలం, బడి పొరలఁగ ‡రొండుఁలూఁడఁ బడితిని దల దా
జడగట్టెఁ గట్టఁ గోకయుఁ, గుడువం గూడును నెఱుంగఁ గుందుట దక్కన్.

సీ. కుండలముండఱ§గూర్చుండి పడుచులు గంజకి నేడ్చుచు॥గదలలేరు
మోఁకాళ్ళఁ దల లిడి ముడిఁగి నిద్రింతు రేకాలంబునను మేనఁ గప్పులేక .

*గలిగెం జాలున్. †యాయ్యాఽదోన్యతకునిమగుడననిపి. ‡లొండుఁలూడ,—కన్నులూడఁ బడవెంట్రుకలు—§గుంటలముండఱ- ॥గంజికేడ్చుచునదిగానలేరు.

యతిదరిద్రునకు నిల్లాలొాటకంబెను జచ్చుట గడుమేలు సతుల కెల్లఁ
బాపకర్మునిఁ జెట్టపట్టుట మొదలుగా నిడుమ లేకాని యొం డెఱుఁగననుచు
మగువ తెగిపట్ల నవ్వఁగ మాన్ప లేక
జీర్ణదేహుండ ధనము లార్జింప లేక
యూఁతకోలయుఁ దోడుగా నొయ్య వెడలి
దూర మరుదెంచి *యడవిలోఁ జేరినాఁడ. ౨౦౮

చ. అనవుడుఁ జింత నొంద కది యట్టిద యెమ్ములు బూదిపూఁత దు
స్సని పసరంబుఁ దోలు మసనంబుల యున్కియుఁ జూచి నిర్ధనుం
డని శివుఁ బాసి రత్ననిధి యైన సముద్రునిఁ గూడె గంగ భా
మినులు ధనంబు లేనిపతి మెచ్చరు లేమియె కీడు గావునన్. ౨౦౯

క. ధన మొకటి యేల తలఁచిన, పను లన్నియు వీనిచేత ఫలియించుం గై
కొను మని మహిమలు చెప్పుచు, నెనిమిదిరత్నములు నతని కిచ్చెంగరుణన్.

శా. ఆవిప్రుండు మణిప్రభావమున దివ్యంబైనదేహంబు న
ద్భావంబున్ ధనలబ్ధియుం బడసి యుత్సాహంబుతోఁ గంచికిం
బోవం గోరి నభోగతిం జనియె, నాభూపాలుఁడున్ దానవి
ద్యావైచిత్రి నటించి వచ్చె నతిమోదం బైన యుజ్జైనికిన్. ౨౧౧

శా. తత్సామాన్యగుణంబు లిట్లొాదవినన్ ధారాపురాధీశ నీ
యుత్సాహంబు ఫలించు నిట్టిగతి నీ వూహింపుమా నావుడు
న్మాత్సర్యంబున నెక్కఁజెల్ల దని యాత్మం జూచి భోజుండు వి
ద్వత్సంఘంబులు గొల్వఁగా మగిడె నాధాత్రీశు నగ్గించుచున్. ౨౧౨

శా. దుగ్ధాంభోనిధికన్యకారమణు నస్తోకప్రభామండల
స్నిగ్ధశ్యామలదివ్యదేహు నుచితశ్రీగోపవేషక్రియా
ముగ్ధస్త్రీహృదయాపహారిఁ గరుణాంభోరాశిఁ దేజఃకళా
దగ్ధానేకమహాసురున్ సురహితుం దైత్రిలోక్యరక్షామణిన్. ౨౧౩

శా. గీర్వాణాచలరూపచాపశిఖరాంగీకారదీర్ఘోరున
స్సార్వభూతఫణీంద్రసంయుతమహానారాయణాస్త్రున్ జగ
ద్దుర్వారాకృతికాలకూటగిళనాస్తోకాసితగ్రీవు గం
ధర్వేంద్రార్చితపాదపీఠు నిజభక్తవ్రాతచింతామణిన్. ౨౧౪

* చాలంగఁ గోరినాఁడ.

మాలిని. దివిజసరిదుపేతా దేవదేవానుజాతా
ప్రవిమలనిజగోత్రా పాండుపుత్రైకమిత్రా
వివిధకుధరచారీ విశ్వరక్షావిహారీ
శివమధురిపురూపా సిద్ధబుద్ధస్వరూపా. ౨౧౫

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలీకభేకఫణీంద్ర వీరఘోట్టవిభాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రవిళాంధ్రమహారాష్ట్రభూపాలరూప నూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలి పురవరాధీశ్వర వెలనాటిపృథివీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొలని వెన్నయామాత్యపౌత్ర హారితసగోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజ తనూజ గోపరాజప్రణీతంబైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు సాహసాంకువీరసాహసమహోదారత్వప్రశంసనం బన్నది యష్టమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

నవమాశ్వాసము.

—ఇరువదిరెండవబొమ్మకథ.—

క. శ్రీరామావిహరణగృహి, నారాయణు నలినవికసనగ్రహరాజా
కారాయమానదివ్యశ,రీరార్ధ్య న్నుతిసనాథుఁ* డ్రిజగన్నాథున్. ౧

శా. భక్తిం గోరి తలంచి భోజనృపుఁ డాభద్రాసనం బెక్క ను
ద్యుక్తుం డై యిరుదిక్కుల న్మెఱపుల ట్లొప్పారుపుణ్యాంగనల్
ముక్తాశేషలు మాళిపై నిడఁగ సమ్మోదంబుతోఁ జేరఁగా
వ్యక్తాలాపము బొమ్మ పేర్చి† పలికె న్వారించుచుం బెంపునన్. ౨

క. ఓరాజ యాస విడువఁగ, నేరవు మావిక్రమార్కనృపుమాడ్కి మహో
దారత్వముఁ దెగువయు నుప,కారంబును లేక యెక్కఁగాఁదర మానే.‡

వ. అది యె ట్లన్నఁ దద్గుణంబు లాకర్ణింపుము. ౪

సీ. అష్టభోగంబుల నైశ్వర్యమునఁ గళ బలవైరిఁ బురవైరిఁ బద్మవైరి
నతిశక్తి నిలుకడ వితరణగుణమున నహిరాజు నగరాజు§ నంగరాజు
సాహసోత్సవమున నభిమానమునఁ గీర్తిఁ గపికేతు ఫణికేతు గరుడకేతు
దృఢముష్టిఁ జేసూటి దివ్యాస్త్రసామగ్రి బలరాముఁ రఘురాముఁ బరశురాముఁ
[1]పావనత్వమున ఘనసంపత్తి దీప్తి, ననిలమిత్త్రుని హరమిత్త్రు నబ్జమిత్త్రుఁ
బోలు నితఁడనిజను లెల్లఁ బొగడుచుండ, నవనితలమే లెనావిక్రమార్కవిభుఁడు.

ఉ. వాసవుమీఱు నిత్యవిభవంబునఁ బేదలఁ బ్రోచి వైరిసం
త్రాసవిహీనుఁ డై నతఁడు రాజ్యము మంత్రుల కప్పగించి వ
న్యాసముల న్విదేశగమనంబు చరించుచు నుండ నొక్కెడన్
వేసవి వచ్చెఁ బాంథులకు వేసట పుట్టఁగ వెట్ట గొట్టఁగన్.[2] ౬

ఉ. ఎండకు లావు గల్గఁగ మహీరుహశాఖల నాకు లెల్లఁ బె
ల్లెండల వేఁగ నెందు జల మింకఁగ స్రుక్కఁగఁ బద్మషండము
ద్దండముగాఁగ లోకులు యథావిధి నీడలు గోరుచుండఁగా
రెండవసూర్యునట్లు ప్రసరించె నిదాఘము తద్గుణంబులన్. ౭

---

*దివ్యశరీరార్ధసతీసనాథు-శరీరార్ధసనాథుశర్వు-†లిచ్చి-గాఁగ-‡యెక్కఁదరమే నీకున్
§ గిరిరాజు- [1] చాపనైపుణి సంపద సారశక్తి నచ్యుతునిమిత్రు- [2] వెట్టలంటగన్.

క. విరహులమనముల దినమును, బరితాపం బినుమడింపఁ బరిమళములచే
దిరిసెంబులఁ గలిగొట్లం, బరువం బేర్పడఁగ నుష్ణపవనము వీచెన్. ౮

క. మండెడుమార్తాండద్యుతి, నెండను నొండొండ నెఱియ లేర్పడఁగా భూ
మండలము పూర్వమున నవ,ఖండము లయ్యును ననేకఖండము లయ్యెన్.

క. ఉదకముఁ గనవును సీడలు, మొదలాఱఁగఁదలఁకుమృగసమూహంబులయా
పద లెఱిఁగి యిట్టి యమృతా,స్పదమై కడుఁ జల్లనైన చంద్రునిఁ జేరెన్.

గీ. కార్య మయ్యెడు నెడ గర్వంబు పూనక, కాలమహిమఁ దన్నుఁ గాచికొనుట
యుచిత మనుచు వెట్ట కోర్వక చలువకై, యత్తవారిఁ జేరె నచ్యుతుండు.

క. తొడిగినపాముల విసమును, మెడవిసమును నొసలిచిచ్చు మిట్టులవడయున్
ముడివడఁగా వడకాలము, గడపుట కడుఁ గడిఁది యయ్యె గరకంఠునకున్.

క. చల్లనిగంగాజలమును, జల్లనిచందురుని గూడ జడలం దిడి తాఁ
జల్లనికొండకు నాశివుఁ, డల్లుండై కొంత బ్రదికె నావేసవిలోన్. ౧౩

గీ. అమృతశీతలాంశు వగు వార్ధిలోనున్న, పద్మనాభునాభిపద్మగృహము
లోనఁ బుప్పొడియును దేనెయుఁ జల్లఁగా, నెండకన్నెఱుఁగకుండెనజుఁడు.

సీ. విసనకఱ్ఱలు వట్టివేళ్లచప్పరములుఁ జందనంబులు ఘనసారములును
జల్లనినీళ్లు నిచ్ఛాభోజనంబులు గలవారి కిష్టసౌఖ్యంబు జరుగఁ
బనిచేసి గంజి యైనను నంబలైనను నెద చల్లఁగాఁ ద్రాగి యెచటనైనఁ
బడియుండి వెన్నెలగుడిపాట* వాడఁగా బేదల కాత్మసంప్రీతి గలుగు
మంచురొంపిముసురు లేకమార్గికులకుఁ, జల్లపాటునఁ† బయనంబు సాగుచుండు
నచ్చువెన్నెల సుఖనిద్ర యంబుకేలి, యమరు వేసవి కితరకాలములు సరియె.

క. అమృతము రసమ్ముక్రియ వేఁ,డిమి నెగసి జలంబు కడకు డిగజాఱిన చం
దముగా నవ్వేసవి జల, మమృతంబై జీవములకు సది చవికెక్కెన్. ౧౬

వ. అట్టి దివసంబుల. ౧౭

శా. గూఢంబౌ నిజవర్తనం బమర నాక్షోణీవరుం డంత నా
రూఢుం డై పరభూములందుఁ గడపెం గ్రూరప్రవృద్ధాతపో
ద్గాఢాంభోరుహమిత్రదీప్తివిదళత్సర్వంసహామండల
వ్యూఢారణ్యవిదాహిదావసముదగ్రోష్మంబునన్ గ్రీష్మమున్. ౧౮

* గడుబొట్టువాడగా. † చల్లబూటుల.

ఉ. అంత విదర్భభూమిఁ బ్రియమంది చరించి యవంతిరాజు వి
శ్రాంతి యొనర్పఁ గుండినపురంబున కేగి యనంతరంబ య
త్యంత మనోహరం బగు నుపాంతవనాంతము సొచ్చి రుక్మిణీ
కాంతకుఁ దొల్లి తాపి యనఁగాఁ దగు దుర్గగృహంబుఁ జూచుచున్. ౧౯

క. రుక్మి యనుమతము లేకయు, రుక్మాంగదవరదుఁ* డగు వరుం డాగుడిలో
రుక్మాభరణాంచిత యగు, రుక్మిణిఁ గొని చనియెఁ దొల్లి రూఢికి నెక్కన్.

గీ. అట్టిదేవతాలయము పొంతఁ గొలనిలో, జలకమాడి వెడలి జలజములను
భూవరుండు దుర్గఁ బూజించి ముందట, విశ్రమించియున్నవేళ నొకఁడు.

శా. మార్గశ్రాంతి నొకింత డస్సి విలసన్మాకందసౌరభ్య మ
దుర్గారామము చొచ్చి వచ్చి నరనాథుం జేరి విప్రుండు దా
స్వర్గాచార్యుఁడు వోలె నావిభునిభావం బెల్ల నీక్షించి సం
†సర్గప్రస్తుతి వాక్యవృత్తి నెఱపన్ సంప్రీతితో నిట్లనున్. ౨౨

క. ఆజానుబాహుఁడవు రవి, తేజుఁడ వబ్జాదిచిహ్నధృతచరణుఁడ వం
భోజేక్షణుఁడవు భిక్షు,వ్యాజంబున నున్న చక్రవర్తివి చుమ్మీ. ౨౩

చ. కరులుఁ దురంగమంబులును గాలుబలంబులు నెవ్వి ఛత్రచా
మరములవారు లెంకలును మంత్రులు నయ్యడపంబువాండ్రు నెం
దరిగిరి రాజ్య మొల్లక మృషాకృతిఁ ద్రిమ్మరు టేమి నామతి
స్ఫురణము దప్పకుండ నిఁక బొంకక చెప్పుము నీవు నావుడున్. ౨౪

ఉ. సత్యము నీమతిస్ఫురణ క్షత్రియవంశకరుండ విక్రమా
దిత్యుఁడ నే నవంతినృపతిం బరదేశ విశేషదర్శనం
బత్యనురక్తిఁ జేయఁగ నయంబునఁ ద్రిమ్మరుచుండుదు న్సఖా
చిత్యగుణంబు నా కిదియ చెప్పెడి దే మిఁక భూసురోత్తమా. ౨౫

సీ. అనవుడు నాశ్చర్యహర్షంబు లొందుచు భూసురోత్తముఁ డాత్మబుద్ధి నెఱసి
మృదులాంబరంబులు మేనఁ బూనక జోగివై వడి నీకంథ ‡గప్పనేల
హంసతూలికశయ్యయందు నిద్రింపక బూడిదలోఁ బడి పొరలనేల
ఘనమైనరాజ్య మేకచ్ఛత్రముగఁ గల్గఁ దిరిపెమై యూరూరుఁ దిరుగనేల
అష్టభోగములకు నాలయుం బయ్యు నీ, వష్టకష్టములను నలయనేల
కుడువఁ గల్గి నీకుఁ గుడువ లేకుండుట, యల్పతరముగాదె యవనినాథ.

---

*రక్తాంబరధారి. †సద్వర్గం బ్రస్తుతవాక్యవృత్తి విలసింపన్ నేర్పుతో నిట్లనున్.
సర్గప్రస్తుత.....విలసించన్. ‡నీగంత-నీబొంత;

క. *ననుఁబోటి పేదయైనను, ధనమించుక కలిగెనేనిఁ దనమది ప్రక్కం
దనవనితాదిసుఖంబుల, మనఁ గోరుం బసరమైన మరగదె సుఖముల్. ౨౭

క. వికటం బగుదారిద్ర్యము, నకుఁ గడపలేక జీవనము బహుళకుటుం
బకుఁడం గావున జరగక, యొకచో రససిద్ధి వడయ నూహించి మదిన్. ౨౮

మ. అలసత్వంబునఁ బ్రొద్దుపుచ్చక నిరాహారుండనై కంచిలో
పలఁ గామాక్షి గుఱించి యుగ్రతప మేఁ బండ్రెండుసంవత్సరం
బులు సేయంగఁ బ్రసన్న గామి పిదపన్ భూపాల నాయాత్మలోఁ
గలఁగంబాఱుచు దేవి దూఱుచును భిక్షావృత్తినై† వచ్చితిన్. ౨౯

ఉ. నాకు మహాదరిద్రున కనాథునకు న్భువిఁ ద్రిమ్మరం దగుం
గాక ధనంబు రాజ్యమును గల్గఁగ జోగిక్రియం జరింపఁగా
లోకులు నవ్వరే నృపులలో నినుఁ బోలెడు నట్టివాని నే
నేకడఁ గానఁ జాలు నిఁక నేగుము నీపురికి న్సుఖింపఁగన్. ౩౦

ఉ. నావుడు లేచి యొంటువచనమ్ములు ‡నోవఁగనిమ్ము కంచిలో
దేవత నీతపంబునకుఁ దేరకొనం గరుణింప దంటి భూ
దేవకులాగ్రగణ్య యనుదెంచి భవత్ప్రియ మాచరింపఁ ద
త్సేవ యొనర్చి యేను రససిద్ధి ప్రసిద్ధికి నెక్కఁ గాంచెదన్. ౩౧

మ. పొద మాదేవత యున్నభూమి కని యాభూదేవునిం గూడి స
మ్మదలీలం జని రత్నహర్మ్యముల రమ్యంబౌచు సొంపారు సం
పదలం బొంపిరివోవు కంచి నయమొప్పం జూచి యచ్చోటఁ జ
క్కదమాభావనఁ జేరనేగె నృపుఁ డాకామాక్షి నీక్షింపఁగన్. ౩౨

మ. అచటం దీర్థములాడి శంభునకు దైత్యారాతికిన్ మ్రొక్కి పు
ణ్యచరిత్రుం డాకరేయిఁ బుచ్చి మఱునాఁ డారాధనారక్తి నై
నచలంబౌ మతి మూఁడురాత్రులు నిరాహారవ్రతుం డైనచో
నుచితస్వప్నమునందు దేవి పలికెన్ యోగప్రసన్నాత్మ యై. ౩౩

చ. కల యిది నిక్కువం బనుచుఁ గైకొని ముప్పదిరెండులక్షణం
బులఁ జెలువారునట్టి నరపుంగవుకుత్తుక నెత్తు రిచ్చి ది
గ్బలి యొనరించినన్ ద్రవిణకారణమా రససిద్ధి చేకుఱు
న్వలవదు నీకు నీయనశనవ్రతఖేదము మేదినీశ్వరా. ౩౪

*ననుబోటియంత యైనను. †భిక్షావృత్తినై. ‡లటుఁడఁగనిమ్ము కంచిలో.

చ. అనవుడు మేలుకాంచి కడు నద్భుత మందుచు విక్రమార్కుఁ డా
గొనములవాని నింక సమకూర్పఁగ నొండెడ కేగనేల నా
కని మతిఁ దానె సర్వసుగుణాఢ్యుఁడు గావునఁ దెంపుతోడఁ గ్ర
క్కున నడిదంబు దూసి తనకుత్తుక నొత్తె* నుదాత్తచిత్తుఁ డై. ౩౫

క. ఒత్తఁగఁ బ్రసన్నమతి యై, యత్తఱి నడిదంబు వట్టి యాదేవత లో
కోత్తమ నీతెంపున నా, చిత్తం బిగురొత్తె నిష్టసిద్ధి యొనర్తున్. ౩౬

క. అడుగుము యనవుడు మది నా, యెడఁ గడుఁ గరుణించితేని నీవిప్రుఁడు దా
నిడుమలఁ బడి పొరలెడిఁ గృప, యొసపక రససిద్ధి యితని కిమ్మని మ్రొక్కెన్.

ఉ. మ్రొక్కిన నద్భుతంబును బ్రమోదము నొందుచు యోగమాత దా
నక్కఱ దీర్చునట్టి రస మాతని కిచ్చి యవంతినాయకున్
మిక్కిలి యింపునం బరిణమించి యదృశ్యత నొందె విప్రుఁ డిం
పెక్కి తదీయవర్తన మనేకవిధంబులఁ బ్రస్తుతింపఁగన్. ౩౮

ఉ. ఆనరనాథుఁ డంత వసుధామరు వీడ్కొని వేడ్కతోడ ను
జ్జైనికి వచ్చెఁ గావునఁ బ్రసిద్ధగుణాఢ్యుని వానిఁ బోలరే
వీనగుఁ బాటుచేఁత లిఁక నేటికిఁ గ్రమ్మఱు మన్న నాత్మ†ధా
రానరనాయకుం డతనిఁ బ్రస్తుతిసేయుచు నేగె నింటికిన్. ౩౯

— । ఇరువదిమూఁడవబొమ్మకథ । —

వ. మఱియుం ద్రయోవింశద్వారప్రవేశోన్ముఖుండై. ౪౦

క. ఏవేళనైనఁ బొక్కిటి, ‡యావెల్లని తమ్మిమొగ్గ యరవిరి గాఁగన్
రేవెలుఁగుఁ బొద్దుఁ గన్నులు, గా వెలిఁగెడి వేల్పు కరుణఁ గావుత మమ్మున్.

మ. అనుచు న్భోజవసుంధరాధిపుఁడు పుణ్యాహంబునం జందనా
ద్యనులేపాంబరమాలికాకనకభూషాలంకృతుండై మహా
సన మెక్కం జనుచోట బొమ్మ పలికెన్ క్ష్మానాథ యావిక్రమా
ర్కునిచందంబున దానవైభవము నీకుం జాలదట్లుండుమా. ౪౧

ఉ ఆతనిదానవైభవమహత్త్వముఁ జెప్పెద భాస్కరాంశసం
§జాతుఁడువాఁడు విక్రమవిశాలభుజాయుగదుర్మదాహిత

---

* నొత్తెను నంతలోపలన్ † నాత్మలో, నానరనాయకుండతని నర్థినుతింపుచు.

‡ యావెలినెత్తమ్మిమొగ్గ § జాతుఁడువిక్రమార్కుఁడు విశాల.

వ్రాతవిఘాతదక్షిణుఁ డవంతిమహీశుఁడు తొల్లి చన్న యా
దాతలలోనఁ గర్ణునికిఁ దండ్రిసుమీ తలపోసి చూచినన్. ౪౩

శా. ఆరాజన్యునిపట్టణంబు విబుధేంద్రాకల్పితంబై సుధ
ర్మారూఢంబును భాస్వదీశ్వరవసువ్యాప్తంబునై పుణ్యవి
స్తారంబై యమరావతీపురవిలాసం బంది నిత్యోత్సవా
ధారంబై పరఁగున్ దురంతదురితోదారవ్యథాదూరమై. ౪౪

సీ. అట్టిపట్టణ మేలు నమ్మహీకాంతుఁడు దేశాంతరాసక్తిఁ దిరుగుచుండు
నెలమితో మజ్జానములు పుచ్చి మగిడిన నప్పుడు మంత్రులు నాప్తజనులుఁ
బౌరు లుదారులుం బరివారమును గూడి పీలికూటంబులు మేలికట్లు
తలిరుఁదోరణములు నలరుపందిరులును మొకరతోరణములున్నుగాఁగఁ
బురి యలంకరించి కరిరాజు మున్నిడి, కదలి పంచవాద్యఘనరవముల
నెసఁగు దర్శనంబు లిచ్చి యెదుర్కొని, తెచ్చి రుత్సవంబు పిచ్చలింప. ౪౫

ఉ. ఆజననాయకుండు జవనాశ్వము లెక్కి చెలంగి ముందటన్
రాజులు భృత్యులై కొలువ రత్నవిభూషితమూర్తులైన యం
భోజదళాక్షు లారతులు మున్నుగఁ దన్నుఁ బురస్కరింపఁగా
రాజగృహంబు సొచ్చెఁ గవిరాజనవామరరాజభూజమై. ౪౬

ఉ. ఈపగిదిన్ గృహంబునకు నేగిన యాతఁడు తొల్లి యోగని
ద్రాపరిశీలియయ్యు నుచితంబుగ రాజ్యము చేసి నేర్పునం
దాపసవేషియై జనపదంబులు గ్రుమ్మరి క్రమ్మఱన్ ధరి
త్రీపరిపాలనాభిరతిఁ దేఁకువ కెక్కిన రాముకైవడిన్. ౪౭

ఉ. పెక్కుదినంబు లక్కడ నభీష్టవధూజనమందిరంబులం
దొక్కొకనాఁడు రేయి మదనోత్సవలీలలఁ దేలుచు న్విభుం
డక్కట దీటఁ దొంటి విరహవ్యథ నెక్కుడు స్రుక్కి స్రుక్కి లి
న్నక్కువ కెక్కువైన [1]మగనాలి గృహంబున రాత్రిపుచ్చుచున్. ౪౮

శా. అంతర్గేహములందుఁ గ్రొవ్విరులపర్యంకంబుపై వేడ్కతోఁ
గాంతారత్నముతోడఁ గూడి పిదపం గందర్పకేలీపరి
శ్రాంతుండై శయనంబు రెండుదెసలన్ రత్నంపుదీపంబు ల
త్యంతంబు న్వెలుఁగొందఁ గామసుఖనిద్రాసక్తుఁడై యుండుచున్. ౪౯

---

[1] మృగనాభిగృహంబున- అని యన్నిప్రతులలోను.

చ. బలబలఁ దెల్లవాఱునెడఁ బార్థివశేఖరుఁ డత్యరిష్టమా
కలఁగని మేలుకాంచి యధికం బగువిస్మయ మంది లేచి తా
జలకము దీర్చి సంధ్యపరిచర్య యొనర్చి యనేకభూషణో
జ్జ్వలనిజమూర్తి యై కొలువుసాలకు వచ్చి కవు ల్నుతింపఁగన్. ౫౦

గీ. వచ్చి దొరలు గొలువ వజ్రసింహాసనా, రూఢుఁడై ముఖాబ్జరుచి యెలర్పఁ
దన్నుఁ గొలుచువారిఁ దగురీతి మన్నించి, తేరకొనఁగ హితులదిక్కుచూచి.

క. వినుఁ డేను రక్తచందన, మున నంగము దోఁగ మేఘమున కెనయగు కా
రెనుబోతు నెక్కి యామ్యము, *చనుచుంటినొకండ నంచు స్వప్నముగంటిన్.

క. ఈకల శుభమో యశుభమొ, నా కనవుడు నందఱు న్మనంబుల భీతి
వ్యాకులులై వదనము లా,లోకింపఁగ దృష్టకౌశలుం డొకఁ డనియెన్.

క. ధాతుగుణంబులఁ గల లుప,జాతము లౌ†వినికిఁజూడ్కి సంస్మరణమునన్
రీతి యెఱిఁగి కల విఱుచుట, నీతి చుమీ విఱుపుకొలఁది నిజమానదియున్.

గీ. వినుము ధరణీనాథ విన్నప మియ్యెడఁ, దొల్లి యొక్కమనుజవల్లభుండు
దేవుఁ డుదయమైనయావేళఁ గలగని, లేచి యొద్దివనితఁ జూచిపలికె. ౫౫

క. సన్నపుగట్టుననుండి స,మున్నత మగుకొండమీఁది కుఱికితి నని నేఁ
జిన్నకలఁగంటి నీఫల, మెన్నఁగ నీమదికిఁ జూడ నెట్లగుఁ జెపుమా. ౫౬

వ. ‡నావుడు నది ప్రేమపాత్రం బగుభోగస్త్రీ గావునఁ బరిహాసరూపంబుగా నగుచు దిబ్బనుండి కొండ కుఱుకంబోయిన నడుముం గాలు విఱుగంబడి యెద వనిన. ౫౭

క. నగుచుం గేహము వెలువడి, జగతీపతి జలకమాడి సంధ్యార్చన యొ
ప్పగఁ దీర్చి యేగి కొలువునఁ, దగువారలవంకఁజూచి తనకలఁ జెప్పెన్.

క. చెప్పిన దైనతనికిఁ గలలో, నప్పర్వత మెక్కుడిది మహాశుభ మగు నే
చొప్పున ఫల మొనగూడునొ, తప్పక వినిపింతుమనుచుఁదలపోసి యటన్.

క. నీరాజ్య మల్ప మిది యిఁక, నేరీతులఁ జూడ నీకునింకన్నధిక
శ్రీరమ్య మైనరాజ్యము, చేరం గల దనుచు వారు చెప్పిరి పతికిన్. ౬౦

---

*చనియెద నేనొకఁడ. †జాగరంబులు. ‡క. నావుడునది భోగస్త్రీ, గావునఁబరియాచకంబుగా గుబ్బలినుం, డావలికొండకు నఱుకం, బోవుట యటఁ గాలు విఱుఁగఁబొరిఁబడె దనినన్. (ఒక్కప్రతి) దైనందఱు.

ఉ. అత్తఱి వచ్చి యొక్కఁడు రయంబున మ్రొక్కి నృపాలశేఖరా
యుత్తరదేశ మేలెడు నృపోత్తముఁ డీల్గిన మంత్రు లన్యులం
జిత్తములందు మెచ్చక విశిష్టగుణాఢ్యుఁడ వంచు రాజ్యము
న్విత్తముఁ గూడ నీ కొసఁగు వేడుకఁ *బుచ్చినఁ గానవచ్చితిన్. ౬౧

చ. అనవుడుఁ జోద్యమంది యతఁ డాప్తులమాటలు నిక్కమైన న
మ్మనమునఁ బొంగి వారికిఁ గ్రమంబునఁ గోరిన వాని నెల్ల మె
చ్చున కొనఁగూడ నిచ్చి తగుశూరులు వీరులఁ గొల్వ నుత్తరం
బున కధిక ప్రతాపమునఁ బోయె నరాతికులంబు బెగ్గిలన్. ౬౨

వ. అంత నద్దేశంబుఁ బ్రవేశించుచు మనోల్లాసంబున. ౬౩

క. తఱచైన మంది ముందఱఁ, †బరువడిఁ జని తలఁగ ధరణిపతి తురగంబుం
బఱపుచు‡ముందలఁదనకల, విఱిదిన క్రియ గ్రుంతఁ గాలువిఱుగంబడియెన్.

వ. అప్పు డందఱును హాహాకారంబుల గుంపులుగూడుకొని పలువరింపంగ వా
రిలో §సద్యస్సంధాననిపుణుం డగుజెట్టి పట్టి దట్టి గట్టిగాఁ గట్టి మంత్రించి
¶సుఖితుం జేసిన సుఖాసనంబుపై నాసీనుండై చనంగ. ౬౫

శా. ఆదేశంబున మూలదుర్గ మగుప్రోలావాసమై యున్న ధా
త్రీదేవప్రకరంబుఁ దత్ప్రజలు మంత్రిస్తోమముం బూజితం
బాదంతావళముం బురస్సరముగా నంకించి యేతెంచి యా
హ్లాదం బొప్పఁగ రాజుఁ గూడుకొని వాద్యంబు ల్వడిన్ మ్రోయఁగన్.

ఉ. వచ్చినవారి కెల్లఁ బతి వైభవ మేర్పడ నల్లపట్టులుం
బచ్చనిపట్టు కెంపు గల పట్టులు సొమ్ములు నాదరంబుతో
నిచ్చి గజంబు నెక్కి తరళేక్షణ లాడుచుఁ బాడ వీటిలోఁ
జొచ్చి యమాత్యు లాననఁగ సుస్థిరుఁడై ధర యేలెఁ గావునన్. ౬౭

క. తెలియక పలుకుట యుచితమె, జలజభవుం బోలునట్టి సచివుని భట్టిం
బిలిపింపు మాతఁ డెఱుఁగని, కల లెవ్వియు లేవు పొందుగా నది చెప్పున్.

చ. అనునెడ భట్టి వచ్చినఁ గృతాదరుఁ డై తన పొంత నాసనం
బునఁ దగ నుంచి విక్రమవిభూషణుఁ డాకలఁ జెప్పి యేవిధం
బున నిది యున్న దీవు తలపోసి నిజంబుగ నాకుఁ జెప్పుమా
యనవుడు నయ్యమాత్యవరుఁ డాత్మఁ గలంగి కలంగ కిట్లనున్. ౬౯

*బంచిరి- †బరిపిరి- ‡పొదల. §శల్యసంధాననిపుణు. ¶సుచిత్తుంజేసి.

మ. ధరణీనాయక యీరెఱుంగరె నిషేధం బంచుఁ జెప్ప న్భయా
తురచిత్తంబుల నున్నవార లిచటన్ దోషంబు నిర్దోషము
న్వారవారం దలపోసి చెప్పఁదగు నుర్వీభర్తకు న్నేలుగాఁ
బరిశీలించు నిజాప్తవర్గమున కీభంగి న్భయం బేటికిన్. ౭౦

గీ. కలకు మొదలిజాము ఫలమొక యేఁటిలో, నందుకొనుద్వితీయయామఫలము
అష్టమాసములకు నబ్బుమూఁడవజాము, ఫలముఁ జూడమూఁడు నెలలఁగలుగు.

క. తొలివేకువఁగాఁ దూర్పనఁ, దెలుపెక్కఁగఁ గన్నకలలు దినదశకమునన్
ఫలియించుఁ *బసులవిడువం, దలఁకొనుకల సిద్ధిఁ బొందుఁదద్దివసమునన్. ౭౧

క. ఏనుఁగు గుఱ్ఱముఁ బచ్చని, ప్రానును మేడయును మెట్టు మగపసరంబుం
బూని కలలోన నెక్కిన, మానవునకు సుఖము రాజ్యమహిమయుఁ గలుగున్.

క. కలలోఁ బాములుఁ దేళ్ళను, జెలఁగలుగఁ గఱచుటయుఁ †జావుఁ జెప్పెడుఁ బోరిమై
మలమంటుట పొందందగు, లలనలఁ బొందుట సుతార్థలాభము చుమ్మీ.

క. ‡తలఁ బేను దినుటయును బ్రే
వులఁ జుట్టఁగఁబడుట మానవుల నెత్తురుఁ గం
డలుఁ బెరుఁగుఁ బాలు మద్యం
బులు [1]నెయ్యిని ద్రావుటయును ముదముగఁ గలలన్. ౭౨

గీ. నీరు నెత్తురుఁ గనిన [2]నిడుదగు నాయువు, మంట గంట పసిఁడిపంట గంట
తెలుపు లెల్లమేలు కలలోన వెలిమిడి, యెముక ప్రత్తి లవణ ముముకదక్క.

క. వినుమిఁక [3]మొద్దును గాడిద, నెనుపోతును లొట్టిపిట్ట నెక్కిన నన్నం
బును బిండియు నువ్వులు గలఁ, [4]దినఁగన నగుఁ గీడు వసుమతీవరతిలకా.

క. నూనెయుఁ గలియును గ్రొవ్వును, దేనెయుఁ గలఁ ద్రావెనేని నతివ్యాధియగున్
వానరముఁ బొగయుఁ గాకియుఁ, గానంబడెనేని గీడు గానఁగవచ్చున్. ౭౩

క. మదగజము దేవరయు మృగ, మదమును గోపురము నీలమణులు న్నవనీ
రదములు ధరణీయు యమునయు, నుదకుంభము దక్కనలుపు లొప్పుగలలన్.

చ. జనవర నల్పులఁదు మహిషం బతినింద్యము దాని నెక్కినన్
ఘనముగఁ గీడు గాన నధికం బగుశాంతి యొనర్చి యాకృతాం

---

* బసులఁ బిదుకఁదలఁకొను— † జావుచేటొదవును మై, ‡ తలబేనతీట, [1] నెరయ్య(దావుట—
[2] నిడిదగు, నిగుడ నా. [3] రొద్దును, (మొడను, [4] దినగోరంగాదు.

తునకు మహోపచారములఁ దుష్టి జనింపఁగఁ జేయ మేలగు
న్నినుఁ బనివంప నిట్లొరులు నేర్తురె రాజవు నీవు నావుడున్. ౮౦

మ. ధరణీశుం డిది యెంతకార్య మని యుత్సాహంబుతో శాంతి చే
చ్చెరఁ గావించి కృతాంతుఁ బూజల నతిక్షేమంకరుం జేసి స
ద్గురులం బేదల విప్రుల న్వరుసతో గోభూతిలార్థంబులం
బరమప్రీతులఁగా నొనర్చి పిదప న్భండారితో ని ట్లనున్. ౮౧

క. భాండాగారములందుఁ బసిండియు రత్నములుఁ బట్టుఁజీరలు ధనము
న్నిండ నిడి తలుపు లెవ్వియు, నుండఁగనీయకుము నీవు నుండకు మచటన్.

వ. నీ విప్పుడు పెద్దతలవరికి రాజు బండారంబు చూఱవిడిచె నేఁడు మొదలుగా
నేడుదినంబులుదాఁక జను లెల్ల నిచ్చకు వచ్చువానిం గొనిపొం డని చా
టించి దేశంబువారి నెల్లఁ జూఱకు రండని యూఁప్రొద్దె బంట్లనూరూరికి బంచు
మని చెప్పు మనవుడు భాండాగారికుం డతివిస్మితుండయి ధనకనకాదివస్తువు
లం గోశగృహంబులు నించి విఘటితకవాటంబులుగఁ జేసి తలవరికిం దత్క్రి
మం బెఱింగించిన. ౮౩

క. జనపతి యేడుదినంబులు, తనబండారంబు వస్తుతతి చూఱలుగా
నొనరించు వలయునది కొని, చనరో యని యతఁడు వీటఁజాటఁగఁబంచెన్.

క. ఊరూరికిఁ జెప్పఁగఁ దన, వారిని బనుచుటయు నెల్లవారును గుంత
న్వారింపఁబడక చేరెను, వారిక్రియ న్వచ్చి రయ్యవంతీపురికిన్. ౮౫

గీ. వచ్చి వీరువారుఁ జొచ్చి విచ్చలవిడి, బుడమతోఁట వీటఁబుచ్చునట్లు
నేడుదినము లం దనేకవస్తువులను, గొనుచు నేగి రింపు గొనలుపాఁగ. ౮౬

క. తనిసి ప్రజ చనిన నష్టమ,దినమున బాడారి వసుమతీరమణునకున్
వినిపించెఁ బూని చూచిన, ధనసంఖ్య త్రయోదశార్బుదము లయ్యెఁజుమీ.

ఉ. ఈగతిఁ జన్న యీగి ధరణీశ్వర నీకడ లేదు గావునన్
వేగమె క్రమ్మఱం జనుము వీఱిడి చేఁతలు మాను మన్న నా
త్యాగనిరూఢికి న్నిగుల నచ్చెరు వందుచు భోజుఁ డాత్మ ని
త్యాగమనంబు రోసి తనయంతిపురంబున కేగె సిగ్గునన్. ౮౮

—ఇరువదినాలుగవబొమ్మకథ—

వ. మఱియు న్నొక్కదినంబునఁ జతుర్వింశద్వారంబునం గడంగి. ౮౯

క. శీతగిరిబంధు*నూతన,శీతకరాభరణు సింధుశీతలమాళిం
జేతోజాతవిఘాతి, న్భూతివిభూషణుని సర్వభూతాధ్యక్షున్. ౯౦

---

* దినమణి, శీతకరాంబమని గగనసింధుశశిధరున్.

చ. తలఁపుచు విక్రమార్కుని కథాశ్రవణంబున కిచ్ఛగించి యు
జ్జ్వలమణికీలితం బగు దివస్పతియాసన మెక్కవచ్చుచోఁ
బలికెఁ బసిండిబొమ్మ జనపాలక నీమతలం పెఱింగితి
న్వల దననేల మేలు వినవచ్చినవారల మాన్పవచ్చునే. ౯౧

శా. ఓభోజక్షితిపాల నిల్చి వినుమా యుర్వీశుఁ డీశార్చనా
లాభాసక్తుఁడు శక్తుఁ డింద్రసమలీలాచారి యాచారి యా
శాభాగప్రవికీర్ణమాయశమున న్సర్వార్థిదారిద్ర్యము
ద్రాభంగక్షమదృష్టదృష్టి కరుణోదారుండు ధీరుం డిలన్. ౯౨

శా. ఆరాజన్యుఁడు నేల యేలునెడ నత్యైశ్వర్యమా నేఱు లై
క్షీరంబు ల్ప్రవహించు మ్రాఁకుల మధుశ్రేణు ల్మహావృష్టి సం
ధారాపాతములై స్రవించు ధరణిన్ ధాన్యంబులుం బర్వతా
కారత్వంబునఁ బండుచుండు నరలోకం బొప్పుఁ దత్సంపదన్. ౯3

గీ. అట్టి దివసముల జనాధీశ్వరుండు దే,శాంతరములు చూడ నరుగువేళఁ
*బ్రజలవలనఁ దమవిభాగముల్ దీఱక, వైశ్యసుతులు కోరి వచ్చి రటకు.

గీ. వచ్చి సాగి మ్రొక్కి వసుమతీనాయక, నలుపురమును సోదరులము మేము
విన్నవింతు మొకట వినుము పురందర,పుర మనంగ న్యోక్తపురము గలదు.

క. సుందరులు మేనకాదులఁ, గ్రిందుపఱుపఁ బురుషు లమరకిన్నరులను లీ
లం దెగడఁగ నాపురికిఁ బు,రందరపుర మనఁగఁ బేరు రమణీయ మగున్.

ఉ. ఆపురమధ్యమంబున మహారజతాంచితకుంభదీప్తి సం
దీపిత మైన మేడ హిమదీధితి బింబము మీఱ నందు సు†
స్థాపితవైభవుండు ధనదత్తుఁడు మజ్జనకుండు వైశ్యను
ద్రాపరిపాలకుండు ధనదప్రతిరూపకుఁ డుండుఁ బెంపునన్. ౯2

చ. సదమలచిత్తుఁ డానతని సద్మమునన్ ఘటసన్నిభంబు లౌ
పొదుగులపాలు క్రిక్కిఱిసి భూమి తదీయయశస్స్వరూపమై
చెదరఁగ మందయానములఁ జెన్ను వహించుచు వేల సంఖ్యల
న్మొదవులు కామధేనునిజమూర్తు లన న్విలసిల్లె నయ్యెడన్. ౯౫

---

*ప్రబలమైన ధనవిభాగముల్—ప్రజలవలనధర్మభాగముల్.
†సంస్థాపితవైభవుండు ధనవంతుఁడు

క. కలలో నైనను గఱవును, దలమెత్తఁగనీక బహువిధంబుల ధాన్యం
బులరాసులు తద్గృహములఁ, గొలఁదిమెఱుఁగరాకయుండుఁ గొండల భంగిన్.

క. అనిలునితోడి వివాదం, బున డొల్లిన మేరుశిఖరముల కైన యనఁగా
దినకరున కెదురు *వెలుఁగుచుఁ, గనకంబుల ప్రోవు లతనిగాదెల నొప్పున్.

క. ఓమనుజాధిప యతనికిఁ, దూమెం డల్లినను బుట్లు తొంబది పండం
గా మెఱయు పొలముగల సద్గ్రామంబులు నూఱుగలవు కంచికి నెనమై.

ఉ. ఈగతిఁ బెక్కుసంపదల నెన్నిక కెక్కిన మద్గురుండు నీ
రోగశరీరుఁడై బ్రదికి రుద్రసఖుం డనఁ గీర్తి దాల్చుచుం
ద్యాగము భోగమున్ జరపి దైవగతిం గడకాలమైన ఖ
ట్వాగతుఁడై తనూభవుల వద్దికి నల్వురఁ బిల్చి యిట్లనెన్. ౧౦౨

సీ. ధరణిపై నిడుఁడు ముందటి క్రియ సాగించుఁ డర్థంబునకుఁ గాటులాడవలదు
క్రమమున నాల్గుమంచముకోళ్ళ క్రిందనేఁ బాతినయవి మీకుఁ బాల్లుగాఁగఁ
గైకొనుం డాప్తవర్గంబును బెద్దల వైశ్యధర్మంబుల వదలవలదు
సంతసంబును బుద్ధిమంతులై †పిద్దలఁ బోలి బ్రతుకుఁ డంచు బుద్ధిసెప్పి
మిగుల నడలి నేము దిగువకు డించిన, యంత గురుఁడు శివునియందుఁ గలిసె
నాత్మజాతి కుచితమైన సంస్కారంబు, నడపి తద్దినములు గడపి పిదప. ౧౦౩

క. సుముహూర్తంబున నామం, చముకోళుల క్రిందఁ ద్రవ్వి చరువులలోఁ జి
ట్టుముకయు మన్నును బొగ్గులు, నెముకలు వేర్వేఱఁ జూచి హృదయములులికెన్.

మ. భువిలో డాఁగఁగఁ జేసి రాగిచరువు ల్పూరించి యీతుచ్ఛవ
స్తువు లేలా మనయయ్య డాఁచె ధన మిచ్చోఁ బెట్టఁడో కాక బు
ద్ధివినాశం బతఁ డొందెనొక్కొ మనలో దృష్టించి యెవ్వాఁడో దొం
గవిధం బచ్చుగఁ ద్రవ్వి చేకొనియెనో కా కంచుఁ దర్కించుచున్. ౧౦౪

* * * *

క. అయ్యపనిగాదు దాసులు, నియ్యెడ దృష్టింపనేర రెవరుం జోరతే
దయ్యముగా నాకెంపులు, దయ్యముగొఱయించెననుచుఁ దలపోఁతలతోన్.

క. మాలోనమ్మకయును నొక, పాలుం దేలకయు బహుసభాస్థలముల నీ
మూలములు చెప్పి విసిగితి, మేలాగున నైన నిర్ణయించు నృపాలా. ౧౦౫

వ. అని విన్నవించిన సుముహూర్తమాత్రప్రయాణోన్ముఖుండు గావున ధర్మా

---

*మెలఁగుచు †పెద్దల బ్రోది- ***ఇచ్చోట రెండు పద్యములర్థము కావున్నవి.

ధికారులను మంత్రులను బిలిపించి దీని నిర్ణయింపుఁ డని యప్పగించి విక్ర
మార్కుండు కొన్నిపయనంబులు భట్టిసహాయుండుగాఁ జనిన. ౧౦౮

శా. ధర్మాధ్యక్షులు మంత్రులుం బిదపఁ దద్వాదంబు దీర్ప న్వణి
గ్జర్తం బేమియుఁ గాన లేక నగుచు న్నాకేల కల్లాడ నం
తర్మాయాపరుఁ డైన మీజనకుఁ డర్థం బుండఁగాఁ బాళ్లుగా
నిర్మించె న్మను బొగ్గు లాది యగువానిం బంచికొం డిమ్ములన్. ౧౦౯

మ. అని హాస్యంబుగఁ జేసి పుచ్చినను నర్థాసక్తులై *వైశ్యనం
దను లూరూరికి నేగి చెప్పికొనుచున్ ధాత్రిం బ్రతిష్ఠానవా
మనిరూఢం బగు వీడు చొచ్చి చని తన్మధ్యంబునన్ శాలివా
హనునిం గాంచిరి దివ్యతేజుఁ డయి బాల్యక్రీడఁ గ్రీడింపఁగన్. ౧౧౦

చ. కనుఁగొని దివ్యమూర్తి యని గౌరవ మొంతయుఁ దోఁప మ్రొక్కి యో
దినకరతేజ మాతగవు దీర్పుము ధారుణి నెల్లచోటులం
గనికని చెప్పి నిర్ణయము గానక వచ్చితి మంచుఁ దండ్రి చే
సిన నియమంబు మున్నుగ నశేషముఁ జెప్పిన నక్కుమారుఁడున్. ౧౧౧

క. మీతండ్రియ పాళ్ళులు ని,ర్ణీతములుగఁ జేసి చనియె నేరక మీరీ
భూతలమునఁ దిరుగఁగ నొక, చాతుర్యము గలుగునట్టి జనుఁడును లేఁడే.†

వ. అయిన నేమి యయ్యెఁ దెలియ వినుండు. ౧౧౩

గీ. ఉముక ధాన్యరాసు లెముకలుపశువులు, మన్ను పొలముగలిగియున్నయాళ్ళ
బొగ్గులును బసిండి ప్రోవులు పాళ్లుగా, నిచ్చినాఁడు వానిఁ బుచ్చికొనుఁడు.

గీ. పాదధనము పసులు పసిఁడి యర్ధధనంబు, పావుగొఱఁత ధనము పండుభూమి
ధరణి నధికధనము ధాన్యంబుగావున, వానిఁగొనుఁడు పెద్దవానివరుస.‡

చ. అనవుడుఁ జోద్యమంది కొనియాడుచుఁ గ్రమ్మఱ మ్రొక్కి వైశ్యనం
దనులు కృతార్థులై మగిడి తండ్రిగృహంబున నున్నసొమ్ము లా
తనివచనస్థితిం గొని ముదంబున నుండఁగ విక్రమార్కుఁ డొ
య్యనఁ బరదేశము ల్దిరిగి యాత్మపురంబున కేగి యిమ్ములన్. ౧౧౬

చ. వలనుగ నొక్కబాలకుఁడు వైశ్యులపాళులఁ దీర్చెనంచు మం
త్రులు వినిపించిన న్విని విరుద్ధము బాలున కివ్విశేష కా

*ననర్థాగూసులై, †వినఁడే. ‡గీ. పాదధనము పసులు పసిఁడిపాదధనంబు, పాదధనము పొ
లముపంటయూళ్లు. ధరణిపాదధనము ధాన్యంబుగావున, వాని గొనుడు పెదవానివరుస.

శల మని చోద్యమంది నిజశత్రునిగా మది నిశ్చయించి భృ
త్యులదెసఁ జూచి వాని నిట ద్రోహనిరం డని పంచెఁ బంచినన్. ౧౧౭

ఉ. ఆనరనాథభృత్యులు మహాబలు లేగి రయంబునం బ్రతి
ష్ఠానపురంబు సొచ్చి శిశుసంగతి నాడెడు శాలివాహు ను
జ్జేనికి విక్రమార్కుని భజింపఁగ రమ్మని పల్కినంత వై
శ్వానరుమీఁద నెయ్యొలుకుచందము గానఁగ నయ్యె నయ్యెడన్. ౧౧౮

గీ. వెట్టిజోగిఁ జూపి విక్రమార్కుం డని, వెఱపుపెట్టి విఱ్ఱవీఁగవలదు
మీనృపాలకుండు తానె రాజౌనేని, నిటకువచ్చి బ్రతికి యేగు మనుఁడు.

క. మీరుం బాలియుక పొం డని, వీరుండై పలికె నంత వీరుం దమయు
ర్వీరమణునకుం జెప్పఁగ, వైరం బిఁకఁ బుట్టు ననుచు వచ్చిరి మగుడన్.

వ. అంతకుము న్నొకదినాధికవర్ష యగు కన్యకకుం బుట్టినవాని నరయం బో
యిన బేతాళుండు నతనియునికి వినిపింపంగ నతని భృత్యులుం జని యో
మహారాజ నీయాజ్ఞతోడంగూడ మమ్ముఁ బాఱఁ ద్రోపించె నబ్బాలుండు బా
లార్కులీలం గ్రాలుచుండు నని చెప్పి *తద్ధిరోక్తు లెఱింగించిన. ౧౨౦

క. కలఁగియుఁ గలఁగక యాతఁడు, బలములు గొలువంగ నేగి పై ఠాణము ద
వ్వులవిడిసినఁ గొందఱు భృత్యులు ముందఱఁ బాఱిగవనిదూఱిరి వెలుచన్.

సీ. తూఱి తోరణములు ద్రుంపఁగాఁ బ్రజ లెల్ల నడలిన వారిభయంబు లుడిపి
తంత్రియానాగేంద్రుఁదలఁచితచ్ఛక్తిఁగృత్రిమరూపములకుఁబ్రాణములువడసి
కదలుచో నిండ్లు వృక్షంబులుఁ గోటలు జంగమత్వము నొంది సరస నడచె
నొక శాలన్కి బాలకుఁ డది యాదిగా శాలివాహనుఁ డను సంజ్ఞఁ దాల్చె
సేన లట్లు వెడలి భూనాథభృత్యులఁ, బఱపి మొదలిదండు పైఁ గడంగి
పోరునప్పు డురగములు శేషుపంపున, వచ్చి విక్రమార్కువారి నణఁచె. ౧౨౩

మ. తనసైన్యంబులు ఘోరసర్పవిషనిర్దగ్ధంబు లైన న్మనం
బునఁ జింతించి యతండు వాసుకి మహాభోగేంద్రు సేవించి యా
తనిచేత న్సుధఁ దెచ్చి సేనలకుఁ జైతన్యంబు రప్పించు నే
నని యేగె న్నిజభృత్యరక్షణగుణాయత్తుండు మంథాద్రికిన్. ౧౨౪

క. ఆమందరగిరితటమున, భూమీశుఁడు భక్తినిష్ఠ భుజగేంద్రకుల
స్వామికిఁ దప మొనరింపఁగ, నామహనీయుఁడు ప్రసన్నుఁడై వేఁడు మనన్.

---

*తద్వీరోద్ధోక్తులు.

క. నీరూపం బమృతోద్భవ, కారణ మటు గాన నీవె కర్తవు నాసే
నారక్షణమునకు సుధా, పూరిత మగుకలశ మిచ్చి పుచ్చు మహీంద్రా.

చ. అని ప్రణమిల్లిన న్ఫణికులాధిపుఁ డయ్యమృతంబు కుండలో
నినిచి ప్రియంబుతో నొసఁగి నీఁక నేగుము నావుడు న్రయం
బునఁ దనతల్లి దాస్యము విముక్తము సేయ సుధారసంబు నే
ర్పునఁ గొని వచ్చుపక్షిపతిపోలికతో నృపుఁ డేగుదేరఁగాన్. ౧౨౮

ఉ. దీప్రముఖప్రసన్నుతు లతిప్రమదప్రకృతిప్రశస్తులో
కప్రియవాదు లప్రకటకార్యులు సుప్రభలందు సూర్యచం
ద్రప్రతిమాను లప్రతిహతప్రతిభాగతి నప్రమేయులా
విప్రకుమారు లంతఁ బృథివీపతిఁ జేరి నుతిప్రవీణులై. ౧౨౯

సీ. శివుఁ డిచ్చు మెచ్చి యిచ్చిన దివ్యఫలముఁ గారుణ్యంబుతోఁ గుష్ఠరోగి కిచ్చి
యవధూతుఁ డిచ్చిన యాసిద్ధలింగంబు నాహార మడిగిన యతని కిచ్చి
కంబ మెక్కిననాఁడు కమలాప్తుఁ డిచ్చిన కుండలంబులు యాచకునకు నిచ్చి
యసురేంద్రుఁ డిచ్చిన రసరసాయనములు కలహించునిద్ద ఱర్థులకు నిచ్చి
నయముతోఁ ద్రికాలనాథుఁ డిచ్చినబొంత, యాదిగాఁగ రాచపేద కిచ్చి
వీరవిక్రమార్క ధారుణిఁ జరియించు, పారిజాత మనఁగఁ బరఁగి తీవు.

క. ఖేచరపతిశిబికర్ణద, ధీచుల నినుఁ బోల్పరాదు దీనుల కర్థం
బేచోట నిచ్చి రుర్విని, నీచాగము సర్వవస్తునివహము గాదే. ౧౩౦

క. అర్థం బన్యుల నడిగిన, యర్థులు వ్యర్థులును గడు నిరర్థులు నట యో
పార్థివ నినుఁ బ్రార్థించిన, యర్థులు సార్థులుఁ గృతార్థు లధికసమర్థుల్.

మ. అనుచుం బెక్కువిధంబులం బొగడఁగా నాబాలవిప్రద్వయం
బును వారించుచు నింత యేల హృదయాంభోజంబులో నున్న ప్రా
ర్థన మీకే మది వేఁడుఁ డిత్తు ననినన్ ధాత్రీశ్వరా నీవు ద
ప్పనిరాజేంద్రుఁడ వేని యాయమృతకుంభంబిమ్ము మాకింపగున్. ౧౩౨

క. అనుచు న్వాలాయఁబుగఁ, దను వేఁడిన మనములోనఁ దత్తఱపడ* కే
మనవచ్చు మీరు నావ, ర్తనమెఱుఁగుదు రెవ్వరొక్కొ దైవతమూర్తుల్.

క. తెలిసెద నని నృపుఁ డావి, ప్రుల సంబోధించి యిచటఁ బొంకకుఁ డధికో
జ్జ్వలము లగునర్థిరూపం, బులమీ రెవ్వరు సమస్తముం జెప్పఁ డనన్.

* దక్కలపడి-దక్కలవడియే.

గీ. *శాలివాహు నట్లు చంపఁ గడంగు నీ, బలము ఘణుల చేతఁ బొలిసినంత
వాసుకికిఁ దపంబు సేసి నీ వమృతము, వడయు టెఱిఁగి మమ్ముఁబని చె నతఁడు.

క. వడుగు లయి విక్రమార్కు ని, కడకుం జని వేఁడి యమృతకలశము మీాచే
వడఁ జేసికొనుఁడు యాచకు, లడిగిన వంచింప కిచ్చు నతఁ డని చెప్పెన్.

క. తప్పక చెప్పితి మేమును, దప్పక నీవును యథోచితము సేయుము నీ
చొప్పు వొగడ వేజిహ్వల, యప్పన్నగవిభున కైన నలవియె భూపా. ౧౩౭

వ. అని నిజరూపంబులు చూపినం గొంత చింతించి విక్రమార్కుం డర్థు లడిగి
నం దనకు మోచినపని గాన నీక తలంగె నను నపకీర్తి వచ్చు దీని మీాఁద
నఖిలజగదాధార స్తంభం బగుకుంభీనసేంద్రుండును దన్నింతవానిఁగా దలం
చి వీరలం బంచినచోట వృథపుచ్చుట నాదొడ్డతనంబునకు మిగులం గొఱం
త గావున వైరిమనోరథంబులతోడం గూడ నాయశంబు వర్ధిల్లుంగాక యను
చు నిశ్చయించి. ౧౩౮

క. కుండలిబాలకులకు నధి,కుం డగు భుజగేంద్రనాయకుం డటు మెచ్చం
గుండ యమృతంబు నేఁ డీ,కుండఁగఁ దగ దనుచుఁ దప్పకుండఁగ నిచ్చెన్.

ఉ. ఈవెరవొప్ప నర్థులకు నిచ్చి యతం డరుదెంచెఁ గ్రమ్మఱం
గావున నీకు నీగుణము గల్గిన గర్జున దీని నెక్కుమా
నావుడుఁ దద్గుణశ్రవణ నందితచిత్తసరోజుఁడైన భో
జావనివల్లభుండును గృహంబున కేగి మఱి న్నుతింపుచున్. ౧౪౦

శా. సారాచారవిచారచారుచరితస్తోనిర్జరవ్రాతచే
తోరాజీవనిరంతరోల్లసిత విద్యోతప్రభాధామునిం
బారావారపయోవిహారభువనప్రారంభనిద్రాఖ్యమా
యారామాహతకైటభాది ఘనదైత్యస్తోము దామోదరున్. ౧౪౧

శా. శర్వాణీహృదయాంబుజాహిమరుచి న్సర్వంసహాభృద్ధను
ర్గర్వీభూతమహాభుజంగమపతిన్ మందాకినీజూటునిన్
సర్వజ్ఞు న్సకలేశ్వరు న్భువనరక్షాదక్షిణప్రాభవున్
గీర్వాణవ్రజసంతతాభిలషితక్షేమంకరు న్శంకరున్. ౧౪౨

మాలిని. విధురజనశరణ్యా వేదశాస్త్రాద్యగణ్యా
బుధహిత నరవేషా భూషణీభూతశేషా

* శాలివాహుమీాదసాలంబుసేయునీ-బలము.

మధుకరనిభ తేజా మార్తాంకాళీసమాజా
మధురిపుహరిరూపా మర్త్యకర్తస్వరూపా. ౧౮౩

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణవైరిమండలిక భేకఫణీంద్ర వీరఘోట్టవిభాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రావిలాంధ్రమహారాష్ట్ర భూపాలరూప నూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలి పురవరాధీశ్వర వెలనాటిపృథ్వీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ కొఅవి వెన్నయామాత్యపౌత్ర హారితసగోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతం బైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు విక్రమార్క సాహస పరోపకార స్వప్నశాంతివైభవ దానశూరత్వ ప్రశంసనం బన్నది నవమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

దశమాశ్వాసము.

—ఇరువదియైదవబొమ్మకథ.—

క. శ్రీదయితావదనచ్ఛా, యాదర్శీభూతకౌస్తుభారుణతేజో
మేదురవక్షఃస్థలుఁ డా, మోదరుఁ గాకోదరేంద్రయోజితతల్పున్. ౧

క. నెమ్మనమ్మునఁ దలఁపుచు మో, హమ్మున సింహాసనమున కరుదెంచినఁ జో
ద్యమ్ముగ నిరువదియేనవ, బొమ్మ పలికె *నడ్డపెట్టి భోజనృపాలున్. ౨

క. ఏమని చెప్పుదు నుజ్జయి, నీమనుజాధిపునిభంగి నియతంబుగ నో
భూమీశ్వర దివ్యంబగు, సామర్థ్యము లేక యెక్కఁ జన దెవ్వరికిన్. ౩

మ. అది యెట్లన్న నెఱుంగఁ జెప్పెద నరివ్యాపాదనాపాదనో
న్మదబాహాయుగళుం డనంతధనదానప్రీణితక్ష్మాతల
త్రిదశస్తోమ నిరంతరస్తుతిలసత్కీర్తిప్రియుం డంగనా
మదనాకారుఁ డవంతినాయకుఁడు సామ్రాజ్యంబుతో నొప్పుచున్. ౪

శా. ప్రాతఃకాలమునందుఁ గొల్వున నయప్రఖ్యాతు లారాజులు
న్నీతిన్యస్తమనస్కులౌ సచివులు న్విద్వాంసులుం గొల్వఁగా
జ్యోతిర్మధ్యమున న్వెలింగెడు హిమాంశుంబోలి సొంపొందుచో
జ్యోతిశ్శాస్త్రవిదుం డొకండు ధరణీశుం గాంచి దీవించుచున్. ౫

క. సర్వశుభంబులు నీకడ, నిర్వాహము గలిగి యుండు నీ కేమని యా
శీర్వాదం బొసఁగుదు †నా, యుర్వృద్ధి దలంప నవియ యునికికిఁ గోరున్.

గీ. ధరణిమీఁద నధికదానధర్మక్రియా, పరున కాయు వది యపార మగుట
తెల్లమనుచుఁ బలికి తిథివారనక్షత్ర, యోగకరణములను నొప్పఁ జెప్పె.‡

సీ. ఐదింటఁ దానొప్పఁ డట నెన్మిదింటఁ దొమ్మిదియింటఁ బండ్రెంట మేలు శుక్రుఁ
డిందుఁ డాఱింటను నేడింట మూఁటను బదిటఁ జేకొన్న శుభప్రదుండు
శనిరాహుకేతుభూతనయసూర్యులు మూఁటనాఱింట మేలర్కుఁ డట్ల పదిట
రెంట నైదింట నేడింటఁ దొమ్మిదిటను గురుం డున్న నెల్లకోర్కులు ఫలించు

---

* నడ్డపెట్టి—జెప్పెదనను వ్యాపారశౌర్యోదయోన్మద, † నాయుర్వర్ధన మదియె తనకు నునికిం గోరున్- నాయుర్వృద్ధి దలంప నలని యున్నది మీఁదన్. ‡ నయుక్తిఁ జెప్పె.

బుధుఁడు జేపిగానిపొందుల నిష్టుఁడా, వీనికెల్ల దుష్టవేధ లేమి
ఫలములొప్పజననభవనంబు మొదలుగాఁ, బదునొకంట నున్నఁ బరమసుఖము.

గీ. అందు*రవితనుజాది మహాగ్రహంబు, లివ్వ డాటింటనునికి సీయిష్ట మొనరు
గురుఁడుబుధుఁడును బైపయి కొనుట మేలు, శుక్రచంద్రులుమూఁటనిల్చుటశుభంబు

వ. అనుచు శుభస్థానంబులు నతని గ్రహంబులును జెప్పి. ౧౦

క. "ధర్మే తిష్ఠతు తే బుద్ధి ర్మనుజాధీశ" యనుచు దీవించినఁ ద
న్మర్మం బెఱింగి నృపుఁడా, ధర్మముచొ ప్పెట్టి దనిన దైవజ్ఞుండున్. ౧౧

క. నీవది యెఱుఁగవె ధర్మము, త్రోవం జనువాఁడు భక్తితోఁ దనశక్తిన్
దేవబ్రాహ్మణపూజలు, గావింపఁగవలయు విగతకల్మషుఁ డగుచున్. ౧౨

క. గురువును దేవరగా స, త్పురుషుని గురువుగ నిజాశ్రితునిఁ బ్రాణముగాఁ
బరవనితఁ గన్నతల్లిగఁ, బరధనము విషంబుగాఁగ భావింపఁదగున్. ౧౩

గీ. అన్నదానము దుర్భిక్ష మైనయప్పు, డంబుదానంబు నిర్జలం బైనచోట
నభయదానంబు శరణార్థియైన వేళఁ, జేయుటుచితంబు ఘనదయాశీలమలర.

క. కృత్యాకృత్యవిచారము, నిత్యోచితదాన మాత్మనియమము బుధసాం
గత్యము పరోపకారము, సత్యము వినయంబు నయము జరపఁగవలయున్.

ఉ. ఈకొలఁదిం దదంగము లనేకవిధంబుల నుండు నన్నియు
న్నీకడ నొప్పుచున్న వవనీవర నావుడు విద్యలందుఁ బ్ర
త్యేకసమర్థుఁడైన నృపుఁ డిప్పటి యేఁటి ఫలంబుఁ జెప్పుమా
నాకని యానతిచ్చిన మనంబున నాద్విజుఁ డుత్సహించుచున్. ౧౬

మ. మహిమాఖండలుఁ డంచు భూజనులు సంభావింప నీ వింపుతో
మహిఁ బాలించుచుఁ బుణ్యకృత్యముల ధర్మద్రవ్యమార్జింపఁగా
గ్రహదోషంబులు పుట్ట పట్లయిన నోరాజేంద్ర యీయేఁట దు
స్సహపాపగ్రహసంభవం బగునతిక్షామంబు వర్తిల్లెడిన్. ౧౭

ఉ. అక్రమ మాచరించి విను మర్కతనూజుఁడు తొల్లి యున్న యా
†శుక్రసిరాశిఁ దా విడుచుచు న్శకటాకృతి నున్నరోహిణీ
చక్రము దూఱి మంగళుని సద్మము చేరఁ గడంగి యేఁటిలో
వక్రగతిం జరింపఁగ నవగ్రహమై చనుఁ గొన్నివర్షముల్. ౧౮

క. పఱిపఱి నిల పఱియలుగా, ‡నెఱిసిన వనపంక్తు లెండ నిరుపమమగునా
వఱపునఁ బండ్రెండేడులు, కఱవిఁక నతిదుస్తరంబు గాఁగల దధిపా. ౧౯

* అందురవిదనుజముఖ్యగ్రహమ్ము- † శుక్రునిడాసి- ‡ నెరసిన ఘనపంక్తు లెండనెడ లేవ్వని- (నెడతప్పని)

చ. అనవుడు దీనికడ్డపడునట్టి యుపాయము గల్గెనేని నా
యను వెఱఁగింపు మన్న వసుధామరతృప్తియె కారణంబుగా
నొనరిన దేవతార్చనల హోమములన్ గ్రహపూజ*మున్నుగా
జనవర †శక్తికిం దగినశాంతియొనర్పుము వర్షణంబగున్. ౧౦

క. ఇనుమున నాశనిరూపం, బొనరించి వినీలవస్త్రయుక్తంబుగ న
ర్చనము రచియించి ఖదిరేం,ధనమున హోమంబుసేయఁ దత్ప్రీతియగున్.

చ. అనినఁ ద్రివిక్రముండు మొదలైన పురోహితుల్ గ్రహాదిపూ
జనములొ సేయఁ బంచి మృదుశాలిమయాన్నముఁ బాయసంబులున్
మునుముగఁ బిండివంటలు సమూహముగా నొనగూర్చి యిష్టభో
జనముల ‡భూసురు ల్దనియ శాంతి దలంబుగఁ జేసి శక్తితోన్. ౧౨

క. దేశాధీశ్వరుఁ డర్థుల, కాశాపరిపూర్తి సేయ నారాధిత యా
నాశాపురమున దేవిని,వేశాంగణసీమ హోమవిధి గావించెన్. ౧౩

ఉ. ఈగతిఁ బెక్కుహోమములు §నీగులుఁ బూజలుఁ జేసిచేసి వ
ర్షాగమ మేమియుం గనక య్యకట యాగము మీఱు నాశుభో
ద్యోగము వ్యర్థమయ్యె శివయోగినియుం గరుణింపఁ దంచుఁ జిం
తాగతుఁ డైనవేళ ¶గగనస్థలి నయ్యశరీరి యిట్లనున్. ౧౪

ఉ. భూపకులేంద్ర యింత దలపోయఁగ నేటికి యోగమాత యా
[1]శాపురి సంతసిల్లి యతిసత్త్వము నీకొసఁగెం బ్రభావసం
దీపితదివ్యశస్త్రనిహతిన్ దిననాథతనూజవక్రమా
ర్గాపఘనోపరోధ మభయంబునఁ జేయుము వృష్టి గల్గెడున్. ౧౫

ఉ. పంటలు పెక్కుగల్గు నని పల్కిన నానృపుఁ డాత్మలోన ము
క్కంటి రఘూద్వహు న్విజయుఁ గైకొని మ్రొక్కుచు దివ్యబాణము
ల్వింట నమర్చి పంక్తిరథులీలఁ గడంగి ప్రతాపశక్తి మి
న్నంటి గ్రహంబు లెల్ల విరియంగ శనైశ్చరు నడ్డకట్టినన్. ౧౬

ఉ. ఆశని నిల్చి నీబలమహత్త్వము మెచ్చితిఁ దొల్లి నీవు గా
రీశునిచేఁ దపంబున నభీష్టము లందితి, నేఁడు శక్తి నా

*మున్నొనర్చను- †శక్తికిం దగిన శాంతి యొనర్పను వర్షణంబగున్. యొనర్పుమతర్షణంబులన్.
‡ భూజనుల్దనియ- § నింపుగఁబూజలు- నీగులుశాంతిఁజేసి- ¶గగనాంతమునందశరీరి-
1 శాపురిశక్తిసంతసిలి సత్వము-

*కాశము గట్టి నాదగు ప్రకాశము ద్రుంచితి నేటినుండి నీ
దేశములోపలం గలవు దీఱఁ బ్రజ లుసుఖయింపఁ జేసెదన్. ౨౭

శా. హ్మార్గం బయ్యె భవత్కృతంబున నృపాలాగ్రేసరా కోరిన
స్వర్గంబు ల్గురియింతు నెప్పుడయిన న్వర్ధిల్లు పొమ్మన్న ను
త్సర్గంబంటిన శౌర్యమొప్పఁగ సుభిక్షం బుర్విఁ దోఁపంగ దు
ర్ధర్షుండై చను†దెంచి భక్తిఁ గొలిచెన్ ధాత్రీశుఁ డాశాపురిన్. ౨౮

వ. అది గావున. ౨౯

క. ఈసామర్థ్యము ‡నీకడ, వీసంబునులేదు మగిడి పెనఁ జను మనినన్
వేసరినభంగి భోజుం, డాసింహాసనము డిగి గృహంబున కరిగెన్. 30

వ. తదనంతరంబ కతిపయదినంబు లరిగిన మఱియొకదినంబున నాసింహాసనముకడకుఁ బోవుచు.

—॥ ఇరువదియాఱవబొమ్మకథ ॥—

క. తెల్లనికొండయు గుజ్జును, దెల్లనిపూఁతయును మేను దెల్లనిపాముం
దెల్లని చుక్కలతేఁడును, దెల్లనిచదలేఱు గలుగు తెల్లనివేల్పున్. 3౧

శా. చేతఃపద్మమునం దలంచి §విహితాశీర్వాద భూమీసుర
వ్రాతంబున్ హితవర్గముం =గొలువ సౌవర్ణోజ్జ్వలద్భూషణా
న్వీతుండై సుదినంబునం గడఁగి దేవేంద్రాసనాసక్తితో
నేతేరం గని బొమ్మ వల్కె వసుధాధీశు న్నివారించుచున్. 33

క. కార్యంబుగానిచేఁతలు, మర్యాదలుగా వవంతిమనుజేంద్రు క్రియన్
ధైర్యమును సత్యమును నౌ,దార్యంబును లేక యెక్కఁదగదన్యులకున్. 3౪

ఉ. ఆతనిధర్మవర్తనకథామృతపానముఁ గోరుదేని పృ
థ్వీతలనాథ నిల్చి విను ధీరుఁ డుదారుఁడు శూరుఁ డాతఁ డ
త్యాతతకీర్తికాముఁడు ¶సదామితదానవినోది సాహస
ఖ్యాతచరిత్రుఁ డార్తహితకారణశీలుఁడు నేల యేలఁగన్. 3౫

మ. గజవాజిప్రముఖంబులౌ బలములన్ గర్వంబు రెట్టింప న
క్కజమౌ రాజ్యము సేయురాజులు మదిం గంపించి సేవింపఁగాఁ

*కాశముమట్టి నాకడఁ బ్రకాశభజించితి. †చనుదెంచె వేగ నెలమిన్ ధాత్రీశుఁ డుజ్జేనికిన్. ‡నీకరవీసంబునులేదు. §విహితాశీర్వాదమా భూసుర. =గొలువ నాస్వర్ణోజ్జ్వలద్భూషణా ¶సుధాకరదానవినోది: సుదారసదానవినోది.

బ్రజలెల్లఁ ధనధాన్యపుత్రవనితాభాగ్యంబులం బొందియు
న్నిజధర్మంబులు దప్పకుండిరి [1]మహానిర్వాహులై యుండఁగన్. ౩౬

శా. ఆకాలంబున విక్రమార్కుఁడు విధేయంబైన దేశాంతరా
లోకాసక్తి మహిం జరింపఁ జని వాలుం జోగివేషంబు ని
త్యాకల్పంబుగ నంతటం దిరిగి ప్రత్యావృత్తుఁడై వచ్చుచో
నాకర్ణించె నతండు కాఱడవిలో [2]హంభాయనున్ ధేనువున్. ౩౭

చ. అట విని యిట్టి కాఱడవి నద్భుతమైనది ధేనుఘోష ము
త్కటమదపుండరీకహరిగండకసంకుల మైనచోటి క
క్కట పసు లెట్లు వచ్చె విధికల్పన చూచెద నంచు నేగి ముం
దట గిరిపొంతఁ గొంతయెడ దవ్వుల రేగడవెంచలోపలన్. ౩౮

గీ. నాల్గుకాళ్ళు రొంపి నాటిన నుంకించి, వెడలి రాఁగడంగి వెడలలేక
దీనవదన మైనధేనువుఁ బొడఁగని, యతిదయాళుఁ డయ్యె నవనివిభుఁడు. ౩౯

చ. అనువగువేళ డగ్గఱిన యాయతిథిం, జెఱనున్న భూమిదే
వునిఁ, గడురొంపిఁ బడ్డ పశువున్, వ్యసనాతురుఁడైన యేలికం,
దన కగవారు గొన్న బిరుదంబున దుఃఖితుఁడైన మిత్రునిన్,
ఘనబలుఁ డయ్యుఁ గైకొననికష్టునిఁ జూడఁగనోడుఁ గాలుఁడున్. ౪౦

గీ. అనుచు వెంచ సొచ్చి తనకాళ్లు గట్టిగాఁ, బెట్టి తోఁకమట్టపట్టి యెత్తఁ
జట్టుభంగి రొంపి పట్టును వీడక, మొదవు కొంతయైనఁ గదలకుండె. ౪౧

క. *ఆయవసరమున ఘన మగు, నాయావు నెత్తలేక యలసగతుండై
నాయకుని జగము గని నగు, నోయని వెలుఁగుడిగె నన నినుండటఁ గ్రుంకెన్.

గీ. మొట్టు గట్టుఁ జెట్టు మిట్టును బల్లము, బయలు ననుచు నెరుపఱుపరాక
మిన్ను వచ్చి నేలమీఁద వ్రాలిన యట్లు, దెసలఁ జీకువాలు దీటుకొనియె.

క. పగలు బయలనుండక కొం,డగుహాలలోఁ జొచ్చుకొని యడంగి దినాంతం
బగుదడవ వెడలె గూబలు, నిగుడం †జీఁకట్లు పోలె నీలాకృతులై. ౪౪

సీ. అప్పుడు చీఁకట్ల కుప్పలచొప్పన ఘుమఘుమధ్వనుల మేఘములు వొడమె
సందుల మెఱపు లయ్యంజనాచలభూమి దావాగ్నిశిఖలచందమున మెఱసెఁ
బెల్లుగాఁ బెటులు పెళిల్లున మ్రోయుచుఁ బిడుగులు తొడితొడిఁ బడియెఁ గడలి

[1]మహానిర్వాణులై యుర్వ్రేకన్ [2]నంభారవంబారగన్. *ఆయవసరమున నాఘనుఁ, డా యావును—ఘనుఁడై యాయావును, †చీఁకట్లయట్లు.

రువ్వన వడినెడ త్రెవ్వనిగాలితో గప్రుకులంతలు చిన్నా లవనిఁ దొరఁగెఁ
బిదప నెత్తుగ బోరునఁ బెద్దవాన, కడపలను గ్రుమ్మరించిన వడువు దోఁపఁ
గురియుచుండంగ వఱదలు గ్రుంత మిట్ట, లొక్కకొలఁదిగఁ బాఱె నీళ్లక్కజముగ.

శా. ధారాపాతజలాతిశీతఘనవాతక్లిష్టమా వృష్టిలో
నారాజన్యుఁడు *గోవుడించి చన నన్యాయం బటంచు న్మహా
ధీరుండై తనబొంత గప్పె నిజశ్రీదత్తసాహాయ్యుఁడై
యారే యెల్లను దానె మాటగుచు ధర్మాసక్తితో నిల్చెఁగన్. ౪౬

గీ. మిత్రుఁ డరిగిన యెడ శత్రువునై యిట్లు, గాసి వెట్టిన మదిఁ గలఁగఁ డితఁడు
ధర్మశీలు నెదురఁ దామసగుణములు, నిలువ వనుచు రజని తలఁగిపోయె. ౪౭

శా. ప్రత్యూషం బగునంత వాన వెలిచెం బ్రవ్యక్తమై దిక్కులం
దత్యాభాసము గల్గె జక్కవకవల్ హర్షించెఁ జీఁకట్లు దే
శత్యాగంబుగఁ బాసెఁ దమ్ములు వికాసం బొందఁ బూర్వాద్రి నా
దిత్యుం డుద్గతుఁ డయ్యెఁ గుంకుమగతిం దేజంబు రాజిల్లఁగన్. ౪౮

క. పక్షులు పలుకుచుఁ దమతమ, పక్షము లగువానిఁ గూడి బాలార్కరుచిం
బక్షంబులు కెంపడరఁగఁ, బక్షీంద్రుని పిల్ల లనఁగఁ బాఱం దొడఁగెన్. ౪౯

ఉ. అప్పుడు విక్రమార్కుఁడు ప్రయాసము పుట్టఁగఁ దోఁకపట్టి తా
నెప్పటి యట్ల పూనికొని యెత్తఁగ ధేనువు లేవకున్న నే
చొప్పు నెఱుంగ లేక యిది చూడఁగ సన్నము చాల వ్రేఁగు నా
కప్పరమేశుఁ డిచ్చిన మహాబల †మ్మెక్కడ స్రుక్కె నక్కటా. ౫౦

ఉ. కొమ్ములు పట్టి యెత్తఁ బశుకుం డొకఁ డైనను గల్గఁ డిట్టి ఘో
రమ్మగు కాననోపల నరప్రసరం బది యెట్లు గల్గు నా
యిమ్ముల యత్న మేల ఫలియించుఁ బురాకృతవృత్తి నైన భా
గ్యమ్మునఁ గాక యంచు మదిఁ గందుచు ముందఱఁ బాఱఁ జూచినన్. ౫౧

సీ. ‡గజము లంతేసి మృగంబులఁ జెండాడు గోరు లంకుశముల కొలఁదిమీఱఁ
జాఱలు తనచేతఁ జచ్చినజీవుల లెక్కబొట్టుల క్రియ నక్కజముగఁ
న్నొక్క పెట్టనఁ బ్రజ నుర్విఁ గూలఁగఁ జేయు కాలదండాకృతి వాల మెసఁగ
మదిఁ గ్రోధవహ్నికి మొదలైన నిప్పులపెంపునఁ గన్నుల ¶కెంపు గదుర

*కట్టిడించి, ధేనుడించి. †మిక్కుడ. ‡గజములయంతమృగ. ¶కెంపుదేర.

ప్రణుతవీరరసము పట్టినకడవనాఁ, దవరు రౌద్రరసము దాన యగుచు
నవని [1]ప్రింగుమాడ్కి నావులించెడుమహా, వ్యాఘ్రమొకటి కానవచ్చె నెదుట.

క. కని దీని నెత్తఁ దోడ్పడు, మనుజుని దలఁపంగఁ బసులమారియె వచ్చె
న్నను గండమాలమీఁదను, మొనకురుపుం బుట్టె నన్నమోసంబాయెన్.

చ. ఇది కడు దుస్తరం బనుచు నెంతయు నాతురుఁడైన నంతలోఁ
జెదరక బంటుమీఁదఁ బరజించుచు డగ్గఱుశూరుకైవడిం
బదములచప్పు డేర్పడనిబాగునఁ బొంచి చలించి వాలముం
వదనము చేయి నెత్తుకొని వ్యాఘ్రము పైఁబడియెం గడిందిగన్. ౫౪

క. పడు నెడ నడ్డముసొచ్చిన, పుడమివిభుం గదిమి యెడమభుజ మడిచెఁ దనుం
బొడగనియుఁ బోడుచు నెఱిఁగియు, జడియుఁడనుచుఁ బోగడి చేతఁ జఱచినవ్యాఘ్రిన్.

గీ. పెడమరించి యతనిఁ దొడరక యాపులి, మిత్తిభంగిఁ గుత్తిమీఁది కుఱికి
మును దిలీపుఁ డిష్టముగఁ గాచునందిని, నెగసిపట్టు నామృగేంద్రుకరణి. ౫౬

క. ఉఱికిన నాపులితల దెగ, నఱికినఁ బులి మాయ మైన నథమున సుర ల
త్తఱి మెచ్చి పుష్పవర్షము, తఱచుగఁ [2]గురియించి రథయదాయకుమీఁదన్.

చ అవనివరుండు నెమ్మనమునం దతివిస్మయ మంద నొక్క లా
ఘవమున లేచి పల్వలము గ్రక్కున వెల్వడి కుత్తి లోచనో
త్సవమగు దివ్యభావమున సన్నిధి గైకొని యేను గామధే
నువ నిను మెచ్చితి న్నదికి నూల్కొనునిష్టము వేఁడు నావుడున్. ౫౮

క. తద్భాషణమున మదిఁ గడు, నద్భుతముఁ బ్రియంబునిగుడ నాతఁడుసురసం
పద్భోగభాగ్యనిధి యని, సద్భావముతోడ మిగుల సన్నుతుఁ డగుచున్.

క. అమృతాహారులు నసురులు, నమృతంబునకై మహాప్రయాసముతో న
య్యమృతాంభోనిధి దరువఁగ, నమృతము నీయంద కలుగ నటఁ బుట్టితివే.

క. పుట్టినయ ల్లంబుధి తోఁ, బుట్టువు లమృతేందు[3]కల్పభూజము లవియ
ప్పట్టున నూరక మనఁగా, నిట్టి విరోధంబు నీకు నేలా కలిగెన్. ౬౧

గీ. తల్లి యింతకును గతం బేమి తెలియఁగా, నానతీయవలయు ననుచు మ్రొక్కి
నిలిచి యున్న సురభి నృపవర్యుఁ దనపుత్త్రు, రీతి మిగుల నాదరించి పలికె.

సీ. పురుహూతుఁ డొకనాఁడు గురువాదిగాఁగల విబుధసంఘంబు సేవింపుచుండ
నూర్వశియునురంభయును మంజుఘోషయు నాతిలోత్తమయును నాఘృతాచి

---

[1]నవని బీటువెట్టి యావులించెను. [2]గురియంజేసి రథయ దాయకునిపై వేడ్కన్. [3]కల్ప
భూజాదులచే, పట్టునూరలోకమనఁగా.

ప్రియదర్శనయు సుకేశియును మేనకయు నానెనమండ్రు దివ్యనాయికలు గొలువ
గరుడగంధర్వకిన్నరపన్నగేంద్రులు తమనియమంబులు తగభజింప
వసువులును రుద్రు లుభయపార్శ్వముల నుండ
సిద్ధు లెనిమిది తనపొంతఁ జేరి నిలువఁ
దుంబురుఁడు నారదుఁడును బ్రస్తుతులు సేయ
నధికసంపదఁ గొలువున్న యవసరమున. • ౬౩

శా. పర్యాయప్రకృతప్రసంగముల సంభాషించుచో దేవతా
చార్యుం డోసకలజ్ఞ నారదమునీశా నేఁటికాలంబునం
గార్యాకార్యవిచారమున్ గృపణరక్షాదక్షకత్వంబు నౌ
దార్యంబున్ ఘనధైర్యమున్ గలిగి యేధాత్రీశుఁ డొప్పున్ భువిన్. ౬౪

మ. అనిన న్నారదుఁ డోసుపర్వకులవంద్యా యిప్డు దుర్వీస్థలి
న్మనుజాధీశులు లెక్కమీఱఁ గల రేక్ష్మాపాలురున్ దీనపా
లనధైర్యంబున లావున న్వితరణోత్సాహంబున న్విక్రమా
ర్కునిసాదృశ్యము నొందలే రతనిఁ బేర్కొన్న న్శుభోదర్కముల్. ౬౫

చ. అని పలుకంగఁ దావిని మహాసనసంస్థితుఁడైన పాకశా
సనుఁ డతివిస్మయంబుఁ గడుసంతసముం బొడమంగ సమ్ముఖం
బున నిలుచున్న నన్నుఁ గని పూని ధరిత్రికిఁ బొమ్ము విక్రమా
ర్కునిసుగుణమ్ము లేర్పడుచు రూపము గైకొనుమంచుఁ బంచినన్. ౬౬

ఉ నే నిట వచ్చి యిచ్చటికి నీవును రాఁగల వంచు దుర్బలం
బైన గవాకృతిన్నిలుచునంతట వచ్చితి వింద్రుమాయ న
వ్వానయు గాలియుం గలిగె వ్యాఘ్రము పైఁబడుట య్యె నన్నియు
*న్మానవనాథ యిన్నిటికి మానుగ నోర్చితి గాన మెచ్చితిన్. ౬౭

ఉ. నావుడు సమ్మదం బతిఘనంబుగఁ బొంగి యవంతినాథుఁ డో
దేవి భవద్విలోకనము దివ్యపదస్థితికారణంబు నా
దైవము గల్గెఁ జాలు వివిధంబగుసంపద నీశుభానుకం
పావిభవంబునం గలదు భవ్యుఁడ నైతి నటంచు మ్రొక్కినన్. ౬౮

శా. క్షోణీనాయక నేఁటి మెచ్చునకు నీ సామ్మోతిఁ గైకొమ్ము గీ
ర్వాణాధీశుఁడుఁ బొందలేని శుభము ల్పాటించు నీకంచు న

* మానవనాథసైచియభిమానము దాల్చితిగాన.

క్షీణోల్లాసముతోడ వచ్చు సురభిం జేపట్టి దీనాతుర
త్రాణాసక్తుఁ డతండు క్రమ్మఱి మహోత్సాహంబుతో వచ్చుచున్. ౬

ఉ. అంపెలు గట్టి చేత నొకయష్టి ధరించుచు నెత్తిపెండ్రుక
ల్పెంపల వ్రేలఁగా ముదిమి జీవనరంబులు తక్కి స్రుక్కి యా
కంపిత మైనవత్సు మనుకంపకు హేతువుగాఁగఁ బ్రార్థనా
లంపటుఁ డయ్యు మేనికి బలం బొడఁగూడమిఁ గుందువిప్రునిన్. ౨౦

చ. కనుఁగొని యేల కుందెదవు కారణ మే మిది చెప్పు మన్న నో
యనఘ మహాదరిద్రుఁడ ననల్పకుటుంబికుఁడ న్వినష్టజీ
వనుఁడను జావఁగోరి యిట వచ్చితి దే మని చెప్ప నావుఁడు
న్ఘనమున నిట్టిదెం పుడుగుమా యని రాజు కృపార్ద్రచిత్తుఁడై. ౨౧

క. నేవేఁడినకోరుకు లివి, గా వనఁగా రాదు గానఁ గారుణ్యముతో
నీవిప్రుని రక్షింపను, దేవీ పొమ్మనుచుఁ గామధేనువు నిచ్చెన్. ౨౨

ఉ. ఇచ్చి నభఃస్థలంబున సురేశ్వరుఁ డాదిగ దేవసంఘము
ల్మెచ్చఁగఁ దొంటిమార్గమున మ్రొక్కిలి వేడుకతో నవంతికి
న్వచ్చె నృపాలుఁ డిట్టి గుణవైభవ మింకిటఁ గల్గెనేని నీ
విచ్చట వచ్చు టొప్పు మనుజేశ్వర యుక్తము నీ కెఱుంగవే. ౨౩

క. నావుడు విని యుజ్జయినీ, భూవల్లభుసద్గుణములు పొగడుచు హితులన్
సేవకుల వీడుకొని భో,జావనివల్లభుఁడు నిజగృహంబున కరిగెన్. ౨౪

వ. మఱియున్ను గతిపయదినంబులు జరిగిన. ౨౫

—। ఇరువదియేడవబొమ్మకథ ।—

క. అక్రూరవరదు రణరం,గక్రీడాశమితవిమతుఁ గమలారమణుం
జక్రీశ్వరపర్యంకుని, జక్రాయుధభరణు దుగ్ధసాగరశాయిన్. ౨౬

మ. అతితాత్పర్యమునం దలంచుచు నిలింపాధీశభద్రాసన
స్థితికై సంపద పెంపుమీఱఁగఁ గృతాశీర్వాదభూనిర్జరా
న్వితుఁడై భోజవిభుండు డగ్గఱునెడ న్వీక్షించుచు న్సప్తవిం
శతమద్వారము నొద్ద బొమ్మ సుజనాశ్చర్యంబుగా నిట్లనున్. ౨౭

ఉ. పూతచరిత్రు సాహసవిభూషణుఁ బోలఁ జరించుచోట దుః
ఖాతురుఁ డైనవాఁడు తనకబ్బినయాగికిఁ బాత్రుఁ డంచు నే
జాతివిభేదము న్గుణవిచారము సేయక యిచ్చునట్టి యా
దాతృగుణంబు లేక వసుధావర నీ కిది యెక్కశక్యమే. ౨౮

శా. పాత్రాపాత్రవివేక మించు ధనలోభం బెక్కడం జేయు నీ
ధాత్రి న్నీతులు గల్గఁగాక ఘనచింతాఖిన్నుఁ డౌవాఁడె స
త్పాత్రుం డంచు నెఱుఁగు టొప్పు ననుచుం దత్పాలదానంబుల
న్మిత్రత్వంబు వహించు సర్వజనులు న్మెచ్చంగ వాఁ డెల్లెడన్. ౭౯

మ. వివరింతు న్విను తద్గుణంబు లఖిలోర్వీనాథసంసేవ్యుఁ డ
య్యవనీపాలకుఁ డ్బాకరుండ పరదేశాలోకనాసక్తి యు
త్సవమై సొంపు నటింపఁ గ్రుమ్మరుచుఁ బ్రాసాదోజ్జ్వలం బైన చం
ద్రవతీమర్గము గాంచెఁ *గాంచి కెనయై రాజిల్లుచు న్నుండఁగన్. ౮౦

ఉ. ఆపుర మద్రిమీఁద వివిధావరణంబు ననేకలోకసం
దీపితమధ్యమం బనుగతిప్రకటీకృతసోమసూర్యవీ
థీపరిణాహరమ్యము నతిస్థిరభూభృదుపాశ్రయంబునై
శ్రీపతియాజ్ఞనుండు నది రెండవయబ్జభవాండమోయనన్. ౮౧

ఉ. ఆనగరంబు సొచ్చి నవహర్మ్యనిరంతరరమ్యవాటికం
బై నవణిక్పథంబున ననంతసువస్తుసమూహదర్శనే
చ్ఛానిరతిం జరించి మణిసంఘటితంబగు న్వ్కాదేవతా
స్థానముఁ జేరి భిక్షుకువిధంబున నచ్చట విశ్రమింపఁగన్. ౮౨

సీ. చెంగావి వలిపెంబుఁ జెలువార ధరియించి దలముగా మేన గంధంబుఁ బూసి
తిలకంబు కస్తూరిఁ దీర్చి జాదులఁ గలిగొట్టులఁ బొడవుగాఁ గొప్పువెట్టి
కందుదుప్పటిగప్పి యందియ డాకాలఁ గీలించి పువ్వులకోల వట్టి
నిద్దమౌ కుచ్చుల †యుద్దాలు కిఱ్ఱని మ్రోయఁగా నుల్లాసమునఁ జెలంగి
వలువు రేవ్రుసంగడీలెలమి తోడఁ, బోఁకలాకులు ‡నోడిలోనఁబోసికొనుచు
జాణతనమునసట్టహాసములు నోలయఁ, బెచ్చు రేగుచుఁగొలువఁగా వచ్చెనొకఁడు.

క. వచ్చి గుడిసొచ్చి యందఱు, దిచ్చులు తనతిండికొఱకు [1]దీపులువెట్టన్
మెచ్చుచు వేడుకయాటల, నచ్చోటం బ్రొద్దువుచ్చి యల్లన మగిడెన్. ౮౩

క. మఱునాఁడు పెదవు లెండఁగ, నెటిచెడి వదనంబు వాడ [2]నిస్సత్త్వముతో
గుఱుగోఁచి గట్టుకొని క్రమ్మఱ వచ్చెనాఁడు దుఃఖమలినాకృతి యై. ౮౪

* గాంచికి సమత్వంబై వెలుఁగొందఁగన్ - గాంచికి సమానంబై వెలుం- † ఉద్దాలు= చెప్పులు. ఉద్దాలు మ్రోయఁగా నల్లానమున జొక్కి రొయ్య జేరి- ‡ వోటిలోబోసికొనుచు. [1]దీపులువుట్టన్. [2]నీచత్వముతో.

గీ. వచ్చి వెచ్చనూర్చి యచ్చోటఁ గూర్చున్న, వానిఁ జూచి మనుజవల్లభుండు
నీవు నిన్న రమ్య మౌ వేషమున వచ్చి, నేఁ డి ఏల వచ్చినాఁడ వనిన. ౮౯

సీ. చెప్పిన దీన నే సిద్ధియౌ న ట్లయ్యె నడిగిన నాకిది యడఁప నేల
మేటి జూదరి యన వాటమౌ తిన్నటమై నాడుచుండుదు నే నహర్నిశంబు
దృష్టి యేమఱక [1]నందియు జోగరంబును దిగయును గాళనాఁ దేటపడిన
యచ్చులలోన నే యచ్చైనఁ గై కొని మాటలాడిన యట్ల వేటుగలుగఁ
దలఁపుగతి వచ్చుఁ గోరిన దాయమనఁగ [2], శకుని జూదము వీని యచ్చొకటి యనఁగ
గెలుపు నాదిగ నొప్పుచు గెలుబ నేర్చి, యెల్లపిడికిళ్ళు విడిపించి యేనకొందు.

క. ధనము గలుగఁ జూచి తమకంబు పుట్టించి, మొదల గెల్వనిచ్చి పిదప గెలిచి
నలువు రౌననంగ బలవంతు నైనను, నిలువనాఁగికొందు [3] నిమిషమునను.

క. చతురంగంబున నే నతి, చతురుఁడఁ గరితురగమంత్రిశకటభటప్ర
[4]స్థితి పరహస్తము సేయుదు, క్షితి మెచ్చఁగ రాజు బంటు చేఁ గట్టింతుర్.

క. ఎక్కడఁ గోరిన దాయము, లెక్కువ తక్కువలు గాక యే తేరంగా
న్నొక్కటి నెత్తమ్మున గో, మ్మొక్కటియును నాడ నేన మ్మొక్కటిఁ జుమ్మా. ౯౦

క. తగులు విరి వైనఁ గడు మె, చ్చుగ నాడుదుఁ బులుల మూఁటజూదంబులలో
మిగులఁగ నేర్పరి బాగిడి, తిగుటర్ సొగటాల నే నతిప్రౌఢుండర్. ౯౧

ఉ. మేదిని నిట్లు జాణలకు మెచ్చగు నాటలు నేర్చువారికే
నాది యనంగ నొప్పుచు నహంకృతి నిప్పుడు దక్షునాడి యా
జూదమునందుఁ జిక్కి విరసు ల్నను నవ్వఁగ మేనివస్త్రభూ
షాదిసువస్తువు ల్గెలిచినాతని కిచ్చి వివర్ణ మొందితిర్. ౯౨

ఉ. దైవబలంబు లేమి గతి దప్పిన నర్థము గోలుపోయితి
న్నావుడు బుద్ధిగా దని మనంబున కింపు జనింపఁ జేయ ను
ర్వీవరుఁ డిట్లను న్వినుము వీతేఁడిచేఁతలు మాను మేదినిర్
దేవతల న్భజింపు సుగతిస్థితులొక్కట నీకుఁ జేకురుర్. ౯౩

క. †ధనమును సత్యము శౌచం, బును నాదిగఁ గోలుపోవు భువి దుర్వ్యసనం
బని యెన్నఁబడ్డ జూద,మ్మున బ్రుంగుడు వంగుడౌటఁ బొందిది యగునే. ౯౪

---

[2] నందియు జాగరంబును దిగయును గరయు నా- నంటయు జాగరంబును దీగయుఁ గరము నై దింటుబడిన. [2] దాయ షే సి- [3] నాచికొందు [4] స్థితివరహాస్తము- †ధనము యశమును సత్యంబును... బుర్రింగుడు బుర్రింగుడౌట- బ్రుంగుడు వుగ్గుడౌట.

క. జూదమున నలుఁడు చెడియెను, జూదంబున నట్టిధర్మజుండును జెడియెన్
*జూదమున ధాతువాదము, వాదంబునఁ దొడరఁ జేటవశ్యము గలుగున్.
ఉ. హితుని తెలంగునన్ హితము నిష్టముఁ జేకుఱ బుద్ధి చెప్పితి
న్మతిఁ బరికించి దుర్వ్యసనమగ్నుఁడవై చెడకుంటి వేని సు
స్థితి యొనగూడు లోకమునఁ దేఁకువయుం జెడకుండు నన్న నా
†కితవవరుండు నవ్వి యది గేలిగఁ జేయుచు బల్కెఁ బ్రౌఢుఁడై. ౯౯
గీ. ద్యూతకేళిరసము త్రోవ యెఱుంగక, పలికె దీవు వెడఁగుభావమునను
‡వలనుగల్గి వాడఁ జెలమనీరును మ్రొక్కి, దీన నర్థ మొదవు తెరువు పుట్టు.
క. ధనలాభంబుఁ బురాణము, వినికియు వాద్యంబు యోగవిద్యయు శాస్త్రం
బును సంగీతముఁ గావ్యం, బును నాటకములును జూదమున కెనయగునే.
క. గెలుపుల తమకమునఁ జిత్తం, బలరంగాఁ గపటజూద మాడక యెవ్వం
డలసుఁడయి చనియె భువి ని, ష్ఫలజన్ముఁడు వాఁడె కాఁడె పసరముభంగిన్.
క. [1]ఒకరూక వట్టి పదివే, లకు నొడ్డుచు నాడినట్టిలాభము గరద
ప్పక యిత్తురుఁ గొండ్రనువరు, లకటా జూదంబులోన నమృతము గలదే. ౧౦౦
ఉ. ఆట జయంబుఁ జేకొనిన నర్థము చేకుఱు దాన మేటిగా[2]
నోటమిఁ జిక్కి ద్రవ్య మిడనోపని పేదల కడ్డమౌచు మా
టాట భజింప ధర్మ మగు నంతన మోక్షము గల్గుఁ గావునం
దోటికిఁ జూచువార లిది దుర్వ్యసనం బన నమ్మవచ్చునే. ౧౦౧
ఉ. హితభావంబున బుద్ధి చెప్పితివి నాకిష్టంబుగా దాట నం
తతము నన్నింతసమందఁ జేయ నొకచో దైవంబు దప్పించినన్
మతి వేయొండుల కెక్కునే ధనము సంపాదించెఁ బూర్వంబున
న్నతిమంతుం డనురాజు బుద్ధిఁ జని సన్మానంబుతో నుండెనే. ౧౦౨
ఉ. నావుడుఁ దత్కథావివరణంబునకుం జెవి యాని భూవరుం
డావిధ మేర్పడం దెలుపు మన్న దురోదరశీలుఁ డిట్లనున్-
దేవసమానుఁడైన జయదేవుఁడు నా ధర యేలుచుండె ర
త్నావళిసంజ్ఞ నొప్పిన మహానగరంబున ధర్మశాలి యై. ౧౦౩

* జూదమునం జాంబూనదవాదంబున- † కితవరుఁడల్లనవ్వి- ‡ వలనుగల్గియాడ- 1 ఒక మాడవట్టి... నిరదప్పక- గొండ్రిందఱు, గాఁడ్రినుడుట- 2 దానగామమా- దానదానగాదు పేరోటమి.

చ. అతనికిఁ గాంతిరేఖ యనునంగనకుం బ్రథమాంశగణ్యుఁడౌ
సుతుఁ డుదయించి బాలుఁ డగుచు న్నయశాస్త్రము లాగమంబులుం
గృతులుఁ బఠించి యోగములకీ లొకయింత యెఱింగి సర్వస
మ్మతమగు నేర్పుకల్మి మతిమంతుఁడునాఁ బరఁగెం బురంబునన్. ౧౦౪

మ. అతికాలంబునఁ బెద్దయై నృపుఁడు పుణ్యారణ్యవాసంబు ప్ర
స్తుతమైన న్నయభూషణుం డను నమాత్యుం బిల్చి తత్సమ్మతి
న్సుతునిం బట్టము గట్టి యేగె నట నస్తోకప్రభాహాఘ్యుఁడౌ
మతిమంతుం డిల యేలుచుండెఁ దనసామ్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగన్. ౧౦౫

క. రత్నాకరమేఖలఁ దన, పత్నిగఁ జేపట్టి సుగుణబంధురుఁ డనఁగా
రత్నావళిలో నాయక, రత్నంబై తేజరిల్లెఁ బ్రజ రంజిల్లన్. ౧౦౬

క. రేలు నిగూఢాకృతితో, వాలు సహాయముగ లోకవార్తలుఁ గీడు
న్మేలును నరయుచుఁ దిరుగఁగ, బాలుని నొకనాఁడు మంత్రి ప్రార్థనచేసెన్.

క. మేదినిలో నీనడవడి, యాదినృపాలకులచరిత మైనది నాకుం
గాదనరా దొకగతి నిది, గాదని యెద న్నొకనొండుగాఁ దలఁపకుమీ. ౧౦౮

గీ. నేఁడు చెప్పవలసె నృపుడ నీజాతక, మడుగునాఁడు బుధుల కడను వింటి
వినుము మొదలియంశమునఁ బుట్టినాఁడవు, చోరశిక్ష నిన్ను సోఁకుననిరి. ౧౦౯

క. రజనిసమయములఁదిరుగకు, సుజనులతోఁ బొత్తుసేయు సోమకళాంకు
న్భజియింపుము హితులను మముఁ, బ్రజలను జేపట్టుమిదియ ప్రార్థనమాకున్.

గీ. అనుడు బాలనృపతి యటఁగాకయనిమొంచు, బుద్ధిఁజూచి బ్రదుకుపొందుగాదు
గామకోపలోభగర్వమత్సరమోహ, ములనెకాని *రాజ్యబలముగొనదు.

క. కామక్రోధాదులు ని,స్సీమముగా విడుపకున్నఁ జేటగు నొకచో
నేమునినై యుండఁగ మఱి, నామీఁదను జోరదండనం బేల యగున్. ౧౧౨

మ. ఇది తప్పంజను టొప్పునంచు నసురే యేకాకియై యేగి భూ
తదయాళుం డనుమానిచేత శుభతత్త్వజ్ఞానుఁడై యంబికా
స్పదమధ్యంబునఁ బెక్కునాళ్లు పవనాభ్యాసంబుతో నుండె ను
న్మదసారంగకురంగసంఘపరిగణ్యంబౌనరణ్యాం బులోన్. ౧౧౩

క. పోఁడిమి చెడియును దనమది, వాఁడిమి చెడనీక లబ్ధవైరాగ్యుండై
వాఁడతినియమంబునఁబడు, †మూఁడేఁడులదాఁక ధ్యానముననుండంగన్.

* ములనెకాదు రాజుబలము దనను. † మూఁడేఁడులదనుక- మూఁడేండ్లందాఁక.

మ. ఒకనాఁ డేగురు దొంగ లంతికమునం దొప్పారు మందారనా
మకమౌ దుర్గము లీల నేలుచు మహాక్ష్మాపాలుఁడౌ జీవర
త్నుకుకన్యాసదనంబు కన్న మిడు వాంఛన్ వచ్చి యద్దేవి క
త్యకల కం బగుభక్తిభావమున సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కుచున్. ౧౧౪

క. లోకేశ్వరి నీకృప నీ, క్ష్మాకాంతుని కూఁతురగు ప్రకాశినిసొమ్ము
ల్నాకబ్బిన నాదలరెడు, నాకల్పము నీకు నిచ్చి యరిగెదను చుమీ. ౧౧౬

క. అని కానికె మైకొని చన, దిననాథుఁడు గ్రుంకెఁ దమము దిక్కుల నిండెన్
జనులు పసు లుడిగి రారెకు, లనువరులై తిరుగఁ జొచ్చి రానగరములోన్.

మత్తకోకిల. గాలిచీరయు న్వ్రాలిబూడిద గ్రద్దగోరుచు గొంకియుం
గోలయు న్వాలుగాచ్చుపుర్వులక్రోవి ముంతలబంతియున్
మైలముంతల కొయ్యకత్తెర మాఱుగన్నపుఁగత్తియు
న్నీగిదింతులు నల్లపూఁతయు నేర్పుతోడుగ మ్రుచ్చులు. ౧౧౮

క. చప్పళ్లాలించుచుఁ దమ, చప్పుళ్లడఁచుచును జొచ్చి సందులలోనం
జొప్పెఱుఁగకుండ *నేగుచు, తెప్పలుగూడైనడాఁగురింపుచుఁబురిలోన్

గీ. ఉలుకు మ్రగ్గునంత నొకచోట మ్రొక్కుల, యిల్లుమొదలకుండి †యన్నకదుపు
కొదవియంతనంత గొదుగుచు లోపలి, మొలఁకు వగసి ‡కోటచులుకదాఁటి.

గీ. పాలె మున్నవారిపై న్వ్రాలిబూడిద, మందు చల్లి పెద్ద మగులు కొంత
కూలఁ ద్రవ్వి రాచకూఁతు రుండెడిమేడ, కత్తిరించినట్లు గంటువెట్టె. ౧౨౧

క. తొడిదొడిఁ గ్రోవులపుష్పల, విడిచి దివియ లార్చి గంటి వెలుఁగాలోనం
బడకుండఁ[1]జెలులుమాటఁగ,నొడయుని క్రియచులుకు లేకయొకరుఁడుసొచ్చెన్.

గీ. అచట నూర్పులరసి యాబాల నిద్రించు, టెఱిఁగియొయ్య డాయనేగి వాఁగు
మీలఁ బుడికిపట్టు జాలరికైవడిఁ, బుడికి పుచ్చుకొనియెఁ దొడవులెల్ల. ౧౨౩

సీ. అన్నియు నాలకు నందిచ్చునప్పుడు మును స్వయంవరమున కనుచు డాఁచి
దండియపై నిడ్డ తపనీయమాలిక భుజము సోఁకిన దానిఁ బుచ్చుకొనుచుఁ
గన్నంబు వెడలి సంగడికాండ్రఁ గూడిన నందఱు నుల్లాస మతిశయిల్ల
దుర్గంబు వెలువడి దూరస్థలంబున సొమ్ముల తరబడి చూచునపుడు
వెనుకఁబురములోనఘనముగాఱంతయ్యె,నారెకులునుదివియ లందికొనుచుఁ
గల్లపుట్టె ననుచు నెల్లదిక్కుల జాడ, లరయఁ జొచ్చి §రతివిహస్తులగుచు.

---

* నీగుచు † యన్నకరవుగదిలి- యంతలేచి- ‡ కోటమలుక దాటి- 1 కాలమాటుగ- చెయ్యి మాటిడి § రతిభయార్తులగుచు.

క. ఆకలకలమున నిలువక, యాకులులై పసిఁడిపేర యధికం బనుచున్
లోకేశ్వరికై గుడియా, వాకిటఁ బాయుచును లోనవైచిరి మ్రుచ్చుల్.

క. ఆపసిఁడిపేరు గుడిలోఁ, దాపసుఁడై నిష్ఠ నున్న ధరణీపతికం
ఠోపాంతంబునఁ దగిలెం, బాపంగారానికర్మబంధముభంగిన్. ౧౨౬

చ. తలవరు లంతలోఁ బ్రతిపదంబుగ జాడలు పట్టి వచ్చుచున్
బలబలఁ దెల్లవాఱ గుడిప్రాంతము డగ్గఱి యాంతలోన ని
*శ్చలనిజగాత్రుఁడై నియమసంస్థితుఁడౌ మతిమంతుఁ జేరి త
ద్గళమున వ్రేలుచున్న నవకాంచనమాలికఁ గాంచి యుగ్రులై. ౧౨౭

ఉ. మ్రుచ్చిలి రాచసొమ్ము లిది ముచ్చుగ నిన్నియుఁ దెచ్చి మౌనివై
యిచ్చట నున్నఁ బోవిడుతుమే నినుఁ జెప్పుము తోడిదొంగ లిం
కెచ్చట నున్నవార లని యీడిచి చేతులు గట్టి మోఁదుచుం
దెచ్చి కడంకతో వసుమతీపతిముందటఁ బెట్టి రాతనిన్. ౧౨౮

సీ. జీవరక్షకుఁ డను నీవు జీవంబు వోనాడక చెప్పరా తోడివారి
నెక్కడనుంచితి తక్కినసొమ్ములు తెమ్మని కొట్టించి ధృతి యడంచి
యొకయుత్తరంబు నీయకయున్నఁ జంపింపఁగడఁగియుఁ దనపేరికడిమిదలఁచి
†కోపించి కాళ్ళేయిగోయించి వెడలించె నాలోననొకవైశ్యుఁ డతని బ్రోవఁ
గరుణ నుడుకునూనె గాపించి వగయార్చి, కూడునీళ్లు నొసఁగి వాడుఁదేర్చి
పాటిగుడిసెయొక్కచోటఁ గట్టించి యుం, చునిచి దినమునరయుచున్న నతఁడు.

క. ‡తనజన్మఫలము దప్పునె, తను వెడలినదీఁదనైనఁ దప్పదు నేఁ డీ
యనుభవమునఁ దీర్చెదనని, మనమునఁ దలపోసి యాత్మమరణంబుడిగెన్.

శా. ఆవైశ్యోత్తము ప్రోపునన్ బ్రదికి పుష్టాకారుఁడై రాత్రి నా
నావైచిత్రి ననేకరాగముల గానం బింపుగాఁ జేయఁగా
దేవస్త్రీక్రియ మేడనున్న నృపపుత్రీరత్న మాలించి కా
మావేశంబు భజించి దాది నటకుం §బ్రార్థింపఁ బుత్తెంచినన్. ౧౩౦

సీ. అది వచ్చి యాతని యాకార మీక్షించి మది రోసి క్రమ్మఱ సుదతిఁ జేరి
యిలఁగల రాజపుత్రుల నెల్ల మెచ్చకయుండి నీ విప్పు డౌమొండివానిఁ

---

* శ్చలమునివేషయోగమున సంస్థితు † గొంచుచు నతనికాలుంజేయు గోయించ— రొజుచునతనికాలుంజేయి. ‡ జననఫలముదప్పునె యూ- § బ్రార్థించి—న్నర్థించి.

దెమ్మని పుచ్చితి కొమ్మ నీవెఱుఁగవు నగుఁబాటు గాకున్న జగములోన
ననవుడు నమ్మక యాబాల తానభిసారికాకృతి గూఢచారి యగుచు
వచ్చి చూచి దుఃఖవహ్నిచేఁ గ్రాఁగుచుఁ, దెలివి సెడక దేహదీప్తి మెఱయ
నఱకఁబడిన పసిఁడితెఱఁగున నున్నయా, ధీరచిత్తుని జయదేవసుతుని.

క. చూచి తను మఱచి ప్రేఁబడఁ, జూచిన నాదాది నిలిపి క్షోణీపతికి
నీచందము చెప్పి తదా, లోచితగతి నితనిఁ గూడు టొప్పుఁ గృశాంగీ.

వ. అదియునుం గాక. ౧౩౪

క. మును నీవు స్వయంవరమున, కని డాఁచిన కనకమాలికాభరణం బీ
తని ముట్టి వచ్చెఁ గావున, నొనరినపతి యితఁడె కాఁగ నొప్పుం బదమా.

చ. అని మగిడించినం దిరిగి యంతిపురంబునకేగి మీనకే
తనుఁ డభిమానముం దగవుఁ దాల్మియు సిగ్గు నడంపఁ దెంపునన్
జనకుని వేఁడి నీవు ననుఁ జంపినపాపము నొందువాఁడ వీ
పని కెడచేసితే ననుచుఁ *బ్రార్థన యేర్పడఁ జేసి మ్రొక్కినన్. ౧౩౬

మ. అకటా పేరును బెంపు సొంపు నతిరమ్యాకారముం గల్గువా
నికి నే నిచ్చెద నంచు గారవముతో నిన్నుంచ నీ విట్లు వం
శకళంకం బొనరించి తీవు మొద లెంచం గోర వీమొండివా
నికి మోహించితి మూకుఁ జిచ్చిడితివో నీ వేల నేమేటికిన్. ౧౩౭

క. అని పదరు టియ్యకోలుగఁ, జని సఖులును దాను వెఱపు సమయించి ప్రకా
శిని మతిమంతుని దోడ్కొని, తనమేడకుఁ †దెచ్చెఁ బ్రజలు దను నవ్వంగన్.

గీ. తెచ్చి జలకమార్చి దివ్యాంబరంబులు, గట్టనిచ్చి మంచిగంద మలఁది
యిష్టభోజనమునఁ దుష్టి గావించి యా, కొమ్మ తన్ను నతనిసొమ్ముఁ జేసె.

వ. అంత. ౧౪౦

క. వెఱ పుడిగి యతఁడురతికళ, లెఱుకపడంబొదలుతివుటహృదయముగరఁగన్
నఱకంబడియును జవిగల, చెఱకుక్రియం దీపులుట్టఁ జెలువం గలసెన్.

వ. ఇట్లు కలసి సతిపతు లుండునంత. ౧౪౨

క. ఒకనాఁటిరాత్రి తేజః, ప్రకటాకృతు లిద్ద ఱనిలపథమున డిగి మే
డకు వచ్చి నిలిచి రాబా, లికపతి పానుపుననుండి లేచి తలంగన్. ౧౪౩

* బ్రార్థన నేర్పడఁ జెప్పి మ్రొక్కినన్. † నేగ.

సీ. నిలిచిన వారి యుజ్జ్వల దివ్య తేజంబు చూచి దిగ్గనఁ దాను లేచి యచట
నిద్దఱఁ గూర్చుండ నిడి యర్చనము లిచ్చి యేల విచ్చేసితి *రెవ్వ రనుచుఁ
గార్యంబు నాచేతఘటియించు నీఘటించు నీ వెంత తా నెంతని బుద్ధిమనుచుఁ
గలహంబు బుద్ధికిఁ గర్మంబునకు నైన నింద్రుండు మాన్పించియిటకుఁబుచ్చె
నీవు నిర్ణయింపు దేవేంద్రునానతిం, ద్రోవరాదు శిక్షితుండ నీవు
బుద్ధిఘనమొ కర్మము ఘనంబొ చెప్పుమా, యేను బుద్ధిఁ గర్మమీతఁ డనిన.

వ. అతఁడు విని బుద్ధికర్మంబుల కిట్లనియె. ౧౪౫

ఉ. ఎంతటివాఁడ నేను దివిజేంద్రునియానతి నన్నుఁగూర్చి మీ
యంతటివారువచ్చినఁ గృతార్థుఁడ నైతి ఫలానువృత్తి మీ
పంతము మీరెఱుంగరె శుభం బశుభంబును గూడి చేయుచోఁ
గొంతయుఁ గీడు లే దుభయకూటము గాదె ఫలంబు పట్టునన్. ౧౪౬

గీ. బుద్ధిదేవి నీవు పొందుగా †నిలువక, కర్మఫలము లెట్లు గదియు నైనఁ
దండ్రి కర్మ మీవు తనయవు మీతండ్రి, యెక్కుడైన నీకు నేమికొఱఁత.

క. దుర్మార్గునకును బుద్ధి స్వధర్మునకును విధికృతంబు తప్పదు "బుద్ధిః
కర్మానుసారిణీ" యను, మర్మము చెప్పుదురు నీకు మఱియొక తెరువా!

క. మును బుద్ధి ద్రోవఁజాలని, నను దృష్టాంతముగ నమర నాయకుఁ డిటకుం
బనిచె ననుఁ జూడ జగడము, పని లే దని యొడఁబడంగఁ బలికి వినతుఁ డై.

ఉ. చే టటుదప్ప లక్ష్మి నిరసించి వనంబున మానినైనచో
నాటునఁ గాలుఁ జేయిఁ జనునాపదఁ బ్రాణము తీపినుంట నీ
జోటియు వెంట వచ్చుటయుఁ జూడ నయుక్తము లైన వింక నే
పాటులఁ బెట్టఁ జూచెదవొ బాపు, విధీ! నిను మీఱ వచ్చునే. ౧౫౦

చ. అని వినయోక్తిగాఁ బలికినంతనె కర్మము బుద్ధియుం గడం
కను దెరువేది మాకనుచుఁ గైకొని యొక్కటి యాచు నిర్ణయం
బునకుఁ బణంబుగాఁ గడుఁ బ్రమోదముతో నమృతంబు దెచ్చి పో
సిన నతికాంతిగా నతని చేయును గాలును వచ్చెఁ జెచ్చెరన్. ౧౫౧

ఉ. ఈగతిఁ బ్రోచి వారు సన నీవల బాలిక యేగి హస్తపా
దాగమన ప్రకారము ప్రియంబుగఁ దండ్రికిఁ జెప్పె నాతఁడు

*రెవ్వరేమి, కార్యంబు నాచేత ఘటియింపఁగా మదిఁ దలఁచి వచ్చితిరది తెలుపు మనిన.
†విద్వడ, విద్వక.

స్వేగము వచ్చి యల్లుని నవీనరతిప్రియుఁ జూచి యాత్మపు
త్రీగుణభాగ్యసంపద నుతించుచుఁ గౌఁగిటఁ *జేర్చె నాతనిన్. ౧౫౨
చ. అతనిచరిత్రముం దెలిసి యత్యనురాగముతో నతండు దా
సుతరహితుండు గానఁ దనక్షోణికి నాతని రాజుఁ జేసిన
న్నతి నతిహృష్టుఁ డౌచు మతిమంతుఁడు తత్పురి యేలుచు న్నిజ
క్షితి కరుదెంచి మంత్రికుల సేవితుఁడై సిరు లొందెఁ గావునన్. ౧౫౩
క. నీవెరవును నావెరవును, దైవగతిం గాని కొనదు దయ గలిగిన నా
త్రోవల నాడుచు నుండఁగ, నీ వర్ధముప్రాపు గమ్ము హితభావమునన్. ౧౫౪
సీ. నావుడు నట్లకాఁ గావింతు నూఱడు మని వాని ననిపిన యవసరమునఁ
బరదేశు లిద్దఱు భాషించుచో నొకఁ డిల యెల్లఁ గ్రుమ్మరి యింద్రకీల
నగముపై నున్న మనస్సిద్ధి యనుదేవిఁ జూడ మైతిమి విశస్తులము మనము
అష్టదిక్కుల నున్న యష్టభైరవులకు నష్టాంగరుధిరంబు లర్చనముగఁ
జేసి కంఠరక్తసిక్తంబు బలియిచ్చు, జనులకోర్కు లెల్ల శక్తి యిచ్చు
నమ్మఁడనుచుశాసనమువ్రాసియున్నది, † యచటియాత్ర సేయ నరుగమకట.
క. అని పలుకఁగ వృత్తాంతము, విని విక్రమభూషణుండు విస్మితుఁడై వా
లును మగతనముం దోడుగఁ, జనియె న్మనుచనిన సవ్యసాచికి నెనయై.
చ. అట చని కాంచె భూమివరుఁ డర్జునసిద్ధితపోనుకూలముం
గుటిలకిటిద్విపారిమదకుంజరసేవితసానుమూలముం
జటులగుణచ్ఛటారటితసంయమిరక్షణపుణ్యశీలముం
గటకమణిద్యుతిప్రకటకందరకూలము నింద్రకీలమున్. ౧౫౬
చ. కని గిరిమీఁద నున్న గుడికందువకుం జని యందుఁ దీర్ఘమ
జ్జన మొనరించి వచ్చి కొనసాగఁగ దేవికి భైరవాదికం
బునకుఁ బ్రియంబు సేయఁ దనమూర్తి వధింపను వేడ్క ఖడ్గమె
త్తినఁ గరుణాప్రసన్నయయి దేవత యాతని నడ్డపెట్టుచున్. ౧౫౭
ఉ. ఇచ్చకువచ్చినట్టివర మేమట వేఁడుము కా దనాక నీ
కిచ్చెద నన్న ‡భూమివరుఁ డీవు ననుం గరుణించితేని యే
రయిచ్చెముఁ జూడ కాడుచును నోడుచు నిర్ధనుఁ డౌచునున్న యా
దిచ్చున కెల్లకాలము నతిద్రవిణం బొసఁగం దలంపుమా. ౧౫౮

*జేర్చెఁ జెచ్చెఁ న్. †యచటఁజూడఁబోదమనుచునట్లు. ‡నాకపలెయీశ్వరుఁడుం గరుణించితేని.

క. అని వేఁడి యతని కర్థము, తనియఁగ నిప్పించి సమ్మదంబునఁ బురికిం
జనుదెంచె విక్రమార్కుఁడు, తనతిరుగుడు సర్వజనహితంబై నెగడన్.

ఉ. కొంచలఁ జెర్వులన్ బయల వెన్నెల రేగటఁ జౌట నైన వం
చించక యొక్క చందమునఁ జిన్కులు మున్నడఁ బంచినట్లు వ
ర్షించు నవాంబుదంబుక్రియ జీవనకారణ మాచు లక్ష్మి ప్రా
పించిన నెల్లవారలకుఁ బెట్టినయాతఁడె దాత గావునన్. ౧౬౧

క. నీ కింత దానచతురత, లేకునికిని దీని నెక్క లే వనవుడు న
ట్లాకర్ణించి యతఁడు హితవు,లోకము గొల్వంగ మగిడి లోనికిఁ జనియెన్.

శా. దుర్గానాయక మానసాంబురుహసంతోషక్రియాహంసు నం
తర్గాఢస్థితవైరిదానవవిభేదక్రీడనాప్రౌఢు స
న్మార్గారూఢమునీంద్రచింత్యనిజనామస్తోముని న్రక్షిత
స్వర్గౌకఃపతి నిందిరారమణుఁ గంసధ్వంసిఁ దార్క్ష్యధ్వజున్. ౧౬౩

శా. హస్తన్యస్తసువర్ణభూధరధనుర్జ్యాపన్నగాకర్షణో
దస్తాంభోనిధికన్యకారమణబాణాగ్రానలాప్లుష్టదై
త్యస్తోమాత్రయదుర్గనిర్గతకురంగాక్షీగణాగణ్యచ
క్షుస్తీర్ణోదకశాంతకోపదహనున్ సోమార్కవహ్నీక్షణున్. ౧౬౪

మాలిని. దురితహరచరిత్రా తోషితాత్మీయమిత్రా
పరుషజనవిదూరా భక్తరక్షావిహారా
స్థిరతరనిజకీర్తి దేవతాచక్రవర్తి
పురహరవరిరూపా బుద్ధసిద్ధస్వరూపా.

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలికభేకఫణీంద్ర వీరఘోట్టవి
భాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాట ద్రవిళాంధ్ర
మహారాష్ట్రభూపాల రూపనూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలిపుర
వరాధీశ్వర వెలనాఁటి పృథ్వీశ్వర రాజ్యసముద్ధరణ కొఱవి వెన్నయా
మాత్యపాత్ర హరితసగోత్ర పవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ
గోపరాజప్రణీతంబైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు
విక్రమార్కునిదివ్యసామర్థ్యంబును సర్వదాతృత్వంబును మతిమంతోపాఖ్యా
[illegible]

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

—॥ ఏకాదశాశ్వాసము ॥—

క. శ్రీసహితకంఠభూషణ, వాసుకిఫణరత్నరుచిరవపురర్ధకృతా
*వాసనిజతోషమయ గౌ, రీసఖ్యవిహారి నిందురేఖాధారీ. ౧

—॥ ఇరువదియొనిమిదవబొమ్మకథ ॥—

మ. కడుభక్తి న్మదిలోన నిల్పికొని లగ్నం బొప్పఁగాఁ గూర్చి పెం
పడర న్విప్రులు తన్నుఁ జేరి కొలువన్ హర్షానుకర్షంబు లే
ర్పడ నాభోజమహీపరుండు మఱియు న్భద్రాసనం బెక్కున
య్యెడఁ బాంచాలిక యడ్డపెట్టి మఱి సభ్యేష్టంబుగా నిట్లనున్. ౨

చ. ప్రియమున నిల్వరింపక గభీరగుణం బిటు లుజ్జగించి సం
శయ మగునుద్యమంబునకుఁ జాఁగిన నేల ఫలించు నీకు ను
జ్జయినినృపాలుభంగి నతిసాహసము న్సకలోపకారమున్
దయయును లేక యిచ్చటఁ బదం బిడవచ్చునె భోజభూవరా. ౩

చ. అతనిగుణంబు లెట్టివని యానతి యిచ్చెదవేని నిల్చి నీ
మతి నిఁక నాదరించి వినుమా వినిపించెదఁ గొంతకొంత యు
ద్ధతపరిపంథికుంజరవిదారణసింహపరాక్రము న్నత
‡క్రతుసుఖసఖ్యు నార్తహితకారణు నెట్లు నుతింప నేరుతున్. ౪

ఉ. యాచకపారిజాత మని యర్థులు దన్ను నుతింపఁ ద్యాగభో
గాచరణంబునం బరఁగి యబ్ధులు మేరగ నుర్వియెల్ల సం
కోచము లేక యేలుచు నకుంఠితవిక్రముఁడై విదేశముల్
చూచుమనంబుతో నతఁడు జోగివిధంబున నేగి యొక్కెడన్. ౫

గీ. గురిజపేరు లఱుతఁ గొమరారఁ ధరియించి, యడవిమొల్లలఁ గురులందుఁ జెరివి
పాఱుటాకులు మొలబాగుగాఁగట్టి యే, తెంచు చెంచుసతులఁ గాంచి కాంచి.

క. మాకందములును రక్తా, శోకములును జంపకములు సురపొన్నలు నా
లోకించుచుఁ బ్రియపడి నరఁ, లోకేశుం డ్రాక్షవనములోఁ దిరుగంగన్. ౬

---

* వాసవయతోషనిజగౌ. † క్రతుసఖునార్తలోక.—నార్తమర్త్యహిత.

సీ. అతని ప్రతాపాగ్ని నవమానితం బైన పగిది బింబమునఁ దాపంబు పొదల
నంభోజహితుఁడు మధ్యాహ్నకాలంబున నిప్పులు వర్షించుచొప్పు దోఁప
సర్వజంతువుల కసహ్యంబుగా మహోనగము తెఁడఁగ నెండ నిగుడఁ జేయఁ
బలుచనయ్యెను జౌటిపట్టులు వేఁడిమిఁ గసవులు మొదలారఁగ మరఁజొచ్చె
విహగకులము తాము విహరించుతరువుల, నేఁగ కీరములను నీఁగఁదొడఁగె
వడిఁ ఘనంబు గాఁగ వాయువు వీతేర, జగము శూన్యమైన చంద మొందె.

క. ఆవేళఁ బేదచెంచుల, కావాసం బైనపల్లె ప్రాంతంబున ఛా
యావితతము లగు *పురుగుల, క్రేవఁ బరిశ్రమము దీర్ప క్షితిపతి నిలిచెన్.

చ. అట పరదేశికుల్ నలువు రధ్వపరిశ్రమఖేదఖిన్నులై
నిటలములందుఁ బెంజెమట †నిల్వక చెమ్మలు జాఱ నెండచేఁ
గటముల రక్తకాంతి నధికంబుగ జొత్తిల దప్పి నోష్ఠసం
పుటములు వాడఁగా వగరుపుట్టఁగ వచ్చిరి వెచ్చనూర్చుచున్. ౧౦

క. వారిం గైకొని శీతల, వారిం దృష దీర్చి గౌరవముతోడ ఫలా
హారంబు లొసఁగి క్షుత్పరి, హారం బొనరించి యలఁత యంతయుఁ దీర్చెన్.

క. సమనంతరంబ యా కీ, క్రమమున బెట్టలయనేల ఘర్మాంతపరి
భ్రమణమున నింత పుట్టెనొ, విమతులు వధియింపఁగడఁగి వెతుదగిలిరొకో.

క. నావుడు నొక్కరుఁ డాతని, భావజ్ఞుం డగుచు మిగులఁ బ్రణుతించి నిజం
బీవ యెఱిఁగితి వట్లౌ, నావిధ మేర్పడఁగ వినుము భయంకర మరయన్. ౧౩

క. ఈతల మూఁడామడలం, దాతతముగ మాల్యవంత మనుగిరి మెఱయున్
వేతాళనగర మనఁగఁ గి,రాతేశ్వరుఁ డేలునొకపురం బున్న దటన్. ౧౪

చ. దయ యొకయింత లేదచట ధర్మము పేర్కొనరాదు ప్రాణసం
శయము విదేశి కయ్యెడ రసాలవనాంతమునందు శోణిత
ప్రియ యను నొక్కదేవత యభీష్టవిధాయిని భీషణోన్నతా
లయమున నుండుఁ గొండరికులంబున కెప్పుడు నింటివేలుపై. ౧౫

ఉ. ఏము విదూరయానమున నెంతయుఁ జిక్కి యనంతరంబ వి
శ్రామపదంబు గోరుచు రసాలసుశీతలమైన దేవతా
ధామము చొచ్చి చండికకు దండనమస్కృతు లాచరించి యా
సీమనె యుంటి మొక్కవలచేరినపక్షులభంగి నజ్ఞతన్. ౧౬

*వృక్షవిశేషము. † నీళులు మేనులజాఱి.

క. ఆమెక నగరము దెస న,న్యాయతఁ బోసిక పప్పుఁ దరికప్పుఁడు వే
డాయుదు మొకగట్టుం డని, కూయుతఁ జెదు అంతు పుట్టె గుండియుందరన్.

చ. చందనకుంకుమార్ద్రఘనసారనవాక్షతపాత్రహస్తయై
సుందరి యోర్తు భూషణరుచుల్మెఱయ న్వనలక్ష్మి పోలిక
న్మందఱ నేగుదెంచి గుడిమోసలఁదూఱుచు మమ్ముఁ గాంచి చూ
డ్కిం దయ దొంగలింపఁ బలికెం బలుకు ల్మది కింపుపుట్టఁగన్. ౧౮

చ. పెఱవక యున్నవార లిట పెక్త్రితనం బిది గాదె కొండరుల్
చుఱు కొకయింత లేక *మనుజుం దమదేవత కిందు నిత్యముం
జెఱు పొనరింతు రివ్వు డది †సేగి విదేశులఁ బట్టుచున్నవా
రెఱుఁగఁగ జెప్పితి న్వడలి యేగుఁడు ప్రాణము పడ్డ గల్గినన్. ౧౯

చ. అనవుడు నేము నాత్మహృదయంబులు ఝిల్లిలి తల్లడింపఁ జ
య్యన వెలి కేగి వాకిట భయంకరమైనఁ దదీయపశ్చిమం
బునఁ గలుకోట యెక్కి సురపొన్నలు నేపెలు నున్నతోఁటలోఁ
గనుకనిఁ బాఱి వచ్చితిమి క్రమ్మఱి చూచుచు బన్నరించుచున్. ౨౦

మ. నడుమ న్నిల్వఁగనోడి యారములలోన న్మండ్ల గండ్లం దడం
బడుచు న్లేచుచు రెండుయోజనములుం బ్రాణాపదం దాఁటి యా
అడవి న్నీరముపట్టు గానక నిరాహారవ్యథం జిక్కి యి
క్కడఁ బుణ్యాత్ముని నిన్నుఁ గాంచితిమి సౌఖ్యం బయ్యె భాగ్యంబునన్. ౨౧

క. పోయెద మిఁక నీవా, కోయిల నగరంబు పొంతకుం జనవల ద
న్యాయులు వాండ్రని చెప్పుచుఁ,బోయిరి కుతుకమున జనవిభుం డిటకదలెన్

ఉ. అంతటఁ గాంచె నాతఁడు నిరంతరపర్ణఫలప్రసూనని
శ్చింతము రామపాదసరసీరుహచిహ్నవితాంతరమ్యప
ర్యంతము భూర్జపత్త్ర లిఖితోపగతోత్సుకకిన్నరీప్రియో
దంతము పుండరీకహరిదంతదురంతము మాల్యవంతమున్. ౨౩

క. ఆపర్వతంబు చేరుపఁ, బాపాత్ములకెల్ల నునికిప ట్టగుపుర మా
భూపాలుఁడు గాంచి తదీ, యోపాంతవనంబులోని కొయ్యన నేగెన్. ౨౪

సీ. అచ్చట నొకసరోజాకరంబునఁ గృతస్నానుఁడై దేవతార్చనకు నేగి
నిచ్చలుఁ గ్రొత్తయౌ నెత్తుట జొత్తిల్లు రంగంబు గల గుడి రాజుచొచ్చి

* మనుచుం † జోగివిదేశులఁ.

ఖడ్గంబు మాతులుంగఫలంబు నభయంబుఁ బునుకయు నంకుశమును వరంబు
సురియయు సూత్రంబుఁ గరములధరియించి శోణిత ప్రియయున్న సొంపుచూచి
యుగ్రదేవత యని యూహించి తలఁకక, రక్తపుష్పము లనురక్తితోడ
నొనరఁ బూజచేసి వినుతించి ప్రణమిల్లి, యచటఁగొలిచియున్న యవసరమున.

వ. ఆనగరంబుదెసనుండి దిమ్ము రేఁగినయట్లు *తూఁగొమ్ములుఁ బువ్వనం గ్రోవులునుం దప్పెటలును డక్కులును బెక్కువిధంబుల డిక్కులు చెవుడుపడు పుచు మ్రోయ నవ్వాద్యరవంబునకు బాసట యై తమ యార్పులుం బెడ బొబ్బలును గిరిగహ్వరంబుల నుపబృంహితంబులుగా గంధపుష్పార్చితుం డగు నొక్క దీనుని నడుమ నిడుకొని కుఱుచ †కాసకోఱలు మెఱయించుచు బరికెతలల కఱకుఁగొండరులు సనుదెంచిన నప్పరమకారుణికుండు. ౨౬

ఉ. దీనుని నేటి కిచ్చటికిఁ దెచ్చితి రింతట దేవి మెచ్చునే
హీనుఁడు దుర్బలుండు జడుఁ డేడ్చెడి వీఁ డవలక్షణుండు మీ
రీనరుఁ దెచ్చి చూపి జగదీశ్వరి ని ట్లడికింపఁ జూతురే
యేనుఁగు చిక్కెనేని మఱి ‡యెంపలిచెట్టునఁ గట్టవచ్చునే. ౨౭

క. వీనిం బోవఁగనిం డిదె, నే నుత్తమకులుఁడ మాంసనిబిడుఁడఁ బ్రియస
న్మానసుఁడ నన్ను నరబలి, గా నిచ్చిన దేవి మెచ్చుఁ గరుణం బ్రోచున్. ౨౮

వ. అని యద్దేవికి నుద్రేకంబు పుట్ట వాని నిరసించి తాను మెయికొనిన నాబో యలు నీకొండీనినే చంపించుట మే లని వానిని విడిచిపుచ్చి యతనికి నట్ల గంధపుష్పాక్షతాదు లిచ్చి దేవిచేరువ గ మ్మని యతని ముందట నిడి తలంగిన. ౨౯

గీ. మెచ్చుగాఁగ నిట్టి మేకము ¶సాళించెద, ననుచుఁ జండిమంత్ర మొనరఁ జెప్పి
పూజకుం డొకండు భూమీశుతల ద్రుంప, బెడిద మైనవాఁడియడిద మెత్తె.

క. అతని ప్రభావమునఁ బరా, హతయై తద్గుణము మెచ్చి యయ్యెడ నాదే
వత యడిదము గొని మఱినా, తత మగుకోపమున వానితల దెగ నడిచెన్.

శా. ఆపాపాత్ముని నట్లు ద్రుంచి నవరక్తాస్వాదనప్రీతయై
భూపాలోత్తముధర్మముం దయయుఁ దెంపు న్మెచ్చుచుం బ్రేతభూ

---

* తూఁగొమ్ములనుం బువ్వనగ్రోవులనుం దప్పెట్లుం దింట్లును ఢక్కలును(దింట్లును అనుటను, నంట్లును అనియు) †కాసలతోఁగొఱకలు మెఱయిం- ‡వెంపలిచెట్టు అని వాడుక, యెంపలి యని యిందు ప్రయోగము. ¶సాధించెద-

తోపేతంబుగ డాకినీసముదయం బుప్పొంగుచు స్వర్తన
వ్యాపారంబులఁ దోఁడుచూపఁ జెలఁగెన్ వ్యక్తస్వరూపంబునన్. ౩౨

ఉ. అంతఁ బ్రసన్నయై నిలిచి యార్తశరణ్యుని నిన్ను మెచ్చితిం
జింతితమైన కార్య *మిదె చేకుఱ నిచ్చెద వేఁడు మన్న భూ
కాంతుఁడు మ్రొక్కి నీకృప గల్గిన నేమి కొఱంత నేఁడు నా
కింతియ చాలు మర్త్యబలి యెన్నఁడుఁ గోరక పూజ లొందుమా. ౩౩

మ. అని ప్రార్థింపఁగఁ బూజగొంచు నట దివ్యాకారుఁడై యంబరం
బున భాసిల్లుచు నిల్చి ఖేచరుఁడఁ †గర్వారాంగుఁడ న్నేఁ గుబే
రుని శాపంబున స్రుక్కి యీగతి నతిక్రూరుండనై యుర్వి నో
జననాథా భవదాగమంబు కలిమి న్వాపానతిం బొందితిన్. ౩౪

క. నావుడు నెఱఁ గందుచు నీ, కేవిధమున శాప ‡మయ్యె నీకథ తెలియం
గా వినిపింపుము మాకని, భూవల్లభుఁ డడుగ దివ్యపురుషుఁ డనన్తన్. ౩౫

గీ. ధనదు దేవపూజ కనువగు క్రొవ్విరు, లెచట నైనఁ గోసి యేను తెత్తుఁ
×దెల్లవాఱ విరులు దేనొకనాఁ డేగి, మధువనమున నొక్కమగువఁ గంటి.

క. అన్నెలఁతుక యెదురను సుర, పొన్నలు గోయంగవచ్చి పుష్పాయుధుచే
నున్న నెఱవాదియమ్ములఁ, గన్నుల నగుచున్న చెలియకడకుం జనియెన్.

క. అట చని మదిసమ్మదము, త్కటముగ సఖిఁ గౌఁగిలించి కానఁగరా వో
విటవంచని §యిన్నిదినము, లెట పోయితి వనిన నదియు నిట్లని పలికెన్.

క. రతిలంపటుఁడను శృంగా, రతిలకుఁడు ననఁగ విటులు రసికత్వమునన్
క్షితిఁ దిరుగుచు ¶నా వెరవ, ద్భుతముగ విని నన్నుఁ గలువఁ బూని కడంకన్.

క. నాయింటికి నరుదెంచిన, నాయిద్దఱ కేను జందనాగురుకస్తూ
రీయుతముగ నుపచారము, సేయించితిఁ దెక్క¹రముగఁ జిత్తము లలరన్. ౪౦

వ. తదనంతరంబ వారలు కుసుమంబులుం దాంబూలంబులుఁ బుచ్చుకొని యో
విటవంచనీ నీపేరు నిజంబుగ నెటువంటి విటుల నైన మోసపుత్తు వఁట నిక్క
వంబే యని యడిగిన. ౪౦

క. కల్లలు నిజములు ధర్మము, లొల్లంబును బ్రియము మోహమును నలుకయు న
య్యుల్లసము నయము నుసిగాఁ, జెల్లువ పెంపార వెలయుం దుక్షితిపతులం బున్.

* * * * *

---

*మిటు. †గర్వార ఖ్యుఁడన్ ‡శాపముబ్బె శాపమునవ ×కానకరిగి విరులు దేనొకనాఁ
డిచ్చు. §యిన్నాళ్ళ- ¶నా పే-ద్భుత- 1 తేకరముగ-

సీ. మఱియు నొక్కండు బ్రాహ్మణవిటుం డనువరి ననుఁగోరి చనుదెంచి నాకునైన
తగులెల్ల విని నన్ను దర్శింప మఱి యుపాయము లేక సురపొన్న లమరఁగట్టి
మూఁడెత్తులుగఁ జేసి మును మాలకరి వోలె నేతెంచి నాచేతి కిచ్చినంత
నిరుదెసలందున్న యిద్దఱకొసఁగి యం దొక్కటి నేఁ గొన నుత్సహించి
యందుఁ జేసె గ్రోలు నళిఁ జూచి యిదియును
క్షణము సౌఖ్యమొందఁగాక యంచు
ముడిచికొనక దండఁ దొడమీఁద నిడుకొంటిఁ
గ్రొత్తవాని కియ్యకోలు గాఁగ. ౪౭

వ. తెరువాత వానికిఁ బసిండిటంకం బిప్పించి సంచిలోఁ బడినయప్పుడు గాని యిది దక్కదని పలికి యీతుమ్మెద ప్రియుఁడు చెడకుండు మాగవనియొద్దిసురపొన్నమీఁద విడిచిపొమ్మని పీడుకొలిపిన వాఁడును నట్లు చేయుచుండ జని మత్సమాగమంబునకుఁ బెక్కువిచారంబులు సేయుచు నెఱజాణ యగుటం జేసి.

ఉ. నిష్కము నంచిలోఁ బడుట నీరజమిత్రుఁడు గ్రుంకు వేళఁగాఁ
బుష్కరనేత్ర చెప్పె నళి పొన్నపయి న్విడుమంట లోనికిన్
దుష్కరవృత్తి గా దదియు త్రోవ చుమీ యని చూపుటయ్యె నే
శుష్కవిచారము ల్వలదు సూర్యుఁడు గ్రుంకిన నంద యేగెదన్. ౪౮

క. అని నిశ్చయించుకొను నెడ, వనజాప్తుఁడు నిస్తమాద్రి వారిధిలోన
న్మునుఁగఁగ నెగసిన పొగ క్రియ, ఘనముగఁ దిమిరంబు దిశలఁ గనుకని పర్వెన్.

గీ. అంతఁ బ్రొద్దు వుచ్చి యంధకారంబునఁ, బొన్న యెక్కివచ్చి పొంచిపొంచి
జగతిమీఁద నొక్కశయ్యపైఁ బురుషుల, నడుమ నిద్రవోవు నన్ను లేపె. ౫౧

* * * * *

వ. పిదప నయ్యిద్దఱం గదలించి యిప్పుడు నాతోడఁ గ్రీడసల్పినవాఁ డెవ్వండు చెప్పుఁడా యనిన వాండ్రు నొండొరులఁ జెప్పుకొని తారు గాకుండుట దెలిసికొని *కళవళపడి యిది యేమి చోద్యమని విచారించుచు నుండఁగ, నేను, బగలు వచ్చిన మాలకరి యప్పుడు దెచ్చిన మూఁడెత్తులలో నిరుదెసలనున్న మీకు రెంటి నిచ్చి కడమ నాకొసంగిన దండయందుఁ దుమ్మెద సుఖియింపని మ్మని తొడమీఁద నిడుకొనినభావంబు మీ రెఱుంగరైతిరి.

క. ఆరసికుఁ డెఱిఁగి వచ్చిన, నీరీతుల నడుమఁ గలిసి యెఱుకపడఁగ మా
†చీరలువీడ్వటిచితిమి వి,చారింపఁగ నేల నాదు జయ మౌఁ గాదో. ౫౨

---

*తక్కులపడి †చీరలు వీడ్వడఁగట్టిన, సారస్యం బిదియ స్వాదుజము.

క. నావుడు వనితల నవ్వఁడు, గావంగా నోపు మాప్రకార మొరులకు
న్నీ వెఱఁగింపకు మని లజ్జావనతముఖాబ్జులగుచు నరిగిరి చెలియా. ౫౭

ఉ. నిన్నటిరాత్రి యాతఁగులు నీగతి నిచ్చట విశ్రమించుచుం
బొన్నలు గోయవచ్చితి నపూర్వపుఁబంతము వింటివే యనం
బ్రన్నన నవ్వి యీకొలఁది పంతము లెవ్వరుఁ జేయ రివ్విలో
నిన్నిఁకఁ గాముకు ల్గెలువ నేర్తురె యంచు నుతించి బోటియున్. ౫౮

గీ. ఇట్టిగోష్ఠి వినుచు నేను గూఢంబుగాఁ, దరువుమీఁదఁ బెద్దతడవు నిలిచి
విరులు గోసికొంచు నరిగె నంతలో, విభుని దేవపూజ వేళ దప్పె. ౫౯

చ. అలుకుచు నేగ నాతఁడు శివార్చనవంచక మాల్యవత్తటి
న్నిలిచి దినంబు మానవుల నెత్తురు ద్రావెడి శోణితప్రియం
గొలిచి మనుష్యహంత వయి కోవెలలోపల నుండుమంచు న
న్నలిగి శపించె నీశ్వరనిరాకరణాంబికి రిత్తపోవునే. ౬౦

వ. అపుడు వడవడ వడంకుచు నే నపరాధినైతిని బుద్ధ్యాకార్యంబు వదలి దుర్గోష్ఠి విన్నదానికి ఫలం బిపు డిట్లయ్యె దేవర యానతి తప్పునా నాకెన్నండు శాపావధి యానతిమ్మని మ్రొక్కిన భవసఖుండు గొంత ప్రసన్నుండై నీ వాదేవతం గొలిచి తత్ప్రియ నుండఁగ నప్పుడే నొకవీరుండు నరబలి మానిపింపం దాఁ జేరవచ్చెడి నప్పుడా దేవిచేత శస్త్రహతిని శాపముక్తుండవు గమ్ము పొమ్మనిన- ౬౧

క. ఖేచరభావం బుడిగి వ, నేచరభావమున నిట్లు నిచ్చలు జనుల
న్నీచుఁడనై వధియించుచు, నీచేతం బూర్వపదము నేఁడిదె కంటిన్. ౬౨

మ. అనుచుం జెప్పి కుబేరకింకరుఁడు దా నాకాశమార్గంబునం
జనియెం గ్రమ్మఱ శోణితప్రియయు నాత్మోపాలు నగ్గించి నీ
మనమార న్మను గోరనట్టికొలఁది న్సర్వోపహారంబు నై
కొను లే మానితి నూరి కేగు మని పేర్కొల్పెం బ్రసన్నాత్మయై. ౬౩

వ. తదనంతరంబ- ౬౪

ఉ. దేవతఁ జూచితిన్ జనులఁ దింటయు మానిపితి యక్షభృత్యు న
ద్భావము నొందఁ జేసితి ముదం బిట చేకుఱె నంచు వీటి కు
ర్వీవరుఁ డేగుదెంచె నిఁక వింటివె వేగము నీవు నింటికిం
బోవుట మే లనంగ విని †భోజనృపాలుఁడు క్రమ్మఱె న్వెసన్. ౬౫

---

†భోజుఁడు క్రమ్మఱ నేగ లోనికిన్.

—॥ ఇరువదితొమ్మిదవబొమ్మకథ ॥—

క. అంభోధిశయను కమలా,సంభోగప్రౌఢు నబ్జసంభవగురునిన్
జంభారివినుతగుణసం,రంభాటోపాంధహరకరాళజ్వాలిన్. ౬౬

మ. తనచిత్తాబ్జములోఁ దలంచి మఱియున్ ధాత్రీశుఁ డాపాకశా
సనుసింహాసన మెక్కవచ్చిన సముత్సాహంబు వారించి కాం
చనపాంచాలిక వక్త్రదానగుణవిస్తారంబున న్సాహసాం
కుని సాదృశ్యము నొందలేక యిది నీకుం జెల్లునే పార్థివా. ౬౭

క. ఆతనిదానము భువన,ఖ్యాతము సకలోపకారకారణము దయా
చాతుర్య*తుర్యవిధము,త్యాతతధనకనకసముదయాకరము భువిన్. ౬౮

క. త్యాగంబున సత్కీర్తియు, యోగంబున ముక్తిసతియు నుచితం బగును
ద్యోగంబున సంపదయును, భోగంబున సుందరియును బొందినఁగూడున్.

క. అనుచును ద్యాగము యోగం,బును నుద్యోగంబు నిష్టభోగంబును బెం
పొనగూడఁ దగినకాలం,బున జరపుచు నవ్విభుండు భువి యేలంగన్. ౭౦

చ. ఉరగము లెల్ల శేషులు పయోనిధు లెల్ల సుధాబ్ధు లెల్ల లం
బరనదు లద్రు లారజతపర్వతముల్ గ్రహము లుసుధాకరు
ల్తరువులు కల్పవృక్షములు దైవతసంఘము లన్నియు న్మహే
శ్వరు లనఁ జెల్లె నెల్లెడల †సాహసభూమణికీర్తినర్తనన్. ౭౧

ఉ. అట్టిదినంబుల న్నృపులు నాశ్రితులుం గవితారసజ్ఞులుం
జుట్టలు మంత్రులుం దొరలు శూరులు వీరులుఁ గొల్చియుండఁగా
దిట్టతనంపుఁబ్రోక యనఁ దేఁకువ క్కెక్కి విదేశవర్తియౌ
బట్టొకఁ డేఁగుదెంచి జనపాలశిఖామణిఁ గాంచి పల్కుగన్. ౭౨

సీ. బ్రహ్మయు వని రాజుఁ బ్రస్తుతిచేసి తదాజ్ఞ సుఖాసీనుఁ డై భజించి
కవితయు సర్వలక్షణపరిజ్ఞానంబు సత్యవాదమును ధీచాతురియును
జాగంబు శౌర్యంబు సరసోక్తియును నానఁగ నిద్యోదుగుణముల నెన్నఁబడ్డ
చండపుత్రుండఁ బ్రచండవాచాలుండఁ జండపురాణదీక్షాగురుండ
నవనిపాలు రెల్ల నరిగాఁపులట్ల నా, కిచ్చుధనము లెల్ల నియ్యకొనుచు
నుత్సవమునఁదిరుగుచుండి యీజగములో, నినుమహాప్రదాతయనఁగవింటి.

---

*చాతుర్యవిదితమదియు, †సాహసభూమణుఁ దుర్వి యేలఁగన్.

సీ. సత్కీర్తిపతికిని సత్కుక్షిలోపల భువనత్రయంబును బొదలుచుండు
గావున నింతకు నీవితండ్రిని నీదుధనము యాచకులకుఁ దల్లి సున్ను
తమపితృధనము లేతటి నైనఁగైకొన్న నిది భాగ మని భువి నన్నఁబడు న
తనకుటుంబముఁ బ్రోవఁదా నెంతప్రియపడ్డనతఁడుమహాదాతుఁడనఁగఁదగు న
తగదు గానినీయుదారత్వమేమని, పొగడవచ్చుఁ*దొంటిరంతు పొందెఁదలఁచ
శమితకుజనత్వ జయరమాసంస్థ, విమతకైరవార్క విక్రమార్క. ౭౪

క. జలములు పైఁబడక మహానల మాఱదు శౌర్యభూమనా నీకోపా
నలము రిపుసతులకన్నుల, జలములు గనియాఱు నెంత సత్త్వం బిచటన్. ౭౫

క. కావున యశముఁ బ్రతాపము, నేవిరవునఁ బొగడఁజెల్లు నెవ్వరి కగిరాఁ
గావింపవచ్చు దీనులఁ, గావం బ్రోవంగ నీవె కారణ మగుటన్. ౭౬

ఉ. దేవసమాన నిన్ను వినుతించుట వాంఛితసిద్ధి భూమిలో
సేవసుధేశ నీయెదుట నెన్నఁగవచ్చు మదీయజిహ్వల
జ్జావశ మై చలింప దిఁక సద్గుణముందఱ సద్గుణాఖ్యఁ బ్ర
స్తావన చేయనేరనియతం డతిమూఢుఁడు గానఁ జెప్పెదన్. ౭౭

గీ. విపులదుర్గ మైన వింధ్యపర్వతసీమఁ, జంద్రకాంతసౌధజాలరుచుల
రాజపురముతోడ రాయుచు నుంచిన, రత్నపురము నాఁబుఱంబు గలదు ౭౮

క. ఒకటొకటికంటెఁ బొడవనఁ, బ్రకటముగా వచటిహర్మ్యశృంగస్థలు దివి ను
ట్టికలశభవుచేవింధ్యా, ద్రికిఁగృతమున నైన కొఱంతఁ దీర్పుచునుండున్.

క. అందు జయసేనుఁ డనఁగఁ బు, రందర నైభవుఁడు †రాజరాజవదాన్యం
డిందుధరభక్తినిరతుఁడు, వందిజనప్రియుఁడు మనుజవల్లభుఁ డుండున్. ౮౦

క. ఆనరనాయకు వేఁడిన, దీనులు ధనవంతు లగుచు దేశములోన
స్నానవనాథులక్రియ నతి, దానంబులఁ బరఁగుదురు ప్రదాత లనంగన్. ౮౧

సీ. అట్టివిజయసేనుఁ డధికసంపత్తితో నొకనాఁడు నవవసంతోత్సవంబు
సేయ నుద్యోగించె నాయవసరమునఁ గవులును బట్లును గాయకులును
నర్తకులును నిజకీర్తి నుతించుచు సరసభావంబున సరస నడువఁ
జెలువార వారకాంతలు సుగంధద్రవ్యహస్తలై కెలఁకుల నరుగుదేర
దొరలు లెంకలుహితులుమంత్రులునుగొలువ,నశ్వరత్నము నెక్కియుద్యానభూమి
కేగి యచ్చటనొకపాదరింటిక్రేవ, సురుచిరంబుగ మాకందతరువుక్రింద. ౮౨

* తొంటిపాండితలప. †రాజరాజౌదార్యం.

శా. అర్పింపందగు పూజలెల్లఁ దగుమర్యాద న్సమర్పించి కం
దర్పం దత్ప్రియమిత్రుని న్సముచితోత్సాహంబునం గొల్చి యే
కార్పణ్యంబును లేక యింపెనయఁగాఁ గర్పూరకస్తూరికా
కర్పూరాదివసంతఖేలనములుం గావించె నుల్లాసి యై. ౧౩

క. జనవరుఁ డయ్యుత్సవమున, మనములరఁగ యాచకులకు మాడలు పదివే
లును దొమ్మిదిలక్షలు గ్రక్కునని చ్చెఁ గీర్తి దిశలఁ గొనసాఁగంగన్. ౧౪

వ. ఆసమయంబున- ౧౫

ఉ. యాచకకల్పభూజ మగు నానరనాథు మహావదాన్యుని
జూచితి వానిచేత నిలు చూఱలు గొన్నగతి న్నవస్తువు
ల్లాచతురత్వచిహ్నములు నాఁ గయికొంటి నతండు ధాత్రిలో
రాచగొనంబులం బగఁగురా జన్రుఁ గావున నన్న నొప్పగున్. ౧౬

ఉ. అంచు నతండు రత్నపురియందలి మండలనాథచంద్రు వ
ర్ణించిన నయ్యవంతిధరణీధరుఁ డాతని చాగ మాత్మలోఁ
గొంచెముగాఁ దలంచి *నిజకోశగృహాధిపుఁ డైన లెంక నీ
క్షించి యనంతదానగుణశీలసమగ్రత †నత్యుదారుఁడై. ౧౭

చ. ఇతని కనర్ఘరత్నములయిండ్లును గాంచనమందిరంబులుం
జతురతురంగసద్మములు సామజశాలలు నూపురాద్యలం
కృతిసదనంబులు న్వసనగేహములుం బరిపాటిఁజూపు స
మ్మత మగువస్తుజాతము సమస్తమునుం గొనిపోవని మ్మటన్. ౧౮

క. అనవుఁడు భాండాగారికుఁ, డును విస్మయమందుచుం గడుం బ్రియ మడరం
దనలోన వెఱఁగుపడ నా, తనిఁదోడ్కొని యరిగి వరుసఁ దద్గృహములలోన్.

వ మదకలకానుకృతంబు లగు మరకతంబులు ను, బరిపుష్పరాగంబు లగు పుష్పరాగంబులు ను, ధామాధికంబు లగు గోమేధికంబులు ను, ప్రభాసఫలంబు లగు ముక్తాఫలంబులును, విడంబితబాలప్రవాళంబు లగు ప్రవాళంబులును, సదృష్టవైదూర్యంబు లగు వైదూర్యంబులును, యమునానీరనీలంబు లగు నీలంబులును, రుచివిజితవజ్రంబు లగు వజ్రంబులును, గల్పితపద్మరాగంబు లగు పద్మరాగంబులును, నవధీరితమేరుశిఖరంబు లగు కనకశిఖరంబులు ను, నధరీకృతార్కతేజు లగు తేజులు ను, నుపమితదిగ్గజంబు లగు

*నిజకోశగృహస్థితుఁడైన- †నత్యుదగ్రుఁడై.

మత్తగజంబులును, గర్ణికారసువర్ణాకారంబు లగు సువర్ణాలంకారంబులును, నానాంశుకంబు లగు చీనాంశుకంబులును, గనుపట్టం జూపిన నవ్వందివరుండు నివ్వెఱఁగంది తత్త్యాగసంపదలకుం గంపితశిరస్కుం డై యుండుందన కావటం బగువానిం గొనిపోవం దలంచి. ౯౦

క. అనుచరులచేత మణులును, గనకము మూటలుగఁ ద్వ్యణ్ణఁ గట్టించి నృపా
లుని గర్ణుని మీఱితి వని, కొనియాడుచు నర్థ మట్లు గొనుచుం జనియెన్.

ఉ. ఆతఁడు చన్నపిమ్మటఁ దదర్థగృహాస్థితుఁ డైన లెంక సం
ప్రీతమనస్కుఁ డై నృపుని పెంపు మనంబున సన్నుతించుచు
న్నీతియు భీతియుం గలుగ నేరుపు చొప్పడ విన్నవించె న
త్యాతత మైన యాజ్ఞ వినయంబునఁ జేతులు మోడ్చి నమ్రుఁ డై ౯౨

క. తనియంగఁ బట్టుకొనిపో, యినయర్థము కొలఁది మీఱు నెఱుఁగఁగవలయు
న్ననిపించెద ననవుడు న,మ్మనుజేంద్రుఁడు చులుకఁ జూచి మందస్మితుఁ డై.

క. చనువాఁ డని నే నిచ్చిన, చనవునఁ గొని చన్నధనము సంఖ్య యెఱుఁగం
బనిలే దిఁక నాయర్థము, గొనియేగినవాఁడె యెఱిఁగికొన్నం జాలుఁ. ౯౪

సీ. అనుడు నాలెంకయు నాశ్చర్యమందుచు ధరణీశ నీకు నుదారమతికి
నిప్పటియానతి యొప్పు న ట్లయ్యును బలికెద నా విన్నపంబు వినుము
పయి లెక్కకాండ్రను గయికొల్పి వెఱపించి లెంక విశ్వాసంబు బొంకుచేసి
ధన మెంత గల్గినఁ దాఁ జుల్కఁజూడక యాయవ్యయంబుల నగుగవలయు
వాని వివరమెల్ల వర్గువుగాఁ గూర్చి, నెఱయఁ దెలుపు లెక్క లెఱుఁగుకొనుచు
వ్యయము పుచ్చి నిలువ వ్రాయించి కైకొంట, ప్రభుల కిదియ నీతివిభవమండ్రు.

గీ. వ్రాఁతకాని నమ్మరా దర్థగృహముల, నుంచకున్న నేమి యొక్కనాఁడె
వెరసు గూడుమనినఁ గరణము పండిత, న్యాయమునఁ గనర్థము చటఁ దెచ్చు.

క. ఒకదెసఁ దెచ్చిన యాయం, బొకదిక్కునఁ జెల్లువ్రాసి యొకదెసవ్యయ మ
ట్లొకదిక్కునఁ జనవ్రాసినఁ, బ్రకటంబుగ వాఁడు మిగులఁ బాపాత్ముఁ డగుఁ.

క. వహి వారణాసి యనఁగా, మహిఁ బరఁగిన దిందుఁ గపటమార్గంబుగ నా
గ్రహమున వ్రాసినవానికి, నిహపరములు లేవు నరక మెదు రై యుండుఁ.

గీ. రానిపైఁడి చెల్లువ్రాయుట యాయంబు, తక్కువై వ్యయం బదెక్కుడౌట
లెక్క తుడుపువడుట లిపి సందియం బౌట, చెల్లు మఱచుటయును గల్లపనులు.

క. కరణము తనయేలిక కుప,కరణము నిర్ణయగుణాధికరణము ప్రజకు
న్నరణము పగవారలకును, మరణము నాఁ జెల్లు నీతిమంతుం డైనన్. ౯౯

ఉ. వ్రాలకు సందియంబుపడ వ్రాయక మోసము పుట్టనీక గ
ర్వాలసుఁడై సుఖంబు బడక యప్పటికప్పటి కిష్టబుద్ధితో
నేలికచిత్తవృత్తిఁ జరియించుచు నుండియు నెద్దియైనఁ ద
త్కాల మెఱింగి చేయునది కార్యము రాజహితాధికారికిన్. ౧౦౦

క. అధికారము గైకొని బహు,విధములనాయముగను వ్యయము వినిపింపక యే
యధికారి యడఁచె మఱివాఁ, డధికారియకాక పలికి నాప్పుడు దగుఁ వా.

క. కావున నియ్యెడ నను హీంత, సేవకునింగాఁ దలంచి చిత్తమునందున్
భావించినయట్లైనను, నావన్నవ మవధరింపు నరలోకేంద్రా ౧౦౨

వ. అట్లు కాదేని యెత్తువెరసైన నవధరింపు మని ప్రెమ్యుక్తి యౌవరాజ్యశిరో
మణి బట్టు పట్టుకొని చన్న రత్నధనస్వర్ణసంఖ్య చూపిన నేఁబదికోట్లు నలు
వదిలక్షలయ్యె నవిన నుల్లంబున సంతసిల్లి. ౧౦౩

క. తెలియఁగలదొకటి వినుమా, సెలవున నతఁ డర్థమున్ను చేకొని చనిమొ
న్వల దనుచు నడ్డపెట్టక, నిలుపక పంపినదిచాలు నీపని యొప్పన్. ౧౦౪

మ. అనిశం బ్రిమ్మట బ్రెమ్యుక్తి పాఁడు నరలోకాధీశ నీయాజ్ఞఁ గాం
చనరత్నాంచితశేఖరంబు కరణి న్సర్వక్షమాధీశులు
న్వినయానమ్రశిరస్కులై శిరముల న్విఖ్యాతిగాఁ దాల్చి నీ
పనివారై నెగడంగ నీ సెలవుఁ దప్పంజేయు నే నెవ్వఁడన్. ౧౦౫

క. ఎత్తఱినైనను బతి దన, చిత్తగతిం దగవు మీఱి చెప్పిన కని మూ
ఉత్తరమీయక చేసిన, నుత్తమసేవకుఁడు వాఁడె యుర్వీరమణా. ౧౦౬

చ. పనిచినఁ *బోనివాఁ డొకఁడు పంచినఁ దా నొరుఁ బంచు నొక్కరుం
†డనువిదిగాదటంచు నెదురాడు నొకం డొకఁ డొంటిఁ బోవరా
దను నొకఁ డప్పుడుగ్గినను నాపని గాదను నొక్కరుండు పో
మ్మనఁగఁ జలించు నొక్కఁడు జనాధిప ‡యేడ్వురుఁ గష్టసేవకుల్. ౧౦౭

గీ. ఆజ్ఞదప్పుట పతి యాయువు దరపుట, కాన నర్థమెంత యైన నేఁడు
వోవుఁగాక యేను దేవరయానతి, దప్పఁజేయుదునె హితత్వమేది. ౧౦౮

*బోయిరాఁడొకఁడు. †డనునిదిగాదటంచు. ‡యార్వురు. అని మూ.

వ. దేవ నీయానతి కనుగుణంబుగ సమూల్యరత్నాది సువస్తువు లెల్లను దాఁ పురంబు చేయక చూపిన నతండు తన యిచ్చకొలంది నీ యవారితంబుగా నింతధనంబు గొని చనియె ననిన విక్రమార్కుని సంతసిల్లి సర్వస్వము నాతనికె లక్షధనంబు కనదనం బొసంగెఁ గావున ౧౦౯

క. నీకంత యీవి గలుగక, యీకడ నపు గిపఁ దరంబె యేగు మనిన నా భూకాంతునిగుణము లుపశ్లోకించుచు నృపుఁడు మగిడి లోనికిఁ జనియెన్.

—। ముప్పదియవబొమ్మకథ ।—

వ. మఱియు నొక్క శుభావసరంబున. ౧౧౧

క. నెఱయ మగతనము గలిగియు, నొఱపుగ జగములకు దల్లియుం దండ్రియు నా నెఱుకపడనొప్పుమేనను, దెఱవయు మగవాఁడు నైన దేవరఁ దలఁతున్.

మ. అనుచు న్భోజనరేశ్వరుండు మఱియు న్సత్కృత్యంబున న్రత్నకీ లనరమ్యం బగు నస్సింహాసనముపై లక్ష్మీకళాసుందరా ననుఁడై పాదసరోరుహం బిడు నెడ న్వారించి యాపాంతకాం చనపాంచాలిక యిట్లను న్సరసవాచాలత్వ మేపారఁగన్. ౧౧౩

ఉ. భోజనరేశ్వరా మగిడి పోయెద వెప్పటి యట్ల క్రన్నన
* న్రాజసవృత్తి నెక్క ననురాగము పైకొని వచ్చి దింతటం
దేజముగల్గునే వసుమతిం బ్రతిలేని వదాన్యవృత్తి మా
రా జగు విక్రమార్కు సరిగాక పదం బిడఁ జెల్ల దేరికిన్. ౧౧౪

క. అతని వదాన్యత్వము విన,మతిఁ బ్రియ మగునేని వినుము *మందారమునం తతదానశాలియనఁ దగు, నతనికి సరిరాక వెలుక నై తలవాంచెన్. ౧౧౫

ఉ. దండితశత్రుమండలుఁడు దానగుణార్కసుతుండు వైభవా
ఖండలుఁ డార్తరక్షణనికామసముద్యతమానసుండు మా
ర్తాండసమానతేజుఁడు ప్రతాపసమగ్రభుజుండు మేదినీ
మండల మెల్ల నేలె గరిమంబున నబ్దులు నాల్గు మేరగన్. ౧౧౬

క. సాహసభూషణుఁ డొకనాఁ, డీహాత్మమునఁ దలఁచి నిశ్చయించి కలిమిచే నైహికసుఖమగు ధర్మో,త్సాహమునఁ బరోక్షసుఖము సమకూరఁదగున్.

క. ఈరాజ్యంబున కిటుసం,సారసుఖం బొదవె జన్మసాఫల్యముగా నేరీతి నైన ధర్మా,చారంబున నొందవలయు స్వర్గసుఖంబున్. ౧౧౭

---

*మందారము సం, తతమును సంతానముఁ దా, నతనికి,

మ. అనుచుం గల్పిత నిశ్చయుం డగు నరేంద్రాధీశు చిత్తంబు వ
ర్తన మూహించి తదీయసమ్మతికి నుత్సాహంబు రెట్టింప నో
య్యనఁ దన్మంత్రివరుండు నట్లై నిరపాయస్వర్గసౌఖ్యంబు నీ
కనుమానం బగునే యనంతసుకృతవ్యాపారసంచారికిన్. ౧౧౯

సీ. అతిథిసత్కారంబు నార్తరక్షణమును దానంబు దయయు సత్యవ్రతంబు
తలఁచుగాఁ జేసినధర్మంబు తనతోడ నీడయై చనుదెంచుఁ దోడుగాఁగఁ
జిత్తంబు నానాఁటి చింతఁ జూరకమున్న యూర్ధ్వసాపదంబు పెంపఱకమున్న
ముదిమిచే సంధులు వదలకమున్న రోగంబున నొకకీడుఁ గాకమున్న
పుణ్యమార్జింపుఁ డవసరంబునకు మొదల
గట్టియారాధనములు గూడఁబెట్టు టొప్పు
జీవ మెడలంగ సుకృత మార్జింపఁజనుట
నిల్లు గాలంగ నుయి ద్రవ్వ నేగు టొప్పు. ౧౨౦

క. ఈవచనం బితరులకొఱకై వినిపింపంగవలయు నది నీకడ స్వా
భావికమైనది గావున, నీవెఱుఁగనియట్టి ధర్మనిరతులు గలవే. ౧౨౧

క. నావుడుఁ గడు మదినుత్సుకుఁ, డై విప్రులకుండ్లుఁగృతులునర్థమువనముల్
బావులు నూతులుఁ జెఱువులు, దేవస్థానములు నిలిపెఁ దేఁకువ కెక్కన్. ౧౨౨

ఉ. ఎక్కడఁ జూచినన్ సుకృత మెన్నిక కెక్కఁగఁ గీర్తిసంపద
ల్పెక్కువిధంబులన్ ధరణిఁ బెంపు వహింపఁగ నానరేశ్వరుం
డొక్కఁడె తీర్థసేవనసముత్సుకుఁడై పరివార మెల్ల న
ల్దిక్కులయందుఁ గొల్చి చనుదేరఁగ స్వర్ణద కేగ సొంపుగన్. ౧౨౩

చ. కరితురగాదిసైన్యపరికల్పితమార్గనివేశుఁ డౌచు ద
వ్వరిగి యవంతినాథుఁడు నిరంతరవారివిహారశీలసుం
దరతరరాజహంససముదాయసమాహితశర్మద న్నిజ
స్మరణనివారితోన్నదభుజంగమదార్దదఁ గాంచె నర్మదన్. ౧౨౪

క. కనుఁగొని కడుఁ బ్రియమున నె,మ్మనమునఁ బ్రణమిల్లి యచటిమాంధాతృపురం
బున విడిసి యనుచరులుం దా, నునునదికింజని యొనిజమనోరథమలరన్. ౧౨౫

మ. చనియాతీర్థములో సచేలముగ సుస్నానంబు గావించి నూ
తనవస్త్రాభరణానులేపనముల గాత్రం బుజ్జ్వలస్ఫూర్తి గై
కొని రాజిల్లఁగ నిల్చి విప్రవరులన్ గోభూతిలార్థాది దా
ననిరూఢిం దనిపె న్రవిగ్రహణపుణ్యంబైన కాలంబునన్. ౧౨౬

గాఢింపం గని నన్ను హీనపదునిం గాఁ జేసిన న్వచ్చినా
*నీచామేక్షణ నాదుభార్య యిట నాక్లిష్టంబుగా వచ్చితిన్.   ౧౩౫

క. క్రమ్మఱ నిన్నుఁడు రిపు లై, న్యాప్తులు పోరాడ వచ్చునవసర మని యు
ద్ధమ్మునకుఁ దోడుపడ నను, రమ్మని పుత్తెంచె నిపుడు రాజవరేణ్యా. ౧౩౬

క. నే నరుగఁగ నక్కడ నా, దానవయుద్ధమున సుదతి దలఁకెడు నిట నే
పోనప్పుడు హితుఁడు లేఁడటు, గాన సతికి నీవె ప్రాపుగాఁ దగుదధిపా.

గీ. †పాలనంబు సేయు ప్రభుఁడవు నీకంటె, నొండుచోట నుంచు టురవుగాదు
దిక్కులేని ప్రజకు దిక్కునీ వటుగానఁ, దరుణి నరసికొమ్ము తండ్రికరణి. ౧౩౮

క. అని యప్పగించి పథలో, వినువారలుఁ జూచువారు విస్మయమందన్
హనుమంతునొడ్డనముతో, హనుమంతుని పగిది నెగసె నాకపథమునకున్.

క. మిన్నంట నెగసి నరులకుఁ, గన్నంటిన యంతదవ్వుఁ గానంబడి య
త్యున్నతగతిఁ గనుపట్టక, చన్నం గని చోద్య మందె జనపాలుండున్.

సీ. ఆమీఁద దేవాసురాహవం బైనట్లు పంచమహానాద్యభంజితు లెనఁగెఁ
బొమువుఁడు తలద్రెంచుఁడపుఁడునానిగ్గిపిడబొబ్బలార్పులు మునులువడియె
నంతలోపల హనుమంతునొడ్డనముతోఁ గూడ నాతని చేయిగూలె ధరణిఁ
దరువాత వాలుతో దక్షిణాహస్తంబు నందియతోఁ గాలునట్లు వడియెఁ
దోడి కాలును దెగితోఁచెఁ గెంజెంగులపాగ, చొల్లియంబుతో నట్ల ద్రెళ్ళెఁ దలయుఁ
ద్రిండతోడఁ గూడ ‡మొండెకుదిగ దొర్లెఁ, గాలువులనఁ జూడ ఘోరమయ్యె.

ఉ. ఎక్కడినుండి వచ్చె నితఁ డెవ్వఁడొ యింద్రునిబాట నంచుఁ దా
నిక్కమలాక్షి నుండి దివి కేగి సురాసురసంగరంబునం
ద్రెక్కొన న్నొక్కఁ డీల్గి కడికండలు నయ్యె నటంచుఁ గొల్వులోఁ
బెక్కువిధంబుల న్నృపునిఁ జేరిన విస్మయమంది రందఱున్.   ౧౪౩

గీ. మీఁది మునుఁగుపచ్చి మెలఁతుక యులకలు, చ్ఛకముక్త్వయప్పు డక్కజముగ
నధిపునవయవంబు లానొడ్డనంబుతోఁ, గూడఁ దిగిచి బెగడుగొనక కౌలికె.

క. ఓనరనాయక యింకిటి, నేనుండుట తగదు సమరనిహతుని వీరు
న్నా నాథుఁ గూడ నేగెద, నానతి యీవలయు నాకు నగ్గిసొరంగన్. ౧౪౪

---

*ఈవామేక్షణభార్యగా క్షితితలం బిష్టంబుగా వచ్చితిన్ †భారమెల్లమాన్పప్రభుఁడవు- నొండుచోటఁ గార్య మొండుపుట్టు- భావమెల్లమాన్ప- ‡ఖండములు ద్రెళ్ళె- వెడవుకాలును దెగి పుడమిబడియె. గుండెలమ్ములు ద్రెళ్ళె.

క. నాఁటి నిమొదలన యాతని, చావున కతిఖిన్నుఁడైన జనపతి కృపతో
నో వీరవతి జనకుని, దైవడి నిరుఁ బ్రోతు నిన్నుఁ గడఁగను మునివర్యా. ౧౪౫

క. ఇది చావగు కొఱకై నీ, వదనములకడ నుంచె నిన్ను పతి పోయిన స
త్పదమున కేఁగెద ననుపుట, మదిఁ జూడఁగ నిదియె తండ్రి యున్నన గాదే. ౧౪౬

ఉ. ఆకులపాటుతోడ నను భాక్కృతినై యొకవేళ నైనఁ బోఁ
గాకుము లేక సాధ్వులకు నట్టుల పాఁపక పేరఁటంబులం
బోక తొలంగి పూఁతలును బువ్వులు దూరముగాఁగ ముండనై
యేకడఁ జేరిన న్విధవ కెన్నటి కాక †తరింపవచ్చునే. ౧౪౭

క. చచ్చియుఁ జావక తనలో, వెచ్చుచు నియమముల నిరత విధవాత్వము న
న్నిచ్చలు మాఁదుటకంటెను, జచ్చుటకుట మేలు సతికి క్షితి మెచ్చంగన్.

క. పతి దుఃఖితుఁడైనను దా, నతిదుఃఖిత యగుచు మాని కసఁ దరిగినఁ బీ
డిత యగుచు నతఁడు నచ్చిన, ధృతితోడన నచ్చునది పతివ్రత చుమ్మీ. ౧౪౯

గీ. పుట్టలోని పాముఁ బట్టి గారడికుండు, బలిమి వెడలఁ దిగియు పగిది నింతి
తోడఁ జచ్చి పతి యధోగతుఁడైనఁ దా, నుద్ధరించి సౌఖ్యమొందుచుండు.

గీ. అతని కేమికొఱఁత పతి హితంబునఁ బ్రాణ, మిచ్చినాఁడు దివికి నేగినాఁడు
రమణుఁడగుచు నచట ‡రంభాదిసతులఁగూ, డానక మున్నె నన్నుఁ గూడ నను పు.

గీ. ఉరక మాన్పితేని నురివెట్టుకొని యైన, నూతఁ గట్టి నీళ్ళఁ గూలి యైన
విషముద్రావి యైన విడుతుఁ బ్రాణంబు లా, తగని చావు కీడు తగులు నిన్ను. ౧౫౦

సీ. §అటుగాక పుణ్యమా నగ్నిప్రవేశంబు చేయింపు మాకీవు చెంద దిందు
నెన్న ముక్కోటియు నేఁబదిలక్షలు మానవు మేన రోమంబు లుండు
నన్నియేఁడులు స్వర్గ మూర్చ్చ నాయకుతోడ ననుగతయై సతి యనుభవించు
పేరువియాల నై విధవ నై యుండుట సముచితం బది గాదు చావనిమ్ము
తడయ నేల యనుచుఁ దనుఁ జేరి ప్రార్థించిన, మాఱు వలుక లేక మనుజవిభుఁడు
కొంత యనుమతింప నంతలోఁ దజ్జను, లాయితంబు చేసి రాస్త లగుచు.

చ. ధృతి మతిఁ బొంగి రాజునకు దీవన లిచ్చి నిజాధినాథు మే
నితనుకలుం దదస్త్రములు నించి ఘృతప్లుతచందనేంధనా
న్వితమగు నగ్నికుండమున నింతి వెసన్నవనీతపుత్రికా
కృతిఁ బడి యంతలోనఁ గరఁగెన్ జనులందఱుఁ బ్రస్తుతింపఁగన్. ౧౫౪

* అవీరభటుని చావునకై † చరింపవచ్చునే, భరింపవచ్చునే, ధరింపవచ్చునే.
‡ రంభాదిసతులను గూడకుండ- రంభాదులను గూడుకొనక మున్నె- § అటుగాన [illegible].

గీ. అనుడు వెఱఁగు పడుచు నవనీశుఁ డంతయు, నిద్రపాల నగుట నెఱిఁగి యతని
గారవించి యెన్నికళ లభ్యసించితి, వన్ని నాకుఁ జెప్పు మనుచు నతఁడు.

గీ. పెక్కువిద్యలెఱుఁగఁ బృథ్వీశ నినుఁ గొల్వ, నేర్పుఁ గొన్నికళలు నేర్పుఁ దొల్లి
నానిపేళ్లు వినఁగ వలయును జెప్పెద, దాననైన నచ్చుఁ దదస్త్యాఁడనెను.

వ. కావున నవధరింపుము నాలుగు వేదంబులు ను శిక్షాదిషడంగంబులు ను స్మృతులు ను బురాణంబులు ను బూర్వోత్తరమీమాంసలును న్యాయవిస్తారంబులు ను నితిహాసంబులు ను వాస్తుశాస్త్రంబు ను వైద్యతంత్రంబు ను నాయుర్వేదంబును ధనుర్వేదంబును శిల్పప్రతీకారంబును మంత్రప్రతీకారంబును గణితంబును మాంత్రికత్వంబును జలసూత్రంబును సంగీతంబును సాహిత్యంబును సుచిత్రకృత్యంబును నాటకంబులుఁ గావ్యంబులు నలంకారంబులు నానాదేశభాషలు ను సకలలిపిపరిచయంబు ను దూరగమనంబును దూరశ్రవణంబును ధురంధరత్వంబును, వశ్యాకర్షణాది షట్కర్మంబులును వాహనారోహణ చాతురియు జలస్తంభన, శిలాస్తంభన, స్థల స్తంభన, అగ్ని స్తంభన, ఖడ్గ స్తంభన, వాయుస్తంభన, రసస్తంభన, శుక్ల స్తంభన, రక్త స్తంభనాదులును మహేంద్రజాలంబును, నష్టవస్తుసముద్ధరణంబును, జీతితార్థ దానముష్టీకరణంబును ప్రియభాషణంబును సదృశ్యకరణంబును సదృశ్యాకర్షణంబును కృషివాణిజ్యాదులును శక్తిత్రయంబును రత్నగర్భాది పరీక్షణంబును మనుష్యాది జీవపరిరక్షణంబును ద్యూతాదిఖేలనంబును యమనియమాద్యష్టాంగయోగంబును అష్టావధానంబును వైదికంబును లోకాచారంబు ను రతిరహస్యంబు ను వాద్యకౌశలంబు ను నాట్యంబును బరకాయప్రవేశంబును బరవంచనంబును, ఉపాయాపాయవివేకంబును వీరత్వంబును వాచకంబు ను గందుక కుక్కుటాండ జలపూర్ణభాండ చక్రభ్రమణంబు ను బహురూపనటనత్వంబును వేణుదండభ్రమణంబును రాజముఖ మృగముఖ స్త్రీముఖ చోరముఖ దిఙ్ముఖబంధనంబును హాలికప్రయోగంబు నాకారగుప్తియు భావజ్ఞానంబును గ్రామణికత్వంబును లేఖకత్వంబును బరిహాసంబును వాచాలకత్వంబును నిష్కంపవృత్తియు సర్వజాతి శిల్పపరిశీలనంబును నా నీచతుష్షష్టికళలయందును దేవరసాన్నిధ్యంబున నొంత పరిచితుండ ననిన.*

క. భూవల్లభుఁ డాతని వి, ద్యావిజ్ఞానంబు మెచ్చి తనలోపల సం
భావింపఁ దలంచునెడన్, దావారికుఁ డేగుదెంచి తగ నిట్లనియెన్.

* ఈవచనంబులోని చతుష్షష్టికళలను ప్రతిలోని విధముగా మార్పఁబడినవి, సంఖ్య హెచ్చినది.

క. ఓనరనాయక తమకుం, బూనిక ఫలియింపఁ బాండ్యభూపతిమంత్రుల్
కానుకలు గొంచు దేవరఁ, గానం జనుదెంచినారు కను వినయమునన్. ౧౨౦

గీ. అనిన వారిఁ దోడికొనిరమ్ము నావుడు, మగిడి యేగి యచటిమంత్రివరుల
వాఁడు దోడ్కొనుచువచ్చి దర్శింపఁజేసెఁ, గనకరత్నచయమునునుముగాఁగ.

సీ. ఆమంత్రివరులు సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కి నిలిచి ముందరఁ గరంబులు మొగిడ్చి
జనలోకనాయక యెనిమిదికోట్లు దీనారముల్ *నూర్వురు వారసతులు
తొంబదిమూఁడు ముత్యంబుల† కావళ్లు నేఁబదినుత్తకరీంద్రములును
మున్నూఱు జవనాశ్వములును గప్పంబుగాఁ బాండ్యభూపాలుండు పంపెనీకు
నవధరించి దండయాత్ర యక్కడమాని, యతని గావవలయు ననుచు మ్రొక్కి
‡యున్నఁ గరుణఁ జూచి యుర్వీశ్వరుండును, మోద మడర వారి నాదరించి.

ఉ. అర్థులు గోష్ఠి§ చేయుసమయంబున వచ్చిన దర్శనంబు న
య్యర్థుల కిచ్చె నేని ప్రభు వాతఁడె కావున విద్యవాని కా
యర్థము ముత్తియంబులు నవాంగనలుం గరులున్ హయంబులుం
బార్థివుఁ డిచ్చి పుచ్చెఁ దను పాండ్యునిమంత్రులు ప్రస్తుతింపఁగన్. ౧౨౩

క. అట్టిమహోదారుఁడు తన, పట్టణమున కేగి రాయబారులఁ గృపఁ జే
పట్టి సిరి నెగడెఁ గావున, నిట్టిగుణము లేక యెక్క నితరులతరమే. ౧౨౪

క. అనవుడు భోజుండును నె, మ్మనమున నవ్విక్రమార్కు మహనీయము లౌ
గొనములు గొనియాడుచు ని, గ్గనయుఁగ నాసొంపుద్దక్కి యింటికిఁ బోయెన్.

శా. శృంగారాధిపతిత్వసంజనితలక్ష్మీసంగతాంగు న్వియ
ద్గంగాశేఖరణపాదపద్మునిఁ ద్రిలోకవ్యాపకుం గోపరూ
పాంగీకారకృతార్థితవ్రజకురంగాక్షీమనోరంగునిన్
సంగీతప్రియు సామవేదమయుఁ గంసధ్వంసి విశ్వంభరున్. ౧౨౬

శా. గంగాతుంగతరంగసంగతజటాకల్పాయమానాకృతిం
ద్వ్యంగదోర్భగభుజంగరాజఫణరత్నజ్యోతిరుద్దీప్తసా
రంగాంకద్యుతిధౌతరాజతగిరిం ద్రస్థానరంగస్థలీ
రంగద్భృంగిరిటిప్రసంగసుఖపారంపర్యధుర్యున్ శివున్. ౧౨౭

మాలిని. శశధరశకలాంకా స్సనన్నోనిష్కళంకా
విశదగిరినివాసీ [1]విశ్వబాధానిరాసీ

---

*యువతులు నూఱువురను †కోవిళ్లు- ‡విన్నవించుచుండియును విని యవనీపతి §చేయు
ఇడలందున- చేయుసెడ నప్పని [1]విశ్వబోధానురాశి.

దశముఖవరదాతా దైత్యహింసావిధాతా
పశుపతిహరిరూపా ప్రాజ్యపూజ్యస్వరూపా ! ౧౭౮

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణాద్రి రిమండలిక భేకఫణీంద్ర వీరఘోట్టవిభాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రవిళాంధ్రమహారాష్ట్ర భూపాలరూఢ నూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలిపురవరాధీశ్వర వెలనాటిపృథ్వీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొఱవి వెన్నయామాత్య పౌత్ర హరితసగోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతంబైన సింహాసనద్వాత్రింశికయను కావ్యంబునందు సాహసాంకుని సాహసోపకారంబులును విటవంచని వంచకత్వంబును గర్వారాంగునిశాపమోక్షణంబునువిక్రమార్కునౌదార్యంబు నన్నది యేకాదశాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

— ద్వాదశాశ్వాసము. —

క. శ్రీపరిరంభణసమయ, ప్రాపితనవకుంకుమాంక భాసురనిజదే
హాళీకమితసాంద్రనీరద, రూపు న్సురవిమతనిహితకోపాటోపున్. ౧

చ. హృదయమునం దలంచి ధరణీశుఁడు క్రమ్మఱ నొక్కవేళ నా
త్రిదశవరాసనంబున కతిప్రమదాస్పదమైనరాజ్యసం
పద నరుదేరఁగా నతని భావము గన్గొని యప్డు నవ్వుచుం
దదనుమతంబు మాన్పి విదితంబుగ నచ్చటిబొమ్మ యిట్లనున్. ౨

— ముప్పదియొకటవబొమ్మకథ —

క. ముప్పదిమాఱులు క్రమ్మఱి యిప్పుడ చనుదెంచినాఁడ వాతనికథ లి
ట్లొప్పుఁగదా యిఁకనొకకథ, చెప్పెద నీచేత నీకుఁ జెల్లదు చుమ్మీ. 3

ఉ. సజ్జనరక్షణోన్నతవిశాలభుజాయుగళుండు సర్వసం
పజ్జితకిన్నరేశ్వరుఁ డపారభటోద్భటవైరిమేదినీ
భృజ్జలజక్షపాకరుఁడు భీమబలాఢ్యుఁడు విక్రమార్కుఁ డా
యుజ్జయినీపురంబున గుణోర్జితుఁడై ధర యేలుచుండఁగన్. ౪

క. జనసుతుఁడు క్షాంతిశీలుం, డనఁగా నొకభిక్షుకుండు హరిమూర్తికిఁ దా
నెనయగు భూవల్లభునిం, గనుఁగొనఁ జనుదెంచి ఫలము కానుకయిచ్చెన్.

క. ఇచ్చినఁ గైకొని నృపుఁ డిటు, విచ్చేయుం డనుచు గారవించుచు నతనిన్
సచ్చరితుఁ డనుచు నాసన, మిచ్చి యుచితగోష్ఠి జరపి యొలమిని ననిపెన్.

వ. ఇట్లనిపిన తదనంతరంబున- ౭

గీ. ఆఫలంబు తనగృహాధ్యక్షుచేతికి, నిచ్చి లేచి లోనికేగె విభుఁడు
మఱియు నాతపస్విమఱునాఁడు గ్రొత్తగా, నొక్కపండు దెచ్చి యొసఁగెఁబతికి. ౮

శా. ఆపండు న్నృపుఁ డట్లు పుచ్చుకొని భాండాగారిచే నిచ్చి వి
ట్లీపార న్ఫలహస్తుఁడై యవసరం బీక్షించుచు న్భిక్షుకుం
*డేప్రొద్దుం గవితావిలాసమున నక్షేందుప్రతీకాశుఁ డా
క్ష్మాపాలుం గొలువంగ నమ్మెయి దశవర్షంబు ల్వినోదంబుగన్. ౯

* డేపారం గనరానివేసమున లంకేశప్రతీకాశుఁడై.

చ. అటు లొకనాఁడు క్రొత్తఫల మాతఁడు దెచ్చినఁ బెంచినట్టి మ
ర్కటమున కిచ్చె నాకపియుఁ గైకొని మూర్కొని చూచి మెచ్చుచుం
గటుకనఁ బాడులం గొఱికెఁగా నొకరత్నము గింజమూర్తి యుం
దటఁ బడి మెన్నిజప్రభలఁ దద్గృహమండప మెల్లవన్నెగాన్. ౧౦

సీ. ఆరత్న మీక్షించి యాశ్చర్యమున విభుఁ డట గృహాధ్యక్షుఁడై నట్టి వెంకఁ
బిలిపించి యిన్నాళ్ళఫలములు దెచ్చిన నరిగి మాణిక్యంబు లైననాని
నన్నిటిఁదెచ్చిన *నాదాఁపుటకు మెచ్చి నాసికి వసి యిచ్చి వరుసఁ బిదప
శాంతిశీలుం డటు చనుదెంచుటయుఁ జూచి యనఘ నీకిట్టి యనర్ఘమణులు
నాకు నిచ్చి యేమి నావలనఁ గైకొనఁ, దలఁచినాఁడ విప్రుడ విలువఁ జూడ
నొక్కరత్నమునకు నుర్వియంతయుఁ జాల, దన్నిరత్నములకు నెద్ది యిత్తు. ౧౧

క. అనవుఁడు నాభిక్షుకుఁ డో, జననాయక దీనికంటె నమధికగుణమూ
పనిగలదు గాన వచ్చితి, ననఘుఁడ వభయుఁడవు సాహసాంకుఁడవగుటన్.

చ. క్షితివర నాప్రియంబు విను కృష్ణచతుర్దశినాఁటిరాత్రి యు
న్నత మగుమఱ్ఱిక్రింద మసనంబున నున్న పిశాచపంక్తి న
న్నుతు లొనరించి హోమము మనోరథసిద్ధికిఁ జేయువాఁడ నే
కతమున నీవు నచ్చటికిఁ గ్రక్కున రమ్మటు నాకుఁ దోడ్పడన్. ౧౩

చ. అనవుడు నింతకాలము ప్రయాసమిదేటికి నాఁడె చెప్పినం
బనివిననే యడంచి యొక బ్రహ్మముఁ జేసితి నేఁడు నీవు చె
ప్పిన సమయంబు దప్పక యభీష్టము నీకొనగూర్చ వచ్చెదం
జనుమని వీడుకొల్పి నృపచంద్రుఁడు మానస ముత్సహింపఁగన్. ౧౪

వ. అంతఁ గృష్ణచతుర్దశి వచ్చినం దద్రాత్రి సమయంబున. ౧౫

క. నీలాంకితభూషణములు, నీలాగురులేపనములు నీలాంబరముల్
నీలోత్పలములు నిజదేహాలంకారములు గాఁగ నతఁ డొక్కండున్. ౧౬

సీ. కరవాలహస్తుఁడై పురము వెల్వడి వీరభావంబుతోఁ బూర్వభాగమునను
డాకినీచండతాండవసముద్దండంబు ఘూకఘూత్కారాదిఘోరపదము
సంహృతశవదాహసమయసముజ్జ్వలచ్చటచటధ్వనివహ్నిసంకులంబు
సకుటుంబవృద్ధజంబుకభీషణాక్రోశసంతతబధిరితాశాంతరంబు

*నాదాఁపురమునకు మెచ్చివదానికి వవియిచ్చి శివసు,

కర్పరాస్థిశూలకంకాళనృకపాల, దారుణంబు భూతకారణంబు
నాగభయరసంబునకు నాస్పదం బైన, యాశ్మశానభూమి కరిగి యచట.

క. వటతరువుక్రింద ననలో, త్కట మగు గుండంబు హొంతఁ దపసిం గని యే
మట పనివంపుము నా వుడు, భటభావముఁ బూగడి కార్యపరుఁడై యతఁడున్.

వ. ఇచటికిఁ గ్రోశమాత్రమున నొక్కశింశుపావృక్షం బున్నది యందు నిలుకొని యుండు బేతాళుండున్న వాఁడతనిఁ గొంచుర మ్మతండు మానంబునం గాని రాఁడని పంచిన నట చని యనేకనిశాచరభుజంగ పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస సతతనివాసం బగు నమ్మహామహీరుహంబు డగ్గఱి తదీయశాఖావసక్తావన తీచరణుండు నవలంబమాన హస్తుండు నధోముఖుండు నునగు నాభూత ప్రముఖుం జూచి. ౧౯

సీ. తరుశాఖ కాళులతగు లూడ్చునంతలోఁ జేతులు పట్టినం జేతు లూడ్చి
మఱియుఁ గాళ్ళం బట్టి మొఱపెట్ట నాతని మెడమీఁదనిడుకొని పుడమి కుటికి
బంటున కుచిత మా పనికిఁ బంపక భిక్షుకుండు పీనుఁగుమోవఁ గోరిపనిచె
ననిదూఱఁగాఁ బిశాచాగ్రేసరుఁడు మీఁది కెగసి మొప్పటియట్లతగిలియుండె
భూవరుండు మోనపోయితి నని తాను, మీఁది కేగి వీఁపుమీఁదఁ బెట్టి
కొనుచు డిగ్గి యేమియు ను బల్క నోడుచుఁ, గదలివచ్చెఁ గార్యగౌరవమున.

క. ఆమెడ బేతాళుఁడు జన, నాయకుఁ బరికించి వేఁడి నరవర భార
వ్యాయామము మఱచి సుఖో, పాయంబునఁ దెరువు జరుగునని కథఁ జెప్పెన్.

వ. అది యెట్లనిన. ౨౦

గీ. అఖలలోకవిదిత మైన కాశీపురంబునఁ బ్రతాపముకుటుఁ డనఁగ రాజు
కలఁడు వాని కిష్టకాంత సోమప్రభ, యనఁగఁ గలదు పేరు సార్థముగను.

క. ఆదంపతులకు సుతుఁడు ప్ర, మోదాకృతిఁ బుట్టి వజ్రముకుటుఁ డనంగా
మేదినిఁ బరఁగుచు నెన్నఁగ, శ్రీదనరారంగ మరుని చెలువు వహించెన్. ౨౮

క. ఆరాజసుతుఁడు బుద్ధిశ, రీరుండను మంత్రిసుతుఁడు ప్రియసఖుఁడుగ నా
నారూపవినోదముల వి, హారంబులు సలుపుచు న్సహావ్యసనుం డై. ౨౯

ఉ. ఇష్టసఖుండుఁ దా నడవి కేగి మృగంబుల వేఁటలాడుచుం
గ్లిష్టశరీరుఁడై కొలని క్రేవ జలార్థము చేరి కన్యకా
సృష్టికి నాద్యలో యనెడు చెల్వలు*గొల్వఁగఁ దారకాంతర
స్పష్టహిమాంశురేఖ కిది సాటియనం బొడఁగాంచె నొక్కతెన్. ౩౦

*గొల్వగ నొప్పు మంగళా, స్పష్టహిమాంశురేఖకిది సాటియనందగు కొమ్మఁ గన్గొనెన్.

చ. అనువుగ బాహులోచనకుచాస్యకళ ల్గొనివచ్చినాను తెం
డని బిసమీనచక్రనలినాఘము నీళ్ళను ముంచి వచ్చి శో
ధన మొనరించి చేకొను విధంబున నంబురుహాకరంబు పొం
*తను విహరించు బాలికయు ధారుణినాథతనూజుఁ జూచినన్. ౨౮

క. ఇరువురచూపుల మనసుండు, శరములుగాఁ జేసి పులకసముదయ మొదవన్
సరి నయ్యిరువురమనములఁ, గరఁగించె న్మారరసము గడలుకొనంగన్.

ఉ. అంబురుహాక్షి యప్పుడు ప్రియంబున నొందలగల్వపూవుఁ గ
ర్ణంబునఁ జేర్చి, దంతశిఖరంబుల ముట్టనచేసి, పాదప
ద్మంబునఁ బెట్టి, వక్షమున దాపి, మనోగతి లక్షణంబు వ
క్త్రంబునఁ దోఁచకుండఁ, జెలికత్తెలు గొల్వఁగ నేగె నూరికిన్. ౨౯

క. ఇటనాతఁడుఁ దైన్యము, ఘటుంపు ప్రియుపురుఁడు దన్నుఁ గొల్వఁగఁ బురికిన్,
దట నరుదెంచియు నొకచోఁ, గట నుండెఁ దెలియరాని †కనుబేటమునన్.

వ. ఇట్లా కన్నియ నాయగ్రామ జన్మప్రేమాతిశయంబు తెలుపంగ మిగులఁ బొగులుచు దాని తగులు వగల నొగులుచున్న రాజకుమారుం దెలుపకుండుట బుద్ధిగాదని బుద్ధిశరీరుండు దగ్గఱి నీ కింతచింత యేల విను మా కోమలి తలమీఁది యుత్పలంబు కర్ణంబున జేర్చుకొనుట కర్ణోత్పలుం డనురాజు గలఁ, డది దంతఘట్టితంబు సేయుట దంతఘట్టకుం డను దన్మంత్రి గలం, డది పదపద్మంబున మోపుటం జేసి పద్మావతి యను, నది హృదయంబున నత్తుట నీవ హృదయేశ్వరుండ, వని సూచించె నప్పుడే నిశ్చయించితి నాకర్ణోత్పలుండు ‡కుంతలదేశం బేలుచుండు నని వినుము. ౩౦

ఉ. ఆతనిమంత్రికూఁతు భవదంగనగా నొనరించువాఁడ ర
మ్మా తలపోఁత లేల యని మానవనాథతనూజుఁ గొంచు న
స్వీతనిగూఢ వేషముల నేగుచుఁ §గొంతలకంబు చేరి మా
[1]గ్గాతిథివృత్తి నొక్కతె గృహంబున నిల్చి యచుక్రమంబునన్. ౩౧

సీ. ఈపురం బేలురా జెవ్వఁ డాతని మంత్రి యెవ్వఁ డాతనికూఁతు రెవ్వరొక్కొ
యింతయు నెఱుఁగుదువే యని యడిగిన నుర్వీశ్వరుండు కర్ణోత్పలుండు
తన్మంత్రివర్యుండు దంతఘట్టకుఁడు తత్తనయ పద్మావతి యనఁగఁ గలదు
దానికి నే నిష్టదాసినై వర్తింతు నని యది చెప్పిన నాత్మఁ బొంగి

---

*నిలిచియున్న బాలికయు. †కనుజతనమునన్ ‡కళింగదేశం §నేగికళింగపురంబుసొచ్చి
[1]గ్గాతురవృత్తి.

మంత్రిపుత్రుఁడు తనమాట నిక్కువమైన, నతని నూఱడించి యదియ యటకు
దూతిగాఁగ మొదలుదొరకొని తమరాక, చెప్పిపుచ్చి రపుడు చెలియకడకు.

క. అది చని యొక రాకొమరుఁడు, సుదతీ నీతలఁ పెఱింగి † సుగుణత యొందం
గదియఁ జనుదెంచి సమ్మద, మొదవఁగ నాయింట విడిసి యున్నాఁ డనినన్.

వ. అద్ది విని గూఢభావం బేర్పడకుండ దానిని భర్జించి రోషమిషంబునం గర్పూ
ర మలయజ సాంద్రంబు లగు రెండుచేతుల దాని రెండుచెక్కులం దనవది
వ్రేళ్లు నంట వ్రేసిన నది ఖిన్నవదనయై తిరిగి చనుదెంచి తత్కృతాపమానంబు
సూపిన నారాకొమరుం డింక నాశ లే దని యుస్సురనినం దత్సహచరుం
డగు బుద్ధిశరీరుం డిట్లనియె. ౩౬

సీ. చింతింప కిఁక దీని చెక్కిళ్లఁ దెల్లసి పదిరేఖలుగ వ్రేసి పంపు టరయ
నిదిశుక్లపక్ష మీపదిదినంబులుఁ బుచ్చి రమ్మని చెప్పుట నమ్మ మనుచుఁ
దెలిపి యాపదిదినంబులుఁ బుచ్చి యాదాసిఁ బ్రార్థించి యెప్పటియట్ల పనుప
నది తొంటిక్రియ మాటలాడఁగాఁ గుంకుమనూఱెడి సఖిఁ బిల్చి నోఁ మీఁద
దీని నడుపు మనుచుఁ దెగి మూఁడు వ్రేళ్లు వ్రే, యించి వెడలనడిచె వంచనమున
మగిడివచ్చి కుంకుమద్రవాంకితములౌ, పెట్లు సూపె నది యభీష్టమమర. ౩౭

గీ. చూచి యాసలేమిఁ ‡ జూకురుఁబొందుచు, చచ్చుటొప్పు ననుచు నెచ్చనూర్చు
వజ్రముకుటుఁ బొగల వలదని తత్సఖుఁ, డాసగలుగఁ దెలిపి దాసిఁ బిలిచి.

వ. ఆకన్నియ రజస్వల యై యుండంబోలుఁ గావున నెఱ్ఱగా నీమూఁడు వ్రేట్లు
వ్రేయించి త్రోలెంచె నీమూఁడు దినంబులుం గడపి యింక నొక్కతోయంబె
యరుగవలయు నని వేఁడుకొనిన నది యుం గ్రమంబున నాలుగవనాఁడు
కన్యకాసౌధంబునకుం జని మగిడి వచ్చి. ౩౮

మ. నగుమో మొప్పఁగ నేఁటిమాట వినుచున్న న్నాదరింపంగ నే
నుఁగు తద్వాళి మదించి కంబము వెస న్నుగ్గాడి యేతెంచిన
న్నాగనాల న్వడలంగ రా దనుచు నంభోజాక్షి పీఠంబుపై
డిగజాఱ న్ననుఁ ద్రాటఁ గట్టి విడిచెన్ డెందంబు బిట్టల్లఁగాన్. ౩౯

క. అనవుడు తన్నార్గంబునఁ, జనుదెమ్మను టయ్యె ననుచు జనపతిసుతునిం
గొనిచని యాపీఠముపై, నసిపె నతని మీఁదివార లటు చేఁదుకొనన్. ౪౦

---

† సుందర మొదవన్ - సుగుణతనమునన్. ‡ సురిక్కుచుఁ బొక్కుచు.

శా. ఆసౌధాంతర సీమ రత్నమయపర్యంకంబుపై నుండి త
ద్దాసీలోకకృతోపచారుఁ డగుచుం దాంబూల పుష్పాదు లు
ల్లాసం బందఁ జెలంగి కైకొనుచు బాల స్నిగ్ధదేహం బరి
హాసోక్తిం బరికించి రాకొమరుఁ డేకాంతంబునం బ్రోడయై. ౮౧

క. తలఁపునకుఁ జెంగ నగ్గల మగుతమకమున బాలఁ గౌఁగిట నిడి మైఁ
బులకలు మొలవఁగఁ దలకొని, చులుకఁగ రతిసుఖము చవులు చూపుచుఁ గవిసెన్.

ఉ. ఈగతిఁ బెక్కునాళ్ళు సుఖియించుచు నుండి విదేశభూమిలో
నేగతి నున్నవాఁడొ తన యిష్టసఖుం డని యిచ్చలోనఁ జిం
తాగతుఁ డైన దీనికిఁ గతం బిట నేటిది చెప్పు మన్న నా
త్యాగమనంబుఁ దస్కృతియు నాతని యున్నియుఁ జెప్పె నేర్పడన్. ౮౩

క. అది విని నీకాపుఁడు నా, హృదయస్థితి యెఱుఁగు జాణఁ డీక్రియ దాసీ
సదనమున నొగులుచుండఁగ, నది యేలా చెప్ప వాతఁ డాప్తుఁడు గాఁడా.

క. అతనికి విం దొనరింపం, జతురుఁడు నను మెచ్చుఁ బాయసముఁ బక్వాన్నా
న్వితముగ ఘృతముం గొనిచని, యతిముదమునఁ బెట్టియింటికరు దెమ్మనుచున్.

సీ. ఆపదార్థములు రయమ్మున సమకూర్చి యాత్రాఁడు వెంటనే యనుప నతఁడు
చని దాసిగృహమునఁ దనయిష్టసఖుఁ గాంచి బాలిక యిదె పంపెనని చెనిన
నకట నాయుస్సుఁ జెప్పరి యుండనైతివి తమమూఁది చిత్తంబు దరలఁ గాన
నతడు లిష్టుచెలికాని నైతురె నాకును విషము వెట్టిది దొడ్డ విందువని చెఁ
జూడుమనుచు నతఁడు శునకంబునకుఁ బెట్టె, నదియుఁ దినుటతడ నాయువనిఁ గూలె
నెదిరివారిచిత్త మెఱుఁగి వర్తించెడు, వారికేల కీడు వచ్చు నరక. ౮౬

వ. ఇట్టి దృష్టాంతంబు చూపి సింహిక గాఢంబున నగి యతనికి భోజనంబు వెట్టితి నని చెప్పి మధుపానమత్త యగు నమ్మత్తకాశినికి లోఁదొడ గోరు నాట మూఁడు పోటులు వరుసం బొడిచి పాదభూషణమ్ము గొని రమ్మిట్టుఁ గార్యంబు చూచుకొంద మని యనిపిన నతండు నని యాక్రమం బొనరించి యందియఁ గొని వచ్చిన. ౮౭

ఉ. అక్కడ మాని తత్పురి యుపాంతమున స్మశానంబులోన గో
రక్షుఁడు మీననాథుఁడు ధరం జరియించుచు విశ్రమార్థమై
యెక్కడ నిల్చినారొ యన సిద్ధులు సుద్ధతి సిద్ధవేషులై
యొక్కమఠంబు గట్టుకొని యుండిరి శూలము కేలఁ గ్రాలఁగన్. ౮౮

క. ఒకనాఁ డటు కర్ణోత్పలుఁ, డికొడుకు మృతుఁడైన నెఱిఁగి నీతివిదుఁడుమం
త్రికుమారుఁడు నృపసుతుచే, తికి నూపుర మిచ్చి సంతఁ ద్రిప్పఁగఁబనిచెన్.
క. అమ్మెద నని చూపుము తెగ, నమ్మకు మఱి దీనిజాడ లడిగిన నీచి
త్తమ్మునఁ గలఁగక నాకీ, సొమ్మిచ్చెను గురుఁ డటంచుఁ జూపుము నన్నున్.
సీ. అనవుడు నాఁగాక యని పురంబున కేగి యంగడి నమ్మఁజూపంగ నొకతె
మెఱపావ సొమ్మని మంత్రికిఁ జెప్పిన నాతఁడు సొమ్ముతో నతనిఁ బట్టి
పృథివీశుముందటఁ బెట్టినఁ గలుషించి చెప్పరా యిది యెట్టు చేరె ననిన
నే ముచ్చుఁగాను మీ కీజాడఁ జెప్పెద బంటుల నా వెంటఁ బనుపు మనుచుఁ
గొందఱా రెకులన దోడఁ గొనుచువచ్చి, నాకుసొమ్మిచ్చెనీగురునాథుఁడనుచుఁ
జూప వారలుమదిఁ గపుఁజోద్యమంది, యట్టి వేషంబునకు సంశయంబునొంది.
క. ఓగురునాయక యీ సొ, మ్మెగతి నినుఁ జేరెఁ జెప్పనేతె మ్మనినన్
జోగులము మేము మాకట, రాఁగూడదు గాన రాజు రమ్మనుఁ డిటకున్.
క. అతనికిఁ జెప్పెద మనవుడు, నతివేగమ యేగి వార లటు వినిపింపన్
క్షితిపతియును మతి నతివి, స్మితుఁడై చను దెంచి కపటసిద్ధునిమ్రోలన్.
క. వినతుఁడై యున్న యాతని, గనుఁగొని నీపీట దంతఘట్టకుసుత డా
కిని యై యీమసనములో, నను రాత్రులు దిరుగు నది దిగంబర యగుచున్.
క. ఈరాత్రి నీకుమారుని, మారిమసఁగినట్లు చంపి మలయఁగ నేనా
ఘోరాతిశూలనిహతిఁద, దూరుస్థలి నొంచి చరణ మొడియఁగ నెగసెన్.
క. కాలు విదిర్చిన నందియ, కీలెడలినఁ బుచ్చుకొంటి క్షితినాయక యే
స్త్రీలను జంపరు గావున, నాలలనను వెడలనుపు మంతియ చాలున్. గీ.
క. అనవుడు వెరఁగంది భయం, బున మంత్రితనూజసౌధమున కంగనలం
బనిచి తొడపైఁ ద్రిశూలం, బునఁ బొడిచిన యట్టులున్న *పోటులు దెలిసెన్.
గీ. తెలిసి శోకరోషకలుషుఁడై యారాజు, మగిడి పురికి నేగి మంత్రికూఁతు
దయ్యమనుచుఁ బ్రజలుదలఁకఁగా వెడలఁగొ, ట్టించెఁజూడనిదికడిందియనుచు.
శా. ఆకన్యామని దుఃఖమూలమునఁ బ్రాణాంత్యంబు చింతింపఁగా
నాకాళీపురరాజపుత్రకుఁడు వ్యాఘ్రాకారుఁడై తన్నన
శ్శోకం బార్చుచు †వెజ్జుజోగిఁ దనయిష్టంగా నెఱింగించి య
స్తోకం బా నిజరాజ్యముం దెలుపుచుం దోడ్కొంచు నేగెం బ్రియన్. గీ.

*భూపతిదెలిసెన్ †వేద్యజోగి.

క. తదనంతరంబ యొక నాఁల్గుదినములకు దంతఘట్టకుఁడు పతియును దా
మదిఁ *గూఁతుశోకదహనము, పొదివినఁ బరలోకమునకుఁ బోయెం బెలుచన్.

క. అపాయము గడపటఁ గా, శీపతిపుత్త్రుండొ యతని చెలికాఁడో యీ
భూపాలుఁడో వీరలలో, నేపురుషుం డొందుఁ జెప్పు మెఱిఁగిన కొలఁదిన్.

సీ. ఎఱిఁగి చెప్పకయున్న నిప్పుడే నీతల పదివ్రక్కలై పడు నిది నిజంబు
కావునఁ జెప్పుమా నావుడు నీకు నూరకుంట మోనం బని యుర్వీవిభుఁడు
కామాతురుం డౌచుఁ బ్రేమరాకొమరుండు †తనపనిఁగాఁ జేసికొనుటతగవు
సచివసూనుఁడు నిజస్వామికార్యమునకు మర్మంబు సేయుట ధర్మపథము
తలవరులచేత వానివర్తనము లెల్ల, మొదలఁ దెలియక యదినిజంబుగఁ దలంచి
చేసెఁ గావునదుఃఖంబు చెందుఁ బ్రభుని, రాష్ట్రకృతమైనపాపంబు రాజుఁ బొందు.

క. అనవుడు బేతాళుఁడు నెమ్మనమునఁ గొనియాడి యతని మానత్యాగం
బున నిలువక యెగసి రయంబునఁ జని తరుశాఖఁ దగిలెఁ బూర్వస్థితితోన్.

వ. ఇట్లు విడిపించుకొని పోయిన. ౬౪

క. అనరపతి క్రమ్మఱఁ జని, పినుఁగు క్రియ వీఁపుమీఁదఁ బెట్టుకొని చనం
గా నొకకథనెపమున నమ్మౌనము విడిపించి యతఁడు మగుడం బాఱెన్.

వ. ఇట్లు మొదలికథంబోలె సారెసారెకుం గథలు చెప్పి మఱుఁగులైన సదుత్త
రంబు లందుచుం బరికించుచు నిరువదియేనుమాఱులు దాఁక రాకపోకలనల
యించి యతనివివేకంబునకు స్థిరోద్యోగంబునకుం బరిణమించి బేతాళుండు
మే లొనగూర్పం దలంచి. ౬౬

క. నరనాథ సర్వలక్షణ, పరిపూర్ణుఁడ వంచు నిన్ను బలి సేయ మదిం
బరికించి కపటభిక్షుకుఁ, డరుదుగ ననుఁ దోడితేర ననుపుట గంటే. ౬౭

గీ. నన్నుఁ గొంచు నేగ నిన్ను నుసాష్టాంగ, మెఱుఁగుమనిన మ్రొక్క నెఱుఁగ దొల్లి
నేఁడు నిన్నుఁ జూచి నేర్చెద నిప్పుడు, మ్రొక్కి చూపు మనుము మోసపోక.

క. ఇటు మ్రొక్కుమనుచుఁ జాఁగినఁ, దటుకున నడిదమున వాని తల ద్రెంచి సను
త్కటమగు ననలములో నొ, క్కట వైవుము సిద్ధులెల్ల ‡గతిపడుసిక్కున్.

చ. అనవుడు నట్ల యియ్యకొని యాతని పుపుఁపునఁ బెట్టుకొంచు దె
చ్చిన మది మెచ్చి వాఁడు మును సెప్పిన రీతిని మ్రొక్కుమన్న నే

* గూఁతుశోకదహనంబున †తనదానిగా ‡గనఁబడు.

రనిక్రియఁ బల్కిన న్నతి ధరం బ్రణమిల్లిన శాని మస్తకం
బనువునఁ ద్రెంచి పావకున కాహుతిగా నొనరించి సిద్ధుఁడై. ౨౦

గీ. ఆత్మరక్షణాధ్యుఁ డగువాని నటు వేల్చి, నంత భూతనాథుఁ డతని మెచ్చి
యెప్పుడైనఁ దలఁపు మేవచ్చి నిల్చెద, సిద్ధు లెనిమిదియును జెందు నవియొ.

క. సుర లటు పేర్కొని విద్యా,ధరరాజ్యము గలుగ నొసఁగి తద్గుణముల క
చ్చెరు వందుచు నేగిరి భూ,వరుఁడును బేతాళునవిపి వచ్చెం బురికిన్.*

శా. ఈసామర్థ్యము నేర్పుఁ దెంపు నణిమాధీశత్వము న్లేక నీ
కీసింహాసన మెక్కఁ బోనె మదిలో నీక్షింపుమా యన్న ను
ల్లాసం బెల్లఁ దొఱంగి తద్గుణగణశ్లాఘాపరుం డౌచు ల
జ్జాసంగవ్యథఁ గ్రమ్మఱం జనియె భోజక్ష్మాపభుం డింటికిన్. ౨౩

— ముప్పదిరెండవబొమ్మకథ. —

క. తదనంతరంబ యా ము,ప్పదిరెండవబొమ్మయైనఁ బద మిడు మని స
మ్మదమున నీశఁ బల్కెడునని, మదిలో వలఁదలఁచియతఁడు మఱునాఁ డెలమిన్.

క. సన్మునిహృదయారాధితుఁ, జిన్మూర్తిఁ గృపావిశేషు శేషాభరణు
న్మన్మథమదగజకేసరి, జన్మజరామృత్యురహితు సర్వేశ్వరునిన్. ౨౫

క. డెందంబునఁ దలఁపుచు సం,క్రందనమణిపీఠ మెక్కఁ గడఁగెడు నెడ నా
కందువ నిలిచిన బొమ్మ వ,సం దిన్నని నగవుతోడ జనపతిఁ బలికెన్. ౨౬

చ. వలదననేల యిట్టి దురవస్థలఁ బొందఁగ నేల నీకు భూ
తలమున విక్రమార్కుగతి ధర్మము సత్యము సాహసంబు ని
శ్చలముగ నిల్పలేని మనుజప్రభుఁ డీదెస మెట్టఁ జూచినం
దలఁపులు నిష్ఫలంబు లగుఁ దత్త్వ మెఱుంగని బుద్ధి నిన్నిటన్. ౨౭

చ. అతని గుణక్రమం బెఱుఁగు మయ్య భుజాబలభీమసేనుఁ డా
తతరణకౌశలార్జునుఁడు ధర్మయుధిష్ఠిరుఁ డార్తరక్షణా
చ్యుతుఁడు కృపాదిలీపుఁ డరిసూదనభార్గవుఁ డర్థబోధవా
క్పతి విభవామరేంద్రుఁ డనఁగా నతఁ డుజ్జయినీపురంబునన్. ౨౮

చ క్రతువు లనేకము ల్నడిపి గౌరవ మేర్పడ నుర్వి సప్తసం
తతులును నిల్పి వేదనినదంబులు విప్రగృహంబులందు నం

*ఈకందమునకు మాఱుగా, వ. అనిన నట్లు విక్రమార్కుండు సంకల్పసిద్ధుండయ్యెఁగావున- అని యొక ప్రతిలోఁ గల.

తతముఁ జెలంగ దీను లతిదానముల న్నగడంగ ధర్మసం
గతి మెఱయించె రాజ్యవికారము లెవ్వియుఁ జెందకుండఁగన్. ౭౯

చ. కలువలపే రడంచి యుదకంబుల నెప్పుడు నర్ణవాకృతిం
జెలువులు నిండియుండఁ దమసీనులఁ దప్పక నాల్గుజాతులుం
దలఁచుగ ధర్మము ల్నెఱపఁ *దస్కరజాతుల నప్రమత్తత
న్నెఱయఁగనీక సజ్జనులు మెచ్చఁగ శాశ్వతకీర్తికాముఁడై. ౮౦

ఉ. అంబుజమిత్త్రవంశ మని యార్యులు సన్నుతి సేయఁగా సము
ద్రంబులు నాల్గుమేర లగు ధారుణి యంతయు నేలుచుం బత్త్రా
ఖండంబున రాజు లెల్లఁ దన పంపు చరింపుచుఁ గొల్వఁ గార్యఖ
డ్గంబుల వైరులం దునిమె గట్టిగ సత్యము నిల్పకోరికిన్. ౮౧

సీ. సత్త్వంబునను మహైశ్వర్యంబుగా గెల్చి వసుధేశులను వాత్మవశులఁ జేసి
వరరత్నకనకాది వస్తువు లన్నియుఁ దనసొమ్ముగాఁ జేసికొని యతండు
హయమేధములు మొదలైన యాగములందుఁగూడి దేవత లెల్లఁ దోడుపడఁగ
బడుగులు వేఁడినఁ బ్రాణంబు లైనను వంచింప కొసఁగెడు వ్రతము వట్టి
సర్వదిక్కులందుఁ జాటించి యర్థులఁ, గూడఁ దిగిచి వారు గోరినట్లు
యాళ్ళ నర్థమును యథోచితంబుగ నిచ్చి, శాసనంబు గాఁగ శక మొనర్చె.

వ. భువిలో నభూతపూర్వంబు నద్భుతంబు నగు కృత్యంబు శకం బనం బరుఁ
దొల్లి జరుగు శ్రీరామశకంబు యుధిష్ఠిరశకంబు నణంచి నిజశకంబు నిల్పిన
నందానందాది సంవత్సరాద్యమ్మున విక్రమార్కశకంబై చతుర్లక్షజ్యోతి
శ్శాస్త్రగతిప్రవర్తకం బయ్యె ౮౩

గీ. నడుమ శాలివాహనశతంబు గలిగియుఁ, జెడక యుత్తరమునఁ బుడమిలోన
నెన్నిచూడఁ బదియు నెనిమిదివే లేఁడు, లతనిశకము రూఢిఁ బలరఁగలదు. ౮౪

క. ఈపాటి మహిమ గుణములు, నీపాలం గలిగె నేని నేఁ జెక్కు వృథా
టోపంబులు పల దని యో, క్ష్మాపాలక నిన్ను మాన్పఁ జలమో ఫలమో.

క. అని చెప్పి మఱియు నాతని, మన మలరఁగఁ బలికె నిన్నిమాటలు మానే
ర్పున నతనిమహిమ కొలఁది, †న్వివరించితి నింతెకాక నీవల్పుఁడవా.

క. నరనారాయణులనఁగాఁ, బరఁగెడు హరిమూర్తు లుర్వి ఫల్గునదామో
దరులై పుట్టిరి నాఁడా, నరుఁ డతఁడై పుట్టినాఁడు నరవరతిలకా. ౮౭

* దస్కరజాతుల † వినిపించిననింతనేమి.

క. ఈకలియుగమున విద్యల, కేకడఁ జేపట్టు లేమి యెఱిఁగి పలికి వా
ణీకాముని వినిపించిన, నాకనులభవుండు సెప్పె నచ్యుతుతోడన్. ౭౮

*గీ. అచ్యుతుండు విద్యలైశ్వర్యమునఁ గాని, మెఱయవనుచుఁ జెప్పి యెఱుకగలుగ
నరునిఁ బుట్టఁ బంచె నరపతిత్వము గోరి, యతఁడు నవని నీవనై జనించె.

క. నరునకు నారాయణునకు, నరయఁగ భేదంబు లేదు హరి యొక్కఁడు న
య్యిరువురరూపగుఁ గావున, నరవరగఁ బరికింప నీవ విష్ణుఁడ వనఘా.

క. ఈపుణ్యుని నినుఁ జూచిన, శాపావధి గలిగెఁ గల్గమం బఱఁగెఁ గులో
ద్దీపక! "నావిష్ణుః పృథివీపతి" యనుకీర్తి నీకు విహితం బయ్యెన్. ౮౧

చ. అన విని చోద్యమంది వసుధాధిపుఁ డప్పటి శాపకారణం
బానరఁగఁ జెప్పు మెవ్వ రని యుత్సుకుఁడై తను వేఁడినం గ్రమం
బున నది క్రమ్మఱం బలికె భోజనృపాలక! పార్వతీసఖీ
జనులము నేము దేవి కనుసన్నల దగ్గఱి కొల్చు మెప్పుడున్. ౮౨

క. ఒకనాఁ డేమును నయ్యం,బికయును విశ్రాంతికేగి శుకపికభృంగ
ప్రకరపరిలోపకర మగు, నొకవనమున విరులు గోయుచున్నెడ వేడ్కన్.

సీ. కన్నుల విని గాలిఁ జెన్నొందు నందియ యడుగుఁదమ్మికి బెడఁగడరఁ జేయ
నందిని నులికించు పెందోలు హారంబట్టుకైవడి నునుపారఁ గాసెవోసి
తలఁచినయంతని వలపులఁ దలకొల్పు వెలిపూఁత మేనెల్లఁ గలయఁబూసి
చక్కవకవ కొదురెక్కుడా రేవెలుఁ గెలమితో జడలపై వెలుఁగుచుండ
విసము మెడనుండియును దీపి[1] వెలికిఁ దోఁపఁ, గేలశూలంబు ఫణిపతిలీల మెఱయ
మిండజంగమైయామంచుఁ గొండకూఁతు, నెదుటికరుదెంచె ముక్కంటిచదురులాఁడు

క. ఆచందము గనుపట్టం, జూచిన యావేళ మనసిజుఁడు మున్నుఁ దెగం
జూచి తనకమ్మఁదూపుల, మాచిత్తము లెల్లఁ గరఁచె మానము లెడలన్.

క. పులకించెఁ జెక్కు లలికం, బుల లేఁజెమ రొత్తె నధరముల నదరొదవెన్
వలువల గనయము లూడెం, †బలుకమఱచియొంటిమేము ప్రతిమలమాడ్కిన్.

క. ఆతఱి నయ్యంబిక మా, చేతోగతు లెఱిఁగి కనలి చెలిమికి వెలిగా
భూతలమునఁ ‡బుత్తళు లై, చైతన్యము లుడుగుఁ డనుచు శాపంబిచ్చెన్.

---

* అచ్యుతుండ విద్యలైశ్వర్యమునఁ గాని, మెఱయవనుచుఁ జెప్పి యెఱుకగలిగి
యవనిబుట్టఁబంచె నావారియిపుడు నీ, వైజనించినాఁ డవవనిపాల.

[1] దీపి + బలుక మఱచియొంటిమేము ‡ బుత్రికలై.

శా. ఆక్రియ శాప మిచ్చిన భయంబున నందఱ మాత్మ లజ్జ ర
త్యాక్రియ నన్నిపాత ముఖకంబము లైవడిఁ గామునిక్రియో
పక్రమ మాసకం దెలిసి పార్వతికిం బ్రణమిల్లి తల్లి మా
కీక్రియ శాపమోక్ష మగు నింత దలంచుట మాతృకృత్యమే! ౯౮

ఉ. అనుచుం బ్రార్థన చేసిన న్విని కృపాయత్తాత్మయై మీరు కాం
చనపాంచాలిక లై జనించుఁ డొక ప్రస్తావంబునం బుణ్యవ
ర్తనునిం జెప్పఁగ వాక్యసిద్ధి యగుఁ దత్కాలంబు మీశాపమో
చనమౌఁ బొందని వీడుకొల్పిన మనస్తాపంబునం బిమ్మటన్. ౯౯

వ. ఒక్కమాఱె భూలోకంబునకు రానోడి, మాసంప్రార్థన విశ్వకర్మనిర్మితం బగు నయ్యింద్రసింహాసనంబున నమ్ముండి పదంపడి భూమికి వచ్చి యీయుత్తమ నాయకు గుణకథనార్థమై యిన్నిన్ని మాటలు వారించితిమి. నాపేరు శృంగారతిలక యనం బరఁగు, వీరలు జయయును, విజయయు, మలయావతియు, ననంగసంజీవనియును, గంధర్వసేనయుఁ, బ్రభావతియు, సుప్రభయు, సంభోగనిధియు, సుభద్రయుఁ, జంద్రికయు, కురంగనయనయు, ననంగధ్వజయు, నిందువదనయు, విలాసరసికయుఁ, గోమలియు, సౌందర్యవతియు, లావణ్యవతియు, లజ్జావతియు, నిందుమతియు, జనమోహినియును, విద్యాధరియు, హరిమధ్యయు, సుఖప్రదాయినియుఁ, బ్రబోధవతియు, మలయవతియు, హంసగమనయు, నంగసుందరియు, సుకేశియుఁ, జతురికయు, హేమాంగియుఁ, దలోదరియు, *నను పేరులు గలవారని యెఱుఁగు మిట్టిమేమును- ౧౦౦

క. బొమ్మల మై యీమణిపీ,ఠమ్మున బహుకాలముండి డస్సితి మని చి
త్తమ్ములఁ బొగులఁగ మాభా,గ్యమ్మున నీతోడ మాట లాడంగలిగెన్.

క. కష్టంబు వీడె నీకే,యిష్టం బది వేఁడు మిప్పు డిచ్చెద మనినన్
సాష్టాంగ మెరఁగి భోజుఁడు,హృష్టుండై పలికె వారిహృదయము లలరన్.

క. మీకృప సంపద లన్నియు, నా కుండఁగ నేమి ప్రార్థనము భవదీయా
లోకము గలిగెను బుణ్య,శ్లోకుఁడ నైయుండఁ గంటి లోకులు వొగడన్.

క. అని వినయోక్తులు వలికినఁ, గొనియాడుచు నిలిచి రాజకుంజర నీచే
సిన యుపకారమునకు నే, మని ప్రత్యుపకృతి యొనర్ప నర్హము మాకున్.

---

* మనోహరియు, మానవతియు, పద్మపాణియు, నీలవేణి, శుకవాణియు, పులినశ్రోణియు, నిరుపమయు నను పేరులు ప్రత్యంతరములలో నున్నవి. వీనిం జేర్చిన ౩౯ నగు మించినవి.

చ. సకలకళాప్రవీణుఁడవు సజ్జనరక్షణదక్షిణుండ వం
ధకరిపుభక్తిశీలుఁడవు దానవినోదివి సర్వభావభా
వకుఁడవు విష్ణుమూర్తివి దివానిశముం గవిపారకార్థిగా
యకనుతిశాలి పృథ్వీపతి వల్పుఁడ వా భువి భోజభూవరా! ౧౦౫

శా. నీ కేవాంఛయు లేకయున్న వినుమా నిన్నవ్వఁ డీక్షించినన్
మాకిష్టంబు సరస్వతీవిభవ మామర్త్యండు వేపొందు, వా
క్ప్రౌఢుండై విలసిల్లఁ జేసెదము భూపాలాగ్రణీ నీయశం
బాకల్పంబుగ నొప్పఁగాత జనలోకానంద మై సాంద్ర మై. ౧౦౬

సీ. కన్ను లయ్యును బండికన్నులయ్యును జంద్రసూర్యు లెవ్వనికడసొంపుగనిరి
సుతుఁడయ్యురథముపైసూతుఁడయ్యునుసురజ్యేష్ఠుఁడెవ్వనికడశ్రేష్ఠుఁడయ్యెఁ
దల్పంబునయ్యు నాకల్పంబు నయ్యు నాగేంద్రుఁ డెవ్వనికడ నెన్నఁబడియెఁ
బదమయ్యు మస్తకాస్పద మయ్యు నాకాశమధ్య మెవ్వనికడ మహిమ కెక్కె
నట్టి యుభయమూర్తి హరిహరనాథుండు, దేవదేవుఁ డిష్టదైవ మగుచు
నెరయఁ బ్రోచుఁగాత నీకొల్వువారల, భూజనేంద్రభూజ భోజరాజ. ౧౦౭

క. పర్యాప్తంబుగఁ గథ లీ, మర్యాద న్విన్నయట్టి మానవునకు నౌ
దార్యంబును దెగువయుగాం, భీర్యమ్మును బ్రియమునయముఁ బెంపువహించున్

మ. అని దీవించి యుమాసఖీజనులు దివ్యాకారసంపత్తి సొం
పున నాకాశమున న్మెఱుంగులక్రియం బొల్పారునుల్లాసనం
జనితప్రౌఢవచోవిలాసముల నాశ్చర్యంబు రెట్టింప నా
జను లెల్లం దముఁ జూడఁగాఁ జనిరి భోజశ్రేష్ఠు నగ్గించుచున్. ౧౦౮

శా. భోజేంద్రుండును నెక్కరాని హృదయాంభోజంబులోఁ గాంచి ని
ర్వ్యాజం బై విలసిల్లు యత్నమున విద్వత్సన్నిధిన్ దాని నెప్పెఁ
దేజోమూర్తిఁ ద్రిలోకవంద్యుని *మహాదేవు న్ననున్ శిల్పి త
త్పూజాలబ్ధ వరప్రసాదమహిమన్ భూమండలం బేలఁగన్. ౧౧౦

శా. సద్యోనిర్ణయ వాదులు న్సరసులు †స్సంగీతకావ్యక్రియా
విద్యావంతు లనంతశిల్పరచనావిజ్ఞానులు న్సర్వసం
పద్యోగ ప్రథమానకీర్తియుతులు న్సామామనోరంజనా
హృద్యాకారులుఁ బుణ్యవర్తనులు నై యేపారి రుర్వీజనుల్. ౧౧౧

---

* మహాదేవున్శివున్శిల్పి. మహాశివుం దగన్శిల్పి † సంగీతవాద్యక్రియా.

మ. అనుచుం జెప్పిన నద్విజాత మిగులన్ హర్షించి రాజేంద్ర యే
నును బూర్వంబున గొంత వింటి విపద న్మార్తాండ ప్రసంగంబున
న్వినవింపాగతి నేడు విస్తరముగా వింటి న్మహావీరుడా
తనిసామర్థ్యము విప్రపాదములచే జేతం బయ్యె మృత్యుంజయా. ౧౧౨

క. *నాకోరిన కథలెల్లను, నీకతమున దెలియ నానతిచ్చితి దేవా
యీకలియుగపర్యంతం, బీకథలు ప్రసిద్ధి కెక్కు నిట నీకరుణన్. ౧౧౩

మ. †అని యీరీతి సుమామహేశులకు సాంద్రానందసంధానమై
విననింపై కవిసన్నుత స్ఫురితమై విద్వన్మనస్సద్మజీ
వనమై పావనమై మహాసనకథా ద్వాత్రింశికాఖ్యామృతం
బన నెల్లప్పుడు జల్లుగాలి భువిలో నాచంద్రతారార్కమై ౧౧౪

శా. అంభోరాశిజలప్రపూర్ణవ్యాప్తి వ్యాసక్తచిత్తాంబుజాం
గుంభీసంభవముఖ్యసర్వమునివాగ్గుంభస్తుతారంభునిన్
జంభారాతిసమీహితోయసమహాస్తంభాంతసంభూత సం
రంభాటోపవిదారితారివరు బ్రహ్లాదప్రతిష్ఠాపరున్. ౧౧౫

శా. బాణాగారముఖాభరత్నగణప్రారబ్ధ యుద్ధక్రియా
క్షీణోపేంద్ర సుహృత్త్వకృత్యుని దృఢాంగీకారసన్నాహనిగీ
ర్వాణాధీశసమర్చితాంఘ్రియుగళు న్సర్వాంగసర్వస్వశ
ర్వాణీమగ్నమనోంబుజం త్రిభువనావష్టంభుని న్శంభునిన్. ౧౧౬

మాలిని. నవహిమకరజూటా నందితామర్త్యకూటా
జవనవృషభవాహా శంఖచక్రాంకదేహా
ధవళనిజశరీరా దానవధ్వంసకారా
శివమురరిపురూపా శిష్టదృష్టస్వరూపా. ౧౧౭

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ పరిమండలికభేకఫణీంద్ర వీరఘోట్టవిభాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాట ద్రవిళాంధ్ర మహారాష్ట్ర భూపాలరూపనూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలిపురవరాధీశ్వర పలనాటిపృథ్వీశ్వర రాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొలని పెన్నయామాత్య పౌత్ర హరితసగోత్ర సకలసుకవిమిత్ర కనవరాజతనూజ గోపరాజ విరచితం బయిన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు బేతాళవారణంబును, పద్మావతి యితిహాసంబును, విక్రమార్కుని యష్టప్రసిద్ధిసంసిద్ధియు నదన్మహాసామర్థ్యంబును, బొమ్మలశాపాగమనమోక్షప్రకారంబును దదీయ నిజస్వరూపప్రాప్తియు నన్నది సర్వంబును ద్వాదశాశ్వాసము.

---

* నాకోరినకోర్కెలెఱిగి యీ, † అనుచు [illegible] గావున నరేంద్రానందసంధానమై త్రిభువనవ్యాపారపారీణునిన్.